Nr 186.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin, förordning om ersättning till städer, vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel samt förordning om statsverkets fond av rusdrycksmedel; given Stockholms slott den 4 april 1913.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t föreslå Riksdagen antaga härvid fogade förslag till

1) förordning angående ändrad lydelse av 15, 21, 24 och 25 §§ ävensom övergångsstadgandena i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin,

2) förordning angående ersättning till städer, vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel; samt

3) förordning angående statsverkets fond av rusdrycksmedel.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande

utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Theodor Adelswärd.

Förslag

till

förordning angående ändrad lydelse av 15, 21, 24 och 25 §§ ävensom övergångsstadgandena i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin.

15 §.

1. Bolag, som i 12 och 14 §§ omförmäles, skall hava till ändamål endast att i sedlighetens intresse ordna och handhava detaljhandel med brännvin och må icke avse att bereda vare sig delägarna vinning utöver årlig ränta med högst fem procent å de av delägarna tillskjutna kontanta medel eller kommun någon ekonomisk fördel.

2. Vid utminutering må bolag icke hålla mer än ett försäljningspris å en och samma varusort av brännvin, oavsett om större eller mindre myckenhet försäljes. Vad sålunda är stadgat äger dock ej tillämpning, då sprit, som innehåller minst 92 volymprocent alkohol, försäljes för tekniska eller likartade ändamål.

3. Bolag må icke inköpa fastighet eller inom redan förvärvad fastighet vidtaga annan mera omfattande förändring än den, som påkallas av fastighetens underhåll eller rörelsens behöriga utövande, utan samtycke av kontrollstyrelsen, sedan stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, allmän rådstuga samt å landet kommunalstämman avgivit yttrande.

Bolag må icke förhyra andra lägenheter än dem, vilka äro behövliga för den rörelse, som bolaget självt utövar; icke ingå hyres- eller andra affärsavtal med enskilda styrelseledamöter i bolaget, ej heller låta avlöningen vare sig till styrelsen eller till de hos bolaget anställda personer vara beroende på omsättningen av brännvin, vin eller maltdrycker eller utgå med viss del av vinsten.

4. Bolags delägare skola vara minst nio, av vilka åtminstone sex böra vara boende å den ort, där bolagets styrelse har sitt säte. Bolags styrelse skall bestå av fem ledamöter, av vilka två utses av delägarna i bolaget, en utses i stad av stadsfullmäktige, eller där sådana ej finnas, allmän rådstuga och å landet av kommunalstämman, en av Kungl. Maj:ts befallningshavande och en av landstinget, dock att i stad, som icke deltager i landsting, stadsfullmäktige utse jämväl den ledamot, som eljest skulle av landstinget väljas. På enahanda sätt utses jämväl fem suppleanter. Därest å landet eller i stad, som deltager i landsting, nytt bolag bildas å tid, då landstinget icke är samlat, må ordföranden i landstinget äga att utse en person att under tiden, till dess styrelseledamot blivit av näst sammanträdande landsting utsedd, vara ledamot i styrelsen.

Av Kungl. Maj:ts befallningshavande, landsting, stadsfullmäktige eller kommunalstämma utsedd styrelseledamot må icke vara delägare i bolaget.

5. Bolags räkenskaper skola föras enligt föreskrifter och formulär, som utfärdas av kontrollstyrelsen.

6. Granskning av bolags förvaltning och räkenskaper skall varje år i mars eller april månad å dag, som av Kungl. Maj:ts befallningshavande bestämmes, ske för näst föregående försäljningsår av tre revisorer, av vilka en utses, i stad av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, allmän rådstuga och å landsbygden av kommunalstämman, en av landstinget samt en av Kungl. Maj:ts befallningshavande. I stad, som icke deltager i landsting, utse stadsfullmäktige jämväl den revisor, som eljest skulle av landstinget väljas. På enahanda sätt utses jämväl tre suppleanter. Revisorerna skola antingen ibland eller utom sig utse två personer att å deras vägnar deltaga i inventering av bolagets tillgångar vid löpande försäljningsårets slut. Över revisionen avgiva revisorerna berättelse, vilken, utom redogörelse för bolagets ekonomiska ställning och förvaltning samt vad övrigt revisorerna kunna finna skäl omnämna, skall innehålla dels yttrande, huruvida bolaget förvaltats i överensstämmelse med det i 1 mom. här ovan angivna syfte, dels till- eller avstyrkande av ansvarsfrihet. Av revisionsberättelsen, vid vilkens avfattande de föreskrifter skola iakttagas, som meddelas av kontrollstyrelsen, skola, sedan bolagets styrelse lämnats tillfälle att förklara sig över i berättelsen möjligen gjorda anmärkningar, före maj månads utgång revisorerna översända exemplar till Kungl. Maj:ts befallningshavande, landstinget, stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan eller kommunalstämman samt kontrollstyrelsen; och skall inom samma

tid revisionsberättelsen jämte av bolagets styrelse möjligen avgiven förklaring på bolagets bekostnad offentliggöras i någon av ortens tidningar. Bolagets styrelse må även till nämnda myndigheter insända sin förklaring.

Granskning av bolags förvaltning och räkenskaper må även när som helst företagas av chefen för kontrollstyrelsen eller av person, som nyssnämnda styrelse förordnat.

7. Revisorerna samt deras här ovan nämnda ombud äga att av bolaget åtnjuta ersättning efter tredje klassen i gällande resereglemente. Enahanda ersättning utgår för resor till styrelsens sammanträden till styrelseledamot, som icke har sitt hemvist å den ort, där bolagets styrelse har sitt säte.

8. Om ansvarsfrihet för bolag beslutar kontrollstyrelsen, sedan landsting och i stad stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan samt på landet kommunalstämman avgivit yttrande i ärendet. Sådant yttrande skall till kontrollstyrelsen avgivas före september månads utgång.

Erfordras åtgärd i följd av vägrad ansvarsfrihet eller giver revisionsberättelsen eljest därtill anledning, äger kontrollstyrelsen meddela erforderliga föreskrifter.

9. Bolag vare pliktigt ställa sig till efterrättelse jämväl de föreskrifter, Kungl. Maj:ts befallningshavande kan meddela i anledning av framställning från kontrollstyrelsen eller någon av de i nästföregående mom. nämnda kommunala myndigheter. Tredskas bolaget fullgöra sålunda meddelade eller av kontrollstyrelsen enligt nyssnämnda mom. givna föreskrifter, äger Kungl. Maj:ts befallningshavande förelägga lämpligt vite eller återkalla bolagets rättighet till detaljhandel med brännvin att upphöra med löpande försäljningsårs utgång.

21 §.

Bolag, som jämlikt 12 § eller 14 § fått övertaga all detaljhandel med brännvin inom kommun, åligger att inom mars månads utgång efter försäljningsårets slut hava å statsverkets giroräkning i riksbanken insatt dels utan avdrag de avgifter, vilka bolaget uppburit på grund av överlåtelse av försäljningsrättighet enligt 17 § 2 mom., dels ock hela den nettovinst, som uppkommit av all den rörelse bolaget idkat. Då bolag upplöses, skall, där ej annorledes i laga ordning bestämts, på enahanda sätt förfaras med det överskott av bolagets tillgångar, som kan uppstå, sedan bolagets samtliga skulder blivit guldna samt de av delägarna tillskjutna medel återbetalats.

24 §.

1. Över beslut, som taxeringsnämnd jämlikt 19 § 1 eller 2 mom. meddelar i fråga om beräkning av det litertal brännvin, för vilket försäljningsavgift skall erläggas, eller jämlikt 23 § rörande bestämmandet av sådan avgift, äger skattskyldig att hos prövningsnämnd anföra besvär inom den tid och i den ordning, som för överklagande av taxeringsnämndens beslut i allmänhet äro bestämda. Prövningsnämnd tillkommer att, evad dylikt beslut blivit överklagat eller ej, däri vidtaga förändringar, som finnas skäliga; och må vidare klagan över prövningsnämnds beslut, i den ordning förordningen angående taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering i allmänhet bestämmer, fullföljas av den skattskyldige ävensom av kronans ombud.

2. Utan hinder av förd klagan skall försäljningsavgiften utgå efter det av prövningsnämnd bestämda litertal, intill dess förändring däri blivit vidtagen genom beslut, som vunnit laga kraft.

25 §.

De avgifter, som enligt denna förordning inflyta för rättigheterna till detaljhandel med brännvin, ävensom den i 21 § omförmälda nettovinst av bolags rörelse jämte vid bolags upplösning uppkommet överskott tillfalla statsverket.

Dessa bestämmelser träda i kraft den 1 januari 1914 med iakttagande av följande

Övergångsstadganden.

1. Bolags styrelseledamöter och revisorer jämte suppleanter för år 1914 skola utses i enlighet med de nya bestämmelserna.

2. Granskning av bolags förvaltning och räkenskaper samt beslut om ansvarsfrihet för försäljningsåret 1913 ske enligt föreskrifterna i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin.

3. Försäljningsavgifter och bolags nettovinst för försäljningsåret 1913 fördelas enligt föreskrifterna i nyssnämnda förordning.

4. Om av 1913 års bokslut framgår, att bolag äger överskott utöver sammanlagda summan av bolagets skulder, delägarnes kapital jämte ränta samt årets vinstmedel, skall, i samband med utdelningen av samma års vinstmedel, till fördelning i överensstämmelse med bestämmelserna i 25 § av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin av statsmedel utbetalas ett mot berörda överskott svarande belopp.

Närmare bestämmelser angående sättet för fastställande av dessa belopp meddelas av Konungen.

Förslag

till

förordning angående ersättning till städer och vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel.

Sedan samtliga brännvinsförsäljningsmedel indragits till statsverket, skall till städer och vissa köpingar samt landsting och hushållningssällskap av statsmedel utbetalas ersättning på sätt här nedan stadgas.

1 §.

Nedan omförmälda städer och köpingar erhålla under härefter angivna år följande ersättningsbelopp.

	1915 Kr.	1916 Kr.	1917 Kr.	1918 Kr.	1919 Kr.	1920 Kr.	1921 Kr.	1922 Kr.	1923 Kr.
Stockholm	956,016	902,904	876,348	849,792	823,236	796,680	770,124	717,012	663,900
Södertälje	45,324	42,806	41,547	40,288	39,029	37,770	36,511	33,993	31,475
Norrtälje	14,688	13,872	13,464	13,056	12,648	12,240	11,832	11,016	10,200
Sigtuna	5,940	5,610	5,445	5,280	5,115	4,950	4,785	4,455	4,125
Östhammar	8,964	8,466	8,217	7,968	7,719	7,470	7,221	6,723	6,225
Öregrund	1,980	1,870	1,815	1,760	1,705	1,650	1,595	1,485	1,375
Vaxholm	12,924	12,206	11,847	11,488	11,129	10,770	10,411	9,693	8,975
Sundbyberg	28,872	27,268	26,466	25,664	24,862	24,060	23,258	21,654	20,050
Uppsala	78,156	73,814	71,643	69,472	67,301	65,130	62,959	58,617	54,275
Enköping	28,152	26,588	25,806	25,024	24,242	23,460	22,678	21,114	19,550
Nyköping	42,660	40,290	39,105	37,920	36,735	35,550	34,365	31,995	29,625
Strängnäs	13,572	12,818	12,441	12,064	11,687	11,310	10,933	10,179	9,425
Torshälla	5,904	5,576	5,412	5,248	5,084	4,920	4,756	4,428	4,100
Eskilstuna	72,144	68,136	66,132	64,128	62,124	60,120	58,116	54,108	50,100
Mariefred	7,236	6,834	6,633	6,432	6,231	6,030	5,829	5,427	5,025
Trosa	8,496	8,024	7,788	7,552	7,316	7,080	6,844	6,372	5,900
Malmköping	21,348	20,162	19,569	18,976	18,383	17,790	17,197	16,011	14,825
Linköping	85,464	80,716	78,342	75,968	73,594	71,220	68,846	64,098	59,350
Norrköping	123,300	116,450	113,025	109,600	106,175	102,750	99,325	92,475	85,625
Söderköping	9,864	9,316	9,042	8,768	8,494	8,220	7,946	7,398	6,850
Vadstena	10,116	9,554	9,273	8,992	8,711	8,430	8,149	7,587	7,025
Skeninge	7,812	7,378	7,161	6,944	6,727	6,510	6,293	5,859	5,425
Motala	19,764	18,666	18,117	17,568	17,019	16,470	15,921	14,823	13,725
Jönköping	57,168	53,992	52,404	50,816	49,228	47,640	46,052	42,876	39,700
Eksjö	22,968	21,692	21,054	20,416	19,778	19,140	18,502	17,226	15,950
Grenna	1,404	1,326	1,287	1,248	1,209	1,170	1,131	1,053	975
Växjö	53,604	50,626	49,137	47,648	46,159	44,670	43,181	40,203	37,225
Ljungby	9,936	9,384	9,108	8,832	8,556	8,280	8,004	7,452	6,900
Kalmar	68,076	64,294	62,403	60,512	58,621	56,730	54,839	51,057	47,275
Västervik	20,052	18,938	18,381	17,824	17,267	16,710	16,153	15,039	13,925
Vimmerby	13,752	12,988	12,606	12,224	11,842	11,460	11,078	10,314	9,550
Oskarshamn	32,436	30,634	29,733	28,832	27,931	27,030	26,129	24,327	22,525
Borgholm	9,288	8,772	8,514	8,256	7,998	7,740	7,482	6,966	6,450
Mönsterås	9,036	8,534	8,283	8,032	7,781	7,530	7,279	6,777	6,275
Mörbylånga	8,208	7,752	7,524	7,296	7,068	6,840	6,612	6,156	5,700
Nybro	16,236	15,334	14,883	14,432	13,981	13,530	13,079	12,177	11,275
Visby	35,280	33,320	32,340	31,360	30,380	29,400	28,420	26,460	24,500
Karlskrona	62,964	59,466	57,717	55,968	54,219	52,470	50,721	47,223	43,725
Karlshamn	28,944	27,336	26,532	25,728	24,924	24,120	23,316	21,708	20,100
Sölvesborg	13,212	12,478	12,111	11,744	11,377	11,010	10,643	9,909	9,175
Ronneby	19,728	18,632	18,084	17,536	16,988	16,440	15,892	14,796	13,700
Kristianstad	57,096	53,924	52,338	50,752	49,166	47,580	45,994	42,822	39,650
Simrishamn	6,912	6,528	6,336	6,144	5,952	5,760	5,568	5,184	4,800
Ängelholm	24,048	22,712	22,044	21,376	20,708	20,040	19,372	18,036	16,700
Båstad	6,696	6,324	6,138	5,952	5,766	5,580	5,394	5,022	4,650
Hässleholm	25,272	23,868	23,166	22,464	21,762	21,060	20,358	18,954	17,550
Malmö	175,716	165,954	161,073	156,192	151,311	146,430	141,549	131,787	122,025
Landskrona	30,060	28,390	27,555	26,720	25,885	25,050	24,215	22,545	20,875
Hälsingborg	99,180	93,670	90,915	88,160	85,405	82,650	79,895	74,385	68,875
Ystad	32,976	31,144	30,228	29,312	28,396	27,480	26,564	24,732	22,900
Lund	47,232	44,608	43,296	41,984	40,672	39,360	38,048	35,424	32,800
Trälleborg	19,728	18,632	18,084	17,536	16,988	16,440	15,892	14,796	13,700
Skanör med Falsterbo	2,232	2,108	2,046	1,984	1,922	1,860	1,798	1,674	1,550
Hörby	8,352	7,888	7,656	7,424	7,192	6,960	6,728	6,264	5,800

1924 Kr.	1925 Kr.	1926 Kr.	1927 Kr.	1928 Kr.	1929 Kr.	1930 Kr.	1931 Kr.	1932 Kr.	1933 Kr.	1934 Kr.	1935 Kr.
610,788	557,676	504,564	451,452	398,340	345,228	292,116	239,004	185,892	132,780	79,668	26,556
28,957	26,439	23,921	21,403	18,885	16,367	13,849	11,331	8,813	6,295	3,777	1,259
9,384	8,568	7,752	6,936	6,120	5,304	4,488	3,672	2,856	2,040	1,224	408
3,795	3,465	3,135	2,805	2,475	2,145	1,815	1,485	1,155	825	495	165
5,727	5,229	4,731	4,233	3,735	3,237	2,739	2,241	1,743	1,245	747	249
1,265	1,155	1,045	935	825	715	605	495	385	275	165	55
8,257	7,539	6,821	6,103	5,385	4,667	3,949	3,231	2,513	1,795	1,077	359
18,446	16,842	15,238	—	—	—	—	—	—	—	—	—
49,933	45,591	41,249	36,907	32,565	28,223	23,881	19,539	15,197	10,855	6,513	2,171
17,986	16,422	14,858	13,294	11,730	10 166	8,602	7,038	5,474	3,910	2,346	782
27,255	24,885	22,515	20,145	17,775	15,405	13,035	10,665	8,295	5,925	3,555	1,185
8,671	7,917	7,163	6,409	5,655	4,901	4,147	3,393	2,639	1,885	1,131	377
3,772	3,444	3,116	2,788	2,460	2,132	1,804	1,476	1,148	820	492	164
46,092	42,084	38,076	34,068	30,060	26,052	22,044	18,036	14,028	10,020	6,012	2,004
4,623	4,221	3,819	3,417	3,015	2,613	2,211	1,809	1,407	1,005	603	201
5,428	4,956	4,484	4,012	3,540	3,068	2,596	2,124	1,652	1,180	708	236
13,639	12,453	11,267	—	—	—	—	—	—	—	—	—
54,602	49,854	45,106	40,358	35,610	30,862	26,114	21,366	16,618	11,870	7,122	2,374
78,775	71,925	65,075	58,225	51,375	44,525	37,675	30,825	23,975	17,125	10,275	3,425
6,302	5,754	5,206	4,658	4,110	3,562	3,014	2,466	1,918	1,370	822	274
6,463	5,901	5,339	4,777	4,215	3,653	3,091	2,529	1,967	1,405	843	281
4,991	4,557	4,123	3,689	3,255	2,821	2,387	1,953	1,519	1,085	651	217
12,627	11,529	10,431	9,333	8,235	7,137	6,039	4,941	3,843	2,745	1,647	549
36,524	33,348	30,172	26,996	23,820	20,644	17,468	14,292	11,116	7,940	4,764	1,588
14,674	13,398	12,122	10,846	9,570	8,294	7,018	5,742	4,466	3,190	1,914	638
897	819	741	663	585	507	429	351	273	195	117	39
34,247	31,269	28,291	25,313	22,335	19,357	16,379	13,401	10,423	7,445	4,467	1,489
6,348	5,796	5,244	—	—	—	—	—	—	—	—	—
43,493	39,711	35,929	32,147	28,365	24,583	20,801	17,019	13,237	9,455	5,673	1,891
12,811	11,697	10,583	9,469	8,355	7,241	6,127	5,013	3,899	2,785	1,671	557
8,786	8,022	7,258	6,494	5,730	4,966	4,202	3,438	2,674	1,910	1,146	382
20,723	18,921	17,119	15,317	13,515	11,713	9,911	8,109	6,307	4,505	2,703	901
5,934	5,418	4,902	4,386	3,870	3,354	2,838	2,322	1,806	1,290	774	258
5,773	5,271	4,769	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5,244	4,788	4,332	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10,373	9,471	8,569	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22,540	20,580	18,620	16,660	14,700	12,740	10,780	8,820	6,860	4,900	2,940	980
40,227	36,729	33,231	29,733	26,235	22,737	19,239	15,741	12,243	8,745	5,247	1,749
18,492	16,884	15,276	13,668	12,060	10,452	8,844	7,236	5,628	4,020	2,412	804
8,441	7,707	6,973	6,239	5,505	4,771	4,037	3,303	2,569	1,835	1,101	367
12,604	11,508	10,412	9,316	8,220	7,124	6,028	4,932	3,836	2,740	1,644	548
36,478	33,306	30,134	26,962	23,790	20,618	17,446	14,274	11,102	7,930	4,758	1,586
4,416	4,032	3,648	3,264	2,880	2,496	2,112	1,728	1,344	960	576	192
15,364	14,028	12,692	11,356	10,020	8,684	7,348	6,012	4,676	3,340	2,004	668
4,278	3,906	3,534	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16,146	14,742	13,338	—	—	—	—	—	—	—	—	—
112,263	102,501	92,739	82,977	73,215	63,453	53,691	43,929	34,167	24,405	14,643	4,881
19,205	17,535	15,865	14,195	12,525	10,855	9,185	7,515	5,845	4,175	2,505	835
63,365	57,855	52,345	46,835	41,325	35,815	30,305	24,795	19,285	13,775	8,265	2,755
21,068	19,236	17,404	15,572	13,740	11,908	10,076	8,244	6,412	4,580	2,748	916
30,176	27,552	24,928	22,304	19,680	17,056	14,432	11,808	9,184	6,560	3,936	1,312
12,604	11,508	10,412	9,316	8,220	7,124	6,028	4,932	3,836	2,740	1,644	548
1,426	1,302	1,178	1,054	930	806	682	558	434	310	186	62
5,336	4,872	4,408	—	—	—	—	—	—	—	—	—

	1915 Kr.	1916 Kr.	1917 Kr.	1918 Kr.	1919 Kr.	1920 Kr.	1921 Kr.	1922 Kr.	1923 Kr.
Eslöv	20,556	19,414	18,843	18,272	17,701	17,130	16,559	15,417	14,275
Laholm	17,136	16,184	15,708	15,232	14,756	14,280	13,804	12,852	11,900
Halmstad	55,620	52,530	50,985	49,440	47,895	46,350	44,805	41,715	38,625
Falkenberg	28,728	27,132	26,334	25,536	24,738	23,940	23,142	21,546	19,950
Varberg	35,136	33,184	32,208	31,232	30,256	29,280	28,304	26,352	24,400
Kungsbacka	19,080	18,020	17,490	16,960	16,430	15,900	15,370	14,310	13,250
Göteborg	456,804	431,426	418,737	406,048	393,359	380,670	367,981	342,603	317,225
Kungälv	16,524	15,606	15,147	14,688	14,229	13,770	13,311	12,393	11,475
Marstrand	9,180	8,670	8,415	8,160	7,905	7,650	7,395	6,885	6,375
Uddevalla	52,380	49,470	48,015	46,560	45,105	43,650	42,195	39,285	36,375
Strömstad	19,368	18,292	17,754	17,216	16,678	16,140	15,602	14,526	13,450
Lysekil	27,504	25,976	25,212	24,448	23,684	22,920	22,156	20,628	19,100
Vänersborg	28,008	26,452	25,674	24,896	24,118	23,340	22,562	21,006	19,450
Borås	63,432	59,908	58,146	56,384	54,622	52,860	51,098	47,574	44,050
Alingsås	17,784	16,796	16,302	15,808	15,314	14,820	14,326	13,338	12,350
Ulricehamn	14,112	13,328	12,936	12,544	12,152	11,760	11,368	10,584	9,800
Åmål	12,888	12,172	11,814	11,456	11,098	10,740	10,382	9,666	8,950
Trollhättan	26,964	25,466	24,717	23,968	23,219	22,470	21,721	20,223	18,725
Mariestad	32,904	31,076	30,162	29,248	28,334	27,420	26,506	24,678	22,850
Lidköping	37,800	35,700	34,650	33,600	32,550	31,500	30,450	28,350	26,250
Skara	27,288	25,772	25,014	24,256	23,498	22,740	21,982	20,466	18,950
Skövde	40,788	38,522	37,389	36,256	35,123	33,990	32,857	30,591	28,325
Falköping	31,788	30,022	29,139	28,256	27,373	26,490	25,607	23,841	22,075
Hjo	11,268	10,642	10,329	10,016	9,703	9,390	9,077	8,451	7,825
Vara	19,584	18,496	17,952	17,408	16,864	16,320	15,776	14,688	13,600
Karlstad	68,580	64,770	62,865	60,960	59,055	57,150	55,245	51,435	47,625
Kristinehamn	36,396	34,374	33,363	32,352	31,341	30,330	29,319	27,297	25,275
Filipstad	33,876	31,994	31,053	30,112	29,171	28,230	27,289	25,407	23,525
Arvika	30,420	28,730	27,885	27,040	26,195	25,350	24,505	22,815	21,125
Säffle	11,916	11,254	10,923	10,592	10,261	9,930	9,599	8,937	8,275
Örebro	122,436	115,634	112,233	108,832	105,431	102,030	98,629	91,827	85,025
Askersund	12,816	12,104	11,748	11,392	11,036	10,680	10,324	9,612	8,900
Nora	12,744	12,036	11,682	11,328	10,974	10,620	10,266	9,558	8,850
Lindesberg	19,404	18,326	17,787	17,248	16,709	16,170	15,631	14,553	13,475
Västerås	72,144	68,136	66,132	64,128	62,124	60,120	58,116	54,108	50,100
Arboga	17,064	16,116	15,642	15,168	14,694	14,220	13,746	12,798	11,850
Köping	25,524	24,106	23,397	22,688	21,979	21,270	20,561	19,143	17,725
Sala	48,636	45,934	44,583	43,232	41,881	40,530	39,179	36,477	33,775
Falun	65,484	61,846	60,027	58,208	56,389	54,570	52,751	49,113	45,475
Hedemora	24,732	23,358	22,671	21,984	21,297	20,610	19,923	18,549	17,175
Säter	2,844	2,686	2,607	2,528	2,449	2,370	2,291	2,133	1,975
Gävle	83,520	78,880	76,560	74,240	71,920	69,600	67,280	62,640	58,000
Söderhamn	30,132	28,458	27,621	26,784	25,947	25,110	24,273	22,599	20,925
Hudiksvall	35,856	33,864	32,868	31,872	30,876	29,880	28,884	26,892	24,900
Härnösand	43,524	41,106	39,897	38,688	37,479	36,270	35,061	32,643	30,225
Sundsvall	75,996	71,774	69,663	67,552	65,441	63,330	61,219	56,997	52,775
Örnsköldsvik	23,364	22,066	21,417	20,768	20,119	19,470	18,821	17,523	16,225
Sollefteå	33,876	31,994	31,053	30,112	29,171	28,230	27,289	25,407	23,525
Östersund	55,584	52,496	50,952	49,408	47,864	46,320	44,776	41,688	38,600
Umeå	36,288	34,272	33,264	32,256	31,248	30,240	29,232	27,216	25,200
Skellefteå	17,244	16,286	15,807	15,328	14,849	14,370	13,891	12,933	11,975
Luleå	34,992	33,048	32,076	31,104	30,132	29,160	28,188	26,244	24,300
Piteå	9,360	8,840	8,580	8,320	8,060	7,800	7,540	7,020	6,500
Haparanda	13,428	12,682	12,309	11,936	11,563	11,190	10,817	10,071	9,325

1924 Kr.	1925 Kr.	1926 Kr.	1927 Kr.	1928 Kr.	1929 Kr.	1930 Kr.	1931 Kr.	1932 Kr.	1933 Kr.	1934 Kr.	1935 Kr.
13,133	11,991	10,849	9,707	8,565	7,423	6,281	5,139	3,997	2,855	1,713	571
10,948	9,996	9,044	8,092	7,140	6,188	5,236	4,284	3,332	2,380	1,428	476
35,535	32,445	29,355	26,265	23,175	20,085	16,995	13,905	10,815	7,725	4,635	1,545
18,354	16,758	15,162	13,566	11,970	10,374	8,778	7,182	5,586	3,990	2,394	798
22,448	20,496	18,544	16,592	14,640	12,688	10,736	8,784	6,832	4,880	2,928	976
12,190	11,130	10,070	9,010	7,950	6,890	5,830	4,770	3,710	2,650	1,590	530
291,847	266,469	241,091	215,713	190.335	164,957	139,579	114,201	88,823	63,445	38,067	12,689
10,557	9,639	8,721	7.803	6,885	5.967	5,049	4.131	3,213	2,295	1,377	459
5,865	5,355	4,845	4.335	3,825	3,315	2,805	2,295	1,785	1,275	765	255
33,465	30,555	27,645	24,735	21,825	18,915	16,005	13,095	10,185	7,275	4,365	1,455
12,374	11,298	10.222	9,146	8,070	6,994	5,918	4,842	3,766	2,690	1,614	538
17.572	16,044	14.516	12,988	11,460	9,932	8,404	6.876	5,348	3,820	2,292	764
17,894	16,338	14.782	13,226	11,670	10,114	8.558	7,002	5,446	3,890	2,334	778
40,526	37,002	33,478	29,954	26.430	22,906	19,382	15,858	12,334	8,810	5,286	1,762
11,362	10,374	9,386	8,398	7.410	6,422	5.434	4,446	3,458	2,470	1,482	494
9,016	8,232	7,448	6,664	5,880	5,096	4,312	3,528	2,744	1,960	1,176	392
8,234	7,518	6,802	6.086	5.370	4,654	3,938	3,222	2,506	1,790	1,074	358
17,227	15.729	14,231	12.733	11,235	9,737	8.239	6,741	5,243	3,745	2,247	749
21.022	19.194	17,366	15,538	13.710	11,882	10,054	8,226	6,398	4,570	2,742	914
24.150	22,050	19,950	17,850	15,750	13,650	11,550	9.450	7,350	5,250	3,150	1.050
17.434	15,918	14,402	12.886	11,370	9,854	8,338	6.822	5,306	3,790	2,274	758
26,059	23,793	21,527	19,261	16.995	14,729	12.463	10,197	7,931	5,665	3,399	1,133
20,309	18,543	16.777	15,011	13,245	11,479	9.713	7,947	6,181	4,415	2,649	883
7,199	6,573	5,947	5.321	4,695	4.069	3,443	2.817	2.191	1,565	939	313
12,512	11,424	10,336	—	—	—	—	—	—	—	—	—
43,815	40,005	36,195	32,385	28,575	24,765	20,955	17.145	13,335	9,525	5,715	1,905
23,253	21,231	19,209	17,187	15,165	13,143	11,121	9,099	7,077	5,055	3,033	1,011
21,643	19,761	17,879	15,997	14,115	12,233	10,351	8,469	6,587	4,705	2,823	941
19,435	17.745	16,055	14.365	12.675	10,985	9,295	7,605	5,915	4.225	2,535	845
7,613	6,951	6,289	—	—	—	—	—	—	—	—	—
78,223	71,421	64,619	57,817	51,015	44,213	37,411	30,609	23,807	17,005	10,203	3,401
8,188	7,476	6,764	6,052	5,340	4,628	3,916	3,204	2,492	1,780	1,068	356
8,142	7,434	6,726	6,018	5,310	4,602	3,894	3,186	2,478	1,770	1,062	354
12,397	11,319	10,241	9,163	8,085	7,007	5,929	4,851	3,773	2,695	1,617	539
46.092	42,084	38.076	34,068	30,060	26,052	22,044	18,036	14,028	10,020	6,012	2,004
10,902	9,954	9,006	8.058	7,110	6,162	5,214	4,266	3,318	2,370	1,422	474
16,307	14.889	13.471	12,053	10,635	9.217	7,799	6,381	4,963	3,545	2,127	709
31,073	28,371	25,669	22,967	20,265	17,563	14,861	12,159	9,457	6,755	4,053	1,351
41,837	38,199	34,561	30,923	27,285	23.647	20,009	16.371	12,733	9,095	5,457	1,819
15,801	14.427	13,053	11.679	10,305	8,931	7,557	6,183	4,809	3,435	2,061	687
1,817	1,659	1,501	1,343	1,185	1.027	869	711	553	395	237	79
53.360	48,720	44,080	39,440	34,800	30,160	25,520	20,880	16,240	11,600	6,960	2,320
19,251	17,577	15,903	14,229	12,555	10,881	9,207	7,533	5,859	4,185	2,511	837
22,908	20,916	18,924	16,932	14,940	12,948	10,956	8,964	6,972	4,980	2,988	996
27,807	25,389	22,971	20,553	18,135	15,717	13,299	10,881	8,463	6,045	3,627	1,209
48,553	44,331	40,109	35,887	31,665	27.443	23,221	18.999	14,777	10,555	6,333	2,111
14,927	13,629	12,331	11,033	9,735	8,437	7,139	5,841	4,543	3,245	1,947	649
21,643	19,761	17,879	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35,512	32,424	29,336	26,248	23,160	20,072	16,984	13,896	10,808	7,720	4,632	1,544
23,184	21,168	19,152	17,136	15,120	13,104	11,088	9,072	7,056	5,040	3,024	1,008
11,017	10,059	9,101	8,143	7,185	6,227	5,269	4,311	3,353	2,395	1,437	479
22,356	20,412	18,468	16,524	14,580	12,636	10,692	8,748	6,804	4,860	2,916	972
5,980	5,460	4,940	4,420	3,900	3,380	2,860	2,340	1,820	1,300	780	260
8,579	7,833	7.087	6,341	5,595	4,849	4,103	3,357	2,611	1,865	1,119	373

2 §.

Landstingen och de städer, som ej deltaga i landsting, erhålla årligen tillhopa 2,800,000 kronor.

3 §.

Hushållningssällskapen erhålla årligen tillhopa 1,750,000 kronor.

4 §.

Till grund för fördelningen dels mellan landstingen och städer, som ej deltaga i landsting, dels ock mellan hushållningssällskapen skall tillsvidare läggas i det förra fallet landstingsområdenas och nämnda städers, i det senare fallet hushållningssällskapsområdenas folkmängd.

5 §.

Statskontoret skall varje år låta till vederbörande utbetala de i 1 § föreskrivna ersättningsbeloppen under april månad samt de i 2 och 3 §§ föreskrivna, så snart folkmängdsuppgifterna blivit tillgängliga.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1915.

Förslag

till

förordning angående statsverkets fond av rusdrycksmedel.

1 §.

Av statsverkets inkomster av brännvinstillverkningsskatt, maltskatt, punschskatt och brännvinsförsäljningsmedel skall, efter restitution för denaturerat brännvin och för malt, som vid skattepliktigt bryggeri omedelbart använts för tillverkning av svagdricka, till en särskild fond avsättas vad som för varje år överskjuter ett belopp av 39,000,000 kronor.

Skulle för tre på varandra följande år medeltalet av ovannämnda inkomster understiga 39,000,000 kronor, skall därefter vad som överskjuter detta medeltalsbelopp avsättas till fonden. På enahanda sätt förfares, om därefter vid årligen verkställd uträkning befinnes att medeltalet av ovannämnda inkomster under närmast föregående tre år ytterligare nedgått.

2 §.

Fonden, som benämnes statsverkets fond av rusdrycksmedel, är avsedd att i främsta rummet användas för reglering av sådana ekonomiska förhållanden, som äro en följd av mera ingripande åtgärder till rusdryckshanteringens begränsande eller avveckling.

Där särskilda omständigheter därtill föranleda, må fondens medel även kunna användas för andra sociala ändamål.

3 §.

Fonden göres räntebärande och förvaltas av statskontoret i enlighet med de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t meddelar.

4 §.

Fondens avkastning skall, efter avdrag av förvaltningskostnaderna, läggas till kapitalet.

5 §.

Om sättet för fondens användning besluta Kungl. Maj:t och Riksdagen gemensamt.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1915.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 4 april 1913.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSWÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet friherre Adelswärd anförde härefter

Inledning.

Riksdagsskrivelse och kommittétillsättning.

I särskilda motioner hemställdes vid riksdagarna 1907 och 1908 om avlåtande av skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte genom en kommitté, bestående av för frågans lösning i angiven riktning intresserade personer, låta verkställa en allsidig utredning rörande möjligheten för ett statens, kommunernas, landstingens och hushållningssällskapens fullständiga frigörande från deras ekonomiska beroende av från rusdryckshanteringen härflytande medel samt för

Riksdagen framlägga resultatet av denna utredning med de förslag, vartill samma utredning kunde föranleda.

På grund därav att Riksdagens kamrar stannade vid olika beslut, förföll frågan vid båda tillfällena.

Genom enskild motion kom denna angelägenhet under prövning jämväl av 1909 års Riksdag, som i skrivelse till Kungl. Maj:t den 25 maj 1909 anhöll, det täcktes Kungl. Maj:t låta på lämpligaste sätt verkställa en allsidig utredning rörande statens, kommunernas, landstingens och hushållningssällskapens frigörande i större eller mindre omfattning från deras ekonomiska beroende av från rusdryckshanteringen härflytande medel samt för Riksdagen framlägga resultatet av denna utredning med de förslag, vartill samma utredning möjligen kunde föranleda.

Vid föredragning av denna Riksdagens skrivelse beslöt Kungl. Maj:t enligt nådigt brev den 20 augusti 1909 att uppdraga åt en kommitté att verkställa en allsidig utredning av den art Riksdagen sålunda begärt samt därefter till Kungl. Maj:t inkomma med de utlåtanden och förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

I denna kommitté förordnades till ordförande ledamoten av Riksdagens Första kammare, f. d. landshövdingen A. T. Odelberg samt till ledamöter numera ledamöterna av nämnda kammare, redaktören C. G. Ekman, hemmansägaren O. A. Ericsson i Ovanmyra, bleckslagerimästaren S. H. Kvarnzelius och riksgäldsfullmäktige G. F. Östberg ävensom v. häradshövdingen F. B. Hegardt och överdirektören K. M. Lindeberg.

Den 29 december 1911 avgav kommittén betänkande och förslag i ämnet.

Rusdrycksmedelskommitténs förslag.

Kommitténs hemställan avsåg, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att

1:o) dels besluta, att de i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin omförmälda försäljningsavgifter och vinstmedel skulle ingå till statsverket;

dels antaga ett av kommittén utarbetat, vid dess betänkande fogat förslag till ändrad lydelse av 15, 21, 24 och 25 §§ i nyssnämnda förordning jämte övergångsstadganden;

dels ock besluta, att de till 1905 års brännvinsförsäljningsförordning hörande övergångsstadganden skulle upphöra att äga tillämpning;

2:o) dels antaga ett likaledes av kommittén utarbetat, vid dess betänkande fogat förslag till förordning angående ersättning till städer

och vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel;

dels bevilja erforderliga medel till gäldande av de i förordningen bestämda ersättningsbelopp;

3:o) dels medgiva vidtagande av sådan ändring i gällande grunder rörande statsbidrag till avlönande av de i §§ 1 och 2 av gällande kungörelse angående avlöning åt lärare vid folkskolor och småskolor omnämnda lärare, att till gäldande av där fastställda avlöningsförmåner skoldistrikt må av statsmedel bekomma ett årligt bidrag, motsvarande nio tiondedelar av den kontant utgående minimibegynnelselönen jämte ersättning för samtliga minimiålderstillägg;

dels ock höja det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda förslagsanslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor med därför erforderligt belopp;

4:o) till beredande av ersättning för vad jämlikt 25 § förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin skall avsättas för att användas till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder, anvisa ett årligt anslag av 170,000 kronor;

5:o) till gäldande av de ersättningsbelopp, vilka jämlikt kungörelsen den 12 juli 1907 angående ersättning till gästgivare, som avstå från dem jämlikt 10 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin tillkommande rätt till utskänkning av brännvin, skola utgå av brännvinsförsäljningsmedlen, årligen anvisa därför erforderligt belopp; ävensom

6:o) besluta, att till en särskild fond, som skulle ställas under statskontorets förvaltning och över vilkens användning Kungl. Maj:t och Riksdagen gemensamt skulle besluta, skulle avsättas den summa, varmed sammanlagda beloppet av följande statsverkets inkomster översköte 40,800,000 kronor, nämligen:

a) brännvinstillverkningsskatt, efter restitution för denaturerat brännvin;

b) maltskatt, efter restitution för malt, som använts för tillverkning av svagdricka;

c) punschskatt;

d) brännvinsförsäljningsmedel efter avdrag av vederlag för nedlagda utskänkningsrättigheter och av Riksdagen beslutade utgifter för främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder.

Vid rusdrycksmedelskommitténs betänkande fogade reservationer.

Vid kommitténs betänkande äro avgivna åtskilliga reservationer nämligen, förutom några avseende motiveringen och utredningens läggning,

av herr Odelberg i fråga om det i punkt 6 framställda förslaget om en lagstadgad begränsning av de staten tillfallande rusdrycksmedel, vilka skulle få användas för statsregleringens behov,

av herr Hegardt angående övergångsstadgandena vid kommitténs förslag till förändrad lydelse av 15, 21, 24 och 25 §§ i brännvinsförsäljningsförordningen (punkt 1) samt angående den föreslagna ersättningen till städer m. fl. för indragna brännvinsförsäljningsmedel (punkt 2),

av herr Lindeberg beträffande sistnämnda ersättning i vad den avser städerna Grenna och Säter (punkt 2),

av herr Östberg i fråga om i 15 § 8 mom. brännvinsförsäljningsförordningen föreslagen befogenhet för kontrollstyrelsen att besluta om ansvarsfrihet för brännvinsförsäljningsbolagen ävensom beträffande det ifrågasatta utövandet av kontroll över bolagen genom nämnda styrelse (punkt 1), samt

av herrar Ekman, Ericsson och Kvarnzelius dels i fråga om den till stadskommunerna och vissa köpingar utgående ersättningen (punkt 2), dels i fråga om maximibeloppet av de till staten inflytande rusdrycksmedlen, vilket skulle få användas till de ordinarie statsbehovens fyllande (punkt 6), dels ock slutligen i fråga om sättet för fonderingen av överskjutande rusdrycksmedel och användningen av dessa medel (punkt 6).

Den närmare innebörden såväl av kommitténs som reservanternas förslag likasom ock den motivering som förebragts för de olika förslagen torde jag efter omständigheterna få beröra eller närmare utveckla vid den efterföljande behandlingen av de särskilda förslagen.

Hörda myndigheter och korporationer.

Över kommitténs förslag hava utlåtanden infordrats från åtskilliga myndigheter, varjämte ett antal korporationer, som ansågos hava särskilt intresse av förevarande frågas behandling, beretts tillfälle att yttra sig i ämnet.

De ifrågavarande myndigheterna och korporationerna voro

överståthållarämbetet och Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen,

landstingen,

kommunalstyrelserna i städerna och de övriga orter, i vilka under försäljningsåret 1904/05 minuthandel med och utskänkning av brännvin varit jämlikt § 11 mom. 2 i förordningen av den 24 maj 1895 angående försäljning av brännvin överlåten åt bolag,

lantbruksstyrelsen,

hushållningssällskapen,

svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran,

Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling samt

styrelsen för svenska stadsförbundet.

Nykterhetskommittén.

Såväl det av nämnda kommitté, vilken jag härefter benämner rusdrycksmedelskommittén, avgivna betänkande som ock de däröver inkomna yttranden från myndigheter och korporationer hava remitterats till den av Kungl. Maj:t den 17 november 1911 tillsatta s. k. nykterhetskommittén.

Sistnämnda kommitté har den 15 december 1912 i anledning härav avgivit utlåtande och förslag i ämnet samt därvid jämväl överlämnat en inom kommittén utförd systematisk sammanställning av de över rusdrycksmedelskommitténs betänkande avgivna yttranden.

Nykterhetskommitténs utlåtande torde jämte nyssnämnda sammanställning få såsom bilaga fogas till detta protokoll och i det efterföljande betecknas bil.

Den nuvarande tidpunktens lämplighet för frågans upptagande.

Innan jag nu övergår till behandlingen av de särskilda föreliggande förslagen, anser jag mig böra till prövning upptaga frågan, huruvida den nuvarande tidpunkten är lämpligt vald för avgörande av det omfattande och i vårt samfundsliv djupt ingripande spörsmålet om statens, kommunernas m. fl. frigörande från beroendet av rusdrycksmedlen. Jag föranledes härtill närmast därav, att några myndigheter avstyrkt rusdrycksmedelskommitténs förslag under hänvisning till nu pågående utredningar i kommunalskatte-, fattigvårds- och nykterhetsfrågorna.

Vid bedömandet av denna fråga måste man i främsta rummet göra klart för sig vad man vill vinna med ett frigörande från beroendet av rusdrycksmedlen i berörda avseende. I själva verket lärer väl knappast råda någon meningsskiljaktighet om syftet med en sådan åtgärd. Den avser att undanröja det kanske mest svåröverkomliga hindret för ett ändamålsenligt och verksamt strävande att genom lagstiftning och andra positiva åtgöranden från samhällets sida frigöra folket från de skadliga verkningarna av rusdryckerna. Vid sådant förhållande är frågans upptagande till avgörande vid denna tidpunkt, då nykterhetskommitténs arbete i övrigt icke ännu är slutfört, icke blott icke till hinder för dess fortsatta arbete, utan tvärtom är det ägnat att i hög grad underlätta detta arbete i dess fortsättning, om klarhet kan vinnas på nu förevarande punkt.

Frågans samband med kommunalskatteproblemet och den pågående fattigvårdslagstiftningsutredningen torde ej heller teoretiskt vara sådant, att icke de olika spörsmålen kunna lösas var för sig. För det fortsatta kommunalskattelagstiftningsarbetet kan det till och med praktiskt taget

vara en fördel, att man i förevarande mycket betydelsefulla punkt vet vad man har att räkna med.

Jag anser alltså, att nu pågående utrednings- och lagstiftningsarbeten på angivna områden icke utgöra hinder för frigörelsefrågans upptagande vid denna tidpunkt, utan att detta tvärtom med hänsyn till dessa arbeten i stort sett är positivt fördelaktigt.

Vad själva saken beträffar, anser jag det knappast finnes någon angelägenhet av större vikt för ett framgångsrikt arbete till skapande av ökad folknykterhet, än att verksamma åtgärder vidtagas för samhällets frigörande från beroendet av rusdrycksmedlen. Då jag nu går att göra framställning i sådant syfte, tillåter jag mig till en början till prövning upptaga de olika förslag, som under ärendets förberedande behandling blivit framställda.

Bränvinsförsäljningsmedlens indragning till statsverket.

Rusdrycksmedelskommitténs så att säga grundläggande förslag avser beslut om samtliga bränvinsförsäljningsmedels indragning till statsverket. En sådan åtgärd utgör i själva verket, såsom ock av kommittén blivit framhållet, den nödvändiga förutsättningen för kommunernas, landstingens och hushållningssällskapens frigörande från ekonomiskt beroende av rusdrycksmedlen. Om någon annan anordning för vinnande av sist angivna syfte har ej heller något förslag framställts under sakens förberedande behandling.

Samtliga i ämnet gjorda uttalanden synas ock vara eniga därutinnan, att ett beslut av ifrågavarande slag med nödvändighet kräver, att kommunerna, landstingen och hushållningssällskapen erhålla gottgörelse för de inkomster, som de därigenom skulle förlora och med vilka de må hava räknat vid ordnandet av sin ekonomi för lång tid framåt. För egen del finner jag också naturligt, att åtgärder i sådant syfte vidtagas.

Om enighet råder om nu angivna allmänna principer, gå å andra sidan meningarna så mycket mera i sär, när det gäller sättet för dessa grundsatsers genomförande i praktiken.

Den första fråga, som härvid möter, är spörsmålet, huruvida ersättningen till kommunerna, landstingen och hushållningssällskapen skall utgå såsom direkt statsanslag eller på sådant sätt att staten övertager utgifter, som åligga dessa eller eljest i verkligheten bestridas med ifrågavarande inkomster.

Ersättning för den s. k. kommunandelen.

Rusdrycksmedelskommittén har härom anfört, bland annat, följande: *Rusdrycks-medels-kommittén.*

»Det senare sättet för ersättningens bestämmande medför den stora fördelen, att förhållandena då bliva ordnade en gång för alla, så att frågor om förändringar av ersättningens storlek ej kunna sedermera förekomma, och synes därför vara att föredraga i de fall, då det kan användas utan särskilda svårigheter. Kommittén har ansett denna form för ersättningen kunna och böra väljas för den del av brännvinsförsäljningsmedlen, som fördelas mellan landets samtliga primärkommuner efter folkmängden, och har trott sig kunna framlägga ett förslag i sådant avseende, som tillfredsställer det viktiga kravet på likställighet emellan kommunerna. Däremot synes ersättningen för städernas och vissa andra kommuners direkta andelar av brännvinsförsäljningsmedlen icke kunna lämnas i annan form än kontanta anslag av statsmedel, då dessa ersättningar, enligt vad kommittén redan i det föregående uttalat, böra bestämmas i förhållande till de andelar, kommuner och övriga institutioner äga åtnjuta enligt föreskrifterna i nu gällande brännvinsförsäljningsförordning, och således icke komma att stå i förhållande till de särskilda kommunernas storlek eller till deras utgifter av olika slag. Att en del av landstingens och hushållningssällskapens utgifter övertoges av staten, kunde möjligen låta sig göra, men då det synes både för staten och allmänheten bäst, att de förvaltningsuppgifter, som nu tillhöra landstingen och hushållningssällskapen, fortfarande handhavas av dessa institutioner, har kommittén även i fråga om dem ansett sig böra föreslå, att ersättning lämnas genom direkta statsanslag.

Då kommittén ansett önskvärt, att ersättning för de till kommunerna efter folkmängd utgående brännvinsförsäljningsmedlen beredes genom statens övertagande av någon utgift, som nu åligger kommunerna, har det gällt att finna en sådan kommunal utgift, som utgår inom alla kommuner och som drabbar dem i förhållande till deras folkmängd. Det är därför icke möjligt att föreslå överflyttande på staten av större eller mindre del av *väghållningsbesväret,* ehuru staten redan lämnar bidrag för berörda ändamål och ehuru lättnad i denna tunga är för landsbygden särdeles eftersträvansvärd. Och enär städerna icke deltaga i utgifter för väghållningen, stöter man på den stora svårigheten att för städernas del finna en motsvarande pålaga, vars borttagande skulle giva städerna samma lättnad, som bereddes landskommunerna. Men dessutom är att märka, att väghållningsbesväret drabbar synnerligen ojämnt i olika delar av landet och icke heller träffar de skattskyldiga inom samma kommun likformigt.

Kommittén har ej heller kunnat föreslå, att staten skall övertaga någon del av kommunernas utgifter för *fattigvården.* Visserligen har den åsikt numera börjat göra sig gällande, att omvårdnaden om de fattiga och orkeslösa i samhället icke vore blott och bart en kommunal angelägenhet utan ock bör tillhöra statens verksamhetsområde och därför kunde göra anspråk på understöd från statens sida. Frågan om förändrad lagstiftning angående fattigvården är emellertid som känt för närvarande föremål för utredning av en särskild kommitté, och det torde redan av denna anledning få anses mindre lämpligt att föreslå några åtgärder, ägnade

att föregripa omförmälda utredning, vartill kommer, att fattigvårdsförhållandena stå i visst samband med den föreslagna ålderdomsförsäkringen.

I fråga om *skolväsendet* föreligga enligt kommitténs uppfattning icke samma betänkligheter, som göra sig gällande beträffande väghållningsbesväret och fattigvården. De kostnader, som i detta avseende åligga kommunerna, utgöra en ganska väsentlig anpart av deras utgiftsstat. Staten har också, erkännande att ifrågavarande angelägenhet vore såväl ett stats- som ett kommunalt intresse, redan funnit sig manad att kraftigt understödja densamma, nämligen i form av bidrag till folkskollärares och småskollärares avlöning. Under sådana förhållanden och då här föreligger en utgift, som träffar både lands- och stadskommuner, har kommittén ansett den del av brännvinsmedlen, som enligt vad ovan blivit sagt fördelas efter folkmängden mellan samtliga kommuner i riket, kunna ersättas genom en höjning av statens bidrag till folkskollärares och småskollärares avlöning.»

Myndigheter och korporationer.

Såsom av nykterhetskommitténs utlåtande framgår, har flertalet av de i ämnet hörda myndigheterna och korporationerna tillstyrkt rusdrycksmedelskommitténs förslag i denna punkt, under det att i några av de inkomna yttrandena framställts anmärkningar mot detsamma. Dessa gå huvudsakligen ut på att med antagande av rusdrycksmedelskommitténs förslag skolväsendet icke skulle i samma grad som förut bliva en kommunal angelägenhet, att det måste anses olämpligt, att ett statens vederlag till kommunerna skulle få formen av statens övertagande av en kommunal utgift, vars storlek sammanhänger med en så oberäknelig faktor som löneregleringar, samt att det varit önskligt om ett mera direkt och naturligt samband funnes mellan den inkomst, varom här är fråga, och de ändamål, vartill samma inkomst skulle användas, ävensom att en med de verkliga förhållandena mera överensstämmande beräkningsgrund än den, vilken kommittén föreslagit, borde komma till användning vid bestämmandet av det belopp, varmed staten bidroge till avlönande av lärarbefattningar vid folkskolorna.

Nykterhetskommittén.

Nykterhetskommittén har för sin del tillstyrkt rusdrycksmedelskommitténs förslag i denna punkt.

Departementschefen.

Till förevarande frågas belysning tillåter jag mig till en början erinra därom, att enligt 25 § brännvinsförsäljningsförordningen skola, sedan vissa andelar av brännvinsförsäljningsmedlen, på sätt jag längre fram skall närmare utveckla, avsatts till städer, landsting och hushållningssällskap m. fl. ändamål, återstående medel fördelas av statskontoret efter folkmängden mellan samtliga kommuner i riket. Enligt uppgift i rusdrycksmedelskommitténs betänkande utdelades med stöd av ifråga-

varande bestämmelse till kommunerna under år 1910 i runt tal 3,900,000 kronor.

Av vad som anmärkts mot rusdrycksmedelskommitténs förslag i förevarande ämne, torde vara särskilt beaktansvärt, att den utgift, som staten, enligt vad som ifrågasättes, skulle komma att få vidkännas, skulle till sin framtida storlek bliva mer eller mindre oberäknelig. Givet är också att denna utgift kan komma att överstiga den årliga summan av de nuvarande kommunandelarna, särskilt om, såsom man torde kunna förutsätta, lärarpersonalens löner skulle bliva föremål för ökning. Då jag emellertid anser en ökning av statens bidrag till folkskoleväsendet i och för sig vara av omständigheterna motiverad, ser jag i nu berörda förhållande icke något hinder för att vid indragning till staten av de så kallade kommunandelarna bereda kommunerna ersättning på sätt de båda kommittéerna föreslagit.

Då jag ej heller i övrigt har något att erinra mot ifrågavarande förslag, tillstyrker jag detsamma.

Den ökning av det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor, som blir en följd av ett beslut i överensstämmelse med nämnda förslag, skulle emellertid äga rum först med ingången av år 1915, i följd varav förslag därom icke bör föreläggas Riksdagen förr än år 1914.

Ersättningen till städer och vissa köpingar.

Enligt 25 § i gällande brännvinsförsäljningsförordning skola de avgifter, som enligt förordningen inflyta för rättigheterna till detaljhandel med brännvin, ävensom den nettovinst av rörelsen, som bolag enligt 21 § skall avstå, fördelas för stad sålunda, att $^{29}/_{100}$ av bolagets nyssnämnda avgifter och nettovinst tillfalla staden.

Enligt övergångsstadgandena i förordningen, vilken i fråga om stad trädde i kraft den 1 oktober 1907, skola städerna för de första tolv försäljningsåren, under vilka förordningen äger tillämpning, åtnjuta, utöver nämnda andelar, av de i varje stad inflytande brännvinsförsäljningsmedlen

första	året	$^{19}/_{100}$
andra	»	$^{17}/_{100}$
tredje	»	$^{15}/_{100}$
fjärde	»	$^{13}/_{100}$
femte	»	$^{11}/_{100}$

sjätte året ..... $^{9}/_{100}$
sjunde » ..... $^{7}/_{100}$
åttonde » ..... $^{5}/_{100}$
nionde » ..... $^{4}/_{100}$
tionde » ..... $^{3}/_{100}$
elfte » ..... $^{2}/_{100}$
tolfte » ..... $^{1}/_{100}$.

Rusdrycksmedelskommitténs förslag avser, att såsom ersättning för de indragna brännvinsförsäljningsmedlen till städer och vissa köpingar från år 1921 utbetalas $^{29}/_{100}$ av medeltalet för de i städerna och köpingarna under perioden 1900/01—1910 influtna brännvinsförsäljningsmedlen. För åren 1915—1920 skulle ersättningsbeloppet ökas med resp. 7, 5, 4, 3, 2 och 1 tjuguniondelar av detsamma.

Vid bedömandet av detta förslag är det två huvudfrågor att i främsta rummet taga i betraktande. Det gäller att bestämma beräkningsgrunden för ersättningen samt att avgöra, huruvida, på sätt nykterhetskommittén föreslagit, en småningom skeende fullständig avskrivning av ersättningsbeloppen bör äga rum. Jag ber nu att först få upptaga till behandling den förra frågan.

Ersättningens beräknande.

Rusdrycksmedelskommittén.

Rörande sitt här ovan refererade förslag i fråga om ersättningsbeloppens beräknande har rusdrycksmedelskommittén anfört, bland annat, följande:

»Vid bestämmande av dessa belopp blir första frågan, huruvida man till grund för beräkningen skall lägga förhållandena under det senaste år, för vilket uppgifter äro tillgängliga, d. v. s. år 1910, eller om man ock skall göra avseende å förhållandena under föregående år. En inom kommittén uppgjord, vid betänkandet fogad tabell över i städer och vissa köpingar influtna försäljningsmedel visar, att dessa medel influtit mycket ojämnt under den senaste tioårsperioden, beroende detta på flera omständigheter såsom konsumtionens storlek, förhållandet mellan de försålda varornas inköps- och försäljningspris, den större eller mindre sparsamheten vid bolagens förvaltning samt det tillfälliga förbud mot brännvinsförsäljning, som år 1909 utfärdades i anledning av den då pågående arbetsinställelsen. För de tre senaste åren har ytterligare en omständighet tillkommit, nämligen att genom 1905 års förordning de privilegierade gästgivarnes rättighet att sälja brännvin blev inskränkt till utskänkning samt att sedermera ett flertal av dessa gästgivare mot ersättning avstått även från sin utskänkningsrätt. Härigenom har omsättningen hos åtskilliga bolag och därmed även det allmännas inkomst rätt betydligt ökats. Under år 1910 höjdes

på visst sätt försäljningspriset på brännvin, därigenom att det föreskrevs, att bolagen ej finge hålla mer än ett pris å varje brännvinssort oavsett den myckenhet, som såldes, eller med andra ord, den rabatt, som förut plägat lämnas vid försäljning av 20 liter och däröver, borttogs. Under dessa förhållanden är det tydligen ej lämpligt att vid bestämmande av städernas ersättning utgå från vare sig det senaste eller de tre senaste åren, utan har kommittén ansett de sista tio årens medeltal böra läggas till grund för ifrågavarande beräkning, dock att för de städer och köpingar, som ej haft försäljningsbolag alla dessa år, medeltalet beräknas allenast å det antal år, bolag där funnits.

Därest under dessa tio år försäljningsmedlens fördelning hela tiden skett efter samma grunder, låge det närmast till hands att beräkna medeltalet av de belopp, som verkligen tillfallit varje särskild stad. Men så har icke varit fallet. Av de under försäljningsåren 1900—1901 t. o. m. 1906—1907 inflytande medlen erhöllo de flesta städerna 50 hundradedelar, men några — som icke överlåtit brännvinshandeln åt bolag — endast 40 och de, som ej tillhörde landsting, 70 hundradedelar; av de under året 1907—1908 influtna medlen erhöllo städerna 48 hundradedelar samt av de medel, som inflöto 1909 och 1910, resp. 46 och 44 hundradedelar. Det blir därför nödvändigt att för varje särskild stad och med stad i detta avseende likställd kommun beräkna medeltalet för de tio senaste åren av de inom staden eller kommunen influtna försäljningsavgifter och vinstmedel samt härå tillämpa bestämmelsen, att staden därav skall erhålla 29 hundradedelar ävensom under en övergångsperiod, varav nu (årsskiftet 1911—1912) återstå åtta år, ytterligare vissa bråkdelar, lämpade i enlighet med övergångsbestämmelserna i 1905 års förordning.

De medel, som inflyta under ett år, bliva icke tillgängliga förr än under påföljande år och således inträffar det enligt gällande förordning först år 1921, att städerna bekomma endast 29 hundradedelar av de under föregående år influtna medlen. Då enligt kommitténs förslag städernas ersättningar skulle beräknas såsom vissa procent av ett en gång för alla bestämt belopp, kan man ej längre tala om städernas andelar av de under ett visst år influtna medlen, utan blir det riktigare att fastslå de belopp, som årligen skola utbetalas till städerna. Enligt nu gällande förordning skola städerna erhålla 36 hundradedelar av de för år 1914 inflytande medlen. I överensstämmelse härmed skola städerna enligt kommitténs förslag år 1915 erhålla 36 hundradedelar av det för varje stad fastställda beloppet.

Kommittén har emellertid formulerat bestämmelsen härom på ett annat sätt, i det att kommittén i sitt förslag till förordning angående ersättning till städer och vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel intagit det stadgande, att de i förordningen omförmälda städer och köpingar årligen erhålla där angivna ersättningsbelopp, motsvarande 29 procent av ovan omförmälda medeltal, samt i övergångsstadgande till samma förordning intagit den bestämmelsen, att de städer och köpingar tillerkända ersättningsbelopp nedannämnda år skola ökas med

år 1915	7	tjuguniondedelar
» 1916	5	»
» 1917	4	»
» 1918	3	»
» 1919	2	»
» 1920	1	tjuguniondedel.»

Myndigheter och korporationer.

De över rusdrycksmedelskommitténs betänkande avgivna utlåtandena förete i fråga om beräkningen av ersättningen åt städerna en brokig mångfald ändringsförslag, för vilka finnes närmare redogjort i den ovan omförmälda, av nykterhetskommittén gjorda sammanställningen (bil., sid. 98 o. f.).

De av dessa förslag, som synas i främsta rummet förtjäna beaktande, kunna subsummeras under följande grupper:

a) förslag, enligt vilka medeltalet skulle beräknas för en period, som ligger omedelbart före det år, då lagen är avsedd att träda i kraft — d. v. s. en period som skulle sluta med år 1914;

b) förslag, enligt vilka till grund för medeltalet skulle läggas den period, under vilken 1905 års brännvinsförsäljningsförordning tillämpats;

c) förslag, enligt vilka medeltalet skulle beräknas för en period av fem eller ett färre antal år.

Nykterhetskommittén.

Beträffande de under a) omförmälda förslagen har nykterhetskommittén anfört följande:

»Till en början förtjänar erinras om önskvärdheten därav, att de utgående ersättningsbeloppen på förhand kunna fastställas, något som ej är möjligt enligt det nyssnämnda förslaget. Vid fattande av sitt beslut i ersättningsfrågan skulle nämligen statsmakterna icke veta, till vilka belopp ersättningarna skulle uppgå, och därmed vore det icke möjligt att ur statsfinansiella synpunkter fullständigt bedöma ersättningsfrågan. Det kunde jämväl befaras, att åtminstone på vissa orter de för högre ersättningsbelopp intresserade skulle på olika sätt söka driva upp försäljningsvinsten under periodens sista år för att därigenom åstadkomma ett högre medeltal.

Med hänsyn till nu framhållna omständigheter anser därför kommittén, att till grund för medeltalet bör läggas en period, från vilken inkomsterna av försäljningsmedlen äro kända vid förslagets framläggande, och får kommittén alltså avstyrka samtliga de förslag, som avse att utsträcka perioden för medeltalsberäkningen längre än till och med år 1911.»

I fråga om de under b) omnämnda förslagen erinrar nykterhetskommittén till en början därom, att till stöd för desamma anförts, dels att förändrade förhållanden i fråga om brännvinsförsäljningsmedlen inträtt genom 1905 års förordning, dels att, på grund av den genom samma förordning gjorda inskränkningen i de privilegierade gästgivarnas försäljningsrättigheter, utskänkningsbolagens omsättning stegrats, dels att 1910 års förordning angående förbud mot olika pris vid försäljning av större eller mindre myckenhet bidragit att öka de av försäljningen härflytande vinstmedlen.

Nykterhetskommittén har därefter framhållit, hurusom brännvinsförsäljningsmedlen under de sistförflutna tio åren i hög grad ökats,

men att denna ökning icke står i något samband med stegrad förbrukning utan är att huvudsakligen hänföra till ökad nettovinst per liter försåld spirituosa.

Efter den av kommittén till stöd för dessa uttalanden meddelade utredning (bil., sid. 6—9), till vilken jag tillåter mig hänvisa, anför kommittén vidare:

»Av det anförda torde framgå, att de ifråga om brännvinsförsäljningsmedlen ändrade förhållanden, som inträtt sedan 1905 års förordning fått gällande kraft, visserligen till en del äro en följd därav, att bolagen utsträckt området för sin försäljningsverksamhet, men huvudsakligen bero på förhöjda försäljningspris, d. v. s. på åtgärder, som icke äro en direkt och avsedd följd av statens lagstiftningspolitik, utan snarare bestå däri, att bolagen i större utsträckning än förut så att säga beskattat den brännvinskonsumerande allmänheten. Under sådana omständigheter torde 1905 års förordning icke kunna åberopas till stöd för det av många myndigheter framställda yrkandet att en kortare period för beräkning av medeltalet skulle läggas till grund för ersättningen. Snarare torde de efter år 1905 inträdda förhållandena utgöra ett skäl för att en sådan medeltalsperiod lägges till grund för ersättningen, varigenom de ovan nämnda, i jämförelse med den tidigare utvecklingen exceptionella förhållandena utjämnas.»

Med avseende å vad sålunda anförts förklarar sig kommittén icke kunna förorda, att till grund för medeltalsberäkningen lägges endast den period, under vilken 1905 års förordning haft gällande kraft.

I fråga om övriga från städerna inkomna ändringsförslag i förevarande punkt yttrar nykterhetskommittén:

»Såsom framgår av en stor mängd av de från städerna inkomna yttrandena, torde förslaget om en kortare medeltalsperiod i själva verket hava motiverats av vederbörande stads önskan att erhålla ett högre ersättningsbelopp. Denna omständighet torde också till stor del förklara den mängd olika förslag om medeltalsberäkningen, som framställts, och i flera fall synes man hava föreslagit den medeltalsperiod, som för den egna kommunen ter sig förmånligast, oavsett om perioden ifråga kunnat ur allmänna synpunkter och med sakskäl motiveras. Kommittén anser, att det i detta sammanhang förtjänar framhållas, att en kortare medeltalsperiod skulle i särskild grad gynna dels de städer, som underlåtit att genom verksamma restriktioner tillgodose nykterhetsintressena, dels ock sådana, vilka genom indragningen av gästgivarnes försäljningsrätt fått ökad omsättning.»

Efter de sålunda gjorda uttalandena framhåller nykterhetskommittén angelägenheten av att å ena sidan statens utgifter för ifrågavarande ersättning icke bliva större än att de motsvaras av vad som inflyter i försäljningsvinst, och å andra sidan städerna icke plötsligt ställas inför en stark nedgång i de av dem påräknade inkomsterna;

och hemställer kommittén, att med hänsyn till önskvärdheten av att övergången göres så lätt som möjligt, yrkandena om en i tiden mera framskjuten medeltalsberäkning så till vida vinna tillmötesgående, att till grund för beräkningen lägges tioårsperioden 1901/02—1911.

Departementschefen.

Att finna en beräkningsgrund för ifrågavarande ersättning till städerna och med dem i förevarande avseende likställda kommuner, som ur synpunkten av samtliga av saken berörda samhällens intresse är fullt tillfredsställande, låter sig näppeligen göra. Städernas inkomster av brännvinsförsäljningen äro nämligen, såsom också under ärendets förberedande behandling framhållits, underkastade växlingar av skilda anledningar. Ehuru de utgå enligt enahanda, i lagstiftningen bestämda grunder, inflyta de ofta i verkligheten med proportionsvis olika belopp under olika tider. Vad i sådant hänseende t. ex. en bättre eller sämre ordnad förvaltning av bolagen eller extra ordinarie åtgärder för försäljningens uppdrivande kunna verka, ligger i öppen dag.

Inkomsterna i fråga äro med andra ord till sin storlek beroende av faktorer av tillfällig natur, ett sakförhållande som också, enligt vad det vill synas, i anmärkningsvärd grad kommit att återspeglas i städernas mångskiftande förslag i ämnet.

Det är under anförda förhållanden givet, att en stad icke alltid kan beräkna att erhålla ersättning, fullt motsvarande vad under ett eller annat gynnsamt år i verkligheten influtit. En allmängiltig norm för ersättningens bestämmande måste komma att härutinnan verka utjämnande, till fördel för en, till nackdel för en annan. Det är också så långt ifrån att detta kan betecknas såsom en obillighet åt något håll, att en dylik utjämning tvärtom i fråga om inkomster, som äro helt beroende av en lagstiftning, vilken ingalunda kan anses inrymma någon obetingad framtida rätt åt städerna i förevarande hänseende, synes vara med rättvisan mest överensstämmande.

Jag vill också i likhet med nykterhetskommittén betona angelägenheten av att ersättningen icke bestämmes efter en sådan norm, att staten kommer att lida direkt förlust. En beräkningsgrund som förutsätter, att en exceptionellt hög inkomst av brännvinshandeln skall komma att fortfara, bör därför under alla omständigheter undvikas.

Rusdrycksmedelskommitténs förslag till medeltalsberäkning synes mig tillgodose de fordringar, som, enligt vad jag nu anfört, böra ställas på här ifrågavarande ersättningsberäkning. Jag tillstyrker alltså detsamma, dock med den jämkning beträffande tioårsperiodens förläggning till åren 1901/02—1911, som av nykterhetskommittén föreslagits.

Vid sådant förhållande skulle med ledning av de av sistnämnda kommitté gjorda kalkylerna medeltalet för år av brännvinsförsäljningsmedlen under nyssnämnda period för samtliga svenska städer få beräknas till 13,464,700 kronor och det under år 1915 utgående ersättningsbeloppet till samtliga städer till 4,847,292 kronor.

Avskrivningen av de städerna tillerkända ersättningsbeloppen.

Jag har redan förut antytt, hurusom under behandlingen av spörsmålet om ersättning till städer och vissa köpingar fråga uppkommit om en småningom skeende fullständig avskrivning av denna ersättning.

Rusdrycksmedelskommittén.

Rusdrycksmedelskommittén har, såsom framgår av dess yttrande å sid. 118 i betänkandet, ansett, att, sedan år 1921 städernas ersättning minskats till 29 procent av medeltalsbeloppet, samma ersättning skulle utgå, till dess annorlunda förordnades. Rusdrycksmedelskommittén har sålunda för sin del icke ansett sig böra framlägga förslag om en fullständig reglering av den till städerna utgående ersättningen, utan ställt detta spörsmål på framtiden. Kommittén anför emellertid, att det förtjänar framdeles tagas under övervägande, huruvida nu ifrågavarande ersättning till städerna även efter slutet av övergångsperioden 1915—1921 fortfarande bör utgå i form av direkta anslag. En reglering av hithörande förhållanden kunde då enligt rusdrycksmedelskommitténs mening måhända genomföras på det sätt, att staten övertoge vissa kommunala utgifter, som utgå för ändamål, vilkas tillgodoseende kan anses snarare tillhöra staten än kommunerna, såsom t. ex. rättsväsendet och polisväsendet. I sitt betänkande har rusdrycksmedelskommittén dock icke i detta avseende velat göra något uttalande, då det nu icke vore möjligt att bedöma, huru förhållandena komme att ställa sig efter övergångstidens slut, och denna fråga stode i samband med dels en eventuell omläggning av de kommunala skatteförhållandena dels ock en ifrågasatt reglering av rättsväsendet.

Reservation vid rusdrycksmedelskommitténs förslag.

En från rusdrycksmedelskommitténs ståndpunkt avvikande mening har hävdats av dess ledamöter herrar Ekman, Ericsson och Kvarnzelius, som framställt förslag om en fullständig, successiv avskrivning av den

till städerna utgående ersättningen sålunda, att avskrivningen skulle äga rum med $^{2}/_{29}$ per år och efter en sådan plan vara verkställd med år 1935.

Myndigheter och korporationer.

Av de över rusdrycksmedelskommitténs betänkande hörda myndigheterna har det övervägande flertalet antingen icke yttrat sig om nyssnämnda reservationsvis framställda förslag eller ställt sig avvisande till detsamma. Några hava emellertid förordat förslaget eller ifrågasatt ett slutligt ordnande av saken i annan ordning, och i åtskilliga städer hava bland stadsfullmäktige funnits minoriteter, som yrkat bifall till en fullständig avskrivning.

Bland de förslag, som härutinnan framställts från myndigheters och korporationers sida förtjäna särskild uppmärksamhet dels ett av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kristianstads län samt några andra myndigheter avgivet förslag om successiv avskrivning till och med år 1949, vilket förutsätter en avskrivning efter år 1921 av $^{1}/_{29}$ årligen, dels ock ett inom Stockholms stadsfullmäktige framställt förslag om avlösning medelst tillämpning av fonderingsförfarande. Enligt sistnämnda förslag skulle ersättningen till städerna för de indragna brännvinsförsäljningsmedlen utgå under samtliga år i avlösningsperioden med samma belopp. Det, som städerna årligen för sina budgetbehov finge disponera av ersättningen, skulle småningom minskas — vid t. ex. en 25-årig avlösningsperiod med $^{1}/_{25}$ årligen — under det att de delar av ersättningen, vilka skulle avsättas till en fond, i motsvarande proportion skulle ökas. Ränteavkastningen å den sålunda uppkomna fonden skulle under avlösningsperioden läggas till den del av ersättningsbeloppet, som städerna årligen finge disponera. Efter avlösningsperiodens slut skulle räntorna å de för de olika städerna bildade fonderna komma vederbörande stad till godo.

Från åtskilliga håll har yrkats, att ersättningen skulle utgå för all framtid, och från andra har ifrågasatts, att staten såsom ersättning för indragning av städernas brännvinsförsäljningsmedel skulle övertaga några kommunala utgifter t. ex. för fattigvård, polisväsende eller rättsväsende.

Nykterhetskommittén.

Nykterhetskommittén har i fråga om nu omförmälda olika förslag anfört bland annat:

»Vid bedömande av dessa olika förslag torde följande allmänna synpunkter vara att beakta. Avskrivningen bör å ena sidan vara så ordnad, att den icke bringar städernas ekonomi ur jämvikt, d. v. s. att avskrivningen sker med icke alltför stora belopp årligen samt att hela avskrivningstiden icke göres kortare, än att städerna under densamma kunna hinna anpassa sin ekonomi efter de nya förhållandena. A andra sidan får emellertid icke det totala ersättningsbeloppet bliva

så stort, att statsbudgetens beroende av rusdrycksmedlen en längre tid framåt skulle göra sig gällande. Under sådana omständigheter kunde det nämligen befaras, att man skulle i framtiden kunna åberopa detta beroende såsom skäl mot mera restriktiva lagstiftningsreformer i nykterhetssyfte.»

Nykterhetskommittén har härefter beräknat kostnaderna för de olika förslagens genomförande och efter en i detalj jämförande tabellarisk framställning av beräkningarna (bil., sid. 16) kommit till det resultatet, att statens totala ersättning från år 1915, om gottgörelsen till köpingarna upphörde med år 1926, skulle belöpa sig till

med avskrivning t. o. m. år 1935	.....	kr.	56,237,890: —
» » » » » » 1949	....	»	83,434,045: —
» 10-årig fondering från och med 1922	....	»	68,540,340: —
» 20-årig » » » » »	.....	»	105,982,240: —
» 25-årig » » » » »	.....	»	124,703,190: —

Fonderingsförfarandet finner sig kommittén icke kunna förorda i någon av de ifrågasatta formerna, och anför kommittén som stöd härför, att en sådan anordning icke tillgodoser de allmänna fordringar, som kommittén uppställt för en fullständig avveckling. Kommittén förklarar sig ej heller kunna förorda förslaget om avskrivning till och med år 1949, vilket förslag enligt kommitténs mening blir för dyrt.

Kommittén förordar emellertid en successiv fullständig avskrivning och ansluter sig i sådant hänseende till det av minoriteten i rusdrycksmedelskommittén framställda förslaget om avskrivning till och med år 1935.

Sin ståndpunkt härutinnan har nykterhetskommittén utvecklat i följande uttalande:

»Såsom framgår av tabell III (bil., sid. 16), skulle ersättningarna med en successiv avskrivning t. o. m. år 1949 komma att minskas med 3.45 procent årligen — i detta avseende står förslaget under avvecklingens 10 första år med hänsyn till mjukheten i övergången närmast en avlösning under 25 år medelst tillämpning av fonderingsförfarande. Emellertid blir denna ersättningsform synnerligen dyrbar för staten eller mer än 25 miljoner kronor dyrare än en avskrivning t. o. m. år 1935, och synes det kommittén, som om förslaget sålunda från statsfinansiell synpunkt är mindre antagligt. Då därtill kommer, att det näppeligen kan anses lämpligt att för så lång tid framåt binda staten vid en ersättningsskyldighet, som ännu tjugo år efter förslagets ikraftträdande skulle uppgå till omkring 2 miljoner kronor, får kommittén avstyrka förslaget om en avskrivning av städernas ersättningsmedel t. o. m. år 1949.

Såsom allmän fordran på avvecklingsperioden har kommittén ovan angivit, att densamma skulle bereda städerna behövlig tid att inrätta sig efter de genom indragningen orsakade nya förhållandena. Efter kommitténs mening torde det av

minoriteten inom rusdrycksmedelskommittén framställda förslaget om avskrivning t. o. m. år 1935 bereda städerna en sådan möjlighet. Efter detta förslag skulle avskrivningarna ske med 6.9 procent årligen, och under avskrivningstidens första 10 år skulle städerna därigenom, såsom förut påpekats, beredas en mjukare övergång än med en avlösning genom 10-årigt fonderingsförfarande. Även om den anmärkningen kan riktas mot en femtonårig avskrivning från år 1921, att avskrivningen från år 1916 äger rum med blott 3.45 procent årligen men från år 1922 med 6.9 procent, torde emellertid densamma vid närmare övervägande icke böra tillmätas avgörande betydelse. Det är nämligen önskvärt, att man icke rubbar de i gällande försäljningsförordnings övergångsbestämmelser fastställda andelskvoterna, då städerna torde hava räknat med dem vid uppgörande av sina ekonomiska kalkyler. Under den tid av fem år, då avskrivningen sker med 3.45 procent årligen, torde städerna jämväl hinna att ordna sin ekonomi för den efterföljande perioden.

Statens utgifter för avvecklingen enligt sistberörda förslag, återgivet i tabell III, kolumn I (bil., sid. 16), uppgå till sammanlagt c:a 56 miljoner kronor. Även om mot detta belopp den erinran kan göras, att det för staten innebär en betydande utgift, torde dock staten, med hänsyn till städernas intressen, böra vidkännas densamma för vinnande av en slutgiltig lösning av ersättningsfrågan.

På grund av vad ovan anförts får kommittén tillstyrka, att ersättningen till städerna för indragna brännvinsförsäljningsmedel måtte under tiden 1915—1921 utgå i överensstämmelse med rusdrycksmedelskommitténs förslag samt därefter minskas med $^{7}/_{29}$ årligen för att år 1936 fullständigt upphöra, och synes det kommittén, att stadgandet härom bör erhålla formen av en förordning, innehållande de årliga ersättningsbeloppens storlek, uträknade för varje stad.

I likhet med minoriteten inom rusdrycksmedelskommittén och på de skäl, som blivit av den anförda å sid. 167 i betänkandet, finner kommittén sig icke kunna tillstyrka, att köping, som före utgången av år 1926 erhållit stadsrättigheter, även därefter skulle erhålla ersättning eller att, därest köping inom samma tid inkorporeras med stad, den köpingen tillkommande ersättningen skulle fortfara och tillfalla staden.»

Reservationer vid nykterhetskommitténs förslag.

Ledamoten av nykterhetskommittén herr Byström har i särskilt yttrande till kommitténs betänkande (bil., sid. 56) förklarat sig icke kunna biträda majoriteteus förslag rörande avskrivningen utan i stället förordat ett fonderingsförfarande med en fonderingsperiod av 10 år från år 1921, under vilken det årliga ersättningsbeloppet hela tiden skulle vara lika. Statens kostnad enligt detta förslag skulle i sin helhet komma att uppgå till 68,540,340 kronor.

Jämväl en annan av nykterhetskommitténs ledamöter, herr K. G. Karlsson, har i förevarande fråga uttalat en från majoriteten avvikande mening, i det han förordat avskrivningsperiodens utsträckning till och med år 1949. Vad han till stöd för sin ståndpunkt anfört återfinnes i särskilt, vid nykterhetskommitténs betänkande fogat yttrande, vartill det torde tillåtas mig att hänvisa.

I valet mellan att, på sätt rusdrycksmedelskommitténs förslag förutsätter, lämna lösandet av frågan om ersättningen till städerna efter år 1921 åt framtiden eller att redan nu ordna denna angelägenhet tvekar jag icke att förorda den senare utvägen. Det vill nämligen synas som om syftet med brännvinsförsäljningsmedlens indragning till staten och beredandet av ersättning åt städer m. fl. för de inkomster, de därigenom komma att mista — samhällets frigörande från beroendet av rusdrycksmedlen — skulle kunna i viss mån äventyras, därest en så betydelsefull fråga som den nu berörda skulle lämnas svävande. *Departementschefen.*

Att lösa spörsmålet genom att, på sätt av några myndigheter blivit ifrågasatt, fastställa en bestämd ersättning åt städerna för all framtid lärer alltså icke heller böra komma i fråga. Genom en sådan anordning skulle antingen statens eget frigörande från beroendet av rusdrycksmedlen komma att utebliva eller ock skulle staten komma att belastas med en årlig betydande utgift utan motsvarande inkomst.

Denna synpunkt gör sig på enahanda sätt gällande vid bedömandet av frågan huruvida staten bör övertaga städernas utgifter i en utsträckning, som motsvarar deras nuvarande inkomster av brännvinsförsäljningen. I själva verket bleve detta detsamma som att fixera en ersättning för all framtid. Redan av sådan anledning synes mig tanken på att staten såsom ersättning till städerna övertager vissa deras utgifter icke böra vinna understöd. En sådan anordning skulle därjämte i hög grad komplicera hela frågan om samhällets frigörande från beroendet av rusdrycksmedlen.

När man i samhällets intresse syftar till att genom en restriktiv lagstiftning minska rusdrycksk*o*nsumtionen — varav minskade inkomster av brännvinsförsäljningen skulle följa — är det också rimligt att även städerna, som härutinnan hava samma intresse som staten, få vidkännas sin del i inkomstminskningen. Det gäller endast, såsom från åtskilliga håll framhållits, att tillse, att inkomstminskningen icke medför några störande rubbningar i städernas ekonomi.

Flera av de föreliggande förslagen synas hava behörigen beaktat städernas intresse i förevarande hänseende. Det synes mig till och med beträffande dessa förslag kunna sättas ifråga, huruvida icke hänsynen till städerna är snarare för långt driven än tvärtom.

I varje fall är den ekonomiska risk, staten genom några av förslagen skulle påtaga sig så stor, att det med fog kan sättas ifråga, huruvida de icke förutsätta större offer av staten än förhandenvarande förhållanden rimligtvis böra föranleda. Detta gäller åtminstone de för-

slag som avse 20- och 25-årig fondering från och med år 1922 med en kostnad i runt tal av resp. 106 och 125 miljoner.

Den tioåriga fonderingen, som beräknas draga en kostnad av i runt tal 68 miljoner, inger ur denna synpunkt mindre tvekan. Jag skulle också med hänsyn till kostnadsfrågan kunnat förorda detta förslag, därest jag ur andra synpunkter ansett detsamma böra genomföras.

Jag håller emellertid före, att detta icke vore ändamålsenligt, och detta sammanhänger med att jag hyser en bestämd tvekan om lämpligheten av ett fonderingsförfarande i så stor utsträckning och av den art, varom här är fråga.

Visserligen kommer jag längre fram att förorda fondering av en del av brännvinsförsäljningsmedlen för statens räkning, men därvid tänkes fondens ändamål vara att möta utgifter, som bliva en följd av en eventuellt blivande restriktiv rusdryckslagstiftning. Fonderingen blir i detta fall ett led i strävandena att minska rusdryckskonsumtionen. När tid och anledning komma, är fonden avsedd att tagas i anspråk för att tjäna ett på förhand givet ändamål.

Den ifrågasatta fonderingen för städernas räkning är av helt annan natur. Den skulle icke hava någon uppgift i nykterhetsarbetet; den skulle över huvud taget icke hava något bestämt ändamål. En sådan fondering, som för all framtid skulle binda ett kapital utan angivet syfte, synes mig icke vara att förorda. Vid sådant förhållande och då den föreliggande frågan kan lösas på annan väg än genom fondering, anser jag mig icke böra lägga förslaget om en tioårig fondering till grund för min framställning i ämnet.

Vad beträffar de två återstående förslagen om avskrivning till och med år 1935 samt till och med år 1949, kan råda tvekan om vilket som är att föredraga.

Den kortare avskrivningsperioden medför avsevärt mindre utgifter för staten än den längre; skillnaden belöper sig till över 25,000,000 kronor.

Den möjliggör ock, att staten tidigare kan genom ett småningom skeende frigörande från beroendet av rusdrycksmedlen i ökad grad varda oförhindrad att vidtaga åtgärder i nykterhetsbefrämjande syfte. Denna i avseende å det framtida nykterhetslagstiftningsarbetet betydelsefulla synpunkt väger enligt min mening synnerligen tungt vid bedömandet av den föreliggande frågan.

Å andra sidan är det, såsom också från olika håll framhållits, angeläget att städerna erhålla tillräckligt rådrum för att ordna sig efter de nya förhållanden, som inträda i och med den fullbordade avskrivningen.

Vilken tidrymd, som härutinnan kan vara erforderlig, torde vara omöjligt att allmängiltigt fastställa. Behovet ställer sig säkerligen mycket olika för olika städer. Skulle man alltså låta avskrivningsperiodens längd bliva beroende av det verkliga behovet på skilda orter, skulle man vara nödsakad att bestämma särskilda perioder för särskilda städer. Något sådant kan givetvis icke komma ifråga.

Ehuru den längre avskrivningsperioden ju alltid innebär större säkerhet för städernas ekonomi än den kortare, så synes dock en avskrivningsperiod även av den längd nykterhetskommittén föreslår vara tillräcklig för att städernas ekonomi icke skall äventyras, även om periodens begränsning på ett eller annat håll icke kan undgå att varda i någon mån kännbar.

Jag anser mig alltså böra ansluta mig till det av nykterhetskommittén framställda förslaget.

Lika med sistnämnda kommitté anser jag att bestämmelserna i förevarande del böra erhålla formen av förordning, innehållande de årliga ersättningsbeloppens storlek, uträknade för varje stad.

I överensstämmelse med nykterhetskommitténs hemställan förutsätter mitt förslag, att köping, som före utgången av år 1926 erhållit stadsrättigheter, icke därefter skola erhålla ersättning, ävensom att, därest köping inom samma tid inkorporeras med stad, den köpingen tillkommande ersättningen icke skall fortfara och tillfalla staden.

Ersättning till landsting och hushållningssällskap.

Vidkommande härefter landstingen och de städer, som ej deltaga i landsting, ävensom hushållningssällskapen, erhålla dessa enligt 25 § brännvinsförsäljningsförordningen för närvarande, de båda förstnämnda tillsammans ett belopp, motsvarande en femtedel, och hushållningssällskapen ett belopp, motsvarande en åttondedel av samtliga brännvinsförsäljningsmedlen.

Till grund för fördelningen dels mellan landstingen och städer, som ej deltaga i landsting, dels ock mellan hushållningssällskapen skall läggas i det förra fallet landstingsområdenas och nämnda städers, i det senare fallet hushållningssällskapsområdenas folkmängd.

Rusdrycksmedelskommittén.

Enligt rusdrycksmedelskommitténs förslag skulle ersättning till landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel utgå med $^1/_5$ resp. $^1/_8$ av medeltalet av samtliga under perio-

den 1900/01—1910 influtna försäljningsavgifter och vinstmedel, och skulle ersättningen fördelas bland de nämnda korporationerna efter folkmängden inom landstings- resp. hushållningssällskapsområdena.

Det belopp, som enligt nämnda kommittés beräkningar (sid. 119 i kommitténs betänkande) skulle årligen fördelas bland landstingen, utgör i avrundat tal 2,650,000 kronor och bland hushållningssällskapen skulle enligt samma beräkningar vara att fördela ett belopp av 1,650,000 kronor om året.

Landsting och hushållningssällskap.

De flesta landstingen hava tillstyrkt ersättningens utgående enligt kommitténs förslag. Däremot hava hushållningssällskapens förvaltningsutskott och lantbruksstyrelsen påyrkat ett högre ersättningsbelopp och därför föreslagit, att beräkningen av medeltalet skulle grunda sig på de senaste årens rikligare inkomster av brännvinsförsäljningsmedlen.

Vidkommande fördelningen av ersättningen till hushållningssällskapen hava åtskilliga hushållningssällskap yrkat på en ändrad fördelningsgrund. Man har sålunda ansett, att hittills gällande bestämmelser i detta avseende icke leda till en fullt rättvis fördelning, då hushållningssällskap, inom vilkas områden större städer äro belägna, på grund härav erhålla betydligt större belopp, än vad såväl områdets areal som antalet jordbruksidkande invånare inom området kunna motivera. Jämväl skulle nu gällande bestämmelser oskäligt gynna de större hushållningssällskapen på de mindres bekostnad, emedan en viss, ungefär lika stor del av inkomsterna måste tagas i anspråk för ordinarie förvaltningsutgifter oavsett hushållningssällskapsområdets storlek.

Dessa brister i nu gällande bestämmelser hava förvaltningsutskotten för hushållningssällskapen i Kronobergs, Kopparbergs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samt Älvsborgs läns norra hushållningssällskapsområde ansett kunna förekommas därigenom, att i hushållningssällskapsområdenas folkmängd icke inräknades folkmängden i de städer, som ej tillhöra landsting. Andra förvaltningsutskott hava föreslagit, att ett visst grundanslag skulle tillkomma varje hushållningssällskap och att den övriga delen av statsanslaget skulle fördelas antingen efter landsbygdens befolkningssiffra eller sedan folkmängden i de städer, som ej tillhöra landsting, frånräknats. Sålunda har förvaltningsutskottet för hushållningssällskapet i Uppsala län föreslagit ett grundanslag av 20,000 kronor, i Hallands län 10,000 kronor och i Västmanlands län 25,000 kronor samt fördelning med borträknande av städer, som ej deltaga i landsting. Förvaltningsutskottet för hushållningssällskapet i Gottlands län har förordat 25,000 kronors grundanslag och fördelningen av det övriga efter landsbygdens befolkningssiffra. Slutligen

har förvaltningsutskottet för hushållningssällskapet i Kristianstads län uttalat sig för fördelning efter landsbygdens befolkningssiffra.

Nykterhetskommittén.

Nykterhetskommittén har i fråga om ersättningen till landsting och hushållningssällskap biträtt rusdrycksmedelskommitténs förslag, dock med den jämkningen att medeltalsberäkningen skulle äga rum för tioårsperioden 1901/02—1911 i stället för perioden 1900/01—1910.

Med denna beräkning skulle årligen 2,800,000 kronor vara att fördela bland landstingen och 1,750,000 bland hushållningssällskapen.

Till stöd för sitt förslag anför nykterhetskommittén, bland annat följande:

»Av de från hushållningssällskapens förvaltningsutskott inkomna yttrandena synes framgå, att dessa sällskaps inkomster, vilka ju hittills till huvudsaklig del utgjorts av brännvinsförsäljningsmedel, i en nära framtid skulle komma att bliva otillräckliga med hänsyn till de stora kostnader, som sällskapen nedlägga på uppmuntrandet och utvecklingen av jordbruksnäringen. Då hushållningssällskapen sakna beskattningsningsrätt och då de genom att gå förlustiga brännvinsförsäljningsmedlen utan att erhålla motsvarande ersättning säkerligen skulle komma att se sin betydelsefulla och gagnande verksamhet begränsad för att ej säga omöjliggjord, har kommittén funnit goda skäl föreligga för rusdrycksmedelskommitténs förslag, att hushållningssällskapen tillerkännes ett visst fast ersättningsbelopp.

Ifråga om landstingen åter kunde väl ifrågasättas, att för dessa jämte de städer, vilka icke tillhöra landsting, en avskrivning liknande den för städerna bestämdes och att desamma finge med användandet av sin rätt att uttaxera medel i skatteväg direkt fylla sina inkomstbehov. Men då redan nu befogade klagomål förekomma över den ojämnhet, som en mera lokal beskattning framkallar, och enär ur denna synpunkt en av staten lämnad, efter viss beräkningsgrund utgående ersättning verkar utjämnande, har kommittén jämväl beträffande landstingen funnit sig böra tillstyrka rusdrycksmedelskommitténs förslag om en fortsatt, årlig, till beloppet fixerad ersättning.»

I fråga om den från åtskilliga håll föreslagna grunden för ersättningens fördelning bland hushållningssällskapen har nykterhetskommittén verkställt en utredning, som utvisar, att förskjutningarna vid fördelningen av statsanslaget för de särskilda hushållningssällskapen med ändrad fördelningsgrund i allmänhet icke skulle bliva så betydande, som man kunnat förmoda. För de största hushållningssällskapen, såsom Göteborgs och Bohus samt Malmöhus läns, samt för de minsta, såsom Gottlands, skulle emellertid en annan fördelningsgrund än nu gällande medföra stora förändringar.

Då emellertid frågan om ändrad fördelningsgrund lämpligen syntes kommittén kunna lösas genom en fristående behandling, enär densamma eljest kunde befaras inveckla och försvåra det nu föreliggande större

spörsmålet, förklarar sig kommittén för sin del icke finna skäl framlägga särskilt förslag härom.

Departements-chefen.

Vad jag förut yttrat därom, att någon fast ersättning icke bör för framtiden bestämmas för städerna, gäller i princip även för landstingens och hushållningssällskapens vidkommande. I själva verket betyder ett fastlåsande av ersättningen till landsting och hushållningssällskap ett hinder för statens eget fullständiga frigörande från beroendet av rusdrycksmedlen eller ock betyder det en ökad utgift för staten.

Trots detta anser jag mig kunna biträda rusdrycksmedelskommitténs, av nykterhetskommittén understödda förslag i denna del.

Nykterhetskommittén har motiverat sitt tillstyrkande av förslaget om en fortsatt, årlig, till beloppet fixerad ersättning till landstingen därmed, att en av staten lämnad, efter viss beräkningsgrund utgående ersättning skulle verka utjämnande i beskattningshänseende. I och för sig torde visserligen ifrågavarande ersättning knappast verka i sådan riktning, och fördelad mellan landstingen efter nu gällande grunder, hvilka enligt de båda kommittéernas förslag även för framtiden skulle äga tillämpning, kommer ersättningen, enligt vad vissa av de utav särskilt tillkallade sakkunniga inom finansdepartementet för kommunalskatteproblemets lösning verkställda utredningar giva vid handen, i verkligheten icke att hava sådan verkan i den utsträckning, som torde vara önsklig. Emellertid kan fördelningen givetvis bestämmas efter sådana regler, att man vinner en sålunda angiven effekt. Frågan härom anser jag också böra tagas under övervägande, men först i samband med hela kommunalskattefrågans lösning. Intill dess denna större angelägenhet blivit ordnad, torde fördelningen böra ske enligt de hittills gällande, av de båda kommittéerna förordade grunderna.

En fortsatt, årlig ersättning till landstingen kommer under angivna förutsättning att framstå såsom ett statens bidrag till den kommunala beskattningens utjämning. Ur denna synpunkt är det också främst som ersättningens fixerande för framtiden utan successiv avskrivning har sitt berättigande.

Under anförda förhållanden finner jag mig kunna förorda, att ersättning till landsting och städer, som icke deltaga i landsting, må utgå med $^1/_5$ av medeltalet av brännvinsförsäljningsmedlen under perioden 1901/02—1911 att tillsvidare och intill dess annorlunda varder beslutat fördelas enligt de av de båda kommittéerna förordade grunder.

Vad ersättningen till hushållningssällskapen beträffar synes nykterhetskommitténs motivering för dess fixerande för framtiden utan av-

skrivning vara avgörande. Hushållningssällskapens uppgifter äro till väsentlig del av sådan natur, att därest sällskapen på grund av avsevärt kringskurna inkomster skulle nödgas avstå från deras utförande, staten knappast kunde undgå att övertaga desamma. Vid sådant förhållande synes det lämpligast, att sällskapen genom understöd från statens sida beredes tillfälle att fortsätta sin hittillsvarande verksamhet. Jag förordar, att detta må utgå med $^1/_8$ av medeltalet av brännvinsförsäljningsmedlen under nyssnämnda tioårsperiod.

Frågan om förändring av grunden för understödets fördelning anser jag i likhet med nykterhetskommittén böra upptagas för sig utan samband med nu föreliggande frigörelsespörsmål.

Anslag till nykterhetens befrämjande och motarbetande av dryckenskapens följder. Vederlag för nedlagda utskänkningsrättigheter.

Enligt 25 § i gällande brännvinsförsäljningsförordning skall av de andelar av brännvinsförsäljningsmedlen, vilka ingå till statskontoret, avsättas ett belopp, motsvarande en hundradel av samtliga avgifter och vinstmedel för riket, för att användas till främjande av nykterhet och motverkande av dryckenskapens följder.

Under den tid förordningen varit gällande har Riksdagen av de för ifrågavarande ändamål disponerade medel årligen anvisat visst belopp.

Under förutsättning att brännvinsförsäljningsmedlen indragas till statsverket föreslår rusdrycksmedelskommittén, att för berörda ändamål anvisas särskilt anslag å riksstaten. Kommittén beräknar detta till 170,000 kronor.

Efter det att 1907 års Riksdag bifallit en av Kungl. Maj:t avlåten proposition i ämnet, förordnades genom nådig kungörelse den 12 juli 1907, att därest gästgivare, vilken på grund av bestämmelserna i 10 § av 1905 års brännvinsförsäljningsförordning är berättigad att fortfarande efter den 1 november 1907 utskänka brännvin, avstår från den honom sålunda tillkommande utskänkningsrättigheten, må till honom på vissa villkor utbetalas ersättning, på sätt i kungörelsen närmare bestämmes. Ifrågavarande ersättningsbelopp skola, utan hinder av den i 25 § brännvinsförsäljningsförordningen meddelade föreskriften om insättning i statskontoret av vissa andelar av brännvinsförsäljningsmedlen, utgå av nyss omförmälda andelar, innan inleverering därav till statskontoret äger rum.

Jämväl för beredande av ifrågavarande vederlag åt gästgivare skulle enligt rusdrycksmedelskommitténs förslag, under förutsättning av brännvinsförsäljningsmedlens indragning till statsverket, å riksstaten anvisas särskilt anslag, som av kommittén beräknas till 80,000 kronor.

Emot dessa båda kommitténs förslag hava icke några invändningar i princip blivit gjorda.

För egen del har jag ej heller någon erinran att göra mot desamma. Dock anser jag mig böra betona, att anslaget till befrämjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder säkerligen snart nog torde få sättas till högre belopp än kommittén föreslagit.

Ifrågavarande tvenne anslag erfordras å riksstaten först år 1915.

Begränsning av statsverkets, för statsregleringen avsedda inkomster av rusdrycksmedlen.

Rusdrycksmedelskommittén.

I syfte att även för statens vidkommande åtminstone söka minska dess beroende av inkomsterna från rusdryckshanteringen har rusdrycksmedelskommittén föreslagit, att en lagbestämd begränsning skulle äga rum av de staten tillfallande rusdrycksmedel, vilka skulle få användas för statsregleringens behov.

I det maximibelopp, som sålunda skulle reserveras för statsregleringens behov, skulle till en början ingå bidraget till folkskollärares och småskollärares avlöning samt ersättningen till städer, köpingar, landsting och hushållningssällskap, enligt kommitténs beräkningar tillhopa 12,800,000 kronor. Därjämte har kommittén beräknat brännvinstillverkningsskatten, maltskatten och punschskatten till de belopp, med vilka dessa upptagits i 1912 års riksstat, eller tillhopa 28,000,000 kronor.

Det belopp, som alltså skulle få användas för statsregleringen, skulle, förutom vad som åtgår till vederlag för nedlagda utskänkningsrättigheter jämte anslag till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder, uppgå i allt till 40,800,000 kronor.

Vad av rusdrycksmedlen inflöte utöver sistnämnda belopp skulle, såsom redan är omförmält, enligt kommitténs förslag avsättas till en fond, om vars användning Kungl. Maj:t och Riksdagen skulle besluta.

Reservation vid rusdrycksmedelskommitténs förslag.

Mot rusdrycksmedelskommitténs förslag angående begränsningen av det belopp, som skulle få användas för statsregleringen, har emellertid kommitténs ordförande anfört reservation. Efter hans uppfattning vore en sådan begränsning ur nykterhetssynpunkt helt och hållet obe-

hövlig, då det ej kunde ifrågasättas, att staten vid ordnandet av rusdrycksförsäljningen skulle låta sig påverkas av ekonomiska hänsyn. För statsbudgetens beroende av rusdrycksmedlen hyste han ej någon farhåga, utan ansåge fastmer rusdryckshanteringen vara ett för staten synnerligen lämpligt skatteobjekt, av vilket staten allt fortfarande som hittills borde kunna hämta avsevärda inkomster.

Myndigheterna.

Åtskilliga av de i ärendet hörda myndigheterna hava förklarat sig instämma i de synpunkter, vilka kommitténs ordförande gjort gällande.

En mellanståndpunkt intages av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län, som ansett, att brännvinstillverkningsskatten, maltskatten och punschskatten såsom hittills i sin helhet borde användas för statsregleringens behov, men att däremot överskottet å brännvinsförsäljningsmedlen, sedan ersättningar och särskilda anslag blivit betalda, icke borde ingå i statsregleringen.

Nykterhetskommittén.

Nykterhetskommittén har i sitt utlåtande hävdat den ståndpunkten, att en begränsning i förevarande avseende bör äga rum, och kommittén går, på sätt jag framdeles får tillfälle att närmare utveckla, i denna del ett steg längre än rusdrycksmedelskommittén.

Sin principiella ståndpunkt härutinnan sammanfattar kommittén i, bland annat, följande uttalande:

»Gent emot den ovan återgivna uppfattningen om obehövligheten av en begränsning av statens inkomster av rusdryckshanteringen kan framhållas, att det visserligen kan förutsättas, att statsmakterna vid prövning och avgörande av nykterhetslagstiftningsfrågor i långt mindre grad än kommunerna låta sig påverkas av ekonomiska hänsyn. Men detta utesluter icke, att statens ekonomi faktiskt är i viss mån beroende av inkomsterna från rusdryckshanteringen. En betydlig minskning i rusdrycksförbrukningen kommer i regel att föra med sig en stark sänkning i statens rusdrycksinkomster, och därmed kunna de av statsmakterna uppgjorda finansplanerna för kommande år bringas ur jämvikt. En dylik följd av en mera restriktiv lagstiftning skulle kunna ställa statsmakterna inför uppgiften att fylla ett större deficit i budgeten. I varje fall skulle det i samband med en dylik lagstiftning stående budgetsspörsmålet bereda statsmakterna allvarliga svårigheter. I denna mening är statsekonomien beroende av nykterhetslagstiftningen, och statsmakterna måste givetvis vid beslut i fråga om densamma även taga hänsyn till de statsfinansiella förhållandena.»

Efter att hava erinrat därom att nykterhetskommitténs program pekade hän mot en avsevärt restriktiv rusdryckslagstiftning, varav kunde förväntas minskad rusdryckskonsumtion, och att förbrukningen under det

senaste årtiondet i verkligheten nedgått ej obetydligt, anför kommittén vidare:

»Staten synes därför hava alla skäl att räkna med väsentligt minskade inkomster av rusdrycksmedlen, även om detta skulle i någon mån kunna kompenseras genom de av rusdrycksmedelskommittén antydda åtgärderna, att vissa grenar av rusdryckshanteringen, som nu handhavas av enskilda och bereda dem ekonomiska fördelar, omhändertoges av staten.

Kommittén finner det sålunda vara synnerligen välbetänkt, att staten nu begränsar sitt ekonomiska beroende av rusdryckshanteringen och samtidigt vidtager åtgärder, varigenom detta beroende kan nedbringas och efter hand avvecklas. Det torde nämligen allmänt erkännas, att det varken är möjligt eller ens lämpligt att på en gång genomföra statens frigörelse från dess beroende av rusdrycksmedlen.

Under ärendets behandling hava framställts tre olika förslag till lösning av föreliggande fråga. Rusdrycksmedelskommitténs majoritet har sålunda föreslagit, att det skulle fastställas ett visst belopp av statens rusdrycksmedelsinkomster, vilket skulle få användas för statsregleringens behov, men att överskottet skulle fonderas. Minoriteten inom nämnda kommitté har ansett, att majoritetens förslag om en maximibegränsning ej vore tillräcklig utan borde kompletteras med bestämmelser om automatisk nedsättning av maximibeloppet vid varje tillfälle, som statsinkomsterna sjunka under detsamma. Slutligen hava några myndigheter och Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling förordat en successiv avskrivning av statens beroende av rusdrycksmedlen efter ungefär samma grunder som nyssnämnda kommittéminoritet angivit i motiveringen till den vid betänkandet fogade reservationen.

Utan tvivel kunna goda skäl anföras för att genom en successiv avskrivning småningom befria staten från dess ekonomiska beroende. Emellertid har nykterhetskommittén icke ansett sig böra tillstyrka en dylik åtgärd. Även om den icke torde medföra någon oöverkomlig svårighet ur statsfinansiell synpunkt, såvida avskrivningstiden göres tillräckligt lång och avskrivningsbeloppen ej bliva allt för stora, torde dock en dylik avskrivningsplan under nuvarande förhållanden hos många väcka betänkligheter och motstånd. Det synes därför vara klokt och lämpligt, att man väljer en annan väg, som bereder några av de fördelar, som en successiv avveckling skulle medföra, utan att på förhand bestämma storleken av avskrivningsbeloppen.

Det av rusdrycksmedelskommitténs majoritet framställda förslaget innebär, såsom ovan omnämnts, allenast att stegringen av statsinkomsterna från rusdryckshanteringen avklippes genom fastställande av ett visst belopp, utöver vilket dessa inkomster icke skulle få användas för statsregleringsändamål. Till stöd för en dylik åtgärd anför kommittén, att därigenom en ur nykterhetssynpunkt mera effektiv förhöjning av rusdrycksbeskattningen skulle kunna äga rum, utan att man därigenom ökade budgetens beroende av rusdrycksmedlen samt att vissa grenar av rusdryckshanteringen, som nu handhavas av enskilda, skulle kunna omhändertagas av staten likaledes utan fara för att statens ekonomiska beroende av nämnda hantering ytterligare ökades.

Rusdrycksmedelskommittén har sålunda begränsat sin uppgift till att förhindra en stegring av statens nuvarande ekonomiska beroende av rusdryckshanteringen. Enligt nykterhetskommitténs mening innebär emellertid ett ordnande av dessa för-

hållanden, att man, i avvaktan på en ny rusdryckslagstiftnings verkningar i finansiellt hänseende, icke blott förhindrar en stegring i statens beroende av förberörda medel, utan även dels redan från början söker minska detsamma, dels ock bereder möjlighet att i mån av konsumtionens minskning yttterligare nedbringa beroendet.

På grund härav kan nykterhetskommittén icke förorda rusdrycksmedelskommitténs förslag ifråga om maximibegränsningen, utan anser till en början att till grund för beräkningen av denna gräns bör läggas ett medeltal av det allmännas inkomster under en följd av år.»

Nykterhetskommittén har till grund för beräkningen valt tioårsperioden 1901/02—1911 och kommer såsom resultat av beräkningarna (bil., sid. 30—33) till ett avrundat begränsningsta av 39 miljoner kronor.

Därjämte förutsätter nykterhetskommitténs förslag, att begränsningssiffran ställes i sådan relation till nykterhetens framsteg bland befolkningen, att, på sätt minoriteten inom rusdrycksmedelskommittén ifrågasatt, maximibeloppet automatiskt nedsättes för varje tillfälle, som statsinkomsterna under föregående år sjunkit under detsamma. För att förebygga inverkan av utomordentliga omständigheter t. ex. sådana som rusdrycksförbuden under 1909 års stora arbetsnedläggelse anser kommittén begränsningssiffran böra minskas allenast för det fall, att medeltalet av statens samtliga inkomster av rusdrycksmedlen under en viss tid, exempelvis tre år, understiger den gällande begränsningssiffran.

Departementschefen.

Såsom jag redan förut antytt, anser jag det vara ett önskemål, att även staten så småningom varder frigjord från beroendet av rusdrycksmedlen. Att ernå ett sådant mål är emellertid förenat med långt större svårigheter än när fråga är om kommuner, landsting och hushållningssällskap. Målet får dock av sådan anledning icke lämnas ur sikte, även om man till en början lärer få inrikta sin strävan på att komma till en partiell frigörelse.

Av de föreliggande förslagen till frågans lösning finner jag det av nykterhetskommittén förordade vara mest ägnat att på samma gång hålla möjligheten öppen för vinnande av det sålunda åsyftade målet och bereda nödig trygghet mot störande rubbningar i statens ekonomi.

Man får emellertid icke förbise, att denna trygghet såväl med det ena som det andra förslaget kan äventyras, därest försäljningspriset på brännvinet skulle i någon nämnvärd grad nedsättas. Då det kan befaras att, sedan städernas intresse av försäljningsmedlens storlek upphört, åtgärder i sådant syfte på ett och annat håll må komma att vidtagas, lärer staten få vara beredd att i lagstiftningsväg ingripa reglerande i förevarande avseende.

Sättet för fonderande av överskotten å rusdrycksmedlen.

Rusdrycksmedelskommittén.

På sätt redan förut är omförmält skulle enligt rusdrycksmedelskommitténs förslag de belopp av inflytande rusdrycksmedel, som överskjuta den summa, vilken skulle få användas för statsregleringens behov, avsättas till en särskild fond. Beträffande de ändamål, för vilka den föreslagna fonden eller dess avkastning finge användas, har rusdrycksmedelskommittén icke funnit sig böra avgiva något annat förslag, än att det syntes kommittén böra tillkomma Kungl. Maj:t och Riksdagen att däröver gemensamt besluta. Fonden skulle göras räntebärande och förvaltas av statskontoret efter de särskilda föreskrifter, Kungl. Maj:t meddelade. Den årliga avkastningen skulle efter avdrag av förvaltningsomkostnaderna tilläggas fondens kapital och lika med detta förräntas.

Reservationer vid rusdrycksmedelskommitténs förslag.

Kommitténs ordförande, herr Odelberg, har avstyrkt förslaget om fonderande av ifrågavarande överskott, och kommitténs ledamöter, herrar Ekman, Ericsson och Kvarnzelius hava föreslagit, att i en särskild förordning skulle fastställas regler för fondens bildande och användning. I överensstämmelse med denna uppfattning har minoriteten utarbetat förslag till en förordning angående statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Myndigheterna.

Det stora flertalet myndigheter hava antingen lämnat förslaget utan anmärkning eller tillstyrkt detsamma. En del myndigheter hava emellertid avstyrkt förslaget om fondering huvudsakligen med åberopande av de skäl, som blivit av reservanten herr Odelberg anförda. Kungl. Maj:ts befallningshavande i Örebro län har därjämte anfört, att då det icke gärna kunde tänkas, att allmänt spritförbud skulle på en gång genomföras, utan en längre övergångstid fastställas, borde en fondering rimligen beslutas endast i samband med beslut om dylikt förbud.

Nykterhetskommittén.

Nykterhetskommittén har för sin del tillstyrkt bildandet av en fond av rusdrycksmedel, då det i samband med genomförande av en mera restriktiv lagstiftning torde kunna uppstå spörsmål av ekonomisk natur, till vilkas lösning det torde vara välbetänkt att redan nu reservera medel. En fondering av överskottet av statens rusdrycksmedel torde sålunda vara på sin plats och väl förenlig med klok statshushållning, även om man icke skulle räkna med genomförande av allmänt

rusdrycksförbud. Även om fonden möjligen icke skulle komma att visa sig tillräcklig för att lösa alla med en mera ingripande nykterhetslagstiftning sammanhängande ekonomiska spörsmål, torde dock möjliggöras en friare prövning av dylika lagstiftningsfrågor, om en fondering av överskjutande rusdrycksmedel ägt rum.

Då emellertid fonden möjligen kan komma att uppgå till betydande belopp och fondens medel icke behöva disponeras för nykterhetsfrågans lösning, bör fonden jämväl få användas för lösande av andra sociala uppgifter.

Nykterhetskommittén anser därjämte, på de av minoriteten angivna skäl, att bestämmelserna angående fonden böra sammanfattas i en särskild förordning, vartill kommittén har utarbetat förslag.

Statskontoret.

I förevarande fråga liksom i fråga om bestämmande av en begränsningssiffra för statsregleringens beroende av rusdrycksmedlen har även statskontoret efter nådig remiss avgivit underdånigt utlåtande, däri ämbetsverket anfört, bland annat, följande:

»Det föreliggande fondbildningsförslaget utgår från förutsättningarna, att såväl staten som kommunerna böra göra sig oberoende av de inkomster, som de för närvarande hämta från rusdrycksbeskattningen såsom källa, att särskilt till följd av dessa inkomsters betydenhet en övergångstid är nödvändig, samt att åtgärder redan nu böra vidtagas i syfte att så småningom förmedla övergången till budgeter, vari man icke skulle behöva att räkna med inkomster av rusdryckers tillverkning och försäljning.

Under de sålunda givna förutsättningarna finner sig statskontoret — under framhållande emellertid av önskvärdheten av att ett förslag av det förevarandes innebörd, när det för Riksdagen framlägges, komme att åtföljas av utredning och förslag angående sättet för de statsregleringarna frångående avsättningsbeloppens ersättande medelst inkomster av annat slag, — icke böra göra någon erinran mot en eljest så ovanlig samt i och för sig betänklig åtgärd som den att för ändamål, vilka först i en framtid skulle komma att fixeras, besluta fondering av medel, vilka skola av den nuvarande generationen på beskattningsväg uttagas.

I det av nykterhetskommittén framlagda författningsförslaget har det i kommittébetänkandet av den 29 december 1911 avgivna förslaget till fondens inrättande ytterligare utvecklats och kompletterats medelst bestämmelser, innefattande *dels* plan för framtida avsättningar till fonden, *dels* angivande av de huvudändamål, för vilka fondens medel skulle få användas, *dels ock* föreskrift om dessa fondmedels fruktbargörande.

Enligt de föreliggande förslagen skulle fondens förvaltning komma att anförtros åt statskontoret. Härvid är å statskontorets sida intet annat att erinra än att, då det måste antagas att den ifrågasatta fonden bliver av betydande storlek, densammas förvaltning torde komma att framdeles medföra behov av ökade arbetskrafter och göra det redan nu förefintliga behovet av lokalutvidgning för fondförvaltningens räkning än mera trängande.»

Departements-chefen.

Min uppfattning i princip av förslagen om fondering av delar av rusdrycksmedlen har jag tillkännagivit redan vid behandlingen av frågan om ersättning till städerna. En fondering utan särskilt angivet ändamål anser jag i förevarande liksom i nyssnämnda fall icke vara att tillråda.

Såsom nämnt är, har statskontoret uttalat önskvärdheten därav, att förslag av det förevarandes innebörd, när det för Riksdagen framlades, komme att åtföljas av utredning och förslag angående sättet för de statsregleringarna frångående avsättningsbeloppens ersättande medelst inkomster av annat slag. I anledning härav tillåter jag mig erinra därom, att jag förut denna dag i uttalande till statsrådsprotokollet över civilärenden angående finansplanen för en allmän folkpensionering för framtiden räknat med en minskning med i runt tal 1,500,000 kronor av brännvinstillverkningsskatten, punschskatten och maltskatten, med vilket belopp i följd därav den summa, som från nuvarande statsinkomster eljest årligen skulle kunna avses för bestridande av de med nämnda pensionering förenade kostnader för statsverket, reducerats i mina beräkningar.

Att på sätt nykterhetskommittén föreslagit, av rusdrycksmedlen avsätta överskotten för att därmed möta utgifter, som beräknas bliva en nödvändig förutsättning för genomförande av en verksam nykterhetspolitik kan icke, enligt min åsikt, vara förenat med några principiella betänkligheter. Jag anser tvärtom det ligga mycket nära till hands att för angivna ändamål avse ifrågavarande slag av inkomster.

Det förslag till förordning i ämnet, som finnes bifogat nykterhetskommitténs utlåtande, föranleder i sak icke någon erinran från min sida.

Erforderliga ändringar i brännvinsförsäljningsförordningen.

I anslutning till sitt förslag om indragning till statsverket av brännvinsförsäljningsmedlen har rusdrycksmedelskommittén föreslagit vissa ändringar i gällande brännvinsförsäljningsförordning. Ändringarna avse 15, 21, 24 och 25 §§, varjämte kommittén hemställt om upphävande av de till förordningen hörande övergångsstadganden.

Flertalet av de föreslagna förändringarna äro naturliga konsekvenser av ifrågavarande medels indragning till statsverket och hava ej heller varit föremål för några erinringar i de över rusdrycksmedelskommitténs betänkande avgivna utlåtanden. Beträffande dessa ändringsförslag, som i sak synas kunna läggas till grund för den nya lagstiftningen i ämnet,

torde det tillåtas mig hänvisa till den redogörelse för innebörden av desamma, som finnes införd i kommitténs betänkande å sid. 126—130.

Några av de utav rusdrycksmedelskommittén föreslagna ändringarna äro emellertid av beskaffenhet att här böra bliva föremål för närmare behandling.

I 15 § 3 mom. i nämnda förordning stadgas, att bolag icke må inköpa fastighet eller inom redan förvärvad fastighet vidtaga annan mera omfattande förändring än den, som påkallas av fastighetens underhåll eller rörelsens behöriga utövande, utan samtycke av vissa kommunala eller eljest lokala organ. **15 § 3 mom.**

Rusdrycksmedelskommittén.

Rusdrycksmedelskommitténs förslag går ut på att samtycket i förevarande fall skall lämnas av kontrollstyrelsen och Kungl. Maj:ts befallningshavande, sedan stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, allmän rådstuga samt å landet kommunalstämman avgivit yttrande.

Reservation vid rusdrycksmedelskommitténs förslag.

Emot detta förslag har kommitténs ledamot, herr Östberg, reserverat sig och uttalat den meningen, att det borde tillkomma allenast Kungl. Maj:ts befallningshavande att lämna bolagen föreskrifter i nämnda avseende.

Till denna mening har ett antal av de hörda myndigheterna anslutit sig.

Nykterhetskommittén.

Nykterhetskommittén har förklarat sig anse den av reservanten framställda anmärkningen i viss mån äga berättigande och har kommittén härutinnan vidare anfört följande:

»Enligt det av rusdrycksmedelskommittén framställda förslaget skulle det möjligen kunna leda till tvistigheter mellan kontrollstyrelsen och Kungl. Maj:ts befallningshavande, om befogenhet medgåves dessa båda myndigheter att var för sig självständigt pröva bolags ansökning att få inköpa fastighet eller utföra större ändringsarbete inom redan förvärvad fastighet. I olikhet med de myndigheter, som anslutit sig till reservantens uppfattning har det emellertid icke synts kommittén lämpligt, att befogenheten att pröva dylika ansökningar tillerkändes Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande. Även om Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande kunna anses äga större förutsättningar för bedömande av dessa mera lokala frågor, har det dock synts kommittén önskligt, att sedan indragning till statsverket av brännvinsförsäljningsmedlen ägt rum, det lämnades en central förvaltningsmyndighet tillfälle att avgöra dylika ansökningar. Först härigenom vinnes den önskvärda enhetligheten i behandlingen av dylika frågor, och torde kontrollstyrelsen, som redan nu äger viss befogenhet att utöva tillsyn över brännvinshandeln, vara den bland de centrala myndigheterna, som bäst lämpar sig för uppgiften i fråga. Då det emellertid å andra sidan jämväl är önskligt, att de lokala synpunkterna få tillfälle att i största möjliga grad göra sig gällande, har kommittén ansett, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande liksom de av rusdrycksmedelskommittén föreslagna lokala

myndigheterna (stadsfullmäktige, resp. allmän rådstuga och kommunalstämma) böra avgiva yttranden över bolags ansökningar i det förberörda avseendet, vilka yttranden givetvis komma att ligga till grund för kontrollstyrelsens beslut i ärendet. Genom detta kommitténs förslag, vilket ansluter sig till de synpunkter, som framförts av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i Örebro län, undvikes den i de inkomna yttrandena överklagade otydligheten i stadgandet, samtidigt som man vinner de fördelar, som av rusdrycksmedelskommittén avsetts genom att medgiva central myndighet befogenhet att pröva inkomna ansökningar.»

Departementschefen.

Jag kan i denna punkt ansluta mig till nykterhetskommitténs förslag, i vad det avser att samtycket skall lämnas allenast av kontrollstyrelsen. De kommunala representationernas yttranden över gjorda ansökningar torde också böra vara obligatoriska. Däremot synes det icke erforderligt, att Kungl. Maj:ts befallningshavande i varje fall avger utlåtande i dessa frågor. I fall då kontrollstyrelsen finner sådant vara önskligt att erhålla, står det ju alltid styrelsen fritt att därom göra framställning.

15 § 8 mom.

Enligt 15 § 8 mom. tillkommer befogenheten att besluta om ansvarsfrihet för försäljningsbolagen stadsfullmäktige, kommunalstämma, landsting och hushållningssällskaps förvaltningsutskott, med rätt för Kungl. Maj:ts befallningshavande att i sista hand avgöra frågor av hithörande slag.

Rusdrycksmedelskommittén.

Rusdrycksmedelskommittén har föreslagit, att denna befogenhet skulle tillkomma kontrollstyrelsen, sedan landsting och i stad stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan samt på landet kommunalstämman avgivit yttrande i ämnet.

Reservation vid rusdrycksmedelskommitténs förslag.

Kommitténs ledamot, herr Östberg, har i reservation föreslagit, att ifrågavarande befogenhet skulle tillkomma, icke kontrollstyrelsen, utan Kungl. Maj:ts befallningshavande.

Nykterhetskommittén.

Detta reservantens förslag har av nykterhetskommittén avstyrkts med den motiveringen, att det syntes lämpligt att, på sätt rusdrycksmedelskommittén föreslagit, inrymma åt en central myndighet ett slags högsta tillsyn över brännvinsbolagen.

Departementschefen.

I denna punkt ansluter jag mig till rusdrycksmedelskommitténs, av nykterhetskommittén förordade förslag. Jag finner nämligen vad de båda kommittéerna till stöd för sin mening anfört i saken avgörande.

15 § 4 mom

Enligt 15 § 4 mom. skall försäljningsbolags styrelse bestå av fem ledamöter, av vilka tre utses av delägarna i bolaget, en av landstinget samt en av hushållningssällskapets förvaltningsutskott, dock att i stad,

som icke deltager i landsting, stadsfullmäktige utse den ledamot, som eljest skulle av landstinget väljas.

Rusdrycksmedelskommittén.

Rusdrycksmedelskommittén har föreslagit sådan förändring i nämnda mom., att den av styrelseledamöterna, som nu utses av hushållningssällskapens förvaltningsutskott, för framtiden skulle komma att utses av Kungl. Maj:ts befallningshavande. Det särskilda ombud, som Kungl. Maj:ts befallningshavande nu förordnar såsom sin representant i bolags styrelse, skulle under sådan förutsättning bliva obehövligt.

Myndigheter och korporationer.

Av de i ärendet hörda myndigheter och korporationer hava landstinget i Malmöhus län samt magistraten i Skövde ansett, att ändring jämväl borde vidtagas i sammansättningen av bolagsstyrelserna i den riktning, att de av bolagsdelägarna utsedda styrelseledamöternas antal minskades, och framhålles från båda dessa håll, att det syntes som om städerna, vilka ha att bestrida samtliga utgifter för fattigvård och ordningsväsen, ha ett sådant intresse av dit förlagda bolags förvaltning, att de borde tillerkännas inflytande på bolagens skötsel.

Nykterhetskommittén.

Nykterhetskommittén har härom anfört följande:

»Då kommittén hyser den uppfattningen, att det allmänna med hänsyn till bolagens uppgift bör hava avgörande inflytande på deras förvaltning, och sålunda funnit de av nämnda myndigheter framförda skäl hava fog för sig, har kommittén på grund därav ansett, att man redan nu, innan förslag till en reformering av rusdrycksförsäljningsförordningarna föreligger, bör kunna vidtaga en sådan förändring i bolagsstyrelsernas sammansättning, att jämväl åt de kommuner, där bolaget utövar sin verksamhet, beredes inflytande på bolagens förvaltning. I sådant syfte hava två olika sätt blivit ifrågasatta dels att styrelseledamöternas antal ökas till sex, dels ock att nuvarande antal bibehålles men att en av de ledamöter, som nu väljas av bolagets delägare, utses av kommunalstyrelsen i vederbörande kommun. I det förra fallet skulle tre styrelseledamöter, såsom hittills, utses av bolagets delägare, en av Kungl. Maj:ts befallningshavande, en av landstinget samt en av den kommun, i vilken bolaget utövar sin verksamhet. Denna anordning skulle emellertid föra med sig den olägenheten, att vid besluts fattande inom bolaget tre styrelseledamöter skulle kunna komma att stå emot tre, till följd varav särskilda bestämmelser skulle erfordras för att reglera förfarandet vid besluts fattande. Kommittén har med hänsyn härtill ansett det vara lämpligast, att styrelseledamöternas nuvarande antal bibehålles, liksom också att såväl Kungl. Maj:ts befallningshavande som landstinget utse var sin styrelseledamot — detta på de skäl, som blivit av rusdrycksmedelskommittén i dess betänkande å sid. 128 angivna. Under sådana förhållanden synes antalet av bolagsdelägarnas styrelseledamöter böra minskas till två, varigenom plats beredes för en styrelseledamot, utsedd av den kommun, där brännvinsförsäljningsbolaget är beläget.»

Departementschefen.

Ehuru det visserligen kan råda tvekan om lämpligheten att i ett aktiebolags styrelse inrymma representation för delägarna i bolaget till

endast två femtedelar, torde dock med hänsyn till här ifrågavarande bolags alldeles säregna natur och uppgift en sådan anordning ej endast kunna försvaras utan kunna betecknas vara positivt ändamålsenlig. Med avseende härå anser jag mig böra förorda nykterhetskommitténs förslag i förevarande punkt.

Fördelning av bolags tillgångar vid dess upplösning.

Uttalande av vissa myndigheter.

Vissa av de i ämnet hörda myndigheterna hava framhållit, att vid en eventuell upplösning av brännvinsförsäljningsbolag dess nettotillgångar böra fördelas i enlighet med 1905 års förordning, då det icke kan vara med rättvisa och billighet överensstämmande att låta staten utan någon som helst ersättning vinna äganderätten till de stundom rätt betydande nettotillgångar åtskilliga bolag under årens lopp förskaffat sig.

Innan 1905 års brännvinsförsäljningsförordning genomfördes, hava en del brännvinsförsäljningsbolag av uppkomna vinstmedel, vilka skolat utbetalas till vinstberättigade korporationer, bildat fonder och inköpt fastigheter. Den omfattning, i vilken detta ägt rum, undandrager sig för närvarande prövning, då utredning härom icke föreligger. Emellertid torde sålunda av vinstmedel bildade fonder och för vinstmedel inköpta fastigheter förekomma endast i ett mindretal kommuner, där brännvinsförsäljning är tillåten.

Huru vid bolags upplösning skall förfaras med dylika medel stadgas i 21 § i gällande brännvinsförsäljningsförordning, enligt vilken, såvida ej annorlunda i laga ordning bestämts, jämväl det överskott av bolags tillgångar, som kan uppstå sedan bolagets samtliga skulder blivit guldna, samt de av delägarna tillskjutna medel återbetalats, skall fördelas efter de fördelningsgrunder, som i 25 § av samma förordning äro närmare angivna.

Nykterhetskommittén.

I anledning av vad i nämnda myndigheters utlåtanden härutinnan anförts har nykterhetskommittén anfört följande:

»I likhet med de ovannämnda myndigheterna anser nykterhetskommittén det vara rättvist och billigt, att vid indragningen till statsverket av brännvinsförsäljningsmedlen de medel, som utgöras av hos bolagen innestående, i fastigheter eller fonder nedlagda, under tidigare år än senaste försäljningsår icke uttagna vinstmedel gå till fördelning efter de i 21 § jämförd med 25 § av gällande brännvinsförsäljningsförordning fastställda grunder.

Den ifrågavarande fördelningen kan emellertid tänkas ske på flera olika sätt, nämligen bland annat antingen så att, samtidigt som utdelning av försäljnings- och vinstmedel sista gången enligt nu gällande grunder äger rum, av statsmedel utbetalas

vad som efter 21 § i brännvinsförsäljningsförordningen tillkommer de ersättningsberättigade korporationerna, eller så att först vid bolagets upplösning ifrågavarande överskott utbetalas efter en samtidigt med indragningen av brännvinsförsäljningsmedlen verkställd värdering. Då emellertid denna senare inlösningsform bland annat torde nödvändiggöra bestämmelser beträffande den värdestegring och värdeminskning, som bolagens tillgångar undergått under tiden från brännvinsmedlens indragning till bolagets upplösning, kommer den att påkalla mera invecklade bestämmelser, än vad saken kräver. På grund härav har kommittén stannat vid att förorda det förstnämnda tillvägagångssättet.

Då, såsom förut omnämnts, en del av de i bolagen innestående vinstmedlen äro nedlagda i fastigheter, erfordras närmare bestämmelser rörande den grund, efter vilken dylika vinstmedel skola utbetalas. Otvivelaktigt skulle beloppet av dessa medel bäst kunna fastställas efter en förutgången särskild värdering av fastigheterna. Emellertid torde det måhända kunna visa sig tillräckligt att ersättningarna beräknas efter taxeringsvärdet eller fastigheternas bokförda värde. Närmare bestämmelser i nu angivna avseende torde lämpligast kunna utfärdas av Kungl. Maj:t.

Bestämmelserna om utbetalande av ersättning för de nämnda, i bolagen nedlagda vinstmedlen har kommittén givit formen av övergångsstadgande till de föreslagna ändringarne i brännvinsförsäljningsförordningen. Samtidigt med det den sista utdelningen av vinstmedel enligt gällande bestämmelser äger rum, skulle till de efter 25 § i 1905 års brännvinsförsäljningsförordning ersättningsberättigade korporationerna och efter de i nämnda stadgande angivna grunder av statsmedel utbetalas, vad som brännvinsförsäljningsbolag enligt 1913 års bokslut äger i överskott utöver den sammanlagda summan av bolagets skulder, delägarnas kapital jämte ränta samt årets vinstmedel. Kungl. Maj:t skulle vara berättigad att av tillgängliga medel verkställa ifrågavarande utdelning för att sedermera ersätta dessa förskotter med till staten inflytande vinstmedel. Sedan ifrågavarande åtgärder genomförts, böra i framtiden vid bolags upplösning de i bolagen på dylikt sätt innestående, i fastigheter eller fonder nedlagda statsmedel överföras till statsverkets fond av rusdrycksmedel.»

Departementschefen.

Detta nykterhetskommitténs förslag anser jag mig böra biträda.

Övergångsstadgandena i brännvinsförsäljningsförordningen skulle alltså erhålla den form, nykterhetskommittén föreslagit. Jag anser mig böra fästa uppmärksamheten på att härigenom sista stycket i nu gällande övergångsstadganden, i vilket förordnas om viss gottgörelse åt två enskilda personer, skulle utgå. Detta föranledes därav, att nämnda personer, enligt vad jag inhämtat, numera äro avlidna.

Sammanfattning av departementschefens förslag.

Vad jag förut ifrågasatt förutsätter till en början antagande av särskilda förordningar,

dels om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin,

dels om ersättning till städer och vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel,

dels ock om statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Av dessa förordningar torde den förstnämnda böra träda i kraft den 1 januari 1914, dock med vissa övergångsbestämmelser och de två sistnämnda den 1 januari 1915.

Vidare förutsätter mitt förslag, dels att erforderliga medel till gäldande av ersättning till städer och vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap anvisas i form av anslag å riksstaten, dels att såsom gottgörelse för de indragna kommunandelarna av brännvinsförsäljningsmedlen en ökning å anslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor äger rum, dels att särskilda anslag uppföras å riksstaten till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder ävensom till vederlag för nedlagda utskänkningsrättigheter.

Samtliga dessa anslag varda erforderliga först år 1915, i följd varav framställning om deras uppförande på riksstaten icke lärer böra ske förr än år 1914.

Sedan departementschefen härefter uppläst förslag till

förordning om ändrad lydelse av 15, 21, 24 och 25 §§ ävensom övergångsstadgandena i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin,

förordning om ersättning till städer, vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel samt

förordning om statsverkets fond av rusdrycksmedel,

hemställde departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte förelägga Riksdagen samma förslag till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall; och skulle till Riksdagen avlåtas nådig proposition av den lydelse bilagan litt. . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnar Schumacher.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1913.

TILL KONUNGEN.

Genom nådigt beslut den 19 januari innevarande år har Eders Kungl. Maj:t anbefallt den av Eders Kungl. Maj:t den 17 november 1911 tillsatta nykterhetskommittén att avgiva utlåtande över det betän-

kande och de förslag, som den av Eders Kungl. Maj:t den 20 augusti 1909 tillsatta kommittén — för utredning rörande statens, kommunernas, landstingens och hushållningssällskapens frigörande från ekonomiskt beroende av från rusdryckshanteringen härflytande medel, i det följande benämnd rusdrycksmedelskommittén — den 29 december 1911 till Eders Kungl. Maj:t överlämnat, samt över de utlåtanden och yttranden, vilka Eders Kungl. Maj:t anbefallt vissa myndigheter samt lämnat vissa korporationer tillfälle att avgiva i anledning av nämnda betänkande och förslag.

De ifrågavarande myndigheterna och korporationerna voro

överståthållareämbetet och Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen,

landstingen,

kommunalstyrelserna i städerna och de övriga orter, i vilka under försäljningsåret 1904/05 minuthandel med och utskänkning av brännvin varit jämlikt § 11 mom. 2 i förordningen av 24 maj 1895 angående försäljning av brännvin överlåten åt bolag,

lantbruksstyrelsen,

hushållningssällskapen,

Svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran,

Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling samt

styrelsen för Svenska stadsförbundet.

De infordrade yttrandena hava under loppet av oktober och november månader inkommit och överlämnats till kommittén. Då kommittén ansett det vara önskligt för frågans vidare behandling, att dessa yttranden systematiskt sammanställdes, hava de i sådant syfte inom kommittén bearbetats och äro bifogade till förevarande utlåtande som bil. I.

Såsom framgår av denna sammanställning har det stora flertalet myndigheter och korporationer tillstyrkt rusdrycksmedelskommitténs förslag i huvudsak eller med vissa ändringar; endast ett mindretal har avstyrkt förslaget, och bland dessa några (stadsfullmäktige i Strängnäs och Landskrona, allmänna rådstugan i Skanör med Falsterbo, kommunalstämman i Båstad) delvis av det principiella skäl, att de anse, att de av kommittén föreslagna åtgärderna skulle syfta till införande av rusdrycksförbud, något som efter dessa myndigheters uppfattning icke vore önskvärt. I de flesta avstyrkande yttrandena har såsom skäl åberopats allenast, att de föreslagna ersättningarna för indragningen av brännvinsförsäljningsmedlen ej äro tillräckligt stora, varför den föreslagna åtgärden skulle komma att inverka i hög grad rubbande på vederbörande kommuners ekonomi och utveckling. Slutligen hava några

myndigheter (Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings, Hallands och Norrbottens län samt stadsfullmäktige i Huskvarna och Östersund) avstyrkt under hänvisning till nu pågående utredningar i kommunalskatte-, fattigvårds- och nykterhetsfrågorna.

Då kommittén gått att pröva föreliggande fråga, har den ansett sig först böra undersöka, huruvida skälen för uppskov äga större betydelse. Därvid har kommittén funnit, att även om ett visst samband förefinnes mellan den kommunala beskattningsfrågan och frågan om kommunernas inkomster av brännvinsförsäljningsmedlen, så är detta dock icke av sådan art, att dessa båda spörsmål kräva behandling i ett sammanhang. Såväl vid riksdagarna under senare hälften av 1800-talet som särskilt vid 1905 års riksdag behandlades frågan om förändring av brännvinsförsäljningsmedlens fördelning fullt fristående från kommunalskattefrågan. Det torde till och med kunna anses som en fördel, om nu förevarande fråga erhållit sin lösning, då kommunalskattefrågan skall upptagas till avgörande. Fattigvårdslagstiftningens sammanhang med frågan om det allmännas frigörelse från ekonomiskt beroende av rusdryckshanteringen synes icke heller vara av sådan art, att en samtidig behandling av dessa frågor är erforderlig. Vad slutligen beträffar de synpunkter, som legat till grund för yrkandena om frågans behandling i samband med nykterhetskommitténs utredningsarbete, torde dessa hava vunnit tillbörligt beaktande därigenom, att nykterhetskommittén av Eders Kungl. Maj:t anbefallts att avgiva utlåtande över såväl kommittéförslaget som de däröver avgivna yttrandena.

I många av de inkomna yttrandena framhålles, att stadskommunernas och köpingarnas beroende av dessa medel är synnerligen stort. Denna uppfattning har uttalats icke blott av de stadsfullmäktige, vilka avstyrkt förslaget, utan även av sådana, vilka tillstyrkt det i huvudsak, men med yrkanden om större ersättning. Och man synes i flera städer vid kalkyler i fråga om brännvinsförsäljningsmedlen icke hava tagit tillräcklig hänsyn till de inom landet och Riksdagen allt starkare framträdande kraven på sådana åtgärder i nykterhetens intresse, att rusdryckskonsumtionen åtminstone nedbringas högst betydligt.

Även om man med tillfredsställelse kan konstatera, att i en del städer bolagsstyrelsen i samråd med de kommunala myndigheterna vidtagit åtgärder i syfte att minska dryckenskapen, så kvarstår dock alltid, särskilt i kommuner med mindre god ekonomi, frestelsen att, vid utövandet av de vidsträckta befogenheter angående rusdrycksförsäljningens ordnande, som tillkomma kommunalstyrelsen, taga hänsyn till kommunens ekonomi och tveka inför sådana nykterhetsåtgärder, som skulle

medföra minskade inkomster av rusdryckshandeln. Till undanrödjande av ett sådant missförhållande lärer icke något annat medel kunna uttänkas än att i överensstämmelse med rusdrycksmedelskommitténs förslag indraga samtliga brännvinsförsäljningsavgifter och vinstmedel till statsverket och bereda kommunerna en lämplig ersättning.

Landsting och hushållningssällskap hava visserligen icke enligt gällande lagstiftning haft tillfälle att utöva annat inflytande på brännvinsförsäljningens handhavande än det, som kunnat ske genom de representanter, vilka de nämnda korporationerna utsett till styrelseledamöter i eller revisorer för brännvinsförsäljningsbolagen. Även om man i en del fall hos dessa representanter kunnat förmärka jämväl intresse för försäljningsreformer i nykterhetsvänlig anda, torde de emellertid i allmänhet hava fattat sin uppgift såsom huvudsakligen bestående i att bevaka de nämnda korporationernas ekonomiska intressen. Såsom rusdrycksmedelskommittén påvisat, äro dessa intressen synnerligen betydande, då landstingen i hög grad och hushållningssällskapen nästan uteslutande varit hänvisade till att grunda sin ekonomi på de inflytande brännvinsförsäljningsmedlen. Redan med hänsyn till dessa korporationers ekonomi är det därför högeligen önskvärt, att de frigöras från sitt beroende av berörda medel mot årlig, bestämd ersättning. Om en sådan frigörelse sker, kommer därefter rubbning i dessa korporationers ekonomiska förhållanden icke att äga rum vid genomförande av effektiva nykterhetsreformer.

Åtgärder, vilka gå i den av rusdrycksmedelskommittén föreslagna riktningen, äro emellertid framför allt av grundläggande innebörd för statsmakternas strävan att skapa förutsättningar för större folknykterhet, enär statsmakterna först därigenom bliva fullt oberoende att vidtaga de effektiva lagstiftningsåtgärder i nykterhetssyfte, vilka Eders Kungl. Maj:t lämnat nykterhetskommittén i uppdrag att utreda och utarbeta. Då kommittén i överensstämmelse med det kommittén lämnade uppdraget söker skyndsammast möjligt utarbeta förslag till förordning om lokalt veto samt till ny rusdrycksförsäljningsförordning att av statsmakterna behandlas under de närmast följande åren, har kommittén ansett sig böra framhålla önskvärdheten därav, att frågan om den nämnda ekonomiska frigörelsen måtte så snart ske kan företagas till avgörande.

Vad angår det av dels rusdrycksmedelskommittén, dels vissa myndigheter berörda spörsmålet om sammanhanget mellan åtgärder för det allmännas ekonomiska frigörelse och införande av ett totalförbud, vill kommittén framhålla, att sådana åtgärder synas vara av förhållandena påkallade och därför väl motiverade, oberoende av huruvida därpå följer

ett totalförbud eller icke. Det förhållandet, att Riksdagen i sin skrivelse i ärendet funnit ett fullständigt frigörande föga antagligt, bör efter kommitténs mening icke utgöra hinder för att upptaga en dylik möjlighet till utredning.

Utom i nu sistnämnda avseende delar nykterhetskommittén i huvudsak de av rusdrycksmedelskommittén framhållna synpunkterna och anser, att dess förslag i stort sett kan läggas till grund för lösningen av förevarande, synnerligen betydelsefulla spörsmål. I vissa avseenden har emellertid kommittén ansett jämkning i och utvidgning av förslagen vara av behovet påkallade. Kommittén har sålunda, dels på grund av den reservation, som avgivits av hrr Ekman, Ericsson och Kvarnzelius (i fortsättningen benämnda minoriteten), dels på grund av de inkomna yttrandena, ansett sig böra föreslå 1) jämkning i medeltalsberäkningen för bestämmande av utgående ersättningar, 2) en fullständig, successiv avskrivning av städernas ersättningsmedel, 3) andra bestämmelser ifråga om begränsningen av de för statsregleringens behov disponibla rusdrycksförsäljningsmedlen och åtgärder för minskning av statens beroende av dessa medel, 4) bestämmelser i fråga om de fonderade överskottsmedlen samt slutligen 5) vissa ändringar i rusdrycksmedelskommitténs förslag till ändrad lydelse av vissa paragrafer i brännvinsförsäljningsförordningen och av övergångsstadgandena.

I. Ersättningen till städer och vissa köpingar för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel.

A. Ersättningens beräknande.

Efter rusdrycksmedelskommitténs förslag skulle såsom ersättning för de indragna brännvinsförsäljningsmedlen till städer och vissa köpingar från år 1921 utbetalas $^{29}/_{100}$ av medeltalet för de i städerna och köpingarna under perioden 1900/01—1910 influtna brännvinsförsäljningsmedlen. För åren 1915—1920 skulle ersättningsbeloppet ökas med resp. 7, 5, 4, 3, 2 och 1 tjugoniondedelar av detsamma.

Såsom framgår av de infordrade yttrandena, är det denna del av rusdrycksmedelskommitténs förslag, som särskilt blivit utsatt för kritik från myndigheternas och korporationernas sida. Det har sålunda gjorts

gällande, att de föreslagna ersättningsbeloppen äro alldeles för knappt tilltagna, och har man för att erhålla höjning i ersättningsbeloppen föreslagit, att vid beräkningen av medeltalsbeloppet utgå från en annan tidsperiod än den av kommittén förordade.

Vilken denna tidsperiod skulle bliva, därom har framställts en mängd olika förslag, för vilka redogöres i bil. I sid. 98—100.

Vad först beträffar de förslag, enligt vilka medeltalet skulle beräknas för en period, som ligger omedelbart före det år, då lagen är avsedd att träda i kraft — d. v. s. en period, som skulle sluta med år 1914 — torde åtskilliga betänkligheter resa sig däremot. Till en början förtjänar erinras om önskvärdheten därav, att de utgående ersättningsbeloppen på förhand kunna fastställas, något som ej är möjligt enligt det nyssnämnda förslaget. Vid fattande av sitt beslut i ersättningsfrågan skulle nämligen statsmakterna icke veta, till vilka belopp ersättningarna skulle uppgå, och därmed vore det icke möjligt att ur statsfinansiella synpunkter fullständigt bedöma ersättningsfrågan. Det kunde jämväl befaras, att åtminstone på vissa orter de för högre ersättningsbelopp intresserade skulle på olika sätt söka driva upp försäljningsvinsten under periodens sista år för att därigenom åstadkomma ett högre medeltal.

Med hänsyn till nu framhållna omständigheter anser därför kommittén, att till grund för medeltalet bör läggas en period, från vilken inkomsterna av försäljningsmedlen äro kända vid förslagets framläggande, och får kommittén alltså avstyrka samtliga de förslag, som avse att utsträcka perioden för medeltalsberäkningen längre än till och med år 1911.

Såsom framgår av bil. I har en mängd myndigheter påyrkat, att till grund för medeltalet måtte läggas den period, under vilken gällande lagstiftning i fråga om försäljning av brännvin tillämpats. Som stöd härför har bland annat anförts, dels att förändrade förhållanden ifråga om brännvinsförsäljningsmedlen inträtt genom 1905 års förordning, dels att, på grund av den genom samma förordning gjorda inskränkningen i de privilegierade gästgivarnes försäljningsrättigheter, utskänkningsbolagens omsättning stegrats, dels att 1910 års förordning angående förbud mot olika pris vid försäljning av större eller mindre myckenhet bidragit att öka de av försäljningen härflytande vinstmedlen.

Under de sistförflutna tio åren hava såsom framgår av nedanstående tablå brännvinsförsäljningsmedlen i hög grad ökats.

Tabell I. **Brännvinsförsäljningsmedlens fördelning under perioden 1901/02—1911.**

År	Städer och vissa köpingar		Landskommuner		Landsting		Hushållningssällskap		Vederlag för nedlagda utskänkningsrättigheter samt provisioner		Till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder		Summa	
1901—1902	6,261,156	37	1,354,576	33	1,906,317	92	1,389,300	05	35,118	83	—	—	10,946,469	50
1902—1903	6,832,603	16	1,513,916	25	2,056,955	81	1,498,651	21	34,933	85	—	—	11,937,060	28
1903—1904	7,112,915	43	1,540,036	13	2,123,265	82	1,590,934	94	32,085	75	—	—	12,399,238	07
1904—1905	7,186,100	60	1,580,853	23	2,145,879	58	1,597,004	84	28,168	97	—	—	12,538,007	22
1905—1906	7,844,956	50	1,620,868	20	2,316,495	90	1,742,491	22	27,948	48	—	—	13,552,760	30
1906—1907	7,685,838	96	1,640,777	75	2,461,472	12	1,831,866	13	27,215	46	—	–	13,647,170	42
1907—1908	10,416,006	10	2,781,490	19	3,406,989	21	2,424,120	63	165,476	18	193,929	65	19,388,011	96
1909	6,731,840	14	2,047,474	91	2,264,566	86	1,610,753	61	110,377	74	128,860	29	12,893,873	55
1910	8,580,519	06	2,925,475	48	2,956,814	86	2,103,963	55	94,313	42	168,317	08	16,829,403	45
1911	9,508,595	93	3,581,289	77	3,338,067	71	2,381,422	52	95,937	33	190,513	80	19,095,827	06
Summa	78,160,532	25	20,586,758	24	24,976,825	79	18,170,508	70	651,576	01	681,620	82	143,227,821	81

Ökningen har särskilt inträffat efter tillämpningen av 1905 års brännvinsförsäljningsförordning. Denna ökning står dock tydligen icke i något samband med ökning i förbrukningen; om man t. ex. jämför förbrukning och brännvinsförsäljningsmedel år 1901/02 och år 1910, visar sig nedgång i den förra med mer än 4 miljoner liter, men en ökning i de senare av nära 6 miljoner kronor (tab. II).

En ungefärlig bild av bolagens varuomsättning i förhållande till totalomsättningen inom landet kan erhållas genom att sammanställa de i kontrollstyrelsens berättelser lämnade uppgifterna om av bolagen försåld spirituosa (à 50 procent) och om det till förbrukning inom landet disponibla brännvinet. Visserligen äro dessa nu nämnda faktorer icke före år 1909 fullt jämförliga med varandra, då uppgifterna om bolagens varuomsättning avsågo försäljningsår $^{1}/_{10}$—$^{30}/_{9}$ och uppgifterna om det till förbrukning disponibla brännvinet avsågo kalenderår. Denna ojämnhet torde emellertid ej kunna tillmätas någon nämnvärd betydelse för det här föreliggande syftet, och har kontrollstyrelsen tidigare i sina berättelser använt sig av en dylik sammanställning.

Tabell II. **Brännvinsbolagens varuomsättning i förhållande till den totala spirituosaomsättningen inom landet samt bolagens vinst pr försåld liter spirituosa.**

År	Av bolag försåld spirituosa liter	Disponibelt till förbrukning för kalenderår liter	Bolagens försäljning i % av totalförsäljningen	Förbrukning pr individ och år liter	Till det allmänna influtna vinstmedel kr.	Bolagens vinst pr försåld liter spirituosa öre
1896—1897	22,012,837	37,937,336	58.0	7.6	9,961,615	40.4
1897—1898	23,877,632	40,680,055	58.7	8.1	10,789,931	40.5
1898—1899	26,198,577	43,343,194	60.4	8.6	11,673,671	40.0
1899—1900	27,649,963	44,515,378	62.1	8.7	12,404,405	40.4
1900—1901	28,241,318	44,538,905	63.4	8.7	11,901,423	38.1
1901—1902	25,394,698	40,619,729	62.5	7.8	10,946,470	38.4
1902—1903	23,220,971	38,904,979	59.7	7.5	11,937,060	45.8
1903—1904	23,356,016	36,806,959	63.5	7.0	12,399,238	47.7
1904—1905	23,595,359	37,314,693	63.2	7.1	12,538,007	47.5
1905—1906	24,672,322	39,361,649	62.7	7.2	13,552,760	49.3
1906—1907	25,170,661	39,656,781	63.5	7.4	13,647,170	48.9
1907—1908 (reducerat med 1/5)	29,499,642	36,024,768	81.9	6.6	15,485,706	50.2
1909	25,804,943	32,931,842	78.4	6.1	12,819,143	46.4
1910	28,818,368	36,273,943	79.4	6.6	16,827,361	55.4
1911	29,990,981	36,880,464	81.3	6.6	19,099,885	60.7

Såsom framgår av denna sammanställning, har bolagens andel av hela landets brännvinsomsättning småningom ökats under tiden fram till försäljningsåret 1907/08. Detta år ökades nämnda andel på en gång med nära 20 procent, eller till något mer än 80 procent av hela brännvinsförsäljningen. Bolagens omsättning har i detta avseende under de följande åren icke undergått någon förändring, och torde förklaringen härtill vara att söka i de ändrade förhållanden i brännvinshandeln, som inträdde med genomförande av 1905 års brännvinsförsäljningsförordning.

Emellertid har den av bolagen försålda absoluta kvantiteten spirituosa icke ökats i motsvarande grad, och beror detta givetvis på den minskade konsumtionen i landet. Jämför man t. ex. försäljningsåren 1900/01 och 1910, visar det sig, att den av bolagen försålda mängden spirituosa dessa år varit ungefärligen lika. Bolagens vinstmedel år 1900/01 utgjorde emellertid nära 12 miljoner kronor, under det att samma medel år 1910 uppgingo till nära 17 miljoner kronor. Vid ingången av försäljningsåret 1907/08 trädde enligt uppgifterna i kontrollstyrelsens berättelse 29 nya bolag i verksamhet, och hava givetvis dessa

i sin mån bidragit till att bolagens sammanlagda omsättning stegrats. Om man för att erhålla helt försäljningsår reducerar de under detta försäljningsår influtna brännvinsmedlen och försålda varukvantiteterna med $^1/_5$ och blott tager hänsyn till de gamla bolagens varuomsättning och vinst, visar det sig, att dessa bolag försålde 27 $^1/_2$ miljoner liter spirituosa samt gåvo i vinst cirka 14,200,000 kronor under motsvarande tid. Jämför man detta vinstbelopp med motsvarande under försäljningsåret 1899/1900, under vilket ungefär samma mängd spirituosa försåldes av ungefär samma bolag, visar det sig, att vinsten ökats med cirka 2 miljoner kronor.

Orsaken till att brännvinsförsäljningsmedlen ökats, ligger således icke i ökad varuomsättning, utan i ökad nettovinst per liter försåld spirituosa (tabell II), uppgående under de två sistförflutna åren till 5 resp. 10 öre utöver vinsten under försäljningsåret 1907/08.

Det förtjänar i detta sammanhang framhållas, att det vid fattandet av 1905 års riksdags beslut angående fördelning av försäljningsmedlen icke på något sätt ställdes i utsikt för städerna, att de skulle erhålla någon ökning i vinstandelarna trots minskningen i andelskvoterna. Med hänsyn därtill, att städernas andelskvoter under loppet av c:a 15 år successivt skulle komma att nedgå, synes man på sin höjd hava gjort sig räkning på att städernas behållna vinst icke skulle minskas i motsvarande grad, enär man hyste den förhoppningen att en större del av till förbrukning avsedd spirituosa skulle komma att försäljas genom bolagen än vad dittills varit fallet.

Av det anförda torde framgå, att de ifråga om brännvinsförsäljningsmedlen ändrade förhållanden, som inträtt sedan 1905 års förordning fått gällande kraft, visserligen till en del äro en följd därav, att bolagen utsträckt området för sin försäljningsverksamhet, men huvudsakligen bero på förhöjda försäljningspris, d. v. s. på åtgärder, som icke äro en direkt och avsedd följd av statens lagstiftningspolitik, utan snarare bestå däri, att bolagen i större utsträckning än förut så att säga beskattat den brännvinskonsumerande allmänheten. Under sådana omständigheter torde 1905 års förordning icke kunna åberopas till stöd för det av många myndigheter framställda yrkandet att en kortare period för beräkning av medeltalet skulle läggas till grund för ersättningen. Snarare torde de efter år 1905 inträdda förhållandena utgöra ett skäl för att en sådan medeltalsperiod lägges till grund för ersättningen, varigenom de ovan nämnda, i jämförelse med den tidigare utvecklingen exceptionella förhållandena utjämnas.

Nykterhetskommittén kan sålunda icke förorda, att till grund för

medeltalsberäkningen lägges endast den period, under vilken 1905 års förordning haft gällande kraft.

Såsom framgår av en stor mängd av de från städerna inkomna yttrandena, torde förslaget om en kortare medeltalsperiod i själva verket hava motiverats av vederbörande stads önskan att erhålla ett högre ersättningsbelopp. Denna omständighet torde också till stor del förklara den mängd olika förslag om medeltalsberäkningen, som framställts, och i flera fall synes man hava föreslagit den medeltalsperiod, som för den egna kommunen ter sig förmånligast, oavsett om perioden ifråga kunnat ur allmänna synpunkter och med sakskäl motiveras. Kommittén anser, att det i detta sammanhang förtjänar framhållas, att en kortare medeltalsperiod skulle i särskild grad gynna dels de städer, som underlåtit att genom verksamma restriktioner tillgodose nykterhetsintressena, dels ock sådana, vilka genom indragningen av gästgivarnes försäljningsrätt fått ökad omsättning.

Vanligen har man till stöd för kravet på ett högre ersättningsbelopp åberopat vad rusdrycksmedelskommittén i sitt betänkande anfört, nämligen att billighet och rättvisa kräva, att vederbörande korporationer tillerkännas ersättning för de inkomster, som de därigenom komma att förlora, och att denna ersättning bör så nära som möjligt anpassas efter vad de *hittills* uppburit. Detta yttrande har flerstädes tolkats därhän, att därmed förstodes, att städerna vore berättigade till en ersättning, anpassad så nära som möjligt till de inkomster, som de *för närvarande* hava av brännvinsförsäljningsmedlen.

Gent emot denna uppfattning tillåter sig kommittén anföra följande.

Städernas inkomst av förberörda medel är av osäker natur. Även om icke nuvarande bestämmelser ifråga om fördelningen av dessa medel rubbas, är dock städernas inkomst av desamma beroende såväl av nykterhetslagstiftningen som av den omfattning, i vilken nya bolag komma till stånd på landsbygden. Jämväl av tillfälliga anledningar kunna brännvinsförsäljningsvinsterna komma att högst betydligt nedgå. Under ett av de senaste åren — år 1909 — uppgingo, såsom framgår av tabell I, de influtna brännvinsmedlen till betydligt mindre belopp än under det föregående och de efterföljande åren. Ehuruväl orsaken härtill huvudsakligen är att söka i ett så exceptionellt förhållande som den nämnda år pågående stora arbetsinställelsen och det därav påkallade försäljningsförbudet, ådagalägges därigenom, till vilken grad städernas

brännvinsförsäljningsinkomster kunna rubbas genom oförutsedda och tillfälliga omständigheter.

Av den historik, som i rusdrycksmedelskommitténs betänkande lämnats rörande uppkomsten av dessa medel och frågans behandling inom Riksdagen, framgår tillika, att vederbörande kommuner icke tillförsäkrats dessa medel på evärdlig tid. Staten måste därför anses vara i sin fulla rätt att, när så befinnes ur allmänna synpunkter erforderligt, indraga dessa medel till statsverket, om ock å andra sidan lämplighetsskäl tala för att vederbörande kommuner erhålla skälig ersättning för de indragna medlen.

Vad först angår frågan, i vad mån statens ekonomi medgiver utbetalande av ersättning, förtjäna följande omständigheter att tagas i betraktande. Därigenom att städerna tillerkännas ett på förhand bestämt ersättningsbelopp upphör tydligen städernas ekonomiska intresse av brännvinsomsättningen. Såsom en följd härav torde i flera fall städerna komma antingen att upphöra med brännvinshandeln eller att ålägga densamma så starka restriktioner, att inkomsten förminskas. Med stor sannolikhet torde därför staten för framtiden erhålla icke obetydligt lägre inkomster av brännvinshandeln än vad som för närvarande inflyter. Från statens synpunkt är det sålunda uppenbart, att en beräkningsgrund, vid vilken man enbart skulle utgå från de höga försäljningsinkomsterna under de allra senaste åren, icke är antaglig, då härigenom staten sannolikt skulle få tillskjuta medel utöver vad som inflyter i försäljningsvinst.

Å andra sidan är det önskvärt, att städerna icke plötsligt ställas inför en stark nedgång i de av dem påräknade inkomsterna, och efter nykterhetskommitténs uppfattning tillgodoser den av rusdrycksmedelskommittén föreslagna medeltalsberäkningen de rimliga anspråk, som kunna göras gällande beträffande ersättning för de indragna brännvinsförsäljningsmedlen. Medeltalsperioden 1900/01—1910 omfattar nämligen icke blott samtliga de år, under vilka 1905 års förordning haft gällande kraft, när rusdrycksmedelskommittén framlade sitt förslag, och under vilka städerna haft större men växlande inkomster av brännvinshandeln, utan jämväl tidigare år, då försäljningsinkomsterna inflöto jämnare, fastän icke med så stora belopp. Dessa båda olika delar av perioden kunna därför sägas kompensera varandra. En viss fördel för städerna torde också ligga däri, att de i stället för den osäkra inkomsten av direkta andelar av brännvinsförsäljningsmedlen erhålla en genom lag fastslagen inkomst.

Ehuru efter kommitténs mening sålunda icke tillräckliga skäl blivit anförda för någon avvikelse i den medeltalsberäkning, som av

rusdrycksmedelskommittén föreslagits, torde man dock, med hänsyn till önskvärdheten av att övergången göres så lätt som möjligt, kunna så till vida tillmötesgå yrkandena om en i tiden mera framskjuten medeltalsberäkning, att till grund för denna lägges 10-årsperioden 1901/02—1911. Genom denna ändring höjes medeltalet för samtliga svenska städer från kronor 12,779,400 till kronor 13,464,700 och det under 1915 utgående ersättningsbeloppet för samtliga städer från kronor 4,600,584 till kronor 4,847,292.

Såsom framgår av bil. I sid. 132, har magistraten i Nora anfört, att staden icke tidigare än försäljningsåret 1907/08 haft brännvinshandeln överlåten till bolag. Med åberopande av rusdrycksmedelskommitténs yttrande å sid. 115 i betänkandet, att för de städer och köpingar, som ej haft försäljningsbolag alla dessa år, medeltalet borde beräknas allenast å det antal år, bolag där funnits, har magistraten anhållit, att ersättningen till Nora stad skulle beräknas för perioden 1907/08—1910.

Vid det förhållande, att brännvinsförsäljning inom Nora stad ägt rum under hela perioden och staden av densamma uppburit inkomster, som äro att likställa med vinstmedel, härflytande från bolag, anser kommittén, att vad magistraten i Nora stad anfört icke utgör tillräckligt skäl för ändring i förslaget.

B. Frågan om den fullständiga avskrivningen av de städerna tillerkända ersättningsbeloppen.

Rusdrycksmedelskommittén har, såsom framgår av dess yttrande å sid. 118 i betänkandet, ansett, att, sedan år 1921 städernas ersättning minskats till 29 procent av medeltalsbeloppet, samma ersättning skulle utgå, till dess annorlunda förordnades. Rusdrycksmedelskommittén har sålunda för sin del icke ansett sig böra framlägga förslag om en fullständig reglering av den till städerna utgående ersättningen, utan ställt detta spörsmål på framtiden. Nämnda kommitté anför emellertid, att det förtjänar framdeles tagas under övervägande, huruvida nu ifrågavarande ersättning till städerna även efter slutet av övergångsperioden 1915—1921 fortfarande bör utgå i form av direkta anslag. En reglering av hithörande förhållanden kunde då efter rusdrycksmedelskommitténs mening måhända genomföras på det sätt, att staten övertager vissa kommunala utgifter, som utgå för ändamål, vilkas tillgodoseende kan anses snarare tillhöra staten än kommunerna, såsom t. ex. rättsväsendet och

polisväsendet. I sitt betänkande har rusdrycksmedelskommittén dock icke i detta avseende velat göra något uttalande, då det nu icke vore möjligt att bedöma, huru förhållandena komme att ställa sig efter övergångstidens slut, och då denna fråga stode i samband med dels en eventuell omläggning av de kommunala skatteförhållandena, dels ock en ifrågasatt reglering av rättsväsendet.

En från rusdrycksmedelskommitténs ståndpunkt avvikande mening har hävdats av minoriteten, som framställt förslag om en fullständig, successiv avskrivning av den till städerna utgående ersättningen.

Såsom framgår av de infordrade yttrandena, har det övervägande flertalet myndigheter antingen icke yttrat sig om detta reservationsvis framburna förslag eller ställt sig avvisande till förslaget. Några myndigheter hava emellertid förordat detsamma, och i åtskilliga städer hava bland stadsfullmäktige funnits minoriteter, som yrkat bifall till en fullständig avskrivning och reservationsvis framburit ett dylikt förslag.

Till förmån för ett definitivt ordnande av spörsmålet om städernas brännvinsförsäljningsmedel i samband med dessa medels indragning till statsverket talar onekligen det skälet, att bestämmelserna om dessa medel alltsedan år 1855 upprepade gånger ändrats på grund av de tid efter annan framställda kraven om ändrad fördelning eller fullständig indragning av dessa till städerna utgående vinstmedel. Det kan därför befaras, att om ersättningsfrågans definitiva ordnande ställes på framtiden, nya krav komma att inom Riksdagen framställas från deras sida, vilka önska en fullständig avskrivning av den till städerna utgående ersättningen. Ordnas däremot det föreliggande spörsmålet i hela sin omfattning redan nu, är därmed denna segslitna och omdebatterade fråga bragt till en slutgiltig lösning.

I flera av de inkomna yttrandena har såsom skäl för att ersättningen till städerna skulle utgå för all framtid anförts, dels att städerna i högre grad än landsbygden hava att dragas med kostnaderna för den i städerna bedrivna brännvinshandeln i form av ökade utgifter för fattigvård, polis, rättsväsende m. m., dels ock att städerna hittills räknat med dessa medel vid uppgörande av ekonomiska planer för framtiden. Även om dessa skäl icke kunna frånkännas all giltighet, synas de dock icke vara av beskaffenhet att böra föranleda uppskov med frågans slutgiltiga lösning. I gällande lagstiftning hava nämligen icke landsbygdskommuner, där brännvinsförsäljning idkas, tillerkänts direkta andelar av vinstmedlen såsom något slags vederlag för fattigvård och polisväsen. Några sådana andelar tillkomma ej heller de kommuner, vilka

ligga intill städer med brännvinsförsäljning och vilka på grund härav torde i ej obetydlig utsträckning få vidkännas ökade kostnader för fattigvård och jämväl polisväsen. Hvad som i övrigt anförts rörande städernas ekonomiska planer för framtiden, torde icke utgöra något hinder för en fullständig avskrivning av ersättningsmedlen, såvida nämligen denna avskrivning ordnas på sådant sätt, att man tager den hänsyn till städernas ekonomi, som förhållandena påkalla.

Från åtskilliga håll har ifrågasatts att vid ordnandet av städernas ersättningsfråga statsmakterna borde besluta, att staten genast eller framdeles övertager någon eller några kommunala utgifter såsom ersättning för indragningen av brännvinsförsäljningsmedlen. Ifrågavarande lösning har mera antydningsvis angivits i rusdrycksmedelskommitténs betänkande samt förordats av några av de i ärendet hörda myndigheterna.

Kommittén har emellertid icke ansett sig kunna förorda en sådan anordning av följande skäl.

Såsom uppvisats av rusdrycksmedelskommittén å sid. 109 i betänkandet, kan staten åtminstone icke genast besluta att avlösa någon kommunal utgift. Men ej heller torde beslut nu kunna fattas, att staten i framtiden skulle övertaga någon sådan. Utgifterna för fattigvård, polisväsen och rättsväsen ställa sig nämligen mycket olika inom olika kommuner. Vad rättsväsendet beträffar, äro kostnaderna därför därjämte till sitt ursprung av synnerligen invecklad natur. Ett övertagande av dessa utgifter och kostnader emot en indragning av försäljningsmedlen skulle därför tarva en ingående utredning av i samband härmed stående frågor och skulle sålunda komma att avsevärt fördröja ersättningsfrågans lösning.

Olika förslag hava framställts till ersättningsfrågans slutgiltiga lösning. Så har minoriteten föreslagit en successiv avskrivning av ersättningsmedlen t. o. m. år 1935. Vidare hava Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kristianstads län samt några andra myndigheter förordat en successiv avskrivning till och med år 1949 och slutligen Stockholms stadsfullmäktige en avlösning medelst tillämpning av fonderingsförfarande. Enligt sistnämnda förslag skulle ersättningen till städerna för de indragna brännvinsförsäljningsmedlen utgå under samtliga år i avlösningsperioden med samma belopp. Det som städerna årligen för sina budgetbehov finge disponera av ersättningen skulle småningom minskas — vid t. ex. en 25-årig avlösningsperiod med $^1/_{25}$ årligen — under det att de delar av ersättningen, vilka skulle avsättas till en

fond, i motsvarande proportion skulle ökas. Ränteavkastningen å den sålunda uppkomna fonden skulle under avlösningsperioden läggas till den del av ersättningsbeloppet, som städerna årligen finge disponera. Efter avlösningsperiodens slut skulle räntorna å de för de olika städerna bildade fonderna komma vederbörande stad till godo.

Vid bedömande av dessa olika förslag torde följande allmänna synpunkter vara att beakta. Avskrivningen bör å ena sidan vara så ordnad, att den icke bringar städernas ekonomi ur jämvikt, d. v. s. att avskrivningen sker med icke alltför stora belopp årligen samt att hela avskrivningstiden icke göres kortare, än att städerna under densamma kunna hinna anpassa sin ekonomi efter de nya förhållandena. Å andra sidan får emellertid icke det totala ersättningsbeloppet bliva så stort, att statsbudgetens beroende av rusdrycksmedlen en längre tid framåt skulle göra sig gällande. Under sådana omständigheter kunde det nämligen befaras, att man skulle i framtiden kunna åberopa detta beroende såsom skäl mot mera restriktiva lagstiftningsreformer i nykterhetssyfte.

För att erhålla material till bedömande av de olika ovan återgivna förslagen till en fullständig avveckling av städernas ersättningsmedel har kommittén låtit utarbeta nedanstående tabell III, vilken åskådliggör de belopp, som årligen skulle inflyta till städerna för att av dem disponeras. För tiden 1915—1921 skulle ersättningsbeloppen bliva desamma enligt de olika förslagen, emedan under denna period brännvinsförsäljningsförordningens nu gällande bestämmelser fortfarande skulle komma att tillämpas. I kolumn 1 återgivas ersättningsbeloppen till samtliga städer med en avskrivning av $^{2}/_{29}$ per år och i kolumn 2 med en avskrivning av $^{1}/_{29}$ per år. I kolumn 3, 4 och 5 angivas de belopp (ersättning + räntor å fonderna), vilka årligen skulle få disponeras av städerna med tillämpning av fonderingsförfarande under 10 resp. 20 och 25 år. Räntan har beräknats till 5 procent.

Tabell III. **Städernas årliga inkomstbelopp av ersättningsmedel enligt olika avskrivnings- och avlösningsförslag.**

År	Successiv avskrivning		Avlösning genom fonderingsförfarande		
	t.o.m. år 1935 kr.	t.o.m. år 1949 kr.	under 10 år kr.	under 20 år kr.	under 25 år kr.
1915	Lika för alla förslag.		4,847,292		
1916			4,577,998		
1917			4,443,351		
1918			4,308,704		
1919			4,174,057		
1920			4,039,410		
1921			3,904,763		
1922	3,635,469	3,770,116	3,533,750	3,719,200	3,756,300
1923	3,366,175	3,635,469	3,182,350	3,543,500	3,615,750
1924	3,096,881	3,500,822	2,850,450	3,377,550	3,483,000
1925	2,827,587	3,366,175	2,538,050	3,221,400	3,358,050
1926	2,558,293	3,231,528	2,245,200	3,074,950	3,240,900
1927	2,194,870	3,096,881	1,971,850	2,938,300	3,131,550
1928	1,936,650	2,962,234	1,718,050	2,811,400	3,030,050
1929	1,678,430	2,827,587	1,483,800	2,694,250	2,936,350
1930	1,420,210	2,692,940	1,269,000	2,586,850	2,850,450
1931	1,161,990	2,558,293	1,078,800	2,489,250	2,772,350
1932	903,770	2,423,646	och därefter	2,401,400	2,702,050
1933	645,550	2,288,999	årligen	2,323,300	2,639,600
1934	387,330	2,154,352	samma be-	2,254,950	2,584,900
1935	129,110	2,019,705	lopp, som	2,196,400	2,538,050
1936		1,885,058	utgör ränta	2,147,600	2,499,000
1937		1,750,411	å fonden	2,108,550	2,467,750
1938		1,615,764	med 27.5 %	2,079,250	2,444,350
1939		1,481,117	av urspr. er-	2,059,700	2,428,700
1940		1,346,470	sättnings-	2,049,950	2,420,900
1941		1,211,823	belopp kr.	2,049,950	2,420,900
1942		1,077,176	3,904,700.	och därefter	2,428,700
1943		942,529		årligen	2,444,350
1944		807,882		samma be-	2,467,750
1945		673,235		lopp (52.5 %	2,499,000
1946		538,588		av 3,904,700).	2,538,050
1947		403,941			och därefter
1948		269,294			årligen
1949		134,647			samma be-
					belopp (65 %
					av 3,904,700).

Anmärkning. I kolumn 2, 3, 4 och 5 är ersättning beräknad såsom jämväl utgående till köpingar efter 1926. Skulle detta icke ske bör det totala ersättningsbeloppet för samtliga år minskas för avskrivning t. o. m. år 1949 med 1,528,212 kronor, för 10-årig fondering med 802,865 kronor, för 20-årig fondering med 2,408,595 kronor, för 25-årig fondering med 3,211,460 kronor. — Vid beräkningarna i fråga om fonderingen har för större enkelhets skull ett avrundat tal 3,904,700 kronor lagts till grund.

Statens totala ersättningsskyldighet skulle från år 1915, om ersättning till köpingarna upphör med år 1926, belöpa sig till

med avskrivning t. o. m. år	1935	kr.	56,237,890: —
» » » » » »	1949	»	83,434,045: —
» 10-årig fondering från och med	1922	»	68,540,340: —
» 20-årig » » » » »		»	105,982,240: —
» 25-årig » » » » »		»	124,703,190: —

Vidkommande först ett dylikt fonderingsförfarande, tillämpat på en tid av 25 år — på sätt som inom Stockholms stadsfullmäktige ifrågasatts — så skulle detta förplikta staten till ett årligt ersättningsbelopp från och med år 1922 till och med år 1945 å 3,904,763 kronor eller jämte ersättningen för åren 1915—1921 sammanlagt till omkring 125 miljoner kronor. Och även om man påbörjade fonderingen redan år 1915 och lade då utgående ersättningsbelopp till grund, skulle en 25-årig fondering draga en kostnad av omkring 123 miljoner kronor och en 20-årig fondering av omkring 100 miljoner kronor. Det torde vara uppenbart, att en dylik ersättningsplikt går utöver vad som i berörda avseende kan anses vara ur statens synpunkt skäligt och av hänsynen till städernas ekonomi påkallat. Den förut av kommittén påpekade sannolikheten för att statens inkomst från motsvarande del av brännvinsförsäljningsmedlen efter hand kommer att avsevärt sjunka gör det antagligt, för att ej säga visst, att staten för fullgörande av en dylik ersättningsskyldighet finge i stor omfattning anlita andra tillgångar. Några bärande skäl för att staten skulle vidkännas dylika uppoffringar icke blott för att avveckla städernas nuvarande beroende av från rusdryckshanteringen härflytande vinstmedel, utan för att tillförsäkra städerna en ständig framtida inkomst, vilken tillika skulle utgå oberoende av om inom stad rusdrycksförsäljning förekommer eller icke, synas icke kunna göras gällande.

Om man åter tillämpar en väsentligt kortare fonderingsperiod — exempelvis 10 år — blir visserligen totalbeloppet av de från staten utgående ersättningarna väsentligt lägre, men i allt fall mer än 12 miljoner kronor högre än samma belopp enligt förslaget om avskrivning med $^2/_{29}$ årligen. Därjämte kan mot detta förslag anmärkas, att de för städernas budgetbehov disponibla ersättningsbeloppen enligt detsamma till en början sjunka hastigare än enligt avskrivningsförslagen — eller med nära 10 procent årligen. Härigenom kommer det av kommittén tidigare framhållna önskemålet att avskrivningen icke måtte ske med större årligt belopp än att städerna hinna anpassa sin ekonomi efter

de nya förhållandena icke att tillgodoses i samma mån som enligt övriga föreliggande förslag.

Mot varje förslag om utbetalning från statens sida av samma ersättningsbelopp under en längre följd av år kan därjämte framställas den invändningen att staten med en sådan anordning löper större risk än med en successiv avskrivning att få utbetala högre belopp än som motsvarar vad den själv i vinst på brännvinsförsäljningen uppburit, även om hänsyn tages därtill, att efter fonderingsperiodens slut försäljningsavgifterna till statsverket inflyta oavkortade. Det synes nämligen vanskligt att under nuvarande förhållanden kunna med anspråk på sannolikhet uttala något rörande försäljningsavgifternas storlek i en mera avlägsen framtid.

Då sålunda med tillämpning av fonderingsförfarande en avlösning av städernas ersättning för indragna brännvinsförsäljningsmedel icke tillgodoser de allmänna fordringar, som kommittén här ovan uppställt på en fullständig avveckling, får kommittén alltså avstyrka de i sådant avseende framställda förslagen.

Bland de ifrågasatta utvägarna att verkställa en avlösning av städernas ersättningsmedel återstår sålunda allenast en successiv avskrivning, och har, såsom förut nämnts, föreslagits, att denna skulle ske antingen med $^{2}/_{29}$ per år t. o. m. år 1935 eller med $^{1}/_{29}$ per år t. o. m. år 1949. Såsom skäl för den längre avskrivningsperioden har det framhållits, att övergången härigenom skulle bliva mjukare och att, då städerna vanligen upptaga lån med 40-årig amorteringsperiod och för amorteringarna i flera fall synas hava räknat med behållna brännvinsförsäljningsmedel, en avvecklingsperiod av ungefärligen motsvarande längd borde beredas dem.

Såsom framgår av tabell III, skulle ersättningarna med en successiv avskrivning t. o. m. år 1949 komma att minskas med 3.45 procent årligen — i detta avseende står förslaget under avvecklingens 10 första år med hänsyn till mjukheten i övergången närmast en avlösning under 25 år medelst tillämpning av fonderingsförfarande. Emellertid blir denna ersättningsform synnerligen dyrbar för staten eller mer än 25 miljoner kronor dyrare än en avskrivning t. o. m. år 1935, och synes det kommittén, som om förslaget sålunda från statsfinansiell synpunkt är mindre antagligt. Då därtill kommer, att det näppeligen kan anses lämpligt att för så lång tid framåt binda staten vid en ersättningsskyldighet, som ännu tjugo år efter förslagets ikraftträdande skulle uppgå till

omkring 2 miljoner kronor, får kommittén avstyrka förslaget om en avskrivning av städernas ersättningsmedel t. o. m. år 1949.

Såsom allmän fordran på avvecklingsperioden har kommittén ovan angivit, att densamma skulle bereda städerna behövlig tid att inrätta sig efter de genom indragningen orsakade nya förhållandena. Efter kommitténs mening torde det av minoriteten inom rusdrycksmedelskommittén framställda förslaget om avskrivning t. o. m. år 1935 bereda städerna en sådan möjlighet. Efter detta förslag skulle avskrivningarna ske med 6.9 procent årligen, och under avskrivningstidens första 10 år skulle städerna därigenom, såsom förut påpekats, beredas en mjukare övergång än med en avlösning genom 10-årigt fonderingsförfarande. Även om den anmärkningen kan riktas mot en femtonårig avskrivning från år 1921, att avskrivningen från år 1916 äger rum med blott 3.45 procent årligen men från år 1922 med 6.9 procent, torde emellertid densamma vid närmare övervägande icke böra tillmätas avgörande betydelse. Det är nämligen önskvärt, att man icke rubbar de i gällande försäljningsförordnings övergångsbestämmelser fastställda andelskvoterna, då städerna torde hava räknat med dem vid uppgörande av sina ekonomiska kalkyler. Under den tid av fem år, då avskrivningen sker med 3.45 procent årligen, torde städerna jämväl hinna att ordna sin ekonomi för den efterföljande perioden.

Statens utgifter för avvecklingen enligt sistberörda förslag, återgivet i tabell III, kolumn 1, uppgå till sammanlagt c:a 56 miljoner kronor. Även om mot detta belopp den erinran kan göras, att det för staten innebär en betydande utgift, torde dock staten, med hänsyn till städernas intressen, böra vidkännas densamma för vinnande av en slutgiltig lösning av ersättningsfrågan.

På grund av vad ovan anförts får kommittén tillstyrka, att ersättningen till städerna för indragna brännvinsförsäljningsmedel måtte under tiden 1915—1921 utgå i överensstämmelse med rusdrycksmedelskommitténs förslag samt därefter minskas med $^2/_{29}$ årligen för att år 1936 fullständigt upphöra, och synes det kommittén, att stadgandet härom bör erhålla formen av en förordning, innehållande de årliga ersättningsbeloppens storlek, uträknade för varje stad.

I likhet med minoriteten inom rusdrycksmedelskommittén och på de skäl, som blivit av den anförda å sid. 167 i betänkandet, finner kommittén sig icke kunna tillstyrka, att köping, som före utgången av år 1926 erhållit stadsrättigheter, även därefter skulle erhålla ersättning eller att, därest köping inom samma tid inkorporeras med stad, den köpingen tillkommande ersättningen skulle fortfara och tillfalla staden.

II. Ersättning till landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel.

Enligt rusdrycksmedelskommitténs förslag skulle ersättning till landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel utgå med $^1/_5$ resp. $^1/_8$ av samtliga under perioden 1900/01—1910 influtna försäljningsavgifter och vinstmedel, och skulle ersättningen fördelas bland de nämnda korporationerna efter folkmängden inom landstings- resp. hushållningssällskapsområdena.

Såsom framgår av de infordrade yttrandena, hava de flesta landsting tillstyrkt ersättningens utgående enligt kommitténs förslag. Däremot hava hushållningssällskapens förvaltningsutskott och lantbruksstyrelsen påyrkat ett högre ersättningsbelopp och därför föreslagit, att beräkningen av medeltalet skulle grunda sig på de senaste årens rikligare inkomster av brännvinsförsäljningsmedlen.

Kommittén hänvisar till vad ovan anförts ifråga om den av rusdrycksmedelskommittén föreslagna beräkningen av medeltalet under en 10-årsperiod. Då det torde vara uppenbart, att någon annan beräkning än den, som ur allmänna synpunkter kan motiveras, icke bör ifrågakomma vid bestämmandet av ersättningarna för de indragna brännvinsförsäljningsmedlen, samt då vidare olika medeltalsperioder icke böra fastställas för olika ersättningsberättigade korporationer, kan kommittén icke förorda de framställda yrkandena om en kortare period för medeltalsberäkningen.

Av de från hushållningssällskapens förvaltningsutskott inkomna yttrandena synes framgå, att dessa sällskaps inkomster, vilka ju hittills till huvudsaklig del utgjorts av brännvinsförsäljningsmedel, i en nära framtid skulle komma att bliva otillräckliga med hänsyn till de stora kostnader, som sällskapen nedlägga på uppmuntrandet och utvecklingen av jordbruksnäringen. Då hushållningssällskapen sakna beskattningsrätt och då de genom att gå förlustiga brännvinsförsäljningsmedlen utan att erhålla motsvarande ersättning säkerligen skulle komma att se sin betydelsefulla och gagnande verksamhet begränsad för att ej säga omöjliggjord, har kommittén funnit goda skäl föreligga för rusdrycksmedelskommitténs förslag, att hushållningssällskapen tillerkännes ett visst fast ersättningsbelopp.

Ifråga om landstingen åter kunde väl ifrågasättas, att för dessa jämte de städer, vilka icke tillhöra landsting, en avskrivning liknande

den för städerna bestämdes, och att desamma finge med användandet av sin rätt att uttaxera medel, i skatteväg direkt fylla sina inkomstbehov. Men då redan nu befogade klagomål förekomma över den ojämnhet, som en mera lokal beskattning framkallar, och enär ur denna synpunkt en av staten lämnad, efter viss beräkningsgrund utgående ersättning verkar utjämnande, har kommittén jämväl beträffande landstingen funnit sig böra tillstyrka rusdrycksmedelskommitténs förslag om en fortsatt, årlig, till beloppet fixerad ersättning.

På grund av den av kommittén förordade beräkningen av medeltalet för städerna för perioden 1901/02—1911, vilken jämväl bör tillämpas för landstingens och hushållningssällskapens ersättningsbelopp, skulle dessa ersättningar komma att i någon mån ökas i jämförelse med de av rusdrycksmedelskommittén föreslagna beloppen.

Till grund för ersättningarnas beräknande anser kommittén böra läggas de *influtna* bränvinsförsäljningsmedlen under perioden. Vid en jämförelse mellan kontrollstyrelsens uppgifter rörande vad som influtit av dessa medel och statskontorets redogörelse för vad som utdelats av desamma visar det sig, att under vart och ett av försäljningsåren 1907/08—1910 har utdelats mera än vad som under året influtit. Förklaringen härtill är att söka däri, att de uppgifter, varpå statskontoret stött sin beräkning angående fördelningen, och vilka finnas återgivna i tabell I å sid. 7, ej avse fullt samma tid som kontrollstyrelsens uppgifter.

De *influtna* bränvinsförsäljningsmedlen enligt dessa senare uppgifter hava under den av kommittén förordade medeltalsperioden uppgått till nedanstående belopp:

1901—1902	kronor	10,946,469: 50
1902—1903	»	11,937,060: 28
1903—1904	»	12,399,238: 07
1904—1905	»	12,538,007: 22
1905—1906	»	13,552,760: 30
1906—1907	»	13,647,170: 42
1907—1908 (5 kvartal)	»	19,357,132: 38
1909	»	12,819,143: 35
1910	»	16,827,360: 57
1911	»	19,099,885: 11
	Kronor	143,124,227: 20

För att erhålla medeltalet bör emellertid detta belopp minskas med $^1/_5$ av influtna bränvinsförsäljningsmedel under det av fem kvartal bestående försäljningsåret 1907—1908 eller med kr. 3,871,426:46, vadan

dessa medel under perioden 1901/02—1911 uppgå till kr. 139,252,800: 74 eller i medeltal 13,925,280: 07 kronor pr år. Då enligt gällande fördelningsgrunder landstingen skulle uppbära 1/5 och hushållningssällskapen 1/8 av brännvinsförsäljningsmedlen, bleve sålunda ersättningsbeloppen till landsting och städer, som ej deltaga i landsting, 2,785,056: 02 kronor och till hushållningssällskapen 1,740,660: 01 kronor eller i avrundade tal 2,800,000 resp. 1,750,000 kronor.

Vidkommande fördelningen av ersättningen till hushållningssällskapen hava åtskilliga hushållningssällskap yrkat på en ändrad fördelningsgrund. Man har sålunda ansett, att hittills gällande bestämmelser i detta avseende icke leda till en fullt rättvis fördelning, då hushållningssällskap, inom vilkas områden större städer äro belägna, på grund härav erhålla betydligt större belopp, än vad såväl områdets areal som antalet jordbruksidkande invånare inom området kunna motivera. Jämväl skulle nu gällande bestämmelser oskäligt gynna de större hushållningssällskapen på de mindres bekostnad, emedan en viss, ungefär lika stor del av inkomsterna måste tagas i anspråk för ordinarie förvaltningsutgifter oavsett hushållningssällskapsområdets storlek.

Dessa brister i nu gällande bestämmelser hava förvaltningsutskotten för hushållningssällskapen i Kronobergs, Kopparbergs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samt Älvsborgs läns norra hushållningssällskapsområde ansett kunna förekommas därigenom, att i hushållningssällskapsområdenas folkmängd icke inräknades folkmängden i de städer, som ej tillhöra landsting. Andra förvaltningsutskott hava föreslagit, att ett visst grundanslag skulle tillkomma varje hushållningssällskap, och att den övriga delen av statsanslaget skulle fördelas antingen efter landsbygdens befolkningssiffra eller sedan folkmängden i de städer, som ej tillhöra landsting, frånräknats. Sålunda har förvaltningsutskottet för hushållningssällskapet i Uppsala län föreslagit ett grundanslag av 20,000 kronor, i Hallands län 10,000 kronor och i Västmanlands län 25,000 kronor samt fördelning med borträknande av städer, som ej deltaga i landsting. Förvaltningsutskottet för hushållningssällskapet i Gottlands län har förordat 25,000 kronors grundanslag och fördelning av det övriga efter landsbygdens befolkningssiffra. Slutligen har förvaltningsutskottet för hushållningssällskapet i Kristianstads län uttalat sig för fördelning efter landsbygdens befolkningssiffra.

Då sålunda från flere håll yrkanden framställts om ändrade grunder för fördelningen av anslaget till hushållningssällskapen, har kommittén till frågans belysning låtit utarbeta omstående tabell.

Tabell IV. **Ersättningsbeloppet till hushållningssällskapen fördelat efter olika grunder.**

Hushållningssällskap	Efter folkmängden inom hela riket				Efter folkmängden å landsbygden		Efter folkmängden å landsbygden samt i de städer som deltaga i landsting	
	utan grundanslag	med grundanslag av 10,000 kr. och resten fördelat lika pr invånare		med grundanslag av 20,000 kr. och resten fördelat lika pr invånare				
Stockholms läns	75,032	94	73,885	19	72,437	44	85,178	12	80,061	96
Uppsala »	43,475	76	47,016	51	50,557	25	40,919	12	46,389	69
Södermanlands »	59,937	53	61,032	53	62,127	52	55,661	83	63,954	79
Östergötlands »	99,352	39	94,591	46	89,830	53	92,658	31	89,475	12
Jönköpings »	72,619	91	71,830	67	71,041	42	76,827	38	77,487	20
Kronobergs »	53,927	11	55,915	08	57,903	06	63,407	83	57,541	53
Kalmar läns norra	26,506	17	32,568	10	38,630	05	27,669	90	28,282	72
» » södra.....	51,224	04	53,613	61	56,003	19	53,323	11	54,657	29
Gottlands läns	18,693	82	25,916	45	33,139	08	18,979	37	19,946	75
Blekinge »	50,995	69	53,419	18	55,842	69	45,845	89	54,413	63
Kristianstads »	77,268	06	75,788	23	74,308	41	88,348	12	82,446	90
Malmöhus »	153,808	16	140,956	92	128,105	37	118,217	71	134,598	89
Hallands »	50,206	00	52,746	82	55,287	65	48,366	75	53,571	01
Göteborgs och Bohus läns.....	127,881	68	118,882	12	109,882	55	79,648	29	76,827	15
Älvsborgs läns södra	44,851	67	48,187	99	51,524	32	45,886	04	47,857	81
» » norra	52,770	02	54,929	91	57,089	78	58,514	44	56,306	88
Skaraborgs läns	82,063	10	79,870	87	77,678	64	89,076	70	87,563	32
Värmlands »	88,353	34	85,226	56	82,099	77	97,003	58	94,275	16
Örebro »	70,214	04	69,782	24	69,350	44	71,899	32	74,920	08
Västmanlands »	52,163	01	54,413	08	56,663	15	49,808	27	55,659	19
Kopparbergs »	79,289	82	77,509	62	75,729	42	92,002	00	84,604	17
Gävleborgs »	86,106	63	83,313	65	80,520	65	86,005	60	80,265	98
Västernorrlands »	84,705	85	82,120	98	79,536	11	92,611	40	90,383	20
Jämtlands »	39,883	49	43,957	93	48,032	39	45,984	93	42,556	64
Västerbottens »	54,647	95	56,528	83	58,409	71	64,712	00	58,310	68
Norrbottens »	54,021	52	55,995	47	57,969	41	61,443	99	57,642	26
Summa	1,750,000	00	1,750,000	00	1,750,000	00	1,750,000	00	1,750,000	00

Av tabellen framgår, att förskjutningarna vid fördelningen av statsanslaget för de särskilda hushållningssällskapen med ändrad fördelningsgrund i allmänhet icke skulle bliva så betydande, som man kunnat förmoda. För de största hushållningssällskapen, såsom Göteborgs och Bohus samt Malmöhus läns, samt för de minsta, såsom Gottlands, skulle emellertid en annan fördelningsgrund än nu gällande medföra stora förändringar.

Då emellertid frågan om ändrad fördelningsgrund lämpligen synes kunna lösas genom en fristående behandling, enär densamma eljest kan befaras inveckla och försvåra det nu föreliggande större spörsmålet, har kommittén för sin del icke funnit skäligt framlägga särskilt förslag härom.

III. Ersättningen för den s. k. kommunandelen.

Rusdrycksmedelskommittén har föreslagit, att staten måtte såsom ersättning för indragning av de brännvinsförsäljningsmedel, vilka skola fördelas bland kommunerna efter folkmängden, medgiva höjning av statsbidraget till folkskollärares och småskollärares avlöning till att motsvara $^{9}/_{10}$ av den kontant utgående minimibegynnelselönen jämte ersättning för samtliga minimiålderstillägg.

Såsom framgår av bil. I sid. 76—77 och 147, har det stora flertalet myndigheter tillstyrkt förslaget såsom en synnerligen lämplig ersättningsform. Några myndigheter hava emellertid framställt anmärkningar mot förslaget i denna del.

Efter kommitténs mening är emellertid detta rusdrycksmedelskommitténs förslag väl funnet. De uttalade farhågorna, att skolväsendet skulle med antagande av rusdrycksmedelskommitténs förslag icke i samma grad som förut bliva en kommunal angelägenhet, äro efter kommitténs mening icke befogade, då kommunerna fortfarande skulle komma att få bestrida en betydande del av utgifterna för skolväsendet utöver statsanslaget till lärarelönerna samt då kommunernas beslutanderätt över folkskolan ej genom förslaget undergår någon som helst rubbning.

På grund av det anförda har kommittén ansett sig böra tillstyrka rusdrycksmedelskommitténs förslag i denna del.

IV. Begränsningen av statsverkets inkomster av rusdrycksmedlen.

Såsom framgår av den redogörelse, som rusdrycksmedelskommittén lämnat beträffande den förevarande frågans behandling inom Riksdagen, hava samtliga de i ämnet väckta motionerna innehållit yrkande om utredning jämväl av frågan om statens frigörande, och Andra kammaren har upprepade gånger biträtt motionärernas förslag i detta avseende. Första kammaren, som tidigare hade ställt sig avvisande mot det framställda utredningskravet, biträdde vid 1909 års riksdag motionärernas och Andra kammarens mening under anförande att, på grund av den växande nykterhetsrörelsens krav på särskilda åtgärder till begränsning av handeln med rusdryckerna, jämväl staten stode inför nödvändigheten att med hänsyn härtill ordna sin ekonomi. Första kammaren ansåg det emellertid föga antagligt, att det allmänna kunde helt frigöras från beroendet av rusdrycksmedlen och fann därför den ifrågasatta utredningen böra omfatta det allmännas frigörelse i större eller mindre omfattning från dess ekonomiska beroende av rusdrycksmedlen. Vid företagen sammanjämkning biföll Andra kammaren Första kammarens beslut.

På grund av dessa nu berörda omständigheter torde det kunna sägas, att Riksdagen vid fattande av beslutet om den nu föreliggande utredningen ansåg det nödvändigt, att jämväl staten ordnade sin ekonomi med hänsyn till en kommande starkt restriktiv lagstiftning, även om man hade den uppfattningen, att ett fullständigt frigörande näppeligen vore möjligt att genomföra.

Rusdrycksmedelskommittén har i sitt betänkande anslutit sig till denna uppfattning, men ansett lämpligt, att statens inkomster av rusdrycksbeskattningen begränsades till en viss summa.

Mot rusdrycksmedelskommitténs förslag i detta avseende har emellertid kommitténs ordförande anfört reservation. Efter hans uppfattning vore en sådan begränsning ur nykterhetssynpunkt helt och hållet obehövlig, då det ej kunde ifrågasättas, att staten vid ordnandet av rusdrycksförsäljningen skulle låta sig påverkas av ekonomiska hänsyn. För statsbudgetens beroende av rusdrycksmedlen hyste han ej någon farhåga, utan ansåg fastmer rusdryckshanteringen vara ett för staten

synnerligen lämpligt skatteobjekt, av vilket staten allt fortfarande som hittills borde kunna hämta avsevärda inkomster.

Åtskilliga av de i ärendet hörda myndigheterna hava förklarat sig instämma i de synpunkter, vilka kommitténs ordförande gjort gällande.

En mellanståndpunkt intages av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län, som ansett, att brännvinstillverkningsskatten, maltskatten och punschskatten såsom hittills i sin helhet borde användas för statsregleringens behov, men att däremot överskottet å brännvinsförsäljningsmedlen, sedan ersättningar och särskilda anslag blivit betalda, icke borde ingå i statsregleringen.

Gent emot den ovan återgivna uppfattningen om obehövligheten av en begränsning av statens inkomster av rusdryckshanteringen kan framhållas, att det visserligen kan förutsättas, att statsmakterna vid prövning och avgörande av nykterhetslagstiftningsfrågor i långt mindre grad än kommunerna låta sig påverkas av ekonomiska hänsyn. Men detta utesluter icke, att statens ekonomi faktiskt är i viss mån beroende av inkomsterna från rusdryckshanteringen. En betydlig minskning i rusdrycksförbrukningen kommer i regel att föra med sig en stark sänkning i statens rusdrycksinkomster, och därmed kunna de av statsmakterna uppgjorda finansplanerna för kommande år bringas ur jämvikt. En dylik följd av en mera restriktiv lagstiftning skulle kunna ställa statsmakterna inför uppgiften att fylla ett större deficit i budgeten. I varje fall skulle det i samband med en dylik lagstiftning stående budgetsspörsmålet bereda statsmakterna allvarliga svårigheter. I denna mening är statsekonomien beroende av nykterhetslagstiftningen, och statsmakterna måste givetvis vid beslut i fråga om densamma även taga hänsyn till de statsfinansiella förhållandena.

Då Eders Kungl. Maj:t vid tillsättande av nykterhetskommittén och genom dess uppdrag ställt i utsikt framläggande av vittgående reformer på nykterhetslagstiftningens område, avsedda att kraftigt minska rusdrycksförbrukningen och då vidare inom stora kretsar av det svenska folket krav på dylika reformer framställts, synes man vara berättigad till det antagandet, att det under de närmaste åren kommer att genomföras en lagstiftning, som i avsevärd grad kan komma att inskränka rusdrycksförbrukningen.

Vilken inverkan en mera restriktiv lagstiftning skulle hava på statens rusdrycksinkomster, kan för närvarande icke ens tillnärmelsevis angivas, då man icke känner någon av de båda faktorer, av vilka dessa inkomster bero, nämligen den framtida rusdrycksförbrukningen och stor-

leken av de skatter och avgifter, som kunna varda pålagda rusdrycks-hanteringen.

Såsom framgår av tabell II (sid. 8) har brännvinsförbrukningen under det senaste årtiondet ej obetydligt nedgått. Under de senaste fyra åren har förbrukningen icke överstigit 6.6 liter per individ och år; motsvarande siffror äro för åren 1896—1900 8 liter och för åren 1901—1905 7.6 liter. Då under tiden 1901—1911 befolkningstillväxten pr år i medeltal varit allenast 0.7 procent, kan det sägas, att den totala brännvinsförbrukningen minskats i nästan samma proportion som förbrukningen per individ och år. Detta framgår jämväl av tabell V.

De i denna tabell lämnade uppgifterna hava hämtats ur kontrollstyrelsens berättelser, och har för jämförelses skull siffror meddelats jämväl rörande förbrukningen av skattepliktiga maltdrycker.

Tabell V. **Förbrukning av brännvin och skattepliktiga maltdrycker i Sverge 1901—1911.**

År	Brännvin å 50 %		Skattepliktiga maltdrycker	
	Liter	Pr individ liter	Hektoliter	Pr individ liter
1901	44,538,905	8.7	—	—
1902	40,619,729	7.9	—	—
1903	38,904,979	7.5	—	—
1904 (1903/04)	36,806,959	7.0	1,404,878	26.97
1905 (1904/05)	37,314,693	7.1	1,532,061	29.11
1906 (1905/06)	39,361,649	7.2	1,495,115	28.28
1907 (1906/07)	39,656,781	7.4	1,478,904	27.70
1908 (1907/08)	36,024,768	6.6	1,428,472	26.56
1909 (1908/09)	32,931,842	6.1	1,319,763	24.31
1910 (1909/10)	36,273,943	6.6	1,053,671	19.32
1911 (1910/11)	36,880,464	6.6	1,135,194	20.55

Nedgången i brännvinsförbrukningen under periodens sista år torde stå i samband med den växande nykterhetsrörelsen, men jämväl med de genom 1905 års brännvinsförsäljningsförordning pålagda restriktionerna särskilt ifråga om brännvinsförsäljning på landsbygden. Då sålunda redan nu gällande, i många avseenden ofullkomliga lagstiftning torde hava medverkat till minskning i brännvinsförbrukningen, synes man av en mera effektiv lagstiftning kunna vänta sig en långt betydligare

nedgång i förbrukningen. Det kan jämväl förtjäna att erinras därom, att brännvinsförbrukningen i Norge tidigare varit större, men under det senaste trettiotalet år varit högst 3.6 liter.

Under förutsättning, att brännvinstillverkningsavgiften icke höjes och att allt brännvin belägges med en likformig försäljningsskatt av 40 öre per liter, skulle med en folkmängd av 5 ½ miljoner inkomsterna av brännvinsmedlen, vilka ju hittills utgjort den ojämförligt största delen av statens rusdrycksinkomster, komma att nedgå med cirka 5 miljoner kronor för varje liter brännvin per individ och år, som förbrukningen minskas.

Staten synes därför hava alla skäl att räkna med väsentligt minskade inkomster av rusdrycksmedlen, även om detta skulle i någon mån kunna kompenseras genom de av rusdrycksmedelskommittén antydda åtgärderna, att vissa grenar av rusdryckshanteringen, som nu handhavas av enskilda och bereda dem ekonomiska fördelar, omhändertoges av staten.

Kommittén finner det sålunda vara synnerligen välbetänkt, att staten nu begränsar sitt ekonomiska beroende av rusdryckshanteringen och samtidigt vidtager åtgärder, varigenom detta beroende kan nedbringas och efter hand avvecklas. Det torde nämligen allmänt erkännas, att det varken är möjligt eller ens lämpligt att på en gång genomföra statens frigörelse från dess beroende av rusdrycksmedlen.

Under ärendets behandling hava framställts tre olika förslag till lösning av föreliggande fråga. Rusdrycksmedelskommitténs majoritet har sålunda föreslagit, att det skulle fastställas ett visst belopp av statens rusdrycksmedelsinkomster, vilket skulle få användas för statsregleringens behov, men att överskottet skulle fonderas. Minoriteten inom nämnda kommitté har ansett, att majoritetens förslag om en maximibegränsning ej vore tillräcklig utan borde kompletteras med bestämmelser om automatisk nedsättning av maximibeloppet vid varje tillfälle, som statsinkomsterna sjunka under detsamma. Slutligen hava några myndigheter och Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling förordat en successiv avskrivning av statens beroende av rusdrycksmedlen efter ungefär samma grunder som nyssnämnda kommitteminoritet angivit i motiveringen till den vid betänkandet fogade reservationen.

Utan tvivel kunna goda skäl anföras för att genom en successiv avskrivning småningom befria staten från dess ekonomiska beroende. Emellertid har nykterhetskommittén icke ansett sig böra tillstyrka en dylik åtgärd. Även om den icke torde medföra någon oöverkomlig svårighet ur statsfinansiell synpunkt, såvida avskrivningstiden göras tillräckligt lång och avskrivningsbeloppen ej bliva allt för stora, torde

dock en dylik avskrivningsplan under nuvarande förhållanden hos många väcka betänkligheter och motstånd. Det synes därför vara klokt och lämpligt, att man väljer en annan väg, som bereder några av de fördelar, som en successiv avveckling skulle medföra, utan att på förhand bestämma storleken av avskrivningsbeloppen.

Det av rusdrycksmedelskommitténs majoritet framställda förslaget innebär, såsom ovan omnämnts, allenast att stegringen av statsinkomsterna från rusdryckshanteringen avklippes genom fastställande av ett visst belopp, utöver vilket dessa inkomster icke skulle få användas för statsregleringsändamål. Till stöd för en dylik åtgärd anför kommittén, att därigenom en ur nykterhetssynpunkt mera effektiv förhöjning av rusdrycksbeskattningen skulle kunna äga rum, utan att man därigenom ökade budgetens beroende av rusdrycksmedlen samt att vissa grenar av rusdryckshanteringen, som nu handhavas av enskilda, skulle kunna omhändertagas av staten likaledes utan fara för att statens ekonomiska beroende av nämnda hantering ytterligare ökades.

Rusdrycksmedelskommittén har sålunda ansett den föreliggande uppgiften bestå däri, att man borde förhindra en ökning av statens beroende, och då kommittén jämväl hyst den uppfattningen, att statens rusdrycksinkomster i framtiden skulle komma att stiga eller åtminstone att inflyta med ungefär samma belopp som hittills, har kommittén vid bestämmandet av maximigränsen räknat med statens nuvarande rusdrycksmedelsinkomster enligt den *sista* riksstat, som förelåg då kommittén avgav sitt förslag. Till beloppet av dessa inkomster har sedan lagts summan av de ersättningar, som staten efter rusdrycksmedelskommitténs förslag första året skulle utbetala för indragningen av brännvinsförsäljningsmedlen, varigenom summan 40,800,000 kronor erhållits såsom maximigräns, dock att de av Riksdagen beslutade utgifterna för främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder samt vederlagen för nedlagda utskänkningsrättigheter, tillsammans beräknade till omkring 250,000 kronor, därjämte skulle bestridas av influtna brännvinsförsäljningsmedel. Då det är sannolikt, att anslaget till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder inom en snar framtid kommer att ej obetydligt ökas, i synnerhet därest frågan om internering av alkoholister vinner sin lösning, torde den verkliga maximigränsen enligt rusdrycksmedelskommitténs förslag komma att bliva betydligt högre än 40,800,000 kronor.

Rusdrycksmedelskommittén har sålunda begränsat sin uppgift till att förhindra en stegring av statens nuvarande ekonomiska beroende av rusdryckshanteringen. Enligt nykterhetskommitténs mening innebär

emellertid ett ordnande av dessa förhållanden, att man, i avvaktan på en ny rusdryckslagstiftnings verkningar i finansiellt hänseende, icke blott förhindrar en stegring i statens beroende av förberörda medel, utan även dels redan från början söker minska detsamma, dels ock bereder möjlighet att i mån av konsumtionens minskning ytterligare nedbringa beroendet.

På grund härav kan nykterhetskommittén icke förorda rusdrycksmedelskommitténs förslag ifråga om maximibegränsningen, utan anser till en början att till grund för beräkningen av denna gräns bör läggas ett medeltal av det allmännas inkomster under en följd av år.

Statsverkets inkomster av rusdryckshanteringen pålagda skatter och avgifter under senast förflutna tio år framgå av nedanstående tabell VI a och b.

Såsom framgår av dessa tabeller har den behållna summan av statsverkets inkomster av rusdryckshanteringen under perioden att uppvisa ganska växlande belopp. De två första åren, under vilka brännvinstillverkningsskatten ännu utgick med 50 öre per liter samt punsch- och maltskatterna icke voro pålagda, äro inkomstbeloppen låga i jämförelse med inkomsterna under de senare åren av perioden. Det högsta in-

Tabell VI a. **Statens inkomster av skatter,**

År	Influten brännvinstillverkningsskatt	Beräknad tullinkomst			Summa beräknad tullinkomst
		av brännvin, sprit och likör	av vin	av maltdrycker	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1902	19,550,923	2,395,753	2,068,479	14,103	4,478,335
1903	20,850,392	3,652,142	2,990,234	16,188	6,658,564
1904	24,522,820	2,280,377	2,348,500	21,238	4,650,115
1905	24,508,086	2,544,520	2,386,056	22,850	4,953,426
1906	27,156,221	2,737,352	2,624,963	19,768	5,382,083
1907	26,575,367	2,963,636	2,579,447	19,059	5,562,142
1908	24,458,555	2,815,357	2,266,017	22,932	5,104,306
1909	22,486,704	2,695,541	2,058,811	38,013	4,792,365
1910	24,413,892	2,941,834	2,235,820	47,132	5,224,786
1911	24,410,473	3,025,835	2,115,153	43,835	5,184,823
	238,933,433	28,052,347	23,673,480	265,118	51,990,945

komstbeloppet uppvisar året 1906, under det att inkomsterna under slutet av perioden, trots att maltskatten undergått en betydande höjning, icke fullt nått upp till 1906 års inkomster.

Växlingarna i avkastningen av rusdrycksbeskattningen synes kommittén tala för, att man till grund för det medeltal, som skulle utgöra maximibegränsningen, lägger statsinkomsterna under en längre tillbaka liggande period, och då till grund för ersättningarna lagts tioårsperioden 1901/02—1911, synes det ifrågavarande medeltalet böra uträknas för motsvarande period.

Under sistförflutna period hava visserligen tillkommit nya former för rusdrycksbeskattningen och förut utgående skatter till sitt grundbelopp blivit höjda, men detta utgör efter kommitténs mening intet hinder för att denna period lägges till grund för beräknandet av maximibegränsningen. Då nämligen syftet med begränsningen väsentligen är att inrätta statsekonomien med hänsyn till väntad minskning av förbrukningen av samtliga slags rusdrycker och därmed ock statens samtliga inkomster av rusdryckshanteringen, torde man böra anse samtliga skatter å olika slags rusdrycker såsom en enhetlig inkomstkälla.

Vidkommande uträknandet av medeltalet för den ovannämnda

avgifter och tullar pålagda rusdryckerna.

Influten		Summa	Avdrag (enligt nedanstående specifikation tabell VI b)	Återstod	Återstod efter avdrag av beräknad tullinkomst
maltskatt (sedan restitution för malt frångragits) Kr.	punschskatt Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
—	—	24,029,258	1,895,551	22,133,707	17,655,372
142,647	38,774	27,690,377	1,731,384	25,958,993	19,300,429
3,211,130	1,296,652	33,680,717	3,123,341	30,557,376	25,907,261
3,082,434	1,307,110	33,851,056	3,345,217	30,505,839	25,552,413
3,085,183	1,459,263	37,082,750	3,751,183	33,331,567	27,949,484
3,041,745	1,558,389	36,737,643	3,768,182	32,969,461	27,407,319
2,923,421	1,593,036	34,079,318	3,925,748	30,153,570	25,049,264
2,897,353	1,559,697	31,736,119	4,164,553	27,571,566	22,779,201
5,153,069	1,693,655	36,485,402	3,592,299	32,893,103	27,668,317
5,062,494	1,743,532	36,401,322	3,340,604	33,060,718	27,875,895
28,599,476	12,250,108	331,773,962	32,638,062	299,135,900	247,144,955

Tabell VI b. **Specifikation å restitutioner och kontrollkostnader.**

År	Restitution för denaturerat brännvin Kr.	Restit. tull för brännvin och punsch (approx.) Kr.	Kontrollkostnader vid brännvins- och maltdrycks-kontrollen Kr.	Summa Kr.
1902	1,407,016	94,550	393,985	1,895,551
1903	1,243,088	37,892	450,404	1,731,384
1904	1,998,398	272,510	852,433	3,123,341
1905	2,396,662	107,667	840,888	3,345,217
1906	2,719,962	207,463	823,758	3,751,183
1907	2,770,178	171,310	826,694	3,768,182
1908	3,078,698	75,316	771,734	3,925,748
1909	3,317,891	139,509	707,153	4,164,553
1910	2,770,082	147,648	674,569	3,592,299
1911	2,548,402	134,355	657,847	3,340,604
	24,250,377	1,388,220	6,999,465	32,638,062

perioden anser nykterhetskommittén i likhet med rusdrycksmedelskommittén och på de av densamma anförda grunder (sid. 124), att tullinkomsterna icke böra härvid medtagas.

Statsverkets inkomster av rusdrycksbeskattningen hava, om man frånräknar tullinkomsten å rusdryckerna, under tioårsperioden uppgått till 279,783,017 kronor. Härifrån bör dock dragas restitution för denaturerat brännvin, restituerad tull för brännvin och punsch samt kostnaderna för brännvins- och maltdryckskontrollen för att erhålla statsverkets behållna inkomst under perioden eller 247,144,955 kronor.

Vid genomförande av en begränsning av de för statsregleringens behov disponibla inkomsterna av rusdrycksbeskattningen böra emellertid jämväl försäljningsavgifterna och försäljningsvinsten, sedan dessa indragits till statsverket, medräknas. Dessa inkomster uppgingo under perioden till 139,252,800: 74 (se ovan sid. 22) — härvid har frådragits 1 kvartal från det av 5 kvartal bestående försäljningsåret 1907/08. Det belopp, vartill statsinkomsterna efter ovan angivna förfaringssätt begränsas, skulle sålunda bliva $^1/_{10}$ (247,144,955 + 139,252,801) = 38,639,776. Denna summa, vederbörligen avrundad, skulle sålunda beteckna maximigränsen, intill vilken åtminstone under åren 1915—1918 till statsverket influtna rusdrycksmedel årligen få tagas i anspråk för den ordinarie statsregleringens behov. Om man emellertid utgår från att bränn-

vinstillverkningsavgift, maltskatt och punschskatt, vilka även förut varit disponibla för nämnda behov, under de närmaste åren komma att uppgå till ungefär samma belopp som under år 1911 och om man vidare bortser från de ersättningsbelopp, som äro avsedda att täckas med indragna brännvinsförsäljningsmedel, så skulle, med antagande av ovannämnda maximigräns, det belopp av brännvinstillverkningsskatt, maltskatt och punschskatt, som finge disponeras för statsregleringsändamål, med ej mindre än omkring 2 ½ miljoner kronor understiga samma belopp under år 1914. Med hänsyn härtill har kommittén funnit skäligt avrunda ovannämnda summa, 38,639,776 kronor, uppåt till 39 miljoner kronor.

I likhet med minoriteten inom rusdrycksmedelskommittén anser nykterhetskommittén, att begränsningssiffran bör ställas i en sådan relation till nykterhetens framsteg bland befolkningen, att statens genom ifrågavarande siffra uttryckta minskade beroende av rusdrycksmedlen blir en direkt och automatiskt inträffande följd av rusdrycksförbrukningens minskande.

Det av reservanterna föreslagna sättet för bestämmande av den nedåt rörliga begränsningen torde emellertid under vissa omständigheter kunna medföra alltför häftiga kastningar i budgeten. Om under något år statsinkomsterna av rusdrycksmedlen betydligt nedginge av anledning som vore främmande för nykterhetsfrågan, såsom t. ex. fallet var under året 1909, skulle enligt minoritetens förslag en ny begränsningssiffra hava nåtts, vilken emellertid icke behövde vara en följd av nykterhetens framsteg bland befolkningen. För att förebygga inverkan av dylika tillfälliga omständigheter, har kommittén ansett att begränsningssiffran bör minskas allenast för det fall, att medeltalet av statens samtliga inkomster av rusdrycksmedlen under en viss tid understiger den gällande begränsningssiffran. Den tid, för vilken ett dylikt medeltal skulle beräknas, synes lämpligen kunna fastställas till tre år, och hava kommitterade tänkt sig följande förfaringssätt. Då Riksdagen år 1918 fastställer riksstaten för år 1919, uträknas, huruvida medeltalet av de under åren 1915, 1916 och 1917 influtna rusdrycksmedelsinkomsterna — både de som disponerats för statsregleringens behov och de, som avsatts för fondering — understigit det fastställda begränsningsbeloppet. Är detta fallet, blir det sålunda erhållna medeltalet begränsningssiffra. Vid riksstatens uppgörande varje följande år verkställes liknande uträkning rörande medeltalet för de närmast föregående tre åren och fastställes med ledning därav en ny begränsningssiffra, om medeltalet visar sig vara lägre än den gällande siffran.

V. Sättet för fonderingen av överskjutande rusdrycksmedel och användningen av dessa medel.

Efter rusdrycksmedelskommitténs förslag skulle de belopp av inflytande rusdrycksmedel, som överskjuta den summa av 40,800,000 kronor, vilken skulle få användas för statsregleringens behov, avsättas till en särskild fond. Beträffande de ändamål, för vilka den föreslagna fonden eller dess avkastning finge användas, har rusdrycksmedelskommittén icke funnit sig böra avgiva något annat förslag, än att det syntes kommittén böra tillkomma Kungl. Maj:t och Riksdagen att däröver gemensamt besluta. Fonden skulle göras räntebärande och förvaltas av statskontoret efter de särskilda föreskrifter, Kungl. Maj:t meddelar. Den årliga avkastningen skulle efter avdrag av förvaltningsomkostnaderna tilläggas fondens kapital och lika med detta förräntas.

Emot rusdrycksmedelskommitténs förslag i detta avseende hava avgivits två reservationer. Kommitténs ordförande, hr Odelberg, har ansett det kunna ifrågasättas, huruvida det vore förenligt med en sund statshushållning att för icke klart insedda ändamål årligen avsätta betydande belopp, under det att nya skattekällor måste uppsökas för att erhålla medel till bestridande av statens nödvändiga utgifter. Även om det hade framhållits, att avsevärda belopp vore behövliga, då det en gång skulle genomföras ett allmänt rusdrycksförbud i vårt land och att man därför i tid borde vidtaga åtgärder för samlande av medel, kunde han icke biträda kommitténs förslag i fråga om fonderingen, då han icke ansåg ett allmänt rusdrycksförbud genomförbart eller gagneligt.

I den andra av dessa reservationer har minoriteten inom rusdrycksmedelskommittén yrkat, att det i en särskild förordning skulle fastställas regler för fondens bildande och användning. Om nämligen majoritetens förslag skulle realiseras, komme det efter minoritetens mening otvivelaktigt att föreligga en stor frestelse för statsmakterna att under tider med dåliga konjunkturer anlita fonden för täckande av möjligen uppkommande brist i statsregleringen, och vid sådant förhållande kunde det med skäl ifrågasättas, om staten genom majoritetens förslag vore i någon större utsträckning frigjord från det ekonomiska beroendet av rusdrycksmedlen. Liksom de medel, varav fonden bildats, icke skulle få användas för stats-

regleringsändamål, borde icke heller fonden eller dess avkastning få användas härtill, utan i främsta rummet till sådana uppgifter vid genomförande av en ny nykterhetslagstiftning, som förutsätta ekonomisk reglering. Vid en framtida reglering och avveckling av rusdryckshanteringen komme avsevärda belopp troligen att erfordras för olika ändamål, och naturligast vore då enligt minoritetens mening att för dessa ändamål använda den fond, som under tiden förut samlats av överskjutande rusdrycksmedel. I överensstämmelse med denna uppfattning har minoriteten utarbetat förslag till en förordning angående statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Det stora flertalet myndigheter hava antingen lämnat förslaget utan anmärkning eller tillstyrkt detsamma. En del myndigheter hava (bil. I sid. 155) emellertid avstyrkt förslaget om fondering huvudsakligen med åberopande av de skäl, som blivit av reservanten hr Odelberg anförda. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i Örebro län har därjämte anfört, att då det icke gärna kunde tänkas, att allmänt spritförbud skulle på en gång genomföras, utan en längre övergångstid fastställas, borde en fondering rimligen beslutas endast i samband med beslut om dylikt förbud.

Nykterhetskommittén vill för sin del tillstyrka bildandet av en fond av rusdrycksmedel, då det i samband med genomförande av en mera restriktiv lagstiftning torde kunna uppstå spörsmål av ekonomisk natur, till vilkas lösning det torde vara välbetänkt att redan nu reservera medel. En fondering av överskottet av statens rusdrycksmedel torde sålunda vara på sin plats och väl förenlig med klok statshushållning, även om man icke skulle räkna med genomförande av allmänt rusdrycksförbud. Även om fonden möjligen icke skulle komma att visa sig tillräcklig för att lösa alla med en mera ingripande nykterhetslagstiftning sammanhängande ekonomiska spörsmål, torde dock möjliggöras en friare prövning av dylika lagstiftningsfrågor, om en fondering av överskjutande rusdrycksmedel ägt rum.

Då emellertid fonden möjligen kan komma att uppgå till betydande belopp och fondens medel icke behöva disponeras för nykterhetsfrågans lösning, bör fonden jämväl få användas för lösande av andra sociala uppgifter.

Nykterhetskommittén anser därjämte, på de av minoriteten angivna skäl, att bestämmelserna angående fonden böra sammanfattas i en särskild förordning, vartill kommittén har utarbetat förslag (bil. C.).

VI. Förslagen till ändrad lydelse av 15, 21, 24 och 25 §§ i brännvinsförsäljningsförordningen jämte övergångsstadganden.

I anslutning till sitt förslag om indragning till statsverket av brännvinsförsäljningsmedlen, har rusdrycksmedelskommittén föreslagit vissa ändringar i gällande brännvinsförsäljningsförordning. Emot detta förslag har en av kommitténs ledamöter, hr Östberg, anfört reservation och yrkat, att icke kontrollstyrelsen, såsom föreslagits av rusdrycksmedelskommittén, utan Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande måtte tillerkännas befogenhet att besluta om ansvarsfrihet för brännvinsförsäljningsbolagen. Efter reservantens mening äger Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande på grund av kännedom om ortsförhållandena större förutsättningar än kontrollstyrelsen att säkert bedöma därvid förekommande frågor, och åberopar reservanten till stöd för sin uppfattning jämväl att Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande redan nu har sådan befogenhet i de fall, då ansvarsfrihet vägras av kommun, landsting eller hushållningssällskaps förvaltningsutskott. Reservanten har vidare ansett, att kommitténs förslag om ändrad lydelse av 15 § 3 mom. i brännvinsförsäljningsförordningen, efter vilken såväl kontrollstyrelsen som Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande skulle äga att lämna bolagen föreskrifter beträffande inköp av fastighet eller mera omfattande förändrings vidtagande inom redan förvärvad fastighet icke vore lämpligt, då bolagen därigenom komme under kontroll av tvenne olika myndigheter — ett förhållande, som skulle giva anledning till konflikter, då olika meningar gjorde sig gällande. Efter reservantens mening borde det därför tillkomma allenast Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande att lämna bolagen föreskrifter i nämnda avseende.

Såsom framgår av de inkomna yttrandena (bil. I sid. 162 ff.), har ett antal myndigheter anslutit sig till den uppfattning, som i den ovannämnda reservationen gjorts gällande.

Vad först beträffar de framställda anmärkningarna mot 15 § 3 mom. i brännvinsförsäljningsförordningen finner kommittén dem i viss grad äga berättigande. Enligt det av rusdrycksmedelskommittén framställda förslaget skulle det möjligen kunna leda till tvistigheter mellan kontrollstyrelsen och Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, om befogenhet medgåves dessa båda myndigheter att var för sig självständigt pröva

bolags ansökning att få inköpa fastighet eller utföra större ändringsarbete inom redan förvärvad fastighet. I olikhet med de myndigheter, som anslutit sig till reservantens uppfattning har det emellertid icke synts kommittén lämpligt, att befogenheten att pröva dylika ansökningar tillerkändes Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande. Även om Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande kunna anses äga större förutsättningar för bedömande av dessa mera lokala frågor, har det dock synts kommittén önskligt, att sedan indragning till statsverket av brännvinsförsäljningsmedlen ägt rum, det lämnades en central förvaltningsmyndighet tillfälle att avgöra dylika ansökningar. Först härigenom vinnes den önskvärda enhetligheten i behandlingen av dylika frågor, och torde kontrollstyrelsen, som redan nu äger viss befogenhet att utöva tillsyn över brännvinshandeln, vara den bland de centrala myndigheterna, som bäst lämpar sig för uppgiften i fråga. Då det emellertid å andra sidan jämväl är önskligt, att de lokala synpunkterna få tillfälle att i största möjliga grad göra sig gällande, har kommittén ansett, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande liksom de av rusdrycksmedelskommittén föreslagna lokala myndigheterna (stadsfullmäktige, resp. allmän rådstuga och kommunalstämma) böra avgiva yttranden över bolags ansökningar i det förberörda avseendet, vilka yttranden givetvis komma att ligga till grund för kontrollstyrelsens beslut i ärendet. Genom detta kommitténs förslag, vilket ansluter sig till de synpunkter, som framförts av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i Örebro län, undvikes den i de inkomna yttrandena överklagade otydligheten i stadgandet, samtidigt som man vinner de fördelar, som av rusdrycksmedelskommittén avsetts genom att medgiva central myndighet befogenhet att pröva inkomna ansökningar.

På grund av kommitténs ovan angivna uppfattning ifråga om lämpligheten att åt central myndighet inrymma ett slags högsta tillsyn över brännvinsbolagen, har kommittén icke kunnat biträda den av reservanten anförda uppfattning ifråga om sättet för ansvarsfrihets beviljande åt bolagen.

Ifråga om sammansättningen av bolagens styrelser har rusdrycksmedelskommittén ansett vissa ändringar påkallade på grund av den föreslagna indragningen av brännvinsförsäljningsmedlen, och innebär kommitténs förslag, att den av styrelseledamöterna, som hittills utsetts av hushållningssällskapens förvaltningsutskott, hädanefter skulle komma att utses av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande. Det särskilda ombud, som Eders

Kungl. Maj:ts befallningshavande hittills haft såsom representant i bolagsstyrelserna, skulle därför icke vidare behöva ifrågakomma. Rusdrycksmedelskommittén har däremot icke föreslagit någon ändring ifråga om antalet av de ledamöter, som utses av bolagen.

Av de i ärendet hörda myndigheterna ha landstinget i Malmöhus län samt magistraten i Skövde ansett att ändring jämväl borde vidtagas i sammansättningen av bolagsstyrelserna i den riktning, att de av bolagsdelägarne utsedda styrelseledamöternas antal minskades, och framhålla dessa båda myndigheter, att det synes som om städerna, vilka hava att bestrida samtliga utgifter för fattigvård och ordningsväsen, hava ett sådant intresse av dit förlagda bolags förvaltning, att de borde tillerkännas inflytande på bolagens skötsel.

Då kommittén hyser den uppfattningen, att det allmänna med hänsyn till bolagens uppgift bör hava avgörande inflytande på deras förvaltning, och sålunda funnit de av nämnda myndigheter framförda skäl hava fog för sig, har kommittén på grund därav ansett, att man redan nu, innan förslag till en reformering av rusdrycksförsäljningsförordningarna föreligger, bör kunna vidtaga en sådan förändring i bolagsstyrelsernas sammansättning, att jämväl åt de kommuner, där bolaget utövar sin verksamhet, beredes inflytande på bolagens förvaltning. I sådant syfte hava två olika sätt blivit ifrågasatta dels att styrelseledamöternas antal ökas till sex, dels ock att nuvarande antal bibehålles men att en av de ledamöter, som nu väljas av bolagets delägare, utses av kommunalstyrelsen i vederbörande kommun. I det förra fallet skulle tre styrelseledamöter, såsom hittills, utses av bolagets delägare, en av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, en av landstinget samt en av den kommun, i vilken bolaget utövar sin verksamhet. Denna anordning skulle emellertid föra med sig den olägenheten, att vid besluts fattande inom bolaget tre styrelseledamöter skulle kunna komma att stå emot tre, till följd varav särskilda bestämmelser skulle erfordras för att reglera förfarandet vid besluts fattande. Kommittén har med hänsyn härtill ansett det vara lämpligast, att styrelseledamöternas nuvarande antal bibehålles, liksom också att såväl Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande som landstinget utse var sin styrelseledamot — detta på de skäl, som blivit av rusdrycksmedelskommittén i dess betänkande å sid. 128 angivna. Under sådana förhållanden synes antalet av bolagsdelägarnes styrelseledamöter böra minskas till två, varigenom plats beredes för en styrelseledamot, utsedd av den kommun, där brännvinsförsäljningsbolaget är beläget.

Vissa myndigheter (bil. I sid. 162 ff.) hava framhållit, att vid en eventuell upplösning av brännvinsförsäljningsbolag dess nettotillgångar böra fördelas i enlighet med 1905 års förordning, då det icke kan vara med rättvisa och billighet överensstämmande att låta staten utan någon som helst ersättning vinna äganderätten till de stundom rätt betydande nettotillgångar åtskilliga bolag under årens lopp förskaffat sig.

Innan 1905 års brännvinsförsäljningsförordning genomfördes, hava en del brännvinsförsäljningsbolag av uppkomna vinstmedel, vilka skolat utbetalas till vinstberättigade korporationer, bildat fonder och inköpt fastigheter. Den omfattning, i vilken detta ägt rum, undandrager sig för närvarande prövning, då utredning härom icke föreligger. Emellertid torde sålunda av vinstmedel bildade fonder och för vinstmedel inköpta fastigheter förekomma endast i ett mindretal kommuner, där brännvinsförsäljning är tillåten.

Huru vid bolags upplösning skall förfaras med dylika medel stadgas i 21 § i gällande brännvinsförsäljningsförordning, enligt vilken, såvida ej annorlunda i laga ordning bestämts, jämväl det överskott av bolags tillgångar, som kan uppstå sedan bolagets samtliga skulder blivit guldna, samt de av delägarna tillskjutna medel återbetalats, skall fördelas efter de fördelningsgrunder, som i 25 § av samma förordning äro närmare angivna.

I likhet med de ovannämnda myndigheterna anser nykterhetskommittén det vara rättvist och billigt, att vid indragningen till statsverket av brännvinsförsäljningsmedlen de medel, som utgöras av hos bolagen innestående, i fastigheter eller fonder nedlagda, under tidigare år än senaste försäljningsår icke uttagna vinstmedel gå till fördelning efter de i 21 § jämförd med 25 § av gällande brännvinsförsäljningsförordning fastställda grunder.

Den ifrågavarande fördelningen kan emellertid tänkas ske på flera olika sätt, nämligen bland annat antingen så att, samtidigt som utdelning av försäljnings- och vinstmedel sista gången enligt nu gällande grunder äger rum, av statsmedel utbetalas vad som efter 21 § i brännvinsförsäljningsförordningen tillkommer de ersättningsberättigade korporationerna, eller så att först vid bolagets upplösning ifrågavarande överskott utbetalas efter en samtidigt med indragningen av brännvinsförsäljningsmedlen verkställd värdering. Då emellertid denna senare inlösningsform bland annat torde nödvändiggöra bestämmelser beträffande den värdestegring och värdeminskning, som bolagens tillgångar undergått under tiden från brännvinsmedlens indragning till bolagets upplösning, kommer den att påkalla mera invecklade bestämmelser, än

vad saken kräver. På grund härav har kommittén stannat vid att förorda det förstnämnda tillvägagångssättet.

Då, såsom förut omnämnts, en del av de i bolagen innestående vinstmedlen äro nedlagda i fastigheter, erfordras närmare bestämmelser rörande den grund, efter vilken dylika vinstmedel skola utbetalas. Otvivelaktigt skulle beloppet av dessa medel bäst kunna fastställas efter en förutgången särskild värdering av fastigheterna. Emellertid torde det måhända kunna visa sig tillräckligt att ersättningarna beräknas efter taxeringsvärdet eller fastigheternas bokförda värde. Närmare bestämmelser i nu angivna avseende torde lämpligast kunna utfärdas av Eders Kungl. Maj:t.

Bestämmelserna om utbetalande av ersättning för de nämnda, i bolagen nedlagda vinstmedlen har kommittén givit formen av övergångsstadgande till de föreslagna ändringarne i brännvinsförsäljningsförordningen. Samtidigt med det den sista utdelningen av vinstmedel enligt gällande bestämmelser äger rum, skulle till de efter 25 § i 1905 års brännvinsförsäljningsförordning ersättningsberättigade korporationerna och efter de i nämnda stadgande angivna grunder av statsmedel utbetalas, vad som brännvinsförsäljningsbolag enligt 1913 års bokslut äger i överskott utöver den sammanlagda summan av bolagets skulder, delägarnas kapital jämte ränta samt årets vinstmedel. Eders Kungl. Maj:t skulle vara berättigad att av tillgängliga medel verkställa ifrågavarande utdelning för att sedermera ersätta dessa förskotter med till staten inflytande vinstmedel. Sedan ifrågavarande åtgärder genomförts, böra i framtiden vid bolags upplösning de i bolagen på dylikt sätt innestående, i fastigheter eller fonder nedlagda statsmedel överföras till statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Det av rusdrycksmedelskommittén framlagda förslaget till övergångsstadganden har nykterhetskommittén låtit undergå en formell omarbetning i anledning av den av hr Hegardt avgivna reservationen.

Såsom framgår av bil. I sid. 170—171 har Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kristianstads län föreslagit sådan ändring i gällande författningar om beskattning, att försäljningsmedel icke skulle kunna

beskattas. Ehuru kommittén finner den sålunda förebragta frågan vara förtjänt av beaktande, har kommittén icke funnit sig böra i detta sammanhang upptaga densamma, då den till sin natur är en skattefråga.

I övrigt har kommittén icke funnit rusdrycksmedelskommitténs betänkande och förslag samt de i anledning därav avgivna utlåtandena och yttrandena föranleda till kommitténs åtgärd eller uttalande.

I behandlingen av förevarande ärende har ledamoten i kommittén professorn Torsten Ludvig Thunberg icke deltagit på grund av att han utfört annat av kommittén meddelat uppdrag.

Av vad sålunda anförts framgår, att nykterhetskommittén funnit sig böra i huvudsak tillstyrka rusdrycksmedelskommitténs förslag, dock med följande jämkningar nämligen,

1:o) att till grund för beräkningen av ersättningarna till städer och vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap lägges perioden 1901/02—1911,

att avskrivningen av ersättningsmedlen till städerna fortsättes efter år 1921 med $^{2}/_{29}$ årligen, så att den s. k. stadsandelen med året 1935 är fullständigt indragen,

att till köping utgående ersättning indrages från och med år 1927, även om köping före denna tid erhåller stadsrättigheter eller inom samma tid inkorporeras med stad;

2:o) att till grund för beräkningen av det maximibelopp av rusdrycksmedel, som få användas för statsregleringens behov, första gången lägges medeltalet av det allmännas inkomster av rusdryckshanteringen, med undantag av tullmedel, under perioden 1901/02—1911, avrundat till 39,000,000 kronor,

att därefter, därest medeltalet av ovannämnda inkomster under tre på varandra följande år understiger gällande maximibelopp, detta sättes lika med nämnda medeltal,

att bestämmelserna beträffande fonden sammanfattas i särskild förordning;

3:o) att kontrollstyrelsen erhåller befogenhet att avgöra från bolag inkomna ansökningar om inköp av fastighet eller om vidtagande av mera omfattande förändring inom redan förvärvad fastighet,

att den kommun, där försäljningsbolag utövar sin verksamhet, får utse medlem av brännvinsförsäljningsbolags styrelse,

att de i bolagen innestående, i fastigheter eller fonder nedlagda, under tidigare år än senaste försäljningsår icke uttagna vinstmedel gå till fördelning mellan vinstberättigade korporationer samtidigt med indragningen av brännvinsmedlen till statsverket.

De av nykterhetskommittén ifrågasatta ändringarna hava införts i de till detta utlåtande fogade

förslag till förändrad lydelse av 15, 21, 24 och 25 §§ i brännvinsförsäljningsförordningen jämte övergångsstadganden (bil. A),

förslag till förordning angående ersättning till städer och vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel (bil. B) samt

förslag till förordning angående statsverkets fond av rusdrycksmedel (bil. C).

Undertecknade *Byström* och *Karlsson* hava ifråga om ersättningen till städerna för indragna brännvinsförsäljningsmedel inom kommittén anfört avvikande mening såsom framgår av bifogade särskilda yttranden.

Stockholm den 15 december 1912.

Underdånigst

S. H. KVARNZELIUS

IVAN BRATT	J. BYSTRÖM	OSKAR EKLUND
CARL EKMAN	OLLAS A. ERICSSON	BERNH. ERIKSSON
K. G. KARLSSON	JAKOB PETTERSSON	EMILIE RATHOU

Einar J:son Thulin.

Bil. A.

Förslag

till

förändrad lydelse av 15, 21, 24 och 25 §§ i brännvinsförsäljningsförordningen jämte övergångsstadganden.

15 §.

1. Lika med rusdrycksmedelskommitténs förslag.
2. » » » »
3. Bolag må icke inköpa fastighet eller inom redan förvärvad fastighet vidtaga annan mera omfattande förändring än den, som påkallas av fastighetens underhåll eller rörelsens behöriga utövande, utan samtycke av kontrollstyrelsen, sedan Kungl. Maj:ts befallningshavande och stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, allmän rådstuga samt å landet kommunalstämman avgivit yttrande.

Bolag må icke förhyra andra lägenheter än dem, vilka äro behövliga för den rörelse, som bolaget självt utövar; icke ingå hyres- eller andra affärsavtal med enskilda styrelseledamöter i bolaget, ej heller låta avlöningen vare sig till styrelsen eller till de hos bolaget anställda personer vara beroende på omsättningen av brännvin, vin eller maltdrycker eller utgå med viss del av vinsten.

4. Bolags delägare skola vara minst nio, av vilka åtminstone sex böra vara boende å den ort, där bolagets styrelse har sitt säte. Bolags styrelse skall bestå av fem ledamöter, av vilka två utses av delägarna i bolaget, en utses i stad av stadsfullmäktige, eller där sådana ej finnas, allmän rådstuga och å landet av kommunalstämman, en av Kungl. Maj:ts befallningshavande och en av landstinget, dock att i stad, som icke deltager i landsting, stadsfullmäktige utse jämväl den ledamot, som eljest skulle av landstinget väljas. På enahanda sätt utses jämväl fem suppleanter. Därest å landet eller i stad, som deltager i landsting, nytt bolag bildas å tid, då landstinget icke är samlat, må ordföranden

i landstinget äga att utse en person att under tiden, till dess styrelseledamot blivit av näst sammanträdande landsting utsedd, vara ledamot i styrelsen.

Av Kungl. Maj:ts befallningshavande, landsting, stadsfullmäktige eller kommunalstämma utsedd styrelseledamot må icke vara delägare i bolaget.

5. Lika med rusdrycksmedelskommitténs förslag.
6. » » » »
7. » » » »
8. » » » »
9. » » » »

21 §.

Lika med rusdrycksmedelskommitténs förslag.

24 §.

Lika med rusdrycksmedelskommitténs förslag.

25 §.

Lika med rusdrycksmedelskommitténs förslag.

Dessa bestämmelser träda i kraft den 1 januari 1914 med iakttagande av följande

Övergångsstadganden.

1. Bolags styrelseledamöter och revisorer jämte suppleanter för år 1914 skola utses i enlighet med de nya bestämmelserna.

2. Granskning av bolags förvaltning och räkenskaper samt beslut om ansvarsfrihet för försäljningsåret 1913 ske enligt föreskrifterna i kungl. förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin.

3. Försäljningsavgifter och bolags nettovinst för försäljningsåret 1913 fördelas enligt föreskrifterna i nyssnämnda förordning.

4. Om av 1913 års bokslut framgår, att bolag äger överskott utöver sammanlagda summan av bolagets skulder, delägarnes kapital jämte ränta samt årets vinstmedel, skall, i samband med utdelningen av samma års vinstmedel, till fördelning i överensstämmelse med bestämmelserna i 25 § av kungl. förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin av statsmedel utbetalas ett mot berörda överskott svarande belopp.

Närmare bestämmelser angående sättet för fastställande av dessa belopp meddelas av Konungen.

Bil. B.

Förslag

till

Förordning

angående ersättning till städer och vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel.

Sedan samtliga brännvinsförsäljningsmedel indragits till statsverket, skall till städer och vissa köpingar samt landsting och hushållningssällskap av statsmedel utbetalas ersättning på sätt här nedan stadgas.

1 §.

Nedan omförmälda städer och köpingar erhålla under nedannämnda år följande ersättningsbelopp.

	1915 Kr.	1916 Kr.	1917 Kr.	1918 Kr.	1919 Kr.	1920 Kr.	1921 Kr.	1922 Kr.	1923 Kr.
Stockholm	956,016	902,904	876,348	849,792	823,236	796,680	770,124	717,012	663,900
Södertälje	45,324	42,806	41,547	40,288	39,029	37,770	36,511	33,993	31,475
Norrtälje	14,688	13,872	13,464	13,056	12,648	12,240	11,832	11,016	10,200
Sigtuna	5,940	5,610	5,445	5,280	5,115	4,950	4,785	4,455	4,125
Östhammar	8,964	8,466	8,217	7,968	7,719	7,470	7,221	6,723	6,225
Öregrund	1,980	1,870	1,815	1,760	1,705	1,650	1,595	1,485	1,375
Vaxholm	12,924	12,206	11,847	11,488	11,129	10,770	10,411	9,693	8,975
Sundbyberg	28,872	27,268	26,466	25,664	24,862	24,060	23,258	21,654	20,050
Upsala	78,156	73,814	71,643	69,472	67,301	65,130	62,959	58,617	54,275
Enköping	28,152	26,588	25,806	25,024	24,242	23,460	22,678	21,114	19,550
Nyköping	42,660	40,290	39,105	37,920	36,735	35,550	34,365	31,995	29,625
Strängnäs	13,572	12,818	12,441	12,064	11,687	11,310	10,933	10,179	9,425
Torshälla	5,904	5,576	5,412	5,248	5,084	4,920	4,756	4,428	4,100
Eskilstuna	72,144	68,136	66,132	64,128	62,124	60,120	58,116	54,108	50,100
Mariefred	7,236	6,834	6,633	6,432	6,231	6,030	5,829	5,427	5,025
Trosa	8,496	8,024	7,788	7,552	7,316	7,080	6,844	6,372	5,900
Malmköping	21,348	20,162	19,569	18,976	18,383	17,790	17,197	16,011	14,825
Linköping	85,464	80,716	78,342	75,968	73,594	71,220	68,846	64,098	59,350
Norrköping	123,300	116,450	113,025	109,600	106,175	102,750	99,325	92,475	85,625
Söderköping	9,864	9,316	9,042	8,768	8,494	8,220	7,946	7,398	6,850
Vadstena	10,116	9,554	9,273	8,992	8,711	8,430	8,149	7,587	7,025
Skänninge	7,812	7,378	7,161	6,944	6,727	6,510	6,293	5,859	5,425
Motala	19,764	18,666	18,117	17,568	17,019	16,470	15,921	14,823	13,725
Jönköping	57,168	53,992	52,404	50,816	49,228	47,640	46,052	42,876	39,700
Eksjö	22,968	21,692	21,054	20,416	19,778	19,140	18,502	17,226	15,950
Gränna	1,404	1,326	1,287	1,248	1,209	1,170	1,131	1,053	975
Växjö	53,604	50,626	49,137	47,648	46,159	44,670	43,181	40,203	37,225
Ljungby	9,936	9,384	9,108	8,832	8,556	8,280	8,004	7,452	6,900
Kalmar	68,076	64,294	62,403	60,512	58,621	56,730	54,839	51,057	47,275
Västervik	20,052	18,938	18,381	17,824	17,267	16,710	16,153	15,039	13,925
Vimmerby	13,752	12,988	12,606	12,224	11,842	11,460	11,078	10,314	9,550
Oskarshamn	32,436	30,634	29,733	28,832	27,931	27,030	26,129	24,327	22,525
Borgholm	9,288	8,772	8,514	8,256	7,998	7,740	7,482	6,966	6,450
Mönsterås	9,036	8,534	8,283	8,032	7,781	7,530	7,279	6,777	6,275
Mörbylånga	8,208	7,752	7,524	7,296	7,068	6,840	6,612	6,156	5,700
Nybro	16,236	15,334	14,883	14,432	13,981	13,530	13,079	12,177	11,275
Visby	35,280	33,320	32,340	31,360	30,380	29,400	28,420	26,460	24,500
Karlskrona	62,964	59,466	57,717	55,968	54,219	52,470	50,721	47,223	43,725
Karlshamn	28,944	27,336	26,532	25,728	24,924	24,120	23,316	21,708	20,100
Sölvesborg	13,212	12,478	12,111	11,744	11,377	11,010	10,643	9,909	9,175
Ronneby	19,728	18,632	18,084	17,536	16,988	16,440	15,892	14,796	13,700
Kristianstad	57,096	53,924	52,338	50,752	49,166	47,580	45,994	42,822	39,650
Simrishamn	6,912	6,528	6,336	6,144	5,952	5,760	5,568	5,184	4,800
Ängelholm	24,048	22,712	22,044	21,376	20,708	20,040	19,372	18,036	16,700
Båstad	6,696	6,324	6,138	5,952	5,766	5,580	5,394	5,022	4,650
Hässleholm	25,272	23,868	23,166	22,464	21,762	21,060	20,358	18,954	17,550
Malmö	175,716	165,954	161,073	156,192	151,311	146,430	141,549	131,787	122,025
Landskrona	30,060	28,390	27,555	26,720	25,885	25,050	24,215	22,545	20,875
Hälsingborg	99,180	93,670	90,915	88,160	85,405	82,650	79,895	74,385	68,875
Ystad	32,976	31,144	30,228	29,312	28,396	27,480	26,564	24,732	22,900
Lund	47,232	44,608	43,296	41,984	40,672	39,360	38,048	35,424	32,800
Trälleborg	19,728	18,632	18,084	17,536	16,988	16,440	15,892	14,796	13,700
Skanör med Falsterbo	2,232	2,108	2,046	1,984	1,922	1,860	1,798	1,674	1,550
Hörby	8,352	7,888	7,656	7,424	7,192	6,960	6,728	6,264	5,800

1924 Kr.	1925 Kr.	1926 Kr.	1927 Kr.	1928 Kr.	1929 Kr.	1930 Kr.	1931 Kr.	1932 Kr.	1933 Kr.	1934 Kr.	1935 Kr.
610,788	557,676	504,564	451,452	398,340	345,228	292,116	239,004	185,892	132,780	79,668	26,556
28,957	26,439	23,921	21,403	18,885	16,367	13,849	11,331	8,813	6,295	3,777	1,259
9,384	8,568	7,752	6,936	6,120	5,304	4,488	3,672	2,856	2,040	1,224	408
3,795	3,465	3,135	2,805	2,475	2,145	1,815	1,485	1,155	825	495	165
5,727	5,229	4,731	4,233	3,735	3,237	2,739	2,241	1,743	1,245	747	249
1,265	1,155	1,045	935	825	715	605	495	385	275	165	55
8,257	7,539	6,821	6,103	5,385	4,667	3,949	3,231	2,513	1,795	1,077	359
18,446	16,842	15,238	—	—	—	—	—	—	—	—	—
49,933	45,591	41,249	36,907	32,565	28,223	23,881	19,539	15,197	10,855	6,513	2,171
17,986	16,422	14,858	13,294	11,730	10,166	8,602	7,038	5,474	3,910	2,346	782
27,255	24,885	22,515	20,145	17,775	15,405	13,035	10,665	8,295	5,925	3,555	1,185
8,671	7,917	7,163	6,409	5,655	4,901	4,147	3,393	2,639	1,885	1,131	377
3,772	3,444	3,116	2,788	2,460	2,132	1,804	1,476	1,148	820	492	164
46,092	42,084	38,076	34,068	30,060	26,052	22,044	18,036	14,028	10,020	6,012	2,004
4,623	4,221	3,819	3,417	3,015	2,613	2,211	1,809	1,407	1,005	603	201
5,428	4,956	4,484	4,012	3,540	3,068	2,596	2,124	1,652	1,180	708	236
13,639	12,453	11,267	—	—	—	—	—	—	—	—	—
54,602	49,854	45,106	40,358	35,610	30,862	26,114	21,366	16,618	11,870	7,122	2,374
78,775	71,925	65,075	58,225	51,375	44,525	37,675	30,825	23,975	17,125	10,275	3,425
6,302	5,754	5,206	4,658	4,110	3,562	3,014	2,466	1,918	1,370	822	274
6,463	5,901	5,339	4,777	4,215	3,653	3,091	2,529	1,967	1,405	843	281
4,991	4,557	4,123	3,689	3,255	2,821	2,387	1,953	1,519	1,085	651	217
12,627	11,529	10,431	9,333	8,235	7,137	6,039	4,941	3,843	2,745	1,647	549
36,524	33,348	30,172	26,996	23,820	20,644	17,468	14,292	11,116	7,940	4,764	1,588
14,674	13,398	12,122	10,846	9,570	8,294	7,018	5,742	4,466	3,190	1,914	638
897	819	741	663	585	507	429	351	273	195	117	39
34,247	31,269	28,291	25,313	22,335	19,357	16,379	13,401	10,423	7,445	4,467	1,489
6,348	5,796	5,244	—	—	—	—	—	—	—	—	—
43,493	39,711	35,929	32,147	28,365	24,583	20,801	17,019	13,237	9,455	5,673	1,891
12,811	11,697	10,583	9,469	8,355	7,241	6,127	5,013	3,899	2,785	1,671	557
8,786	8,022	7,258	6,494	5,730	4,966	4,202	3,438	2,674	1,910	1,146	382
20,723	18,921	17,119	15,317	13,515	11,713	9,911	8,109	6,307	4,505	2,703	901
5,934	5,418	4,902	4,386	3,870	3,354	2,838	2,322	1,806	1,290	774	258
5,773	5,271	4,769	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5,244	4,788	4,332	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10,373	9,471	8,569	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22,540	20,580	18,620	16,660	14,700	12,740	10,780	8,820	6,860	4,900	2,940	980
40,227	36,729	33,231	29,733	26,235	22,737	19,239	15,741	12,243	8,745	5,247	1,749
18,492	16,884	15,276	13,668	12,060	10,452	8,844	7,236	5,628	4,020	2,412	804
8,441	7,707	6,973	6,239	5,505	4,771	4,037	3,303	2,569	1,835	1,101	367
12,604	11,508	10,412	9,316	8,220	7,124	6,028	4,932	3,836	2,740	1,644	548
36,478	33,306	30,134	26,962	23,790	20,618	17,446	14,274	11,102	7,930	4,758	1,586
4,416	4,032	3,648	3,264	2,880	2,496	2,112	1,728	1,344	960	576	192
15,364	14,028	12,692	11,356	10,020	8,684	7,348	6,012	4,676	3,340	2,004	668
4,278	3,906	3,534	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16.146	14,742	13,338	—	—	—	—	—	—	—	—	—
112,263	102,501	92,739	82,977	73,215	63,453	53,691	43,929	34,167	24,405	14,643	4,881
19,205	17,535	15,865	14,195	12,525	10,855	9,185	7,515	5,845	4,175	2,505	835
63,365	57,855	52,345	46,835	41,325	35,815	30,305	24,795	19,285	13,775	8,265	2,755
21,068	19,236	17,404	15,572	13,740	11,908	10,076	8,244	6,412	4,580	2,748	916
30,176	27,552	24,928	22,304	19,680	17,056	14,432	11,808	9,184	6,560	3,936	1,312
12,604	11,508	10,412	9,316	8,220	7,124	6,028	4,932	3,836	2,740	1,644	548
1,426	1,302	1,178	1,054	930	806	682	558	434	310	186	62
5,336	4,872	4,408	—	—	—	—	—	—	—	—	—

	1915 Kr.	1916 Kr.	1917 Kr.	1918 Kr.	1919 Kr.	1920 Kr.	1921 Kr.	1922 Kr.	1923 Kr.
Eslöf	20,556	19,414	18,843	18,272	17,701	17,130	16,559	15,417	14,275
Laholm	17,136	16,184	15,708	15,232	14,756	14,280	13,804	12,852	11,900
Halmstad	55,620	52,530	50,985	49,440	47,895	46,350	44,805	41,715	38,625
Falkenberg	28,728	27,132	26,334	25,536	24,738	23,940	23,142	21,546	19,950
Varberg	35,136	33,184	32,208	31,232	30,256	29,280	28,304	26,352	24,400
Kungsbacka	19,080	18,020	17,490	16,960	16,430	15,900	15,370	14,310	13,250
Göteborg	456,804	431,426	418,737	406,048	393,359	380,670	367,981	342,603	317,225
Kungälf	16,524	15,606	15,147	14,688	14,229	13,770	13,311	12,393	11,475
Marstrand	9,180	8,670	8,415	8,160	7,905	7,650	7,395	6,885	6,375
Uddevalla	52,380	49,470	48,015	46,560	45,105	43,650	42,195	39,285	36,375
Strömstad	19,368	18,292	17,754	17,216	16,678	16,140	15,602	14,526	13,450
Lysekil	27,504	25,976	25,212	24,448	23,684	22,920	22,156	20,628	19,100
Vänersborg	28,008	26,452	25,674	24,896	24,118	23,340	22,562	21,006	19,450
Borås	63,432	59,908	58,146	56,384	54,622	52,860	51,098	47,574	44,050
Alingsås	17,784	16,796	16,302	15,808	15,314	14,820	14,326	13,338	12,350
Ulricehamn	14,112	13,328	12,936	12,544	12,152	11,760	11,368	10,584	9,800
Åmål	12,888	12,172	11,814	11,456	11,098	10,740	10,382	9,666	8,950
Trollhättan	26,964	25,466	24,717	23,968	23,219	22,470	21,721	20,223	18,725
Mariestad	32,904	31,076	30,162	29,248	28,334	27,420	26,506	24,678	22,850
Lidköping	37,800	35,700	34,650	33,600	32,550	31,500	30,450	28,350	26,250
Skara	27,288	25,772	25,014	24,256	23,498	22,740	21,982	20,466	18,950
Sköfde	40,788	38,522	37,389	36,256	35,123	33,990	32,857	30,591	28,325
Falköping	31,788	30,022	29,139	28,256	27,373	26,490	25,607	23,841	22,075
Hjo	11,268	10,642	10,329	10,016	9,703	9,390	9,077	8,451	7,825
Vara	19,584	18,496	17,952	17,408	16,864	16,320	15,776	14,688	13,600
Karlstad	68,580	64,770	62,865	60,960	59,055	57,150	55,245	51,435	47,625
Kristinehamn	36,396	34,374	33,363	32,352	31,341	30,330	29,319	27,297	25,275
Filipstad	33,876	31,994	31,053	30,112	29,171	28,230	27,289	25,407	23,525
Arvika	30,420	28,730	27,885	27,040	26,195	25,350	24,505	22,815	21,125
Säffle	11,916	11,254	10,923	10,592	10,261	9,930	9,599	8,937	8,275
Örebro	122,436	115,634	112,233	108,832	105,431	102,030	98,629	91,827	85,025
Askersund	12,816	12,104	11,748	11,392	11,036	10,680	10,324	9,612	8,900
Nora	12,744	12,036	11,682	11,328	10,974	10,620	10,266	9,558	8,850
Lindesberg	19,404	18,326	17,787	17,248	16,709	16,170	15,631	14,553	13,475
Västerås	72,144	68,136	66,132	64,128	62,124	60,120	58,116	54,108	50,100
Arboga	17,064	16,116	15,642	15,168	14,694	14,220	13,746	12,798	11,850
Köping	25,524	24,106	23,397	22,688	21,979	21,270	20,561	19,143	17,725
Sala	48,636	45,934	44,583	43,232	41,881	40,530	39,179	36,477	33,775
Falun	65,484	61,846	60,027	58,208	56,389	54,570	52,751	49,113	45,475
Hedemora	24,732	23,358	22,671	21,984	21,297	20,610	19,923	18,549	17,175
Säter	2,844	2,686	2,607	2,528	2,449	2,370	2,291	2,133	1,975
Gäfle	83,520	78,880	76,560	74,240	71,920	69,600	67,280	62,640	58,000
Söderhamn	30,132	28,458	27,621	26,784	25,947	25,110	24,273	22,599	20,925
Hudiksvall	35,856	33,864	32,868	31,872	30,876	29,880	28,884	26,892	24,900
Härnösand	43,524	41,106	39,897	38,688	37,479	36,270	35,061	32,643	30,225
Sundsvall	75,996	71,774	69,663	67,552	65,441	63,330	61,219	56,997	52,775
Örnsköldsvik	23,364	22,066	21,417	20,768	20,119	19,470	18,821	17,523	16,225
Sollefteå	33,876	31,994	31,053	30,112	29,171	28,230	27,289	25,407	23,525
Östersund	55,584	52,496	50,952	49,408	47,864	46,320	44,776	41,688	38,600
Umeå	36,288	34,272	33,264	32,256	31,248	30,240	29,232	27,216	25,200
Skellefteå	17,244	16,286	15,807	15,328	14,849	14,370	13,891	12,933	11,975
Luleå	34,992	33,048	32,076	31,104	30,132	29,160	28,188	26,244	24,300
Piteå	9,360	8,840	8,580	8,320	8,060	7,800	7,540	7,020	6,500
Haparanda	13,428	12,682	12,309	11,936	11,563	11,190	10,817	10,071	9,325

1924 Kr.	1925 Kr.	1926 Kr.	1927 Kr.	1928 Kr.	1929 Kr.	1930 Kr.	1931 Kr.	1932 Kr.	1933 Kr.	1934 Kr.	1935 Kr.
13,133	11,991	10.849	9,707	8,565	7,423	6,281	5,139	3,997	2,855	1,713	571
10,948	9,996	9,044	8,092	7,140	6,188	5,236	4,284	3,332	2,380	1,428	476
35,535	32,445	29,355	26,265	23,175	20,085	16,995	13,905	10,815	7,725	4,635	1,545
18,354	16,758	15,162	13,566	11,970	10,374	8,778	7,182	5,586	3,990	2,394	798
22,448	20,496	18,544	16,592	14,640	12,688	10,736	8,784	6,832	4,880	2,928	976
12,190	11,130	10,070	9,010	7,950	6,890	5,830	4,770	3,710	2,650	1,590	530
291,847	266,469	241,091	215,713	190,335	164,957	139,579	114,201	88,823	63,445	38,067	12,689
10,557	9,639	8,721	7,803	6,885	5,967	5,049	4,131	3,213	2,295	1,377	459
5,865	5,355	4,845	4,335	3,825	3,315	2,805	2,295	1,785	1,275	765	255
33,465	30,555	27,645	24,735	21,825	18,915	16,005	13,095	10,185	7,275	4,365	1,455
12,374	11,298	10,222	9,146	8,070	6,994	5,918	4,842	3,766	2,690	1,614	538
17,572	16,044	14,516	12,988	11,460	9,932	8,404	6,876	5,348	3,820	2,292	764
17,894	16,338	14,782	13,226	11,670	10,114	8,558	7,002	5,446	3,890	2,334	778
40,526	37,002	33,478	29,954	26,430	22,906	19,382	15,858	12,334	8,810	5,286	1,762
11,362	10,374	9,386	8,398	7,410	6,422	5,434	4,446	3,458	2,470	1,482	494
9,016	8,232	7,448	6,664	5,880	5,096	4,312	3,528	2,744	1,960	1,176	392
8,234	7,518	6,802	6,086	5,370	4,654	3,938	3,222	2,506	1,790	1,074	358
17,227	15,729	14,231	12,733	11,235	9,737	8,239	6,741	5,243	3,745	2,247	749
21,022	19,194	17,366	15,538	13,710	11,882	10,054	8,226	6,398	4,570	2,742	914
24,150	22,050	19,950	17,850	15,750	13,650	11,550	9,450	7,350	5,250	3,150	1,050
17,434	15,918	14,402	12,886	11,370	9,854	8,338	6,822	5,306	3,790	2,274	758
26,059	23,793	21,527	19,261	16,995	14,729	12,463	10,197	7,931	5,665	3,399	1,133
20,309	18,543	16,777	15,011	13,245	11,479	9,713	7,947	6,181	4,415	2,649	883
7,199	6,573	5,947	5,321	4,695	4,069	3,443	2,817	2,191	1,565	939	313
12,512	11,424	10,336	—	—	—	—	—	—	—	—	—
43,815	40,005	36,195	32,385	28,575	24,765	20,955	17,145	13,335	9,525	5,715	1,905
23,253	21,231	19,209	17,187	15,165	13,143	11,121	9,099	7,077	5,055	3,033	1,011
21,643	19,761	17,879	15,997	14,115	12,233	10,351	8,469	6,587	4,705	2,823	941
19,435	17,745	16,055	14,365	12,675	10,985	9,295	7,605	5,915	4,225	2,535	845
7,613	6,951	6,289	—	—	—	—	—	—	—	—	—
78,223	71,421	64,619	57,817	51,015	44,213	37,411	30,609	23,807	17,005	10,203	340 1
8,188	7,476	6,764	6,052	5,340	4,628	3,916	3,204	2,492	1,780	1,068	3 5 6
8,142	7,434	6,726	6,018	5,310	4,602	3,894	3,186	2,478	1,770	1,062	354
12,397	11,319	10,241	9,163	8,085	7,007	5,929	4,851	3,773	2,695	1,617	539
46,092	42,084	38,076	34,068	30,060	26,052	22,044	18,036	14,028	10,020	6,012	2,004
10,902	9,954	9,006	8,058	7,110	6,162	5,214	4,266	3,318	2,370	1,422	474
16,307	14,889	13,471	12,053	10,635	9,217	7,799	6,381	4,963	3,545	2,127	709
31,073	28,371	25,669	22,967	20,265	17,563	14,861	12,159	9,457	6,755	4,053	1,351
41,837	38,199	34,561	30,923	27,285	23,647	20,009	16,371	12,733	9,095	5,457	1,819
15,801	14,427	13,053	11,679	10,305	8,931	7,557	6,183	4,809	3,435	2,061	687
1,817	1,659	1,501	1,343	1,185	1,027	869	711	553	395	237	79
53,360	48,720	44,080	39,440	34,800	30,160	25,520	20,880	16,240	11,600	6,960	2,320
19,251	17,577	15,903	14,229	12,555	10,881	9,207	7,533	5,859	4,185	2,511	837
22,908	20,916	18,924	16,932	14,940	12,948	10,956	8,964	6,972	4,980	2,988	996
27,807	25,389	22,971	20,553	18,135	15,717	13,299	10,881	8,463	6,045	3,627	1,209
48,553	44,331	40,109	35,887	31,665	27,443	23,221	18,999	14,777	10,555	6,333	2,111
14,927	13,629	12,331	11,033	9,735	8,437	7,139	5,841	4,543	3,245	1,947	649
21,643	19,761	17,879	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35,512	32,424	29,336	26,248	23,160	20,072	16,984	13,896	10,808	7,720	4,632	1,544
23,184	21,168	19,152	17,136	15,120	13,104	11,088	9,072	7,056	5,040	3,024	1,008
11,017	10,059	9,101	8,143	7,185	6,227	5,269	4,311	3,353	2,395	1,437	479
22,356	20,412	18,468	16,524	14,580	12,636	10,692	8,748	6,804	4,860	2,916	972
5,980	5,460	4,940	4,420	3,900	3,380	2,860	2,340	1,820	1,300	780	260
8,579	7,833	7,087	6,341	5,595	4,849	4,103	3,357	2,611	1,865	1,119	373

2 §.

Landstingen och de städer, som ej deltaga i landsting, erhålla årligen tillhopa 2,800,000 kronor.

3 §.

Hushållningssällskapen erhålla årligen tillhopa 1,750,000 kronor.

4 §.

Till grund för fördelningen dels mellan landstingen och städer, som ej deltaga i landsting, dels ock mellan hushållningssällskapen skall läggas i det förra fallet landstingsområdenas och nämnda städers, i det senare fallet hushållningssällskapsområdenas folkmängd.

5 §.

Statskontoret skall varje år låta till vederbörande utbetala de i 1 § föreskrivna ersättningsbeloppen under april månad samt de i 2 och 3 §§ föreskrivna, så snart folkmängdsuppgifterna blivit tillgängliga.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1915.

Bil. C.

Förslag

till

Förordning angående statsverkets fond av rusdrycksmedel.

1 §.

Av statsverkets inkomster av brännvinstillverkningsskatt, maltskatt, punschskatt och brännvinsförsäljningsmedel skall, efter restitution för denaturerat brännvin och för malt, som vid skattepliktigt bryggeri omedelbart använts för tillverkning av svagdricka, till en särskild fond avsättas vad som för varje år överskjuter ett belopp av 39,000,000 kronor.

Skulle för tre på varandra följande år medeltalet av ovannämnda inkomster understiga 39,000,000 kronor, skall därefter årligen vad som överskjuter detta medeltalsbelopp avsättas till fonden. På enahanda sätt förfares, om därefter vid årligen verkställd uträkning befinnes, att det treåriga medeltalet av ovannämnda inkomster ytterligare nedgått.

2 §.

Fonden, som benämnes statsverkets fond av rusdrycksmedel, är avsedd att i främsta rummet användas för reglering av sådana ekonomiska förhållanden, som kunna uppstå genom mera ingripande åtgärder till rusdryckshanteringens begränsande eller avveckling.

Där särskilda omständigheter därtill föranleda, må fondens medel även kunna användas för andra sociala ändamål.

3 §.

Fonden göres räntebärande och förvaltas av statskontoret i enlighet med de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t meddelar.

4 §.

Fondens avkastning skall, efter avdrag av förvaltningskostnaderna, läggas till kapitalet.

5 §.

Om sättet för fondens användning besluta Kungl. Maj:t och Riksdagen gemensamt.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1915.

SÄRSKILDA YTTRANDEN

Särskilt yttrande av herr J. Byström.

Nykterhetskommitténs förslag till vederlag åt städerna för indragningen till staten av deras inkomster av brännvinsmedel har jag icke i allo kunnat biträda. Även om städerna icke kunna åberopa någon vidare juridisk rätt för att behålla ifrågavarande inkomster, så länge som rättighet till försäljning av rusdrycker får förekomma, äro dock, så vitt jag vet, alla ense därom, att rättvisa och billighet fordra, att städerna skola hava något vederlag, när vinsten på brännvinsförsäljningen i städerna indrages till staten. I detta avseende gäller det sålunda blott att se till huru högt man bör gå, då det blir fråga om att bestämma vederlaget.

Angående de härvid föreslagna beloppen för tiden intill 1921 synas alla parter vara eniga. Nu gällande brännvinsförsäljningsförordning har i detta stycke också lämnat erkänd anvisning. Men angående vederlagsbeloppen från och med sistnämnda år äro meningarna delade. (Se sid. 16 och 17 i nykterhetskommitténs betänkande). I likhet med vad flere stadsmyndigheter eller korporationer, däribland Stockholms stadsfullmäktige och Svenska stadsförbundet, yttrat, anser jag att vederlaget till städerna bör bli större än vad reservanterna i rusdrycksmedelskommittén föreslagit och mer än det nykterhetskommittén föreslår.

Utom i fråga om vederlagsbeloppets storlek skiljer jag mig från kommitténs mening även med hänsyn till sättet för vederlagets utbetalande, i det att jag, i likhet med vad som Stockholms stadsfullmäktige gjort, velat förorda fondering av en del av det av staten till städerna utbetalade vederlaget. Likaledes anser jag icke minst från nykterhetssynpunkt, att det vore önskligt, att tiden för detta vederlags utgående bleve kortare än som av andra föreslagits. Ju förr denna affär är klarerad desto bättre är det. Det kan ock ske på allenast en tioårsperiod räknat från och med år 1922. Fördenskull föreslås att vederlagsbeloppet, som 1921 är 3,904,763 kronor, skall oförändrat utbetalas årligen i tio år,

Tabell utvisande vederlagsbeloppet till städerna, fondens storlek samt städernas årliga inkomst.

År	Vederlagsbeloppet			Fondens storlek	Arliga räntan[1] å fonderade medel	Städernas årliga inkomst av dessa medel
	Därav i städernas budget	Därav fonderas	Summa			
1915	4,847,292 —	— —	4,847,292 —	— —	— —	4,847,292 —
1916	4,577,998 —	— —	4,577,998 —	— —	— —	4,577,998 —
1917	4,443,351 —	— —	4,443,351 —	— —	— —	4,443,351 —
1918	4,308,704 —	— —	4,308,704 —	— —	— —	4,308,704 —
1919	4,174,057 —	— —	4,174,057 —	— —	— —	4,174,057 —
1920	4,039,410 —	— —	4,039,410 —	— —	— —	4,039,410 —
1921	3,904,763 —	— —	3,904,763 —	— —	— —	3,904,763 —
1922	3,514,286 70	390,476 30	3,904,763 —	390,476 30	19,523 82	3,533,810 52
1923	3,123,810 40	780,952 60	3,904,763 —	1,171,428 90	58,571 45	3,182,381 85
1924	2,733,334 10	1,171,428 90	3,904,763 —	2,342,857 80	117,142 89	2,850,476 99
1925	2,342,857 80	1,561,905 20	3,904,763 —	3,904,763 —	195,238 15	2,538,095 95
1926	1,952,381 50	1,952,381 50	3,904,763 —	5,857,144 50	292,857 23	2,245,238 73
1927	1,561,905 20	2,342,857 80	3,904,763 —	8,200,002 30	410,000 12	1,971,905 32
1928	1,171,428 90	2,733,334 10	3,904,763 —	10,933,336 40	546,666 82	1,718,095 72
1929	780,952 60	3,123,810 10	3,904,763 —	14,057,146 80	702,857 34	1,483,809 94
1930	390,476 30	3,514,286 70	3,904,763 —	17,571,433 50	878,571 68	1,269,047 98
1931	— —	3,904,763 —	3,904,763 —	21,476,196 50	1,073,809 83	1,073,809 83
Summa	— —	— —	69,343,205 —	— —	— —	o. s. v. årligen samma belopp som utgör 27 1/2 % av ersättningsbeloppet år 1921.

Om ersättningsbeloppet till köpingarna upphör fr. o. m. år 1927 avgår härifrån ..... 802,865: —

Statens totala ersättningsskyldighet ..... *68,540,340*: —

[1] Räntan beräknad efter 5 %.

och att av denna summa fonderas första året en tiondedel, andra året två tiondedelar, tredje året tre tiondedelar o. s. v. till och med det tionde året. Den å fonden utgående räntan, som här antagits vara 5 procent, skulle från början få disponeras av städerna. Denna ränta skulle år 1931 utgå med 1,073,809 kronor 83 öre. Efter denna tid skulle samma belopp årligen komma städerna till godo. Bifogade tabell åskådliggör detta närmare.

Under det att den summa, som staten skulle enligt nykterhetskommitténs förslag betala till städerna för tiden 1915—1935, belöper sig till 56,237,890 kronor, skulle enligt mitt förslag staten för tiden 1915—1931 komma att i här avsett vederlag betala 68,540,340 kronor.

Enligt ett annat förslag skulle motsvarande summa bli 83,434,045 kronor. Åter ett par andra förslag gå ännu högre. Jag har emellertid av flere skäl ej kunnat instämma med dem.

Väsentligen samma skäl, som nykterhetskommittén anfört för att städerna behöva och rättvisa och billighet fordra att vederlagsbeloppet skall bli det kommittén föreslår, äro ock gällande i fråga om den summa jag anser bör komma städerna till godo.

Det framhålles, att nykterhetskommitténs förslag, som går ut på en successiv avskrivning av hela vederlagsbeloppet på en tid av femton år från och med 1922, skulle vara mjukare för städerna under övergångstiden. Detta kan visserligen vara sant, när man tänker sig allenast de första åren av den nu ifrågavarande tiden, men som helhet betraktat måste mitt förslag vara mycket gynnsammare för städerna. Och den summa av omkring 12,000,000 kronor som detta senare förslag ställer sig dyrare än kommitténs för staten spelar i det stora hela taget ytterst liten roll för staten, under det att det kan vara av ganska stor betydelse för åtminstone en del städer.

För somliga kan det hela te sig som bleve detta en stor utgift för staten, men man må komma ihåg att genom att staten indrager all brännvinsförsäljningsvinst, får den ju sådana inkomster, att affären som sådan kommer sannolikt att bli mycket gynnsam för staten.

Särskilt yttrande av herr K. G. Karlsson.

Då det gällt att taga ståndpunkt till frågan, huruvida städerna, sedan de i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av bränvin omförmälda försäljningsavgifter och vinstmedel fullständigt indragits till statsverket, skulle i ersättning erhålla vissa årliga anslag, avsedda att utgå för all framtid, eller om denna ersättning skulle så småningom avskrivas, har jag biträtt nykterhetskommitténs mening, att den sistnämnda utvägen är att föredraga.

För mig har därvid främst varit bestämmande, att jag ansett det mindre välbetänkt att förbinda staten att för all framtid till stadskommunerna utbetala vissa icke oansenliga belopp för mistningen av inkomsten från en hantering, som statsmakterna med fullt fog på olika sätt söka kringskära, och beträffande vilken man därför har all anledning antaga att dess avkastningsförmåga skall minskas.

Om jag än sålunda delar kommitténs mening, att den ersättning, som skulle komma att lämnas städerna vid brännvinsmedlens eventuella indragande till statsverket, bör successivt avskrivas, anser jag däremot den avskrivningstid, kommittén föreslår, vara för kort.

Erkännas måste ju, att valet av avskrivningstid alltid i någon mån blir godtyckligt, då fullt objektiva grunder för densamma icke torde kunna anföras. Emellertid synes det mig att statsmakterna här böra framgå med hänsynsfullhet och försiktighet. Det gäller att så småningom fullständigt beröva stadskommunerna en inkomst, rörande vilken man visserligen å ena sidan kan med nykterhetskommittén säga, att vederbörande kommuner »icke tillförsäkrats dessa medel till evärdelig tid», men å andra sidan också måste medgiva riktigheten av den grundsats rusdrycksmedelskommittén (sid. 106) anger såsom den ledande vid tidigare förslag till ifrågavarande medels indragande till statsverket, nämligen, att icke blott landsting och hushållningssällskap utan även kommunerna — för egen del tillägger jag framför allt kommu-

nerna — »kunde åberopa dels gammal hävd och dels lagligen bestämd rätt för åtnjutande av försäljningsavgifterna eller en mot dem svarande inkomst».

Härtill kommer den synnerligen viktiga omständigheten, att säkerligen många städer — framför allt de mindre och medelstora — vid ordnandet av sin ekonomi räknat med att under en längre framtid få behålla ifrågavarande inkomster. Häremot kan måhända invändas, att det åligger de kommunala myndigheterna att aktgiva på tidens tecken och att dessa onekligen bort mana till en viss försiktighet vid bedömandet av dessa inkomsters varaktighet. Då Riksdagen emellertid så sent som år 1905 bestämde nya grunder för brännvinsmedlens fördelning, torde det vara ursäktligt, om man litet varstädes i landets städer räknat på, att de då bestämda fördelningsgrunderna skulle få orubbade bestå åtminstone så länge som övergångsbestämmelserna skulle äga tillämpning, eller med andra ord till år 1921. När det emellertid redan nu är fråga om att avskriva de år 1905 lämpliga befunna andelarne — eller rättare motsvarande ersättningsbelopp — så fordrar hänsynen till städernas ekonomi att nödig försiktighet iakttages vid bestämmandet av det årliga avskrivningsbeloppet. Det torde icke behöva framhållas, att det icke är en fråga av vikt blott för städerna utan även en statsangelägenhet, att denna sak ordnas så att stadskommunernas ekonomi icke kommer att erfara allt för häftig påkänning.

Det gives en omständighet, som man lätt förbiser vid överläggningar om denna angelägenhet. Man tar icke i beräkning den betydande reduktion, som redan omläggningen från den nuvarande ordningen, då städerna erhålla verkliga vinstandelar enligt 1905 års brännvinsförsäljningsförordning, till systemet med vissa beräknade ersättningsbelopp innebär. Om nu gällande fördelningsgrund fortfarande finge bestå och om man förutsätter lika stort belopp inflytande vinstmedel år 1914 som 1911 — det sista år, för vilket nödiga siffror äro tillgängliga — så skulle städerna år 1915 erhålla $^{36}/_{100}$ (18,516,614) = 6,665,981 kronor. Enligt kommitténs, även av mig biträdda förslag, som dock, med anledning av att en något senare tioårsperiod lagts till grund för beräkningarne för år 1915, är något förmånligare för städerna än rusdrycksmedelskommitténs, skulle städerna sistnämnda år i ersättning erhålla endast 4,847,292 kronor, vilket är 1,818,689 kronor mindre än den åvan beräknade vinstandelen. Denna starka minskning i städernas inkomster av brännvinsmedel, som omedelbart vid den föreslagna anordningens genomförande skulle inträda, är ett ytterligare och

ett synnerligen vägande skäl för att icke de fortsatta avskrivningarna böra göras allt för betungande.

Till sist torde böra framhållas, att frågan om avskrivningstidens längd svårligen kan sägas ha nykterhetspolitisk innebörd. Genom att indraga brännvinsmedlen till statsverket och i stället lämna kommunerna en bestämd av omsättningen oberoende ersättning, har man uppnått det åsyftade målet att frigöra kommunerna från det ekonomiska beroendet av brännvinshandeln och borttagit en eventuell frestelse att uppdriva omsättningen av rusdrycker.

I överensstämmelse med den åskådning, jag åvan sökt göra gällande, har jag beträffande denna del av kommitténs utlåtande anslutit mig till det förslag, som förordats av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kristianstads län, och vilket innebär, att avskrivningarna av ersättningsmedlen till städerna böra äga rum med endast $^1/_{29}$ årligen och fortgå till och med år 1949. Enligt kommitténs terminologi skulle detta förslag ådraga staten en ökad utgift av omkring 27 miljoner kronor. Dock torde man med större rätt kunna säga, att det här endast är fråga om, huruvida staten ett antal år senare än enligt kommitténs förslag skall komma att åtnjuta en inkomst, som för närvarande kommer städerna till godo. Fördelat på den långa tid det här är fråga om, nämligen 35 år, blir beloppet för övrigt icke avskräckande. Att detta tillvägagångssätt skulle medföra en mjukare övergång och på grund därav väcka mindre ovilja och motstånd än kommitténs förslag, behöver knappt sägas.

På de grunder, som åvan anförts, har jag inom kommittén yrkat, att avskrivningen av ersättningsmedlen till städerna skulle efter år 1921 fortsättas med $^1/_{29}$ årligen, så att avskrivningen skulle vara fullständigt verkställd år 1949.

Sammanställning

av

de av myndigheter och korporationer

avgivna yttrandena

över

rusdrycksmedelskommitténs betänkande och förslag

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Sid.

I. Yttranden innehållande avstyrkande av rusdrycksmedelskommitténs förslag 68
A. Yttranden, i vilka yrkas på uppskov 68
B. Yttranden, i vilka dels principiella, dels ekonomiska skäl anförts för avstyrkande 70
C. Yttranden, i vilka huvudsakligen ekonomiska skäl anförts för avstyrkande 71

II. Yttranden innehållande tillstyrkande av rusdrycksmedelskommitténs förslag 76

III. Yttranden innehållande tillstyrkande av rusdrycksmedelskommitténs förslag i huvudsaklig överensstämmelse med de ändringar, som föreslagits av reservanterna hrr Ekman, Ericsson och Kvarnzelius 85

IV. Yttranden berörande särskilda delar av rusdrycksmedelskommitténs förslag.... 89
A. Ersättningen till städer och vissa köpingar för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel 89
a) Allmännare synpunkter 89
b) Grunden för ersättningens beräknande 98
B. Ersättningen till landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel 140
C. Ersättningen för den s. k. kommunandelen 147
D. Begränsningen av statsverkets inkomster av rusdrycksmedlen samt sättet för fonderingen av överskjutande rusdrycksmedel och användningen av dessa medel 155
E. Förslagen till ändrad lydelse av 15, 21, 24 och 25 §§ i brännvinsförsäljningsförordningen jämte övergångsstadganden 162
F. Anslaget till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder 169
G. Beskattningen av brännvinsbolagens vinst 170

Yttranden hava inkommit från

överståthållarämbetet och stadsfullmäktige i Stockholm;

Konungens befallningshavande och landstinget i Stockholms län, stadsfullmäktige i Södertälje, Vaxholm, Norrtälje och Öregrund, allmänna rådstugan i Österhammar samt kommunalstämman i Sundbybergs köping;

Konungens befallningshavande och landstinget i Uppsala län samt magistraten och stadsfullmäktige i Uppsala och Enköping;

Konungens befallningshavande och landstinget i Södermanlands län, magistraten och stadsfullmäktige i Nyköping, Eskilstuna, Torshälla, Strängnäs, Mariefred och Trosa samt municipalstyrelsen och kommunalfullmäktige i Malmköpings köping;

Konungens befallningshavande och landstinget i Östergötlands län samt stadsfullmäktige i Linköping, Norrköping, Söderköping, Motala, Vadstena och Skänninge;

Konungens befallningshavande och landstinget i Jönköpings län, magistraten och stadsfullmäktige i Jönköping, Eksjö och Gränna samt stadsstyrelsen och stadsfullmäktige i Huskvarna;

Konungens befallningshavande och landstinget i Kronobergs län, stadsfullmäktige i Växjö och municipalfullmäktige i Ljungby köping;

Konungens befallningshavande i Kalmar län, landstingen i Kalmar läns norra och Kalmar läns södra landstingsområden, magistraten och stadsfullmäktige i Kalmar, Oskarshamn, Vimmerby, stadsfullmäktige i Västervik, stadsstyrelsen och stadsfullmäktige i Borgholm, kommunalstämman i Mönsterås och Nybro köpingar samt kommunalstämman och kommunalnämnden i Mörbylånga köping;

Konungens befallningshavande och landstinget i Gottlands län samt stadsfullmäktige i Visby;

Konungens befallningshavande och landstinget i Blekinge län samt stadsfullmäktige i Karlskrona, Ronneby, Karlshamn och Sölvesborg;

Konungens befallningshavande och landstinget i Kristianstads län, stadsfullmäktige i Kristianstad, Simrishamn, Ängelholm, kommunalnämnden och kommunalfullmäktige i Hässleholms köping samt kommunalstämman och kommunalnämnden i Båstads köping;

Konungens befallningshavande och landstinget i Malmöhus län samt stadsfullmäktige i Malmö, Lund, Landskrona, Hälsingborg, Ystad, Trelleborg och Eslöv, allmänna rådstugan i Skanör med Falsterbo samt kommunalfullmäktige i Hörby köping;

Konungens befallningshavande och landstinget i Hallands län samt stadsfullmäktige i Halmstad, Laholm, Falkenberg, Varberg och Kungsbacka;

Konungens befallningshavande och landstinget i Göteborgs och Bohus län, magistraten och stadsfullmäktige i Göteborg, Marstrand, Lysekil, Uddevalla och Strömstad samt stadsfullmäktige i Kungälv;

Konungens befallningshavande och landstinget i Älvsborgs län, stadsfullmäktige i Alingsås, Borås, Ulricehamn och Åmål samt kommunalstämman i Trollhättans kommun;

Konungens befallningshavande och landstinget i Skaraborgs län, magistraten och stadsfullmäktige i Mariestad, Lidköping, Skara, Skövde, Hjo och Falköping, stadsstyrelsen och stadsfullmäktige i Tidaholm samt kommunalstämman och kommunalnämnden i Vara köping;

Konungens befallningshavande och landstinget i Värmlands län, stadsfullmäktige i Karlstad, magistraten och stadsfullmäktige i Kristinehamn och Filipstad, stadsstyrelsen och stadsfullmäktige i Arvika samt kommunalnämnden i Säffle köping;

Konungens befallningshavande och landstinget i Örebro län samt magistraten och stadsfullmäktige i Örebro, Askersund, Nora och Lindesberg;

Konungens befallningshavande och landstinget i Västmanlands län, stadsfullmäktige i Västerås och Köping samt magistraten och stadsfullmäktige i Sala och Arboga;

Konungens befallningshavande och landstinget i Kopparbergs län samt stadsfullmäktige i Falun, Säter och Hedemora;

Konungens befallningshavande och landstinget i Gävleborgs län samt magistraten och stadsfullmäktige i Gävle, Söderhamn och Hudiksvall;

Konungens befallningshavande och landstinget i Västernorrlands län, magistraten och stadsfullmäktige i Härnösand, Sundsvall, Örnsköldsvik, kommunalnämnden i Sollefteå köping samt kronofogden i Södra Ångermanlands övre fögderi;

Konungens befallningshavande i Jämtlands län samt magistraten och stadsfullmäktige i Östersund;

Konungens befallningshavande och landstinget i Västerbottens län samt magistraten och stadsfullmäktige i Umeå och Skellefteå;

Konungens befallningshavande och landstinget i Norrbottens län, magistraten och stadsfullmäktige i Luleå och Piteå samt municipalstyrelsen och stadsfullmäktige i Haparanda;

lantbruksstyrelsen jämte yttranden från rikets samtliga hushållningssällskap;

Svenska stadsförbundet samt

Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling.

I. Yttranden innehållande avstyrkande av rusdrycksmedelskommitténs förslag.

Följande myndigheter hava avstyrkt kommitténs förslag:

Konungens befallningshavande i Jönköpings, Hallands och Norrbottens län,

magistraten och stadsfullmäktige i Vimmerby och Piteå,

stadsfullmäktige i Strängnäs, Motala, Huskvarna, Karlshamn, Sölvesborg, Ystad, Trälleborg, Landskrona, Halmstad, Tidaholm, Arvika, Härnösand och Östersund,

magistraten i Eskilstuna,

allmänna rådstugan i Skanör med Falsterbo,

kommunalnämnden och kommunalstämman i Båstads köping samt

kommunalnämnden i Sollefteå köping.

Av nämnda myndigheter hava följande på nedan angivna sätt motiverat sitt avstyrkande:

A. Yttranden, i vilka yrkas på uppskov.

Konungens befallningshavande i Jönköpings län hemställer, att kommittébetänkandet icke bör göras till föremål för kungl. proposition till Riksdagen, innan nykterhetskommitténs utredningar avslutats eller arbetet på revision utav den kommunala beskattningen fullföljts eller åtminstone något resultat av dessa utredningar framlagts, i synnerhet som sistnämnda utredningar måhända komma att giva nya uppslag till lösning av den förhandenvarande frågan. Konungens befallningshavande anser emellertid, att, om någon åtgärd bör vidtagas för närvarande, annan åtgärd icke kan ifrågasättas, än att samtliga brännvinsförsäljningsavgifter och vinstmedel indragas till statsverket och lämplig ersättning beredes de kommuner och institutioner, som åtnjuta dessa medel. Ersättningen borde i så fall utgå med belopp, som så nära som möjligt anpassas efter vad dessa uppburit före medlens indragning till statsverket.

Konungens befallningshavande i Hallands län. Då dels frågan om omläggning av den kommunala beskattningen ännu icke torde vara så utredd, att den redan nu kan föreläggas Riksdagen till prövning, och dels frågan om förändrad lagstiftning

angående fattigvården utgör föremål för utredning av en särskild kommitté, som ännu icke slutbehandlat sistnämnda fråga, anser Konungens befallningshavande en reglering av brännvinsmedlens fördelning i den av kommittén föreslagna riktningen böra ske endast i sammanhang med en verkligt genomgripande modernisering av den direkta kommunala beskattningen, som i sin nuvarande form lämnar mycket övrigt att önska beträffande rättvisa och förmåga att motsvara städernas behov av ökade inkomster. Därest emellertid Kungl. Maj:t skulle finna det anmärkta förhållandet icke utgöra hinder för de föreslagna lagstiftningsåtgärderna, har Konungens befallningshavande ansett vissa ändringar böra vidtagas i det framlagda kommitténförslaget.

Konungens befallningshavande i Norrbottens län anser sig icke böra gå närmare in på frågan om de lämpligaste linjerna för en fortsatt nykterhetslagstiftning, då därtill förefinnes så mycket mindre anledning som denna fråga för närvarande är under behandling av en särskild kommitté. Just med avseende härå synes det för övrigt kunna ifrågasättas, huruvida icke med prövningen av det nu föreliggande förslaget borde anstå, till dess utredningen i själva huvudfrågan föreligger. Det vill nämligen särskilt med hänsyn till omfattningen av den senast tillsatta kommitténs uppdrag förefalla, som om spörsmålet om det lämpligaste sättet för ordnande av det allmännas ekonomiska frigörelse från rusdrycksmedlen kan bliva i väsentlig mån beroende på det slutliga resultatet av den nya kommitténs arbete.

Stadsfullmäktige i Huskvarna anse sig icke kunna tillstyrka vare sig kommittémajoritetens förslag eller minoritetens reservation. Innan de av kommittén framlagda förslagen kunna realiseras, torde den nu sittande nykterhetskommissionen framkomma med mera praktiska och bärande förslag, som grunda sig på förutsättning av ett inom snar framtid genomfört rusdrycksförbud.

Stadsfullmäktige i Östersund ha icke kunnat undgå att finna kommitténs motivering vara alltför svag, särskilt beträffande stadskommunernas frigörande från ekonomiskt beroende av rusdrycksmedlen. Sålunda framhåller kommittén, hurusom med bestämmelserna i gällande brännvinsförsäljningsförordning det för de kommunala myndigheterna onekligen föreligger en ganska stor frestelse att vid utövandet av sin befogenhet låta sig påverkas av ekonomiska hänsyn. Något fall i dylik riktning har kommittén dock icke kunnat framdraga. Städerna skulle enligt kommitténs förslag få avstå från en ansenlig del av den genom brännvinsförsäljningen uppkomna vinsten, under det att däremot alla de olägenheter, vilka enligt kommitténs mening ovillkorligen äro förbundna med försäljningen, alltjämt skulle kvarstå. En följdriktig tillämpning av kommittéförslaget pekar onekligen hän på de förbudssträvande reservanternas mening om ett fullständigt avskrivande av kommunernas inkomster av brännvinsförsäljningen. Stadsfullmäktige erinra vidare, att rusdrycksmedelskommittén avgivit sitt betänkande kort efter det Kungl. Maj:t uppdragit åt en ny kommitté att åstadkomma fullständig utredning av nykterhetsfrågan och med anledning därav framlägga förslag. Med hänsyn därtill att resultatet av den nytillsatta kommitténs arbete först borde avvaktas, innan beslut fattas inom den föreliggande viktiga frågan, och med särskild hänsyn till den väsentliga inskränkning ifråga om stadens inkomster, som skulle bli en följd av kommittéförslaget, förklara sig stadsfullmäktige för närvarande icke kunna biträda rusdrycksmedelskommitténs förslag.

B. Yttranden, i vilka dels principiella, dels ekonomiska skäl anförts för avstyrkande.

Stadsfullmäktige i Strängnäs »tro sig finna, att kommitténs förslag ytterst avser att underlätta och påskynda införandet av lokalt och allmänt rusdrycksförbud. Men då stadsfullmäktige anse, att ett sådant förbud under de former och i den utsträckning, vartill det nuvarande nykterhetsarbetet synes syfta, icke vore lyckligt, och då det väl är att antaga, att städerna framdeles som hittills få dragas med dryga utgifter för rätts- och polisväsen ävensom för högre undervisningsanstalter, tidsenliga kommunikationer m. fl. kulturändamål och inrättningar, varav även kringliggande landsorter, ofta utan egna kostnader, åtnjuta stora fördelar, och då det synes ej mera än rättvist och billigt, att städerna såsom ersättning härför och för att framdeles som hittills bli i stånd att fylla på dem ställda krav i nämnda och andra avseenden få utan ökning i kronutskylderna bibehålla en inkomst, fullt motsvarande den av ålder dem tillkommande andelen i brännvinsmedlen, i saknad varav många städers ekonomi torde bli synnerligen brydsam, vilja stadsfullmäktige alltså för sin del avstyrka det föreliggande förslaget.»

Stadsfullmäktige i Motala. Angående kommitténs förslag i dess helhet anse stadsfullmäktige, att detsamma i sin nuvarande form icke bör vinna Kungl. Maj:ts bifall. Den däri mot en viss ersättning av statsmedel föreslagna indragningen för städerna av alla brännvinsmedel synes ingalunda föra kommunerna fram mot frigörelse från ekonomiskt beroende av rusdrycksmedlen; icke heller synes den föreslagna åtgärden vara behövlig, då den nu gällande förordningen angående brännvinsförsäljningsmedlens fördelning icke är äldre än sedan år 1905. Att en lag upphäves, innan den ens hunnit till sina verkningar prövas torde mera skada än gagna. Skulle nu kommitténs förslag bliva lag och inkomsterna av brännvinsförsäljningsmedlen ytterligare minskas bleve det till oberäknelig skada för de flesta städer, helst de vid åtagandet av vissa ekonomiska förbindelser och för utförande av nya företag räknat med fortsatt inkomst från brännvinsförsäljningsmedlen. Sålunda skulle en sådan lag särdeles hårt drabba Motala stad, som för sin utveckling måst för jordinköp, vatten- och kloakledningar, nya järnvägsförbindelser, skolhusbyggnad m. m. åtaga sig stora ekonomiska uppoffringar. De skulder, som staden därigenom måst ikläda sig kunna icke amorteras med uteslutande uttaxerade medel utan att i betydlig mån höja kommunalskatten och hämma den unga stadens utveckling.

Stadsfullmäktige i Landskrona finna i likhet med reservanten hr Odelberg, att allmänt rusdrycksförbud svårligen kan effektivt genomföras utan hålla före, att vårt folks uppfostran till nykterhet och sedlighet bäst främjas genom undervisning i skolorna om skadligheten av missbruket av alkoholhaltiga drycker samt genom stödjande av strävandena, som ha nykterhet och sedlighet till mål, för att även hos det fullvuxna släktet på övertygelsens väg fortsätta det nykterhetsarbete, som skolan grundlagt. För Landskrona såväl som de övriga städerna vid Sundet skulle ett allmänt rusdrycksförbud helt visst komma att driva en stor del av befolkningen över till Danmark för tillfredsställande av sitt spritbegär, och helt säkert skulle det också draga med sig avslutandet därstädes av en hel del andra affärer till favör för vårt grannland och till vår nackdel.

Allmänna rådstugan i Skanör med Falsterbo yrkar avslag å kommitténs förslag, då av detsamma icke framgår, att det skulle vara till någon nytta för eller befordra nykterhetsrörelsens framåtskridande i dess helhet, och då kommunen i ekonomiskt hänseende skulle bliva därav lidande.

Kommunalnämnden och kommunalstämman i Båstads köping anföra, att enär det av kommitterade framställda förslaget förutsätter införande av allmänt spritförbud i hela riket, och då nämnden och stämman anse ett sådant förbud vara ett oberättigat ingrepp i den enskildes frihet, avstyrkas de av kommitterade framställda förslagen, och anse stämman och nämnden för övrigt den Båstads köping erbjudna ersättningen för mistade brännvinsmedel vara alldeles otillräcklig.

C. Yttranden i vilka huvudsakligen ekonomiska skäl anförts för avstyrkande.

Magistraten och stadsfullmäktige i Piteå anföra, att då inkomsten av brännvinsförsäljningsmedel är av största betydelse för stadens finanser, vilka ordnats bland annat under den förutsättning, att nämnda medel under en avsevärd tid framåt skulle oavkortade inflyta enligt hittills gällande grunder, synes det uppenbart, att berörda inkomst icke bör frånhändas staden med mindre än att densamma erhåller fullt vederlag. Det årtionde, som i betänkandet lagts till grund för beräkningen av medeltalet av stadens inkomster från brännvinsförsäljningsmedlen, har emellertid på grund av flera tillfälliga omständigheter för Piteå stad varit ganska ogynnsamt, och till följd härav har även det fasta anslag, som föreslagits skola utgå till staden såsom vederlag, beräknats lägre än vad till detsamma under normala försäljningsförhållanden i medeltal bort uppgå.

Då staden således icke synes kunna påräkna att enligt förslaget erhålla fullt vederlag för de brännvinsförsäljningsmedel, som enligt nu gällande föreskrifter till staden utgå, avstyrka stadsfullmäktige och magistraten ifrågavarande förslag.

Stadsfullmäktige i Vimmerby. Då enligt kommitterades förslag inkomsterna av rusdrycksmedlen skulle nedbringas vad Vimmerby stad beträffar till cirka 10,000 kronor, motsvarande en ökning av omkring 2 kronor per bevillningskrona, en ökning som skulle bliva alltför kännbar för staden, som beräknat sina stora utgifter efter nuvarande inkomster av sprithanteringen, och dessutom inga utsikter finnas för staden att skaffa sig nya inkomstkällor, så avstyrka stadsfullmäktige det av kommitterade framlagda förslaget.

Stadsfullmäktige i Karlshamn anföra, att då den ersättning, som till staden skall utgå för indragna brännvinsförsäljningsmedel, därest betänkandet bifalles, utgör en väsentlig minskning i den inkomst, staden för närvarande får tillgodonjuta av brännvinsförsäljningsmedlen, vilken synnerligen väl behöves för bestridande av stadens dryga utgifter, och då betänkandet dessutom i flera avseenden synes vara mindre tillfredsställande, såsom t. ex. däri, att årligen betydande belopp skola avsättas och fonderas för icke fullständigt klart insedda ändamål, under det att nya skattekällor för bestridande av statens utgifter måste uppsökas, avstyrka stadsfullmäktige för sin del bifall till denna frågas lösning enligt det avgivna betänkandet.

Stadsfullmäktige i Sölvesborg anföra, att det i betänkandet innefattade förslaget måste anses vara för stadssamhällena ekonomiskt sett synnerligen ofördel-

aktigt. Städerna böra icke jämnställas med landsbygden i betraktande av de dryga kostnader, som drabba städerna för underhåll av magistrat, polisväsen, belysning och mycket annat. För Sölvesborg skulle den föreslagna förordningen år 1915 innebära en minskning i inkomsterna av omkring 15,000 kronor. Den ersättning i bidrag för undervisningsväsendet, som staten häremot skulle lämna, är så minimal, att den icke står i något rimligt förhållande till minskningen i spritmedlen. Stadsfullmäktige avstyrka därför bestämt förslagets antagande.

Stadsfullmäktige i Ystad anföra, att det visserligen kan tänkas, att, med nykterhetsrörelsens växande omfattning, krav på särskilda åtgärder till begränsande av rusdryckshandeln i kommunerna alltmer kunna framträda och att dessa krav kunna taga sig form av långt gående inskränkningar i försäljningsrätten. Härav skulle följaktligen minskning i vinsten av rusdryckshanteringen vara att vänta, vilket skulle göra det nödvändigt för kommunerna att med hänsyn till dessa förhållanden ordna sin ekonomi. Men den minskning i stadens inkomster, som skulle följa av förslagets genomförande, är så betydande och stadens ekonomiska bärkraft torde därigenom så avsevärt komma att nedgå, att stadsfullmäktige hysa stora betänkligheter mot förslagets upphöjande till lag, i synnerhet som förslaget med undantag för utgifterna till skolväsendet, icke angiver någon utväg till direkt minskning av städernas utgifter, och dessutom alla av brännvinsförsäljningen följande olägenheter kvarstå. Även synes det vara vanskligt att redan nu innan övergångstiden för 1905 års förordning tilländalupit göra sådana vittgående förändringar, varom det är fråga. Stadsfullmäktige avstyrka alltså bifall till det ifrågavarande förslaget.

Stadsfullmäktige i Trälleborg anföra, att Trälleborgs stads andel i brännvinsförsäljningsmedlen ökas för varje år och att vad Trälleborgs stad beträffar fördelningen enligt 1905 års brännvinsförsäljningsförordning icke som kommittén uppgiver förorsakat en avsevärd minskning jämfört med fördelningen enligt 1895 års förordning, utan tvärtom resulterat i en ökning av omkring 3,000 kronor per år. Även om man utgår ifrån, att konsumtionen av spritdrycker icke kommer att ökas, så torde man dock med bestämdhet kunna säga, att Trälleborgs stads andel av brännvinsförsäljningsmedlen under en följd av år kommer att successivt ökas och detta i rätt avsevärd grad, om försäljningsprisen komma att höjas och samtidigt bliva enahanda över hela landet. Vid sådant förhållande kommer kommitténs förslag, upphöjt till lag, att på ett synnerligen störande sätt ingripa i stadens ekonomi och vålla stora svårigheter för uppfyllande av de förbindelser och betalande av de utgifter, som äro en följd av de för samhällets ekonomiska bärkraft synnerligen stora anläggningar och arbeten, som staden dels utfört, dels beslutat utföra. Stadsfullmäktige vilja icke bestrida, att det föreliggande förslaget från nykterhetssynpunkt är av betydelse, men då Trälleborgs stad skulle få avsevärt minskade inkomster, därest kommitténs förslag bleve genomfört, anse sig stadsfullmäktige förhindrade att tillstyrka det av rusdrycksmedelskommittén framlagda betänkandet och förslaget i ärendet.

Stadsfullmäktige i Halmstad. »Från principiell synpunkt hava stadsfullmäktige intet att erinra mot att samtliga inkomster av rusdrycksmedlen indroges till staten men dock endast under förutsättning, att vederbörande kommuner etc. (särskilt stadskommunerna, för vilka frågan har den största betydelsen) åtminstone någorlunda varda ersatta för de mistade inkomsterna. Men kommitténs förslag till ersättningsfrågans lösning synes stadsfullmäktige alldeles otillfredsställande.» Kommitténs beräkningssätt »medför ett för städerna synnerligen ogynnsamt resultat, enär ifråga-

varande inkomster under de fem till sex första åren av perioden 1901—1910 voro avsevärt lägre än under senare delen av perioden, till en del beroende därpå, att under senare delen av perioden i samband med 1905 års lagstiftning rörande försäljning av brännvin en mängd spritförsäljningsrättigheter å landsbygden indrogos, varigenom inkomsterna av spritförsäljningen ännu mer än förut koncentrerades till städerna. Härtill kommer, att under de ifrågavarande tio åren städernas folkmängd liksom deras utgifter blivit betydligt ökade, varför det är obilligt att till grund för beräkningen lägga en tidsperiod, då såväl invånareantal som utgifter voro väsentligt mindre. Om man skall utgå från någon viss tidsperiod vid beräkning av städernas inkomster av rusdrycksmedlen bör man välja en tidsperiod, därunder medeltalet av inkomsterna närmelsevis motsvarar de nuvarande förhållandena. I sådant fall borde man lämpligen såsom ock skett i gällande brännvinsförsäljningsförordning ifråga om fördelningen av brännvinsmedlen utgå från en femårsperiod, som börjar efter den 1 oktober 1907, då nämnda förordning trädde i kraft. Emellertid synes det stadsfullmäktige icke vara lämpligt att, såsom kommittén föreslagit, den ersättning, som skulle till stadskommunerna utgå för rusdrycksinkomsternas bortfallande, fixerades till ett en gång för alla för varje stadskommun bestämt belopp, helst som det icke ens föreslagits någon garanti för att stadskommunerna skulle komma i varaktigt åtnjutande av det dem tilldelade beloppet eller del därav. Det stode ju i statsmakternas skön att när som helst besluta om indragning av beloppet, liksom ock de nu betydande kommunalskatterna från spritbolag m. fl. torde komma att bortfalla.

Stadsfullmäktige kunna därför ej tillstyrka att ersättningen till städerna bestämmes i den form kommittén föreslagit. Det riktigaste synes vara, att ersättningen utgår på det sätt, att staten för all framtid övertager något städerna åliggande varaktigt onus. För ett dylikt övertagande torde av flera skäl intet onus vara lämpligare än fattigvården. Först och främst är denna tunga i ej oväsentlig grad beroende av rusdryckerna; och om staten övertoge sagda onus stode det i statens eget skön att minska fattigvårdstungan genom fortgående restriktioner i brännvinsförsäljningslagstiftningen och uppmuntrande av nykterhetsverksamheten. Vidare torde städernas utgifter för fattigvården och deras nuvarande inkomster av rusdryckerna åtminstone någorlunda motsvara varandra, särskilt om man bland sagda inkomster inberäknar även den betydande kommunalskatten av spritbolag m. fl.» »Man kunde väntat, att kommittén skulle gjort närmare undersökning i denna fråga och verkställt utredning av fattigvårdskostnaderna i rikets kommuner i förhållande till kommunernas inkomster av rusdrycker; så har emellertid icke skett, men då stadsfullmäktige anse en utredning härutinnan alldeles nödvändig måste stadsfullmäktige redan av denna anledning avstyrka bifall till kommitténs förslag. I varje fall skulle ett bifall till kommitténs förslag alldeles givet medföra en högst väsentlig rubbning av städernas ekonomi, enär den ersättning, som kommittén föreslagit, är — oavsett dess olämpliga form — alldeles otillräcklig för att ens närmelsevis motsvara städernas nuvarande inkomster av rusdrycksmedlen.»

Då stadens inkomster av rusdrycksmedlen under år 1911 utgjort 105,741: 48 kronor, bleve hela vederlaget för detta belopp enligt kommitténs förslag i runt tal 54,000 kronor med någon förhöjning under åren till och med år 1920.

Stadsfullmäktige i Tidaholm anse angående kommitténs förslag i dess helhet, »att detsamma i sin nuvarande form ej bör förordas till Kungl. Maj:ts bifall. Den däri mot viss ersättning av statsmedel föreslagna indragningen av städernas alla brännvinsmedel synes ingalunda föra dessa fram mot frigörelse från ekonomiskt

beroende av rusdrycksmedlen, då städerna i alla fall skulle få ungefär samma belopp som eljest, ehuru med statskontoret som mellanhand mellan brännvinsbolaget och staden. Ej heller synes denna föreslagna åtgärd lämplig, då den nu gällande förordningen angående brännvinsförsäljningsmedlens fördelning ej är äldre än sedan år 1905. Att en lag upphäves, innan den ens hunnit till sina verkningar prövas, torde snarare skada än gagna. Följer man i vårt land den historiska utvecklingen av lagstiftningen rörande brännvinsmedlens fördelning alltifrån lagen av år 1619 — — — så ser man vad under den tiden gång efter annan fråntagits städerna av sådan inkomst eller ända intill 71 procent. Skulle nu kommitténs förslag och alldeles särskilt herrar Ekmans, Ericssons och Kvarnzelii reservation bliva lag och inkomsten av brännvinsförsäljningsmedlen ytterligare minskas för att enligt reservationen slutligen eller år 1936 alldeles upphöra, bleve det till oberäknelig skada för de flesta städer, vilka vid sina anordningar räkna med fortsatt inkomst från brännvinsförsäljningsmedlen. Andra städer, och gäller detta alldeles särskilt Tidaholm, hava i nykterhetsvänligt syfte i det längsta sökt avstå från den inkomst en brännvinshandel på platsen skulle skänka, men hava därunder förhållandena utvecklat sig så, att fullmäktige dock slutligen ansett sig tvungna att anlita denna inkomstkälla.» »Bleve förslaget lag skulle Tidaholms samhälle ej blott gå miste om den avsedda och för detsamma nödvändiga inkomsten utan även bliva utan *varje* ersättning därför, och vore detta lönen för ett allvarligt och långvarigt, ehuru slutligen misslyckat, försök att reda sig utan den inkomst, som försäljning av spritvaror till Tidaholm och dess handelsområde medfört, och som nu går och hela tiden gått till våra grannstäder, vilka även därför i framtiden finge den ersättning, som rättvisligen skulle tillkomma Tidaholm. Stadsfullmäktige skulle under sådana förhållanden ej kunna annat än djupt beklaga, att samhället under flera år hängivit sig åt dylika ideella känslor och på så sätt så att säga försetat sin rätt, och varigenom ej vi utan våra grannstäder ej endast haft utan även i framtiden skulle komma att ha fördel. Stadsfullmäktige måste därför för sin del på det livligaste avstyrka, att kommitténs förslag förordas som lag.»

Stadsfullmäktige i Arvika yrka, att de av kommittén framställda förslagen icke måtte av Riksdagen bifallas. Som skäl härför anföra stadsfullmäktige, att kommitterade i sitt förslag vid beräkning av de städerna tillkommande ersättningsbeloppen synas ha utgått från för städerna mycket ofördelaktiga grunder och att kommitterades förslag icke torde medföra och icke heller synes vara avsett att medföra någon minskning i vare sig tillverkningen eller förbrukningon av rusdrycker. Städerna komma icke heller att erhålla någon verklig garanti för framtiden beträffande utbetalandet till dem av de föreslagna ersättningsbeloppen, och framhålla stadsfullmäktige, att fondbildning under betryggande former vore ett vida bättre medel för kommunernas frigörande från ekonomiskt beroende av rusdrycksh anteringen. Stadsfullmäktige påpeka slutligen, att en ny kommitté med ännu mera vittomfattande och allsidiga utredningsuppgifter nu blivit tillsatt.

Stadsfullmäktige i Härnösand, som icke ingått på granskning av betänkandet från annan synpunkt än den för staden rent ekonomiska, avstyrka förslagets antagande och anföra som skäl härför, att den minskning, som genom förslagets antagande skulle uppkomma i stadens inkomster, ovillkorligen måste menligt inverka på stadens ekonomi, då staden har rätt avsevärda amorteringslån, vid vilkas kalkylering förutsatts, att ingen ytterligare minskning i inkomstposten brännvinsmedel skulle förekomma än den genom 1905 års försäljningsförordning bestämda. Den under amorteringstiden uppkommande bristen skulle sålunda, då minskning av de ordinarie

utgifterna icke kan påräknas, behöva täckas genom ytterligare höjning av de redan nu högt uppdrivna kommunalutskylderna.

Magistraten i Eskilstuna har icke något att erinra mot syftet med det föreliggande förslaget, men då förslaget i vad det avser stadskommunernas frigörande från det ekonomiska beroendet av rusdrycksmedlen i allmänhet icke synes lämna städerna full gottgörelse för de inkomster dessa enligt förslaget komme att gå förlustiga, anser sig emellertid magistraten vad städerna vidkommer förhindrad tillstyrka den ifrågasatta reformens genomförande på de grunder, som härför föreslagits av kommittén.

Magistraten i Vimmerby framhåller, att under den senaste tioårsperioden inkomsterna av rusdrycksmedlen visserligen i allmänhet ökats för Sveriges städer men att under samma tid även städernas utgifter och invånarnes skattebördor på ett synnerligen oroväckande sätt stigit. »Uppenbart är, att med den avskrivning av 2 procent å städernas andelar i brännvinsmedlen, som enligt gällande bestämmelser skall äga rum intill år 1921, städernas inkomster av brännvinsmedlen komme att väsentligt minskas. Då ingen anledning finnes att antaga, att den tendens till ökning av städernas utgifter, som på senare tider över allt visat sig konstant, skall upphöra, komma städernas behov av brännvinsmedel såsom hjälp till de stora utgifterna icke att under de närmaste åren minskas. Under sådana förhållanden synes magistraten en allvarsam fara hota städernas icke alltför starka ekonomi, om den av reservanterna föreslagna fullständiga avskrivningen av städernas inkomster av rusdrycksmedlen nu bleve beslutad. Emot en sådan fullständig avskrivning torde städerna nödgas att på det bestämdaste protestera. Det synes magistraten vara klokt, om statsmakterna med avseende på städernas andelar av brännvinsmedlen såge tiden an, till dess den redan beslutade avskrivningen blivit fullständigt genomförd, varefter en statistik över städernas inkomster av brännvinsmedlen och deras ekonomiska utveckling under ytterligare en tioårsperiod kunde giva en klarare uppfattning om möjligheten av ytterligare inskränkning av städernas inkomst av brännvinshandeln. En fixering till visst belopp just nu av städernas ersättning av brännvinsmedlen synes icke vara nödvändig för genomförande av en förändring i övrigt av dessa vinstmedels användning. Ett beslut, varigenom städerna skulle erhålla ett visst belopp av brännvinsmedlen, vare sig därstädes idkades brännvinsförsäljning eller icke, skulle utan tvivel verka därhän, att det stora flertalet svenska städer skulle avskaffa brännvinsförsäljningen inom sina områden, då den ekonomiska vinsten av densamma upphörde. Genomförande av kommitténs förslag skulle under sådana förhållanden till sina följder i det närmaste vara liktydigt med allmänt spritförbud. Då magistraten för sin del icke är övertygad, att dylika lagbestämmelser skulle vara för landet lyckliga», avstyrker magistraten det föreliggande lagförslagets antagande.

Kommunalnämnden i Sollefteå köping kan icke biträda det i betänkandet avgivna förslaget till lag, då de belopp och de förmåner, varmed köpingens andel i brännvinsmedlen skulle ersättas, i så högst väsentlig grad understiga, vad som beräknats utgå.

II. Yttranden innehållande tillstyrkande av rusdrycksmedelskommitténs förslag.

Följande myndigheter och korporationer hava antingen lämnat kommitténs förslag utan anmärkning eller med vissa ändringar eller villkor tillstyrkt detsamma; dock må anmärkas, att ett flertal myndigheter och korporationer yttrat sig allenast angående vissa delar av förslaget:

lantbruksstyrelsen,

överståthållarämbetet samt Konungens befallningshavande i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Kronobergs, Kalmar, Gottlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län,

landstingen i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands och Kronobergs län, i Kalmar läns norra och södra landstingsområden, i Gottlands, Blekinge, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Västmanlands och Västernorrlands län,

rikets samtliga hushållningssällskap,

magistraten och stadsfullmäktige i Uppsala, Enköping, Nyköping, Mariefred, Trosa, Jönköping, Eksjö, Kalmar, Oskarshamn, Göteborg, Marstrand, Lysekil, Uddevalla, Strömstad, Mariestad, Lidköping, Skara, Skövde, Hjo, Falköping, Kristinehamn, Filipstad, Örebro, Askersund, Nora, Sala, Arboga, Gävle, Söderhamn, Hudiksvall, Sundsvall, Örnsköldsvik, Umeå, Skellefteå och Luleå,

stadsfullmäktige i Stockholm, Södertälje, Vaxholm, Norrtälje, Öregrund, Eskilstuna, Torshälla, Linköping, Norrköping, Söderköping, Vadstena, Skänninge, Växjö, Västervik, Visby, Karlskrona, Ronneby, Kristianstad, Simrishamn, Ängelholm, Malmö, Lund, Hälsingborg, Eslöv, Laholm, Varberg, Kungsbacka, Kungälv, Alingsås, Borås, Ulricehamn, Åmål, Falun, Säter och Hedemora,

magistraten i Strängnäs, Gränna, Lindesberg, Härnösand, Östersund och Luleå,

allmänna rådstugan i Östhammar,
stadsstyrelsen och stadsfullmäktige i Borgholm,
municipalstyrelsen och stadsfullmäktige i Haparanda,
stadsstyrelsen i Arvika,
municipalstyrelsen och kommunalfullmäktige i Malmköpings köping,
kommunalstämman och kommunalnämnden i Mörbylånga och Vara köpingar,
kommunalstämman i Mönsterås och Nybro köpingar,
municipalfullmäktige i Ljungby köping,
kommunalfullmäktige i Hörby köping,
kommunalnämnden och kommunalfullmäktige i Hässleholms köping,
kommunalnämnden i Säffle köping,
kronofogden i Södra Ångermanlands övre fögderi samt
Svenska stadsförbundet.

Ur utlåtanden från nämnda myndigheter må följande allmänna synpunkter anföras:

Överståthållareämbetet. Genomförandet av det av kommittén framlagda förslaget skulle föra med sig, att kommuner, landsting och hushållningssällskap bleve frigjorda från ekonomiskt beroende av rusdrycksmedlen. Så skulle däremot icke bliva förhållandet med staten. Statens beroende av dessa medel skulle i stället ökas. Ett eventuellt rusdrycksförbud skulle för staten medföra icke blott förlust av hittillsvarande inkomst av rusdryckshantering utan även skyldighet att med medel, anskaffade på annat sätt, gälda det kommuner, landsting och hushållningssällskap tillförsäkrade vederlaget, och vederlagssumman skulle på sätt kommittén även framhållit ökas i den mån antalet folkskollärare tillväxte. En ökning måste även vara att motse som följd av att statsmakterna inom längre eller kortare tid torde känna sig förpliktade att höja minimiavlöningen för lärarne. Förslaget medför icke för staten frigörelse från beroendet av rusdrycksmedlen och kan följaktligen icke anses direkt befrämja de nykterhetssträvanden, för vilka det tillkommit. Vissa omständigheter tala dock för att förslaget det oaktat kan bliva till nytta. Den ifrågasatta fondbildningen innebär åtminstone en strävan att förhindra, att statens beroende av rusdrycksmedlen i framtiden ökas. Huruvida ur andra synpunkter åtgärden kan vara lämplig är vanskligt att avgöra. Genom indragningen till statsverket av alla rusdrycksmedlen skulle staten erhålla frihet att utan hänsyn till kommunala intressen vidtaga de åtgärder för nykterheten, som i framtiden kunna anses önskvärda, och å andra sidan skulle de ekonomiska följder för statsverket, som ett absolut förbud mot eller en allvarligare inskränkning av rusdryckshanteringen komme att medföra, innebära en kraftig varning mot vidtagande på detta område av åtgärder, som sedermera kunna befinnas förhastade. En fondering på sätt Stockholms stadsfullmäktige i sitt utlåtande ifrågasatt av viss del av det stadskommunerna tillkommande vederlaget skulle givetvis, om ock först i en rätt långt avlägsen framtid, underlätta statens frigörelse från beroendet av rusdrycksmedlen.

Konungens befallningshavande i Stockholms län. Det framgår av betänkandet, att kommitténs ledamöter icke funnit möjligt att befria staten från ekonomiskt

beroende av rusdrycksmedlen. Detta synes också vara helt naturligt, då det nämligen icke torde kunna ifrågasättas, att så länge tillverkning och försäljning av alkoholhaltiga drycker förekommer inom landet befria dessa näringar från avgifter till det allmänna, och om man vill förhindra att dessa medel till någon del direkt tillgodokomma landstingen, hushållningssällskapen eller kommunerna torde en sådan anordning icke kunna undvikas, varigenom medlen komma att direkt ingå till statsverket. Mot den av kommittén sålunda intagna principiella ståndpunkten beträffande den framtida dispositionen av ifrågavarande medel har Konungens befallningshavande icke något att erinra.

Konungens befallningshavande i Blekinge län. Beträffande principfrågan rörande lämpligheten av städernas, landstingens och hushållningssällskapens frigörande från det ekonomiska beroendet av rusdrycksmedlen är Konungens befallningshavande fullt ense med kommitterade. Förhållandena inom landet torde vara sådana, att ur många synpunkter lyckligast vore, om det rådande systemet att uppgöra statens och kommunernas budgeter med fästat avseende å inkomsterna från rusdryckshanteringen kunde upphöra. Ett gillande av kommitterades åsikter härutinnan innebär, såsom kommitterade själva framhållit, givetvis icke ett godkännande av de framkomna kraven på allmänt rusdrycksförbud utan endast ett framhållande av nödvändigheten att frigöra åtminstone kommunerna från beroendet av rusdrycksmedlen.

Konungens befallningshavande i Malmöhus län delar kommitténs principiella uppfattning rörande indragningen av brännvinsförsäljningsmedlen till statsverket. »Redan den historiska utvecklingen av lagstiftningen på lithörande område visar, hurusom statsmakternas strävan gått ut på att alltmer frigöra kommunerna från deras *direkta* beroende av brännvinsmedlen, och det förslag, som nu av kommitterade framlagts, torde beteckna den naturliga och följdriktiga slutpunkten av denna utvecklingslinje.

Om sålunda Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande är i princip ense med kommitterade i nämnda hänseende, finner Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande emellertid den form, på vilken kommitterade söka reglera frågan om ersättning till kommunerna för de föreslagna indragningarna icke odelat lyckligt funnen.»

Konungens befallningshavande i Göteborgs och Bohus län. »Om man icke avser annat än att på staten överflytta det beroende av rusdryckshanteringen, vari städer, vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap hittills stått, synes man kunna biträda vad kommittén i detta avseende föreslagit.» »Från ersättningstagarnes sida är det givetvis en fördel att icke behöva vara beroende av den oregelbundenhet i avkastningen, som brännvinsförsäljningen under olika år kan komma att visa, utan kunna för all tid beräkna den nu fluktuerande inkomsten av brännvinsmedlen till ett visst bestämt belopp, vartill kommer den ur nykterhetssynpunkt synnerligen betydelsefulla omständigheten, att stadskommunerna icke vidare bliva direkt intresserade av brännvinshandeln. Dock är genom en sådan lagstiftning all ökning av ifrågavarande inkomster utesluten för ovannämnda ersättningstagare. Vid en sådan lösning av frågan får man emellertid icke förbise, att därest statens inkomst av brännvinsmedlen, som ju i första hand äro avsedda att täcka ifrågavarande ersättningsbelopp, kunde komma att i avsevärd mån minskas eller rent av upphöra, staten för fullgörande av sin enligt kommitténs förslag gjorda utfästelse skulle kunna tillskyndas betydande utgifter, för vilkas täckande staten kunde nödgas tillgripa andra inkomstkällor. Statens beroende av rusdryckshanteringen kan således icke sägas genom detta förslag hava upphört.»

Konungens befallningshavande i Älvsborgs län har för sin del icke funnit kommitténs betänkande och förslag föranleda till annan erinran, än att lämpligheten av den av kommittén föreslagna fonderingen för icke angivna ändamål av brännvinsmedlen synes tvivelaktig.

Konungens befallningshavande i Skaraborgs län. Mot kommitténs förslag i fråga om kommunernas, landstingens och hushållningssällskapens frigörande från ekonomiskt beroende av rusdrycksmedlen har Konungens befallningshavande i huvudsak icke något att erinra, utan vill på det livligaste tillstyrka detsamma.

Reservanterna hrr Ekmans m. fl. förslag finner sig Konungens befallningshavande desto hellre böra avstyrka, som kommitténs uppdrag, så vitt Konungens befallningshavande fattat det rätt, avsett att bygga på nu gällande förhållanden och att icke vidtaga någon ändring i de genom 1905 års förordning angående försäljning av brännvin införda bestämmelser rörande förhållandet mellan städerna och landskommunerna beträffande fördelningen av de från brännvinshanteringen härflytande medlen.

Konungens befallningshavande i Värmlands län. Riksdagen har uti det föreliggande ämnet givit uttryck för den uppfattning, att det allmänna väl icke kunde helt och hållet frigöras från beroendet av rusdrycksmedlen, och har Riksdagen i betraktande härav anhållit om utredning angående frigörelse i större eller mindre mån från ekonomiskt beroende av dessa medel. Sin principiella ståndpunkt i frågan hava också kommitterade angivit sålunda, att förslag, som förutsatte lagstadgat förbud mot all tillverkning och försäljning av rusdrycker, oavvisligen krävde anvisandet av nya inkomstkällor i de mistade inkomsternas ställe. I detta hänseende torde kommitterade givit tillräcklig motivering för sin uppfattning om de stora svårigheter, som redan från finansiell sida måste möta för uppgörande av förslag i ämnets hela vidd. Med hänsyn till de ekonomiska värden sprithanteringen representerade och varom kommitterade lämnat en utförlig utredning, kan Konungens befallningshavande därför icke annat än ansluta sig till den av kommitterades majoritet intagna ställning, däri kommitterade funnit sig icke kunna avgiva ett förslag, som utginge från förutsättningen av lagstadgat allmänt rusdrycksförbud.

Utan att vilja närmare inlåta sig på frågan om möjligheten av ett sådant förbuds genomförande anser Konungens befallningshavande dock, att kommitterade haft goda grunder för denna ståndpunkt liksom för det uttalande, att staten allt framgent måste tillgodogöra sig de inkomster, som från rusdryckshanteringen stå det allmänna till buds. Ett likställande av stat och kommun i avseende å intresset av rusdrycksmedlen synes vidare mindre naturligt, då uppenbart vore, att statsmakterna måste förutsättas oavsett ekonomiska fördelar äga vilja och förmåga att arbeta i nykterhetens sanna intresse. Den begränsning kommitterade alltså givit sitt förslag finner därför Konungens befallningshavande i allo väl grundad.

Men om anledning sålunda saknades att nu inbegripa även staten, ställa sig förhållandena helt annorlunda beträffande kommunerna. De ekonomiska intressena från brännvinsmedlen bliva här märkbara och ofta av den stora betydelse, att inkomsterna från brännvinsförsäljningen utgöra en frestelse att söka uppehålla denna försäljning, på samma gång som dessa medel alltid utgöra en källa till strider inom samhället. Av den statistiska utredningen framgår, att för år 1909 dessa medel i många fall uppgå till eller överstiga hela den kommunala uttaxeringen. Uppenbart skulle en indragning av ifrågavarande medel innebära ett djupt ingrepp i kommunernas ekonomi, på samma gång dock måste medgivas, att härigenom skulle tagas

ett betydelsefullt steg fram på nykterhetslagstiftningens område. I anslutning till kommitterades förslag härutinnan anser sig Konungens befallningshavande därför böra uttala sig för brännvinsmedlens indragning till statsverket under villkor, att motsvarande ersättning beredes kommuner, landsting och hushållningssällskap. Vad kommitterade härutinnan anfört vore allenast uttryck för vanliga rättsgrundsatser, som icke utan allvarlig kränkning kunde åsidosättas.

I avseende å det sätt, varpå vederlag skulle vederbörande tillgodokomma, ha kommitterade framlagt ett förslag, som i stort sett borde tillfredsställa rättvisa och billighet.

Konungens befallningshavande i Gävleborgs län. »Huru lovvärda nykterhetssträvandena än äro, när de inriktas på motverkan av dryckenskapen och dess i många avseenden ytterst betänkliga följder, känner Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande sig dock icke övertygad om vare sig det gagneliga eller ändamålsenliga uti en sådan extrem åtgärd som införande av förbud mot all tillverkning och försäljning av alkoholhaltiga drycker.» Konungens befallningshavande anser därför i likhet med kommittémajoriteten, »att man bör räkna med att tillverkning och försäljning av sådana drycker kommer att fortfara inom landet och att statsmakternas strävanden hädanefter såsom hittills böra begränsas till bekämpande av missbruket av dylika drycker, vilket otvivelaktigt kan ske med framgång även utan allmänt rusdrycksförbud. Ett led i dessa strävanden är den av kommittén föreslagna indragningen till statsverket av såväl brännvinsförsäljningsavgifterna som alla vinstmedel av brännvinshandeln. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande har intet att erinra mot detta förslag, som tillika förutsätter beredande av motsvarande gottgörelse till kommuner, landsting och hushållningssällskap för de inkomster av brännvinsmedlen, som genom indragningen fråntagas dessa. För befogenheten av denna gottgörelse äro fullgoda skäl anförda, och ehuru avsevärda svårigheter måste möta för en fullt rättvis uppskattning av den genom indragningen uppkommande förlust för kommuner, landsting och hushållningssällskap, som sålunda skall ersättas, synes likväl kommitténförslaget även i denna del på det hela taget tillfredsställande.» Mot förslaget gör Konungens befallningshavande i övrigt den anmärkningen, att när det gäller att nu genom särskild författning för framtiden fastslå det ersättningsbelopp, som årligen skall tillkomma städer och köpingar, beloppet i varje särskilt fall synes böra utjämnas åtminstone till fullt hundratal.

Landstinget i Malmöhus län finner i likhet med kommittén det vara önskvärt, att en förändring införes i bestämmelserna rörande brännvinsmedlens användning och fördelning, så att de personer och myndigheter, vilka det tillkommer att övervaka och ordna spritförsäljningen, icke av ekonomiska skäl kunna föranledas att uraktlåta något, som kan vara till gagn för främjande av ordning och nykterhet. Till vinnande av detta mål kan annan fullt verksam åtgärd icke ifrågasättas än att samtliga inkomster av spritförsäljningen indragas till statsverket, på samma gång som lämplig ersättning därifrån beredes kommunerna, landstingen och hushållningssällskapen. Det synes också vara tydligt, att dessa ersättningsbelopp böra bestämmas i förhållande till de andelar kommuner och övriga intressenter äga åtnjuta enligt bestämmelserna i 1905 års brännvinsförsäljningsförordning, och landstinget gillar kommitténs förslag, att stadgandena härom för vinnande av större trygghet fastslås i av Kungl. Maj:t och Riksdagen gemensamt antagen lag.

Landstinget finner emellertid det av kommitterade föreslagna sättet för avveckling, nämligen inlösningen av landstingens och kommunernas andelar i brännvins-

försäljningsmedlen genom statens övertagande av en eller flera av de landstingen och kommunerna för närvarande åliggande utgifter, icke vara förenligt med dessa korporationers rätt och befogenhet att fritt bestämma över användningen av samma medel.

Magistraten och stadsfullmäktige i Skara tillstyrka på det bestämdaste bifall till kommitténs förslag att brännvinsförsäljningsmedlen i sin helhet indragas till statsverket och att kommuner och de institutioner, som åtnjuta del av dessa medel, därför bekomma ersättning från statsverket, samt att denna ersättning bestämmes så, att den blir oberoende av brännvinsförsäljningsmedlens blivande belopp.

Magistraten och stadsfullmäktige i Gävle framhålla, med erkännande av det önskvärda i en sådan förändring i bestämmelserna rörande rusdrycksmedlens användning och fördelning att ordnandet av rusdrycksförsäljningen ur nykterhets- och ordningssynpunkt icke motverkas av ekonomiska hänsyn, att magistraten och stadsfullmäktige icke hava något principiellt att invända mot kommitterades förslag att indraga till statsverket samtliga brännvinsförsäljningsavgifter och vinstmedel mot vederlag till kommuner, landsting och hushållningssällskap för de medel, som de sålunda gå miste om, och av vilka deras ekonomiska utveckling i så hög grad varit beroende.

Magistraten och stadsfullmäktige i Umeå. De skäl, som av kommitterade åberopats till stöd för sitt beslut att icke framlägga något förslag i syfte att för statens vidkommande ersätta rusdrycksmedlen med andra inkomstkällor, finna magistraten och stadsfullmäktige beaktansvärda, och instämma de med kommittén i vad av densamma anförts till stöd därför, att intet förslag, byggt på förutsättningen av allmänt lagstadgat rusdrycksförbud, nu borde framläggas. Beträffande kommuner, landsting och hushållningssällskap framhåller kommittén med rätta, att därest man önskar undanrödja det missförhållande, som ligger däruti, att kommunens inkomster ökas i samma mån som konsumtionen av rusdrycker inom dess område stegras, ingen annan fullt effektiv åtgärd torde kunna ifrågasättas än att samtliga brännvinsförsäljningsavgifter och vinstmedel indragas till statsverket och lämplig ersättning beredes kommunerna i en eller annan form. Denna kommitterades mening delas av stadsfullmäktige och magistraten, vilka icke heller ha något att erinra mot kommitterades förslag beträffande de från statsverket utgående ersättningar, deras storlek, grunderna för deras fördelning eller de olika former, varunder ersättningarna böra utgå.

Stadsfullmäktige i Stockholm framhålla, att reformen bör avse att i möjligaste mån befria såväl staten som kommuner, landsting och hushållningssällskap från förbindelse med rusdryckshanteringen och att man snarast möjligt bör åstadkomma ett sådant förhållande ifråga om kommunerna, att deras myndigheter måtte fullt fritt och utan risk av ekonomisk förlust för respektive samhällen kunna omedelbart besluta införande av lokalt veto, därest detta ansågs önskligt. Det är dessa synpunkter, som böra vara vägledande vid reformförslagets utarbetande, men enligt stadsfullmäktiges uppfattning ha de likväl icke konsekvent blivit följda vare sig av kommitténs majoritet eller dess reservanter. Stadsfullmäktige anse nämligen, att efter majoritetens förslag statens frigörande lämnas alldeles ur räkningen. Visserligen fixeras det belopp, som får ingå till statsregleringen, till en viss bestämd summa, men denna är likväl högst betydande, och dessutom får avkastningen å den eventuella fonden användas för vilka utgifter som helst enligt Kungl. Maj:ts och Riksdagens beslut. Med majoritetens förslag föreligger vidare onekligen den risken för

kommunerna, att om den ifrågasatta reformen blivit verkställd och en stad därefter besluter tillämpa lokalt veto, den frestelsen uppstår att kort tid efteråt indraga den ersättning kommunen ansågs ha blivit garanterad. Förslag härom torde nog i varje fall komma att framställas. Kommittén förutsätter själv möjligheten av en ändring uti den blivande förordningen vid övergångsperiodens slut, och vid densamma kunna lätt dylika tankar vinna gehör. Skulle det så på allvar ifrågasättas att frigöra även staten finge man erfara, huru svårt det bleve att fullgöra den ersättningsplikt, som staten åligger i förhållande till kommunerna, och deras kvarstående indirekta beroende av rusdrycksmedlen bleve uppenbart. Något fullständigt frigörande ens av kommunerna föreligger således icke med majoritetens förslag.

Vad reservanternas förslag angår medför detta däremot vad städerna beträffar ett fullständigt frigörande inom viss årsperiod genom avskrivning av samtliga de inkomster, som nu beredas dem av rusdrycksmedlen. Ifråga om statens frigörande ha reservanterna bibehållit kommitténs förslag med vissa smärre ändringar. Visserligen åstadkomma reservanterna ett fullständigt frigörande av städerna, men från kommunal synpunkt måste det anses betänkligt att förminska de uti snabb utveckling stadda stadssamhällenas beräknade inkomster med så avsevärda belopp, som det här är fråga om. Den svagheten vidlåder även reservanternas förslag, att staten i en eller annan form åtnjuter fördel av de medel städerna försaka.

Stadsfullmäktige i Nyköping anse det nödvändigt, att staten, kommunerna, landstingen och hushållningssällskapen frigöras från ekonomiskt beroende av rusdryckshanteringen men att åtgärderna för ett sådant frigörande måtte präglas av rättvisa och försiktighet, så att icke särskilt kommunernas ekonomiska stabilitet rubbas.

Stadsfullmäktige i Kungsbacka anse det vara för rusdrycksfrågans lösande på ett fullt självständigt sätt nödvändigt, att staten, kommunerna och övriga institutioner, som numer erhålla andel av rusdrycksmedlen, frigöras från ekonomiskt beroende av dessa. Stadsfullmäktige ha för sin del icke heller något att erinra mot vad pluraliteten i den kommitté, som verkställt utredningen, föreslagit beträffande stadssamhällenas frigörande från dylikt beroende, utom ifråga om medeltalsberäkningen.

Stadsfullmäktige i Ulricehamn anföra, att »vad först beträffar behovet av kommunernas frigörande, så vilja stadsfullmäktige vitsorda, att det ekonomiska beroendet av rusdrycksmedlen medför olägenheter i samma mån som beroendet är mer eller mindre starkt. Det lärer icke kunna undvikas, att, så länge de medel, som härflyta av inom kommunen driven brännvinshantering, utgöra en av kommunens allra väsentligaste inkomstposter, de för kommunen beslutande mer eller mindre medvetet måste taga hänsyn till den ekonomiska synpunkten även vid bedömandet av frågor, där de avgörande synpunkterna borde vara av helt annan art. En ändring av det nuvarande tillståndet i den riktning betänkandet åsyftar, kan därför helt visst kännas såsom en lättnad för de enskilda, liksom en sådan ändring också skall undanrödja mången anledning till meningsskiljaktighet inom de kommunala korporationerna. Den rådande obeständigheten på nykterhetslagstiftningens område medför icke blott för kommunerna utan även för landstingen och alldeles särskilt för hushållningssällskapen ett tillstånd av ekonomisk osäkerhet, som ingalunda är ägnad att befordra en sund hushållning. Lika visst som det för den enskilde är önskvärt att kunna för en längre tid framåt någorlunda överskåda sin ekonomi, lika visst är sådant önskvärt jämväl för samhällen och korporationer. Ser man till statens förhållande till rusdrycksmedlen bör emellertid bemärkas, att man

icke lärer kunna påstå, att staten är i egentlig mening beroende av dessa medel, åtminstone icke alls på samma sätt som de lägre samhällena. Staten har faktiskt resurser av helt andra slag och helt annan omfattning och saknar säkerligen icke vid något tillfälle möjlighet att om så anses erforderligt ersätta rusdrycksmedlen ur andra källor. Man kan icke heller befara, att de enskilda, som hava att såsom medlemmar av representationen deltaga i avgörandet av hithörande lagstiftningsfrågor, därvid skall låta sig påverkas av den omständigheten, att ifrågasatt lagändring kan för staten medföra en så småningom minskad inkomst.»

Stadsfullmäktige gilla alltså de skäl, kommitterade anfört för kommunernas, landstingens och hushållningssällskapens fullständiga frigörande från sitt nuvarande beroende av rusdrycksmedlen och hava icke heller något att erinra mot det av kommitterade föreslagna tillvägagångssättet härför, nämligen att rusdrycksmedlen i deras helhet indragas till statsverket mot att ersättning utbetalas till samhällen och korporationer för därigenom lidna förluster, men stadsfullmäktige finna på de grunder, som blivit anförda i hr Odelbergs reservation, att fog icke förefinnes för de åtgärder, som kommitterade föreslagit i ändamål för statens frigörande.

Stadsfullmäktige i Åmål hade för sin del icke något annat att erinra mot kommitténs förslag än att särskild bestämmelse synes böra träffas för det fall, att de i kommitténs hemställan mom. 6 omnämnda medlen något eller flera år icke skulle komma att uppgå till 40,800,000 kronor.

Magistraten i Nyköping instämmer i kommitténs uttalande, att ett förslag om införande av ett allmänt rusdrycksförbud icke kan sägas vara av de nuvarande förhållandena betingat och anför vidare, att det torde vara uppenbart, att med den växande nykterhetsrörelsen kraven på särskilda åtgärder till begränsande av handeln med rusdrycker komma att allt mera göra sig gällande, samt att, efter utvidgningen av rösträtten, kommunerna med den i sådant avseende dem förlänade rätt skola i allt större utsträckning tillmötesgå dessa krav. Följaktligen är en minskning i vinsten av rusdryckshanteringen att förvänta. Men kommuner, landsting och hushållningssällskap äro för sin ekonomi i hög grad beroende av den inkomst, de äga att uppbära från nämnda hantering; om denna inkomst, som vad städerna angår väsentligen reducerades genom 1905 års brännvinsförsäljningsförordning, bleve i någon avsevärd grad ytterligare minskad, utan att åt kommuner, landsting och hushållningssällskap bereddes motsvarande ersättning, skulle detta för kommunerna och de nyss nämnda institutionerna medföra vittgående och betänkliga följder. Det synes därför vara lämpligt och av omständigheterna påkallat, att åtgärder vidtagas för ett sådant ordnande av de ekonomiska förhållandena, att en minskning i rusdrycksmedlens belopp icke kommer att medföra de här ovan antydda olägenheterna. Magistraten finner kommitténs förslag, förutom ifråga om medeltalsberäkningen, vara väl grundade.

Magistraten i Gränna har intet att erinra mot kommitténs förslag i annan mån än att de kommunerna tillkommande andelarna i första hand böra användas till fattigvården samt att överskottet av rusdrycksmedlen ingår till statskassan.

Kommunalnämnden och kommunalfullmäktige i Hässleholms köping, som ansett, att ett yttrande över betänkandet bör inskränkas till att omfatta endast de kommunalekonomiska angelägenheterna, ha intet att erinra mot de av kommittén anförda skälen för kommunernas frigörande från ekonomiskt beroende av rusdrycksmedlen. Ett sådant frigörande skulle tvärt om vara till stor fördel, särskilt för de kommuner, inom vilka brännvinsförsäljning nu äger rum. Förutsättningen för frigörandet måste

emellertid vara, att kommunerna beredas vederlag för de inkomster, som de gå förlustiga.

Kommunalnämnden och kommunalstämman i Vara köping ha i huvudsak ingenting att erinra mot kommitténs förslag men anse övergångstiden vara alltför kort och förorda att den utsträckes 5 år till år 1919, enär många samhällen baserat sina finanser på grund av beräknade inkomster av brännvinsbolagen enligt 1905 års förordning, vadan en så oförmodad reducering av inkomsterna skulle medföra svårigheter.

Kommunalstämman i Nybro köping. Stämman anser, att det arbete, som utövas av nykterhetsföreningarna och enskilda nykterhetsvänner allestädes i vårt land burit rika frukter, men när rusdryckerna såsom nu är fallet äro lätt åtkomliga och supseden och rusdrycksbegäret djupt rotade bland folket, så behöves jämte undervisning om alkoholmissbrukets skadlighet för hämmande av dess skadliga verkan jämväl lämpliga lagstiftningsåtgärder, som göra rusdryckerna mera svåråtkomliga, ja till och med oåtkomliga, för allmänheten eller rentav rusdrycksförbud. Då nu kommitténs betänkande och förslag synas åsyfta eller åtminstone förbereda en möjlighet att genom lagstiftning åstadkomma rusdryckförbud, beslöt stämman för sin del tillstyrka kommitténs förslag.

III. Yttranden innehållande tillstyrkande av rusdrycksmedelskommitténs förslag i huvudsaklig överensstämmelse med de ändringar, som föreslagits av reservanterna hrr Ekman, Ericsson och Kvarnzelius.

Följande myndigheter hava tillstyrkt kommitténs förslag i huvudsaklig överensstämmelse med de ändringar, som föreslagits av reservanterna hrr Ekman, Ericsson och Kvarnzelius:

Konungens befallningshavande i Kopparbergs län,

landstingen i Jönköpings, Kristianstads, Örebro, Kopparbergs, Gävleborgs, Västerbottens och Norrbottens län,

stadsfullmäktige i Gränna, Falkenberg, Lindesberg och Luleå,

stadsstyrelserna i Huskvarna och Tidaholm,

kommunalstämman i Sundbybergs köping och Trollhättans kommun samt

Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling.

Av dessa myndigheter hava följande motiverat sina yrkanden på nedan angivet sätt.

Landstinget i Norrbottens län uppdrog åt en kommitté att avgiva yttrande över rusdrycksmedelskommitténs förslag, och framhåller nämnda kommitté, att majoriteten i rusdrycksmedelskommittén icke i frågan framlagt sådana förslag, att det mål, som fanns i kommitténs uppdrag angivet, nämligen ett frigörande i större eller mindre omfattning för staten och vissa korporationer från deras beroende av rusdrycksmedlen, kan uppnås. »Med ett godkännande av kommittémajoritetens förslag, som i stort sett endast leder till att uttaxeringen för vissa kommunala behov överflyttas till staten från de övriga samhälligheterna, vinnes, så vitt vi kunna finna, endast, att staten i än högre grad bindes av beroendet av att få inkomster av rusdrycksmedlen, alldenstund staten ytterligare åtager sig förpliktelser att gälda än större anpart av kommunernas utgiftsstat, på samma gång som kommunerna, om icke direkt så dock indirekt, i fortsättningen göras beroende av inkomsterna av rusdryckstrafiken.»

Däremot står reservanternas förslag i större överensstämmelse med det kommittén givna uppdraget, och åtminstone i någon mån leder detta förslag fram mot större möjlighet till frigörelse från beroendet av rusdrycksinkomsterna, även om också detta förslag icke tager steget fullt ut, då det gäller att skrida till ett definitivt avgörande i vad det gäller staten, landstingen och hushållningssällskapen, och även om i vissa detaljpunkter givetvis invändningar kunna göras mot de framlagda rikt-

linjerna. Landstingets kommitté gör gällande, att Kungl. Maj:t och Riksdagen utgått från den förutsättningen, att rusdryckstrafiken i framtiden kommer att genom lagstiftning inskränkas eller eventuellt upphöra, ty hade ej Kungl. Maj:t och Riksdagen haft denna uppfattning skulle det ha varit meningslöst att sätta igång en utredning sådan som den föreliggande. Utgår man från denna uppfattning, måste man yrka på att de åtgärder, som kunna ifrågakomma, leda till icke blott ett formellt oberoende av rusdrycksinkomsterna för kommunerna utan, åtminstone en gång i framtiden, också leda till ett verkligt oberoende av dessa inkomster för samtliga institutioner, som nu av rusdryckstrafiken erhålla större eller mindre tillskott till budgetens fyllande. Landstingets kommitté frågar sig då, huruvida något dylikt är möjligt att åstadkomma och pekar till en början på det visserligen för alla kända men enligt landstingskommitténs åsikt icke nog framhållna faktum, att rusdrycksmedlen i stort sett såväl efter som före ett eventuellt rusdrycksförbud eller en långt gående inskränkning av rusdryckstrafiken måste uttagas av de skattdragande, vadan man alltså icke kan påstå, att skattebördan för skattdragarna i sin helhet kommer att bli drygare i förra fallet. Tvärtom torde man med ledning av den av kommittén gjorda undersökningen kunna påstå, att en hel del utgifter, som nu tillskyndas kommunerna på grund av sprittrafiken, komma att vid fortskridande torrläggande efter en viss övergångstid minskas eller försvinna. »Visserligen måste man beakta, att ovannämnda skattebelopp uttagas på indirekt väg och alltså icke på så tydligt sätt till beloppets storlek framstå för de betalande. Men å andra sidan kan också framhållas, dels att vid en sådan skatteomläggning uttaxeringen kommer att falla på ett större antal betalande, dels ock att de som ytterligare tillkomma som skattebetalare på grund av denna reform äro just absolutisterna, vilka i allmänhet i egenskap av definitiva förbudsvänner icke torde vara ovilliga att påtaga sig de ekonomiska konsekvenser ett spritförbud eller inskränkning i rusdryckstrafiken kan medföra. Utgår man vidare från den förutsättningen, att den planerade fullständiga avskrivningen sker under en lämplig övergångstid med vissa årliga belopp, samt att de ersättningsbelopp, som på direkt beskattningsväg uttagas, kunna läggas progressivt på de skattebetalande enligt förut inom statsbeskattningen fastslagna grunder, så torde man kunna våga redan med stöd av dessa synpunkter och utan att avvakta en eventuell kommande detaljutredning av en skattelagstiftningskommitté helt generellt påstå, att det är möjligt att så småningom fullständigt avskriva rusdrycksinkomsterna.»

På grund av det anförda uttalar landstingskommittén i huvudsak sin anslutning till den av reservanterna framförda uppfattningen i frågan med tillägg av de synpunkter, som landstingskommittén gjort gällande.

Stadsfullmäktige i Falkenberg uttala sig i enlighet med reservationen för önskvärdheten av att stat, kommuner, landsting och hushållningssällskap så fort sig göra låter frigöras från ekonomiskt beroende av rusdryckshanteringen i syfte att därigenom bana väg för totalförbudet.

Stadsstyrelsen i Tidaholm anser det av reservanterna avgivna särskilda yttrandet i huvudsak vara synnerligen välbetänkt, då därigenom staten inom en viss begränsad tid skulle bliva fri från en redan nu på förhand i förhållande till spritinkomsten fastslagen bestämd summa som ersättning till de städer och samhällen, vilka nu hava en efter folkmängden och förhållandena i övrigt så ytterst olika inkomst av därstädes beviljade spriträttigheter. Stadsstyrelsen anser vidare, att den ersättning, som skulle utgå i och med rusdrycksmedlens indragning, rättvisast bör uppdelas efter folkmängden, varigenom städer och kommuner i synnerhet efter inom

desamma kyrkskrivna personernas antal i bidrag skulle erhålla ersättning till bestridande av deras utgifter för skolväsendet, fattigvården etc.

Kommunalstämman i Sundbybergs köping. Såväl de tidigare strävandena att göra hela riket mera delaktigt av brännvinsförsäljningsmedlen och den på senare tiden av såväl regering som riksdag accepterade tanken, att det allmänna bör frigöras från sitt hittillsvarande beroende av inkomsterna ifråga, som också det allt starkare kravet på lokalt veto, utmynna i en minskning i eller ett fullständigt borttagande av kommunernas hittillsvarande direkta inkomstandelar. Vid sådant förhållande synes en för alla enhetlig plan vara att föredraga. Ifråga om förslaget, att kommunernas direkta andelar av brännvinsförsäljningsmedlen skola ersättas av fasta, successivt sjunkande statsanslag, grundat på förutvarande inkomster under en 10-årsperiod och utgående oberoende av huruvida rusdrycksförsäljning förekommer eller icke, tillstyrker kommunalstämman åtgärder i sådan riktning under förutsättning likväl, att köpingar i förevarande avseende likställes med stad. Därvid synes dock den av några reservanter inom kommittén föreslagna fullständiga regleringen av berörda förhållande vara att föredraga framför kommittémajoritetens förslag, men likaväl som städer och köpingar under en 20-årig övergångstid utan nämnvärd svårighet böra kunna helt frigöras från sitt ekonomiska beroende av rusdrycksmedlen kan ock statens, landstingens och hushållningssällskapens beroende på enahanda sätt och under samma tidrymd undanrödjas, varjämte det allmännas beroende av från rusdryckshanteringen härflytande medel kan sägas fullständigt upphöra år 1935.

Kommunalstämman hemställer därför, att staten och övriga samhällsorgan helt frigöras i likhet med kommunerna och tillstyrker en lagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med det av hrr Ekman m. fl. reservationsvis framförda förslaget.

Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling. »Den samlade organiserade nykterhetsrörelsen i vårt land, vilken representeras av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling, har sedan decennier tillbaka det permanenta och fullständiga rusdrycksförbudet på sitt nykterhetspolitiska program. Representantförsamlingens ställning till nu föreliggande kommittéförslag måste därför i väsentlig grad bliva beroende av i vad mån de föreslagna åtgärderna kunna anses jämna vägen för en förbudslagstiftning. De motioner, som under flera riksdagar framställdes och som slutligen föranledde Riksdagen att i skrivelse till Eders Kungl. Maj:t begära utredning i frågan, hava också haft till syfte, att samhället skulle kunna, oberoende av statsfinansiella och kommunalekonomiska hänsyn, vid motarbetandet av alkoholismen tillgripa långt gående åtgärder, ytterst innebärande rusdryckshanteringens fullständiga undertryckande. Visserligen kom icke vid sammanjämkningen av kamrarnas skiljaktiga beslut detta syfte så klart, som det ur representantförsamlingens synpunkt hade varit önskvärt, att framträda i Riksdagens skrivelse i ärendet, då uttrycket 'frigörande i större eller mindre omfattning' lämnar möjlighet att i beslutet inlägga ganska skiljaktiga meningar. I varje fall torde dock Riksdagens skrivelse giva vid handen, att samhällets frigörande till viss omfattning ansågs böra genomföras, fastän enighet icke uppnåddes därom, att denna frigörelse med en gång skulle bliva fullständig. Med hänsyn härtill finner representantförsamlingen den mening, som fått uttryck i en av de vid betänkandet fogade reservationerna, att någon inskränkning i statens beroende av alkoholinkomsterna ej bör ske, icke stå i överensstämmelse med innebörden av 1909 års riksdags skrivelse i ärendet.

Även om samhället vid frigörandet av det allmänna från beroendet av alkohol-

inkomsterna ginge miste om betydande inkomster, skulle vinsten av ett från dryckessederna befriat folk vara väl värd detta pris. Det är nämligen vår livliga övertygelse, stödd icke blott på vanlig eftertanke och iakttagelse i det individuella livet, utan även på verkställda beräkningar av framstående socialstatistiska och nationalekonomiska forskare, att en från alkoholen befriad nation skulle äga en ekonomisk utvecklingsförmåga av helt annan art än de av dryckessedernas börda nedtyngda folken. Verkställda beräkningar angående t. ex. genomsnittsarbetarens dagliga utgifter för alkoholdrycker visa, vilken möjlighet till förbättrade bostadsförhållanden, till inköp av verkliga nyttigheter, framför allt bättre och rikligare föda, bättre kläder och skodon m. m., som skulle öppna sig för vidsträckta befolkningslager, därest frestelsen att nedlägga en del av arbetsförtjänsten på alkoholhaltiga drycker avlägsnades. En var kan inse, vad detta i sin ordning skulle betyda för omsättningen av dessa nyttigheter, vad det följaktligen skulle innebära i avseende på ökad skatteförmåga för den verkligt gagneliga industrien, för att icke tala om den samtidigt ökade skatteförmågan hos stora skaror för närvarande under skattestrecket stående medborgare.

I detta sammanhang må även erinras om vad redan reservanterna i sitt betänkande upplyst rörande de ökade möjligheter till arbetsförtjänst, som skulle bliva en följd av alkoholkapitlets successiva överflyttning till annan och nyttigare industri: enär antalet arbetare, anställda i rusdryckshanteringens tjänst, är proportionsvis mycket mindre än arbetareantalet i de flesta andra industrier med hänsyn tagen till penningvärdet av det producerade, så skulle alltså, därest alkoholindustrien betydligt inskränktes och slutligen försvunne för att omsättas i annan industri, ett vida större antal arbetare beredas existensmöjligheter. Detta faktum ställer i riktig belysning det ofta hörda argumentet mot en förbudsregim, att ett stort antal arbetare därunder skulle bli brödlösa.

Av de värdefulla bilagor, som åtfölja kommittéutlåtandet, framgår även vilka betydande inskränkningar i omkostnaderna för fattigvård — en av samhällets för närvarande ekonomisk sett allra tyngsta bördor — samt för domstols- och fångvårdsväsen, som sannolikt skulle bliva en följd av alkoholens avskaffande såsom njutningsmedel. Till de högst betydande bördor, som alkoholismen lägger på fattigvården och vilka i kommitténs hithörande bilaga med ostridigt talande siffror påvisas, kan läggas den ytterligare helt visst icke obetydliga tunga, som både fattigvårds- och sjukvårdsväsen får vidkännas genom vård av personer, som *indirekt* ha sina rusdrycksseder att tacka för sin fattigdom eller sjukdom, ehuru detta icke kan utläsas ur den offentliga statistikens siffror. Och vad den ökade hälsan och livskraften skulle betyda för arbetsduglighetens stärkande och indirekt för det allmänna välståndets ökning, det låter sig visserligen icke för närvarande med några exakta siffror uppvisas, men det ligger dock för varje allvarligt tänkande medborgare klart, grundat som det är i sakens natur.

Representantförsamlingen har velat särskilt understryka dessa synpunkter, enär det enligt dess mening är av utomordentlig vikt, att det förestående försöket till det allmännas frigörelse från beroendet av de inkomster, som härflyta från rusdryckshanteringen, måtte göras i den form och det syfte, att det jämnar vägen för en kraftig medverkan från statens sida i strävandet att undertrycka rusdryckshanteringen och fullständigt utrota dryckessederna.»

IV. Yttranden berörande särskilda delar av rusdrycksmedelskommitténs förslag.

A. Ersättningen till städer och vissa köpingar för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel.

a. Allmännare synpunkter.

Följande myndigheter hava på nedan angivet sätt uttalat sig i allmänhet angående kommitténs förslag till förordning om ersättning eller samtidigt yttrat sig angående flera olika grupper av ersättningstagare.

Överståthållareämbetet. Ifråga om beloppet av den ersättning, som i förevarande avseende enligt kommittéförslaget skulle tillkomma kommunerna, har vad Stockholms stad angår under ärendets behandling hos stadsfullmäktige påpekats, att genom bifall till förslaget en väsentlig minskning skulle ske i stadens inkomst av brännvinsförsäljningsmedel. Då emellertid stadsfullmäktige icke häremot framställt någon erinran saknar Överståthållareämbetet anledning ifrågasätta förhöjning av denna ersättning.

Konungens befallningshavande i Uppsala län anför, att de framtiden avseende förbindelser, som städer, landsting och hushållningssällskap iklätt sig vid beräkningen av tillskottet av brännvinsmedlen till de högre belopp de faktiskt åtnjutit äro så betydande, att en nedsättning av denna beräknade inkomst av den omfattning, kommitterades förslag visat sig innebära, skulle kunna för deras ekonomi medföra allvarliga rubbningar. Konungens befallningshavande anser på denna grund, att beloppet av de städer, landsting och hushållningssällskap tillkommande ersättningarna bör höjas antingen genom anläggande av annan för vederbörande mera förmånlig beräkningsgrund för dessa ersättningar, eller genom överflyttande helt eller delvis på statsverket av någon eller några av de vederbörande nu åliggande utgifter, såsom exempelvis för rättsväsende, polis och sjukvård, och skulle Konungens befallningshavande därvid för sin del vilja förorda den senare utvägen, särskilt vad rättsväsendet i städerna beträffar med hänsyn till önskvärdheten av att detta bleve att anse såsom en staten tillkommande angelägenhet.

Konungens befallningshavande i Södermanlands län. Stor försiktighet måste iakttagas för att icke rubba hushållningssällskapens samt en del städers och köpingars ekonomi, i synnerhet som ifråga om de senare ofta nog med avseende å gjorda

åtaganden för järnvägsanläggningar och annat man till huvudsaklig del grundat denna på den dem hittills tillförsäkrade andelen av brännvinsmedlen. Det gäller därför att bereda full ersättning för vad de förlorat, därest de dem tillkommande andelarna indragas till statsverket. När kommittén för varje ersättningsberättigad föreslår ett belopp, motsvarande de sista 10 årens medeltal, kommer densamma till ersättningar, som icke kunna i allo motsvara verkliga värdet av den rätt, som skall avstås. Så synes bland annat bliva fallet med avseende å länets landsting och hushållningssällskap samt städer och köpingen Malmköping, för vilka alla den föreslagna ersättningssumman avsevärt understiger det belopp av brännvinsförsäljningsmedel, som desamma under senaste åren uppburit. Konungens befallningshavande hemställer därför, huruvida icke ersättningen skulle kunna bestämmas efter annan grund, som mer än den föreslagna förebygger förlust för ersättningstagarne.

Konungens befallningshavande i Gottlands län anför, att någon befogad anmärkning näppeligen kan göras mot indragning av brännvinsförsäljningsmedlen till statsverket, då i sammanhang därmed förslag framlagts om beredande av ersättning åt kommuner, landsting och hushållningssällskap för den förlust de genom en dylik indragning skulle komma att lida. Av stor vikt är dock såsom kommittén jämväl framhållit, att ersättningen så nära som möjligt anpassas efter vad vederbörande kommuner och institutioner hittills uppburit. Att emellertid kommittén icke kan sägas ha fullt genomfört denna princip framgår därav, att kommittén vid bestämmandet av beloppet för ifrågavarande ersättning så vitt angår den till städerna direkt utgående andelen av brännvinsförsäljningsmedlen samt landstingens och hushållningssällskapens andelar av samma medel lagt till grund för beräkningen förhållandena under den senaste 10-årsperioden. Till följd därav, att genom nu gällande brännvinsförsäljningsförordning, som trädde i kraft för staden den 1 oktober och för landsbygden den 1 november 1907, ändrade grunder införts för brännvinsförsäljningsmedlens fördelning, har denna beräkning åtminstone beträffande länets landsting och enda stad blivit missvisande, i det att under de år, som förflutit efter nämnda ikraftträdande, stadens och landstingets andelar av brännvinsförsäljningsmedlen uppgått till väsentligt högre belopp än under de övriga åren av perioden. Konungens befallningshavande hemställer därför, att till grund för beräkning av ersättningen lägges den 5-årsperiod, som närmast föregår det år, då frågan kan komma att avgöras.

Konungens befallningshavande i Blekinge län. Kommitterades förslag ställer sig mindre gynnsamt beträffande de städer och övriga samhällen, som åtnjuta direkta inkomster från brännvinsmedlen. Visserligen torde det av kommittén föreslagna förfaringssättet vara det enda möjliga, men den beräkningsgrund för dessa kontanta bidrag, som av kommitterade använts, synes Konungens befallningshavande vara mindre lämplig. Med fullt fog har säkerligen ett flertal kommuner räknat med, att inkomsterna trots de i nu gällande lag förekommande övergångsbestämmelserna i en framtid icke nämnvärt komma att minskas. Genom kommitterades förslag blir detta omedelbart följden, och minskningen fortsätter år efter år till dess ersättningen stannar vid fixt belopp, som betydligt understiger de inkomster, vilka nu härflyta eller kunna beräknas härflyta från försäljningen av spritdrycker. Den tidrymd av tio år, som lagts till grund för beräkningen av medelinkomsterna, är därför enligt Konungens befallningshavandes åsikt för lång och bör avsevärt kunna minskas för att förändringen icke alltför tvärt skall inverka på kommunernas budget. Något direkt

förslag i detta hänseende anser sig Konungens befallningshavande emellertid icke kunna göra. Av de från Blekinge läns städer infordrade yttrandena framgår också, att de kommuner inom länet, som icke förklara sig helt och hållet avstyrka förslaget, likväl påyrkat en annan och rättvisare beräkningsgrund för ersättningarnas bestämmande. Det nu anförda gäller i huvudsak jämväl för landstingen och hushållningssällskapen.

Konungens befallningshavande i Örebro län. »Ehuru den av kommittén verkställda utredningen rörande den uppgift, som förelagts kommitterade, måste anses bestyrka Riksdagens i underdånig skrivelse den 25 maj 1909 uttalade antagande, att det allmänna icke torde kunna helt frigöras från beroendet av rusdrycksmedlen, samt ehuru samma utredning enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes uppfattning icke kan anses föranleda därtill, att staten skall åtaga sig, såsom kommitterade föreslagit, att till städerna, landstingen och hushållningssällskapen för all framtid gälda ett visst till siffran fixerat vederlag, anser sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande dock icke böra helt och hållet avstyrka de framlagda förslagen. Anledningen härtill är, att de allt mer och mer framträdande absolutistiska strävandena, vilka ju utmynna i eu fullständig förbudslagstiftning, sannolikt i en snar framtid kunna bringa det därhän, att städerna, landstingen och hushållningssällskapen helt eller delvis berövas de dem nu tillkommande inkomster av brännvinsförsäljningsmedlen, vilka inkomster länge tillkommit dem, och på vilkas fortbestånd de inriktat sin ekonomi och iklätt sig tyngande ekonomiska förpliktelser för lång tid framåt. Den förbudsvänliga ståndpunkten sådan den för närvarande formuleras torde framgå av de förbudsvänliga reservanternas förslag beträffande vederlag till städerna, enligt vilket förslag det städerna tillkommande vederlaget inom en relativt kort tid skulle helt och hållet avskrivas och försvinna. Då kommitténs förslag synes avse att bereda så säkra garantier som möjligt för att städernas och nämnda institutioners ekonomiska grundvalar icke skola alltför brådstörtat undanryckas eller rubbas, synes det vara med klok förtänksamhet förenligt att icke *nu* motsätta sig kommitténs förslag till fixering av det städerna och nämnda institutioner tillkommande vederlag, även om man icke kan principiellt godkänna de av kommittén uttalade grundsatser. Emellertid då städernas och de nämnda institutionernas nuvarande inkomster av brännvinsförsäljningsmedlen skola fixeras för all framtid utan möjlighet att på grund av förändrade förhållanden eller ökade behov kunna växa, synes det vara såväl rättvist som billigt, att största hänsyn tages därtill, att det utgående vederlaget till fullo motsvarar den förlust, som tillfogas städerna och de nämnda institutionerna. Då en ekonomisk fördel berövas någon anses det ju vara riktigt, att den ersättning som lämnas, snarare blir för hög än för låg. Behörig hänsyn måste ock tagas därtill, att sedan genom nådiga förordningen den 9 juni 1905 grunderna för fördelningen av brännvinsförsäljningsmedlen bestämts, städerna, landstingen och hushållningssällskapen haft befogad anledning antaga, att en slutlig eller åtminstone för lång framtid gällande fördelning av brännvinsförsäljningsmedlen blivit verkställd, varför de med trygghet kunnat beräkna sina blivande inkomster och även taga i beräkning den stegring som kunnat väntas under kommande år. Kommittén synes däremot hava med avsikt sökt finna en beräkningsgrund, som skulle verka därhän, att det utgående vederlaget skulle bliva så litet som möjligt. De av kommittén anförda skälen, varför kommittén föreslagit, att vederlaget skulle beräknas efter ett 10-årigt medeltal, synas icke kunna anses fullgoda. Kommittén har ock ansett, att detta 10-åriga medeltal ej bör under alla förhållanden, då det gäller städernas, landstingens och hushållningssällskapens veder-

lag, gälla», och åberopar Konungens befallningshavande till stöd härför kommitténs yttrande, att till grund för beräkning av medeltalet bör läggas de sista 10 åren, dock att för de städer och köpingar, som icke haft försäljningsbolag alla dessa år, medeltalet beräknas allenast å det antal år bolag där funnits. Ifrågavarande uttalande synes kommittén dock icke ha följts vid beräkning av vederlaget för städer, som icke under alla de sista 10 åren haft försäljningsbolag. »Av kommitténs beräkningar i bil. 8 rörande det vederlag, som skall tillkomma städerna, framgår otvetydigt, att ett 10-årigt medeltal av de inom städerna influtna försäljningsavgifter och vinstmedel lagts till grund för beräkningen. Kommittén har visserligen -- — -- redogjort varför kommittén icke kunnat för sina beräkningar använda medeltalet av de belopp, som verkligen tillfallit varje stad, utan nödgats först fastställa medeltalet av försäljningsavgifterna och vinstmedlen samt därefter uträkna $^{29}/_{100}$ av detta medeltal, men detta torde ej giva någon tillräcklig förklaring till kommitténs förut anmärkta uttalande, att för de städer, där försäljningsbolag ej funnits under alla de senaste 10 år, icke ett 10-årigt medeltal skulle läggas till grund för beräkningen utan allenast medeltalet för de år, under vilka försäljningsbolag funnits.

Magistraten i Nora har under åberopande av kommitténs uttalanden, som förefalla vara av grundläggande natur för beräkningarna av blivande vederlag, erinrat om att kommittén gjort sig skyldig till felräkning beträffande vederlaget till Nora stad och påyrkat rättelse.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande anser sig böra inskränka sig till att vitsorda, att i Nora stad icke funnits försäljningsbolag förrän från och med försäljningsåret den $^{1}/_{10}$ 1907—$^{31}/_{12}$ 1908; och finner sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande böra därjämte meddela, att samma förhållande ägt rum i Lindesbergs stad, där försäljningsbolag först tillkommit den 1 oktober 1907.»

Konungens befallningshavande finner vidare i likhet med reservanten hr Lindeberg det vara oegentligt att tilldela städerna Gränna och Säter vederlag för medel, från vars åtnjutande städernas representanter för flera år avstått. Kommitterade synas icke heller i sitt betänkande ha anfört något skäl för denna oegentlighet. Konungens befallningshavande åberopar vidare, vad magistraten i Nora anfört mot kommitténs uttalande därom, att den ersättning, som skulle lämnas stadskommunerna för de frånhända brännvinsmedlen, riktigast synes böra utgå oberoende av om brännvinsförsäljning äger rum eller icke. Såsom stöd för sitt uttalande anför kommittén allenast, att den omständigheten, att hädanefter inga försäljningsrättigheter funnes inom en stad, icke syntes rimligen böra verka därhän, att staden berövades en densamma tillförsäkrad ekonomisk fördel. Då emellertid den penningsumma, som kommittén föreslagit skola tilldelas en stad, utgör och anses utgöra ett vederlag för en ekonomisk fördel, som fråntagits staden, synes staten icke behöva ikläda sig uppoffringar eller lämna vederlag, för den händelse att staden beslutar sig för att frivilligt avstå från det som lämnat inkomst. Kommitténs förslag härutinnan synes ock innebära, att staten ikläder sig alltför stora risker genom att förbinda sig att under alla förhållanden till städerna utbetala de föreslagna vederlagssummorna. Om städerna eller en stor del av desamma skulle, då de icke ha någon särskild fördel av att idka brännvinsförsäljning, underlåta att bilda försäljningsbolag eller förbjuda tillvaron av dylika bolag, skulle staten icke erhålla någon vinst av brännvinsförsäljningen i städerna, varför staten av andra skattemedel måste betala de städerna tillförsäkrade vederlagen, vilket väl icke kan synas överensstämmande med en klok skattepolitik.

Konungens befallningshavande i Västmanlands län. Kommittén har genom sitt förslag om indragning av rusdrycksmedlen till statsverket mot det att ersättning lämnas härför, faktiskt velat förvandla samhällets och samfundets intresse av brännvinshandeln från att vara ett företrädesvis ekonomiskt till att bliva ett uteslutande moraliskt. »Vid beräkningen av statsverkets intäkter genom indragning av försäljningsavgifter och vinstmedel har kommittén utgått från de siffror, som beteckna nu rådande förhållanden och byggt förslaget på att reformen icke skulle medföra någon avsevärd ändring häri. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande kan dock icke undgå att i detta avseende framställa vissa betänkligheter. Till en början måste man lägga märke till att den nuvarande förvaltningen av våra svenska sprithandelsbolag, änskönt delägarne enligt författningen icke personligen hava att därav hämta någon vinning, dock uppbäras av ett vinstintresse, nämligen den större eller mindre anpart av rörelsens behållning, som kommer den egna kommunen till godo. En affär, som icke sålunda bäres upp av ett vinstintresse, upphör i och med detsamma att vara affär i egentlig mening. Detsamma gäller utan tvivel trots alla bestämmelser om moraliska hänsyn även om sprithandelsbolagen. Deras nyss antydda vinstintresse har gjort det för samhällena möjligt att för förvaltningen kunna förvärva samhällets ofta nog yppersta affärskrafter. Vad detta betyder i avseende på varuinköp, varornas skötsel, handelns övervakande m. m. känner envar. Förmånen av att i spetsen för ifrågavarande affärsföretag kunna insätta de dugligaste männen skall med all sannolikhet icke vidare äga rum enligt den ordning kommittéförslaget vill införa. Då kommunens statsanslag är till beloppet fixerat i en kungl. förordning, vare sig kommunen inrättar sprithandel eller icke, saknar kommunen varje intresse av att vidare anlita sina förnämsta merkantila krafter för sådan rörelse, utan torde bolagsstyrelsen komma att bestå av personer, för vilka ett årsarvode utgör tillräcklig lockelse och som för övrigt kunna antagas nöjaktigt tillgodose sedlighetens krav vid rörelsens utövande. Men därav kan man följdriktigt sluta till vinstresultatets sjunkande. Blir detta förhållandet år efter år på allt flera platser kommer omsider den dag, då statsverket icke vidare förmår att utan uppoffring av andra medel uppfylla ens de relativt låga förpliktelser förslaget innebär. Vidare får man ej förgäta, att liksom städerna Gränna och Säter redan upphört med brännvinshandeln, så förefinnes, om kommittéförslaget genomföres, stor sannolikhet, att andra städer följa exemplet, och detta så mycket hellre som kommunerna icke ha någon varken medelbar eller omedelbar vinst av sprithandeln.»

Det synes därför Konungens befallningshavande som om anledning funnes för en berättigad farhåga, att kommunerna, landstingen och hushållningssällskapen, kanske förr än man tänkt, skola stå inför den bittra verklighet, att icke ens de nu ifrågasatta statsanslagen kunna utgå, men då billighet och rättvisa synas fordra, att de finansiella förpliktelserna, vilka grundats på nu författningsenligt utgående vinstmedel, må få utan störande kastningar i lagstiftningsväg avvecklas, tillstyrker Konungens befallningshavande att nödig hänsyn härtill måtte tagas. Det är nämligen mycket allvarsamma intressen som stå på spel.

Konungens befallningshavande framhåller vidare, att statsanslaget beräknats efter vinstresultatet för vissa år, vilka varit ganska ogynnsamma och håller före, att beräkningen snarare borde grundas på de år den nuvarande brännvinsförfattningen varit gällande eller åren 1908—1911. I varje fall hemställer Konungens befallningshavande, att tillbörligt avseende måste fästas härå, så vitt förslaget över huvud lägges till grund för en kungl. proposition i ämnet.

Konungens befallningshavande i Jämtlands län anför, att då ändamålet med ersättningen är att förekomma, att städerna samt landsting och hushållningssällskap, vilka kunna antagas ha ordnat sin ekonomi med hänsyn till de inkomster, som de under senaste åren uppburit och fortfarande med fog kunde beräkna att få uppbära av nu ifrågavarande medel, icke måtte råka i förlägenhet för att kunna tillgodose de behov, som de påtagit sig att fylla, eller tvingas till alltför stor ökning i uttaxering av skattemedel, synes det ha varit rättast att utgå ifrån det nuvarande status. Genom beräkningsgrunden efter medeltalet för de 10 åren 1901—1910 har emellertid en avvikelse skett från nämnda grundsats, en avvikelse, som — då brännvinsförsäljningsmedlen väl i allmänhet varit i stigande — i regel torde lända till minskning i de ersättningsbelopp, som skulle tillfalla de ersättningsberättigade. En sammanställning mellan å ena sidan de i betänkandet föreslagna ersättningsbeloppen till landsting och städer, som icke deltaga i landsting, samt till hushållningssällskapen och å andra sidan de siffror, som beträffande dessa korporationer meddelas i statskontorets betänkandet bifogade uppgift, synes bestyrka detta förhållande, och beträffande städerna i allmänhet är nog förhållandet i stort sett detsamma. Särskilt för hushållningssällskapen blir skillnaden kännbar, då de icke för att tillgodose sina behov kunna taga sin tillflykt till uttaxering utan rent av kunde bliva nödgade att inskränka sina utgifter för att få debet och kredit att gå ihop. Men en sådan påföljd vore förvisso att beklaga med hänsyn till de viktiga samhällsbehov, som dessa sällskap numer äro satta att fylla. På grund härav anser Konungens befallningshavande det vara riktigare att beräkna ersättningsbeloppet efter medeltalet av de inkomster, vilka av brännvinsförsäljningsmedel tillfallit och tillfalla de förutnämnda korporationerna under den 5-årsperiod, som närmast föregår indragningen. Härigenom komme även att ernås den fördelen, att hela denna period faller inom tillämpningen av 1905 års förordning och sålunda de förändrade grunder för brännvinsmedlens fördelning, som sedan dess varit gällande, att ensamt vara bestämmande för ersättningsbeloppen i stort sett.

Konungens befallningshavande i Västerbottens län anser det med skäl kunna ifrågasättas, huruvida icke ersättningsbeloppen beräknats alltför ofördelaktigt för landsting och hushållningssällskap, och åberopar Konungens befallningshavande kommitténs uttalande, att någon tvekan icke borde råda därom, att vid en indragning till statsverket av brännvinsmedlen full ersättning bör erhållas, som så nära som möjligt anpassas efter vad som hittills uppburits, samt att med den föreslagna indragningen av försäljningsmedlen till staten icke avsåges att bereda staten ökade inkomster. »Men det oaktat är förslaget i vad det angår gottgörelse till landsting och hushållningssällskap för mistade brännvinsmedel så uppställt, att båda dessa institutioner skulle för framtiden gå miste om den ökning i bidrag, som nu gällande brännvinsförordnings bestämmelser för dem de senaste åren medfört, under det att för staten ställes i utsikt överskott av brännvinsmedel att avsättas till en särskild fond, vars ändamål icke ens i förslaget angivits. Det torde vara uppenbart, att en sådan frestelse», som skulle föreligga för kommunerna »att av ekonomiska hänsyn främja rusdryckshanteringen, icke kan vara i nämnvärd mån verksam hos landstingen och än mindre hos hushållningssällskapen. Men lika uppenbart är, att det fallande penningvärdet och de årligen stegrade behoven av de slag, som böra av landsting eller hushållningssällskap tillgodoses, ställa allt större krav på båda dessa institutioner. Inom vissa gränser kunna visserligen dessa större behov vad landstingen angår tillgodoses genom ökad landstingsskatt i den mån länets invånare

förmå bära en sådan stegring i skatten, men hushållningssällskapen hava ej ens denna utväg att bereda sig nödiga tillgångar, såsom kommittén ock antytt. Det kunde under sådana omständigheter hava bort tagas under övervägande, om icke någon utväg förefunnes att vid brännvinsmedlens indragning till statsverket låta landsting och hushållningssällskap fortfarande få behålla den utsikt till stegrade bidrag de nu äga enligt vad de senaste årens erfarenhet ådagalagt. — — — Ansågs det därvid vara till gagn att uppställa någon lagbestämd begränsning för medlens användning i tanke att därigenom minska beroendet av inkomsterna från rusdryckshanteringen, så kunde, synes det, detta lätteligen ha skett genom föreskrifter i syfte att av de belopp, som med bibehållande av nuvarande fördelningsgrunder komme att framdeles överskjuta redan uppnådda anslagsbelopp, bilda fonder, vilka endast i den omfattning särskilt medgåves finge tagas i användning. Tillvaron för landsting och hushållningssällskap av sådana fonder kunde ju också, om framdeles brännvinsmedlen minskades, något mildra de svårigheter, som eljest omedelbart skulle uppstå att tillgodose länets och hushållningssällskapets behov.

Skulle emellertid de anslagsbelopp, som i stället för bidrag av brännvinsmedlen borde tilldelas landsting och hushållningssällskap, anses böra till siffran fixeras, synes det Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande rättvist att till utgångspunkt vid fixeringen icke tages den senaste 10-årsperiodens medeltal utan medeltalet av beloppen för de tre senaste åren, under vilka fördelningen skett efter landstingsområdenas, vissa städers och hushållningssällskapsområdenas folkmängd.»

Konungens befallningshavande i Norrbottens län uttalar sin anslutning till den tanke, som kommit till uttryck i nu förevarande kommittébetänkande, den nämligen, att det är synnerligen angeläget att träffa sådana bestämmelser rörande rusdrycksmedlens användning och fördelning att särskilt kommunerna vid beslut i fråga om rusdrycksförsäljning kunna känna sig helt oberoende av ekonomiska hänsyn. Konungens befallningshavande har icke något att erinra mot det sätt, varpå kommitténs flertal velat lösa den förelagda uppgiften så vitt angår frågan om ersättning till städer, köpingar, landskommuner och landsting, men kan dock därvid ingalunda förbise, att förslagets genomförande särskilt för smärre städer sannolikt skulle komma att visa sig nog så betungande. Med hänsyn till det medeltal, kommittén lagt till grund vid beräknandet av ersättningen till städerna och vissa köpingar, torde denna åtminstone i vissa fall icke komma att uppgå till det belopp vederbörande stad skulle ha uppburit enligt nu gällande förordning, en omständighet, som dock icke synes innebära tillräckliga skäl för förslagets förkastande.

Landstinget i Skaraborgs län hemställer, att förordningen angående ersättning till städer och vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel erhåller den lydelse, som är föreslagen uti de yttranden, som angivits av hrr Ekman m. fl. Landstinget ifrågasätter emellertid beträffande det av kommittén föreslagna ersättningsbeloppet, huruvida det icke skulle vara mera överensstämmande med de av kommittén själv uttalade grunderna, att ersättningen till landstingen och de städer, som icke deltaga i landstinget, bestämdes efter medeltalet från och med försäljningsåret 1907—08.

Magistraten och stadsfullmäktige i Oskarshamn anföra, att, därest det icke kan undvikas, att städernas inkomster av rusdrycksmedlen skola minskas, stadsfullmäktige och magistraten för sin del icke ha något att erinra mot det av kommittén uti betänkandet framställda förslaget.

Magistraten och stadsfullmäktige i Lysekil anföra, att efter verkställda beräk-

ningar skulle Lysekils stad vid genomförandet av kommitténs förslag göra en förlust å minst 4,000 kronor om året. Det vore dock att märka, att denna beräkning icke kunde vara fullt tillförlitlig, då det icke kunde avgöras, huruvida brännvinsförsäljningen därstädes i framtiden kommer att ökas eller minskas. Om såsom man med hänsyn till vår tids nykterhetssträvanden bör ha anledning hoppas den skulle komma att minskas, blir naturligtvis stadens förlust mindre än vad här ovan antytts. Stadsfullmäktige och magistraten anse sig därför icke böra avskräckas av den befarade förlusten att tillstyrka förslaget, som utan tvivel kommer att undanrödja ett väsentligt hinder för nykterhetssakens framgång, och betona därvid särskilt, att den enligt förslaget till städerna utgående ersättningen är en till beloppet fullt säker inkomstkälla, vilket däremot icke kan sägas om de nu inflytande brännvinsmedlen.

Magistraten och stadsfullmäktige i Arboga anföra, att det för Arboga stad föreslagna ersättningsbeloppet högst väsentligt understiger de föreslagna ersättningarna för de två av länets övriga städer, vilka äro i avseende å folkmängden någorlunda jämförliga med Arboga. Den betydande skillnaden är betingad av det lägre medeltal av brännvinsförsäljningsmedel i Arboga under de 10 år, som lagts till grund för ersättningens beräknande. Sedan dess har emellertid en betydlig stegring i försäljningsmedlen ägt rum i Arboga, och torde förklaringen härtill huvudsakligen vara att söka i upphörandet för ett par år sedan av den i Kungsör av enskild person innehavda utminuteringsrättigheten.

Ehuru sålunda tidpunkten för framkomsten av det ifrågavarande kommittéförslaget synes vara för Arboga ekonomiskt mindre gynnsam, ha stadsfullmäktige icke ansett detta skäl tillräckligt för att därpå grunda ett avstyrkande, därest tidsförhållandena i allmänhet kunna anses kräva en fullständig överflyttning av brännvinsförsäljningsmedlen till staten.

Stadsfullmäktige i Eskilstuna. Visserligen skulle genom den föreslagna lösningen städerna i allmänhet och därvid också Eskilstuna lida minskning i den hittills dem tillkommande andelen av brännvinsförsäljningsmedlen, vilket för stadssamhällena icke torde ske utan olägenheter. »Men då en dylik förutsättning för de nu erhållna inkomsterna icke kan anses vara vare sig i fortsättningen viss eller önskvärd, samt då genom den av kommittén föreslagna lösningen städerna vinna en enligt fullmäktiges mening önskvärd frihet i anordnandet av sina spritförsäljningsförhållanden, så att effektiva begränsningar av denna rörelse icke medföra direkta och störande verkningar på samhällenas ekonomi, så hålla stadsfullmäktige före, att ett beslut i enlighet med den i föreliggande förslag angivna riktningen icke bör vara ägnat att röna motstånd från stadssamhällenas sida».

Stadsfullmäktige i Linköping. Mot det framställda önskemålet att frigöra kommunerna från ekonomiskt beroende av rusdrycksmedlen ha stadsfullmäktige intet att invända utan finna tvärtom en dylik anordning lämplig, under förutsättning att kommunerna hålla skadeslösa för den minskning i inkomster, som härav skulle föranledas.

Stadsfullmäktige i Falun anföra, att en icke obetydlig minskning kommer att inträda i vad angår Falu stads inkomster av brännvinsförsäljningsmedlen vid genomförandet av kommitténs förslag, men då detta vid lika stor eller minskad försäljning inom staden blir en följd av redan nu gällande brännvinsförordning samt de av kommitterade föreslagna ersättningarna till staden vid jämförelse med andra städer med hänsyn till folkmängden icke synas vara för staden annat än rättvist

beräknade, sakna stadsfullmäktige anledning att för sin del avstyrka det av kommitterade framlagda förslaget till förordning angående ersättning till städer m. fl. för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel.

Stadsfullmäktige i Sundsvall anföra ifråga om kommunernas frigörelse, att det kunde väl tyckas, att om kommunerna utan att vara underkastade några på brännvinsförsäljningen beroende utgifter finge av statsverket uppbära en avsevärd årlig inkomst, de borde vara i görligaste måtto frigjorda från ekonomiskt intresse av sprithanteringen och möjligen skulle önska, att all sådan försvunne. »Dessvärre är nog detta icke fallet, ty antag, att en dylik önskan kunde realiseras, så skulle väl den förut av staten medelst intäkter från sprithanteringen till kommunerna lämnade inkomsten efter denna hanterings totala upphörande på något vis ersättas, vilket antagligen måste ske genom ökad beskattning och således på ett eller annat sätt återfalla som en börda på kommunernas skattebärande medlemmar. Alltså måste den av kommitterade föreslagna ersättningen för kommuner, som genom avskilt läge eller av annan anledning ej hava nämnvärt men av rusdrycksrörelsen, anses göra dem ekonomiskt intresserade för att själva källan för den dem mer eller mindre oförskyllt tillfallande ersättningen icke må utsina, och ifråga om sådana kommuner kan man ej på grund av kommittéförslaget tala om frigjordhet från ekonomiskt intresse för spritrörelsen. För kommuner åter, som av den inom dem bedrivna rusdrycksrörelsen ha direkta omkostnader och olägenheter genom ökade utgifter för polis, fattigvård o. s. v., ställer sig saken till utseendet något annorlunda. Dessa kommuner utgöras av städer och några större municipalsamhällen, som genom inom dem anordnade utskänkningsbolag utöva spritförsäljning och krogrörelse och i följd därav ha att vidkännas ökade kostnader för polisväsen, fattigvård o. s. v. Nu kunde ju tyckas, att dessa kommuner skulle kunna genom att frånsäga sig all försäljning av sprit undandraga sig dessa ökade kostnader och behålla den föreslagna ersättningen för andra kommunala ändamål. Detta är emellertid lättare sagt än gjort, ty om också en kommun skulle 'torrläggas' ifråga om brännvinsförsäljning, så är det ingenting som hindrar spritkonsumenterna att från andra, icke 'torrlagda' kommuner förskaffa sig önskat förråd av sprit, vartill kommer, att om också möjligheten till missbruk av egentlig sprit vore avlägsnad eller i någon mån minskad genom brännvinsförsäljningens upphörande, den av kommitterades förslag oberörda kommersen med vin och öl ändock kvarstår, lämnande åt de tyvärr alltför talrika individer, som till egen och samhällets skada missbruka sprit, ett fullgott surrogat för de egentliga spritdryckerna, i följd varav dylika samhällens ökade utgifter för säkerhetsåtgärder m. m. också kvarstå och i sammanhang därmed även beroendet av rusdrycksförsäljningen såsom medel att åt sistnämnda kategori av kommuner bereda den behövliga ökade inkomsten, vare sig densamma såsom för närvarande sker delvis kommer kommunerna till handa direkte från utskänkningsbolagen, eller, såsom för framtiden skulle ske, genom staten som mellanhand och i mycket reducerat omfång.

Förutsättningen för kommitterades förslag att till statsverket överlämna hela nettovinsten av brännvinsförsäljningen är naturligtvis det antagandet, att åtskilliga kommuner dragit oskälig fördel av den hittills praktiserade fördelningen av försäljningsvinsten och i följd därav blivit intresserade för att uppdriva spritförsäljningen till största möjliga omfång. Enligt stadsfullmäktiges övertygelse är ett sådant antagande, åtminstone ifråga om Sundsvalls stad, helt och hållet ogrundat. Restriktiva åtgärder ifråga om försäljning av spirituosa av alla slag ha tvärtom tid

efter annan av stadens myndigheter vidtagits, och något så att säga 'kommunalt' missnöje däröver har väl aldrig försports.» Huru stor del av utgifterna för fattigvård och polisväsen, som skulle kunna bortfalla, om sprithandeln med därav härrörande följder icke existerade i staden, kan icke beräknas; »dock torde kunna förmodas, att ökningen av kommunens utgifter till följd av hanteringen med spirituosa av alla slag är så stor, att den staden för år 1911 tillfallna inkomsten av sprithandeln kronor 97,268: 80 rent ekonomiskt taget icke utgör någon fullständig ersättning därför; och skulle spirituosaavsättningen genom konstlade medel ökas för erhållande av större vinst, så torde nog även de därav härrörande utgifterna ökas och detta i ännu större progression. Insikten härom är numera så allmänt spridd, att någon misstanke om intresse hos kommunerna att genom stegrad spritavsättning öka sina inkomster borde vara utesluten.»

Magistraten i Trosa tillstyrker kommitterades förslag och finner ersättningsbeloppet rörande Trosa stad vara så vitt möjligt rättvist, då sedan järnvägsbyggnadsarbetet fullbordats den under de sista åren inträdda ökningen i brännvinsförsäljningsmedlen sannolikt kommer att upphöra och åtföljas av en väsentlig minskning.

Magistraten i Sundsvall. Uti den 10-årsperiod, som kommittén valt för beräknandet av det ersättningsbelopp, som ansetts böra tillerkännas städerna och en del andra samhällen i stället för delar av försäljningsavgifterna, ingår visserligen strejkåret 1909, då detaljhandeln med brännvin under en längre tid var förbjuden, men det ogynnsamma resultat, som kunnat uppstå härigenom, motväges av det förhållandet, att ett av försäljningsåren omfattar 15 månader, och då det icke är antagligt, att konsumtionen av rusdrycker i framtiden skall tilltaga utan motsatsen tvärt om är att förvänta, synes Sundsvalls stad icke kunna göra anspråk på högre belopp än det av kommittén beräknade såsom ersättning för de till staden direkt ingående andelarna av försäljningsavgifterna.

b) Grunden för ersättningens beräknande.

Ifråga om medeltalsberäkningen för ersättningen till städerna hava yrkanden om ändring i kommitténs förslag framställts av ett stort antal myndigheter, av vilka flertalet påyrkat antingen femårigt medeltal i stället för tioårigt eller att medeltalet måtte uträknas endast för de år, under vilka 1905 års brännvinsförsäljningsförordning varit gällande.

Yrkandena hava här nedan sammanförts i vissa grupper.

1) Medeltalets beräknande för samtliga de år före förslagets ikraftträdande, under vilka nuvarande brännvinsförsäljningsförordning varit gällande, påyrkas av:

Konungens befallningshavande i Skaraborgs län,

magistraten och stadsfullmäktige i Mariefred, Marstrand, Skara, Hjo och Gävle,

stadsfullmäktige i Vaxholm, Öregrund, Uppsala, Ronneby, Borås, Ulricehamn och Falköping,

stadsfullmäktige och municipalstyrelsen i Haparanda,
magistraten i Nyköping och Falköping,
municipalstyrelsen och kommunalfullmäktige i Malmköpings köping,
kommunalnämnden och kommunalstämman i Vara köping,
styrelsen för Svenska stadsförbundet.

2) Medeltalets beräknande för de fem år, som ligga närmast förslagets ikraftträdande, påyrkas av:

Konungens befallningshavande i Jönköpings, Gottlands och Kristianstads län,
landstinget i Kronobergs län,
magistraten och stadsfullmäktige i Jönköping,
stadsfullmäktige i Söderköping, Växjö, Karlskrona, Ängelholm, Malmö, Hälsingborg och Eslöv,
magistraten i Östersund,
kommunalnämnden och kommunalfullmäktige i Hässleholms köping.

3) Medeltalets beräknande för de fem år, som ligga närmast före det år, då förslaget förelägges Riksdagen, påyrkas av:

Konungens befallningshavande i Östergötlands län,
stadsfullmäktige i Linköping och Eksjö.

4) Medeltalets beräknande för de tio år, som ligga närmast före förslagets ikraftträdande, påyrkas av:

stadsfullmäktige i Tidaholm.

5) Medeltalets beräknande för de tio år, som ligga närmast före det år, då förslaget förelägges Riksdagen, påyrkas av:

Konungens befallningshavande i Stockholms län samt
magistraten i Skövde.

6) Medeltalets beräknande för åren 1908—1912 påyrkas av:

magistraten och stadsfullmäktige i Lidköping,
stadsfullmäktige i Visby och Kristianstad.

7) Medeltalets beräknande för åren 1907—1911 påyrkas av:

stadsfullmäktige i Laholm, Falkenberg och Alingsås.

8) Medeltalets beräknande för åren 1908—1911 påyrkas av:

Konungens befallningshavande i Västmanlands län samt
stadsfullmäktige i Västerås.

9) Medeltalets beräknande för tiden 1906/1907—1911 påyrkas av:

magistraten och stadsfullmäktige i Örebro,
stadsfullmäktige i Nora.

10) Medeltalets beräknande för åren 1908—1910 påyrkas av:

magistraten i Nora.

11) Medeltalets beräknande för »de fem senaste åren» påyrkas av:
stadsfullmäktige i Södertälje och Kungsbacka.

12) Medeltalets beräknande för tiden 1 oktober 1907—31 december 1911 påyrkas av:
stadsfullmäktige i Enköping.

13) Medeltalets beräknande för senaste femårsperiod påyrkas av:
magistraten och stadsfullmäktige i Filipstad.

14) Medeltalets beräknande för åren 1910—1914 påyrkas av:
stadsfullmäktige i Skänninge och Borgholm.

15) Medeltalets beräknande för tiden 1905—1914 påyrkas av:
stadsfullmäktige i Motala.

16) Medeltalets beräknande för de 2 à 3 sista åren före ikraftträdandet påyrkas av:
stadsfullmäktige i Simrishamn.

17) Medeltalets beräknande för de tre eller fyra senaste åren före ikraftträdandet påyrkas av:
stadsfullmäktige i Varberg.

18) Ersättningens utgående med samma belopp, som under sista året före förslagets ikraftträdande påyrkas av:
municipalfullmäktige i Ljungby köping.

19) Medeltalets beräknande för de tolv senaste åren påyrkas av:
stadsfullmäktige i Vadstena.

20) Medeltalets beräknande för åren 1910—1911 påyrkas av:
magistraten och stadsfullmäktige i Söderhamn.

21) Medeltalets beräknande till och med sista året, för vilket uppgifter föreligga vid beslutets fattande, påyrkas av:
magistraten i Eksjö.

22) Medeltalets beräknande för åren 1903/1904—1914 eller 1902/1903—1913 påyrkas av:
stadsfullmäktige i Västervik.

Följande myndigheter hava förutom dem, som i allmänhet tillstyrkt den av hrr Ekman, Ericsson och Kvarnzelius avgivna reservationen, särskilt uttalat sitt tillstyrkande av nämnda reservation i fråga om ersättningen till städerna:
Konungens befallningshavande i Malmöhus och Jämtlands län,
magistraten och stadsfullmäktige i Marstrand,
stadsfullmäktige i Torshälla.

Mot nämnda reservanters förslag hava yrkanden gjorts av följande myndigheter:

Konungens befallningshavande i Kronobergs och Norrbottens län,
magistraten och stadsfullmäktige i Uddevalla och Örnsköldsvik,
stadsfullmäktige i Kungsbacka, Karlstad och Säter,
magistraten i Luleå,
stadsstyrelsen i Arvika, samt
kommunalnämnden i Säffle köping.

Utan att direkt vare sig till- eller avstyrka hava följande myndigheter uttalat sig angående reservanternas förslag:
Konungens befallningshavande i Värmlands län,
magistraten och stadsfullmäktige i Sala, samt
magistraten i Härnösand.

Följande myndigheter hava yrkat, att staten måtte övertaga någon uppgift, som nu åligger städerna:
magistraten och stadsfullmäktige i Uppsala
stadsfullmäktige i Norrtälje och Skellefteå,
magistraten i Lindesberg samt
allmänna rådstugan i Östhammar.

Följande myndigheter hava yrkat, att högre eller »full» ersättning måtte lämnas:
Konungens befallningshavande i Kalmar och Hallands län,
magistraten och stadsfullmäktige i Kalmar,
stadsfullmäktige i Skövde, Askersund och Sundsvall,
magistraten i Strängnäs,
stadsstyrelsen i Borgholm,
kommunalfullmäktige i Hörby köping samt
kommunalnämnden och kommunalstämman i Mörbylånga köping.

Yrkande på fondering av ersättningen till städerna har framställts av stadsfullmäktige i Stockholm.

Ur de anförda motiveringarna må förutom vad som redan ovan under a) Allmännare synpunkter förekommit följande återgivas:

Konungens befallningshavande i Stockholms län. Ifråga om de föreslagna vederlagen har Konungens befallningshavande ingenting annat att erinra, än att det synes vara riktigast att till grund för beräkningen av dessa vederlag lägges medeltalet av influtna brännvinsförsäljningsavgifter och av sådana av försäljning härflytande vinstmedel under den senaste 10-årsperioden, för vilken resultatet är känt, då förslag i ärendet framlägges för Riksdagen.

Konungens befallningshavande i Östergötlands län anser, att till grund för ersättningen bör läggas en 5-årsperiod, som föregår det år, då frågan avgöres, och

anför som skäl härför, att ersättningen bör så nära som möjligt avpassas efter vad nämnda korporationer hittills uppburit, då givet är, att de vid åtagandet av sina ekonomiska förbindelser och ordnandet av övriga angelägenheter räknat med fortsatta oförminskade inkomster av brännvinsmedlen.

Konungens befallningshavande i Jönköpings län. Då försäljningsmedlen under den senaste 10-årsperioden influtit mycket ojämnt och på de sista åren ansenligt ökats till följd av särskilda omständigheter, såsom ökad omsättning hos brännvinsbolagen därigenom att de privilegierade gästgivarnes rätt att försälja brännvin blivit inskränkt till utskänkning och ett flertal av dessa gästgivare mot ersättning avstått även från sin utskänkningsrätt samt att under år 1910 den rabatt, som förut plägat lämnas vid försäljning av 20 liter och därutöver, borttagits, anser Konungens befallningshavande, att vid bestämmande av ersättningen icke medeltalet av försäljningsmedlens storlek under försäljningsåren 1900/01—1910 bör läggas till grund för ersättningsberäkningen utan medeltalet av inkomsterna å brännvinshanteringen under den femårsperiod, som närmast föreginge dessa medels indragning till statsverket.

Konungens befallningshavande i Kronobergs län. »Allvarliga betänkligheter måste anses möta mot ett försök att genomföra reservanternas förslag och detta såväl ur rättvisans och billighetens som ur klokhetens synpunkt. I förstnämnda hänseende är att märka, hurusom städse hittills statsmakterna funnit sig böra fästa avseende vid de grunder, på vilka städerna stött sina anspråk på andel i brännvinsförsäljningsmedlen, särskilt det förhållandet, att städerna i förlitande på sina inkomster av brännvinsförsäljningen inlåtit sig på ofta nog stora och kostsamma företag. I enlighet härmed har också tidigare, då förslag förevarit om indragning till staten av brännvinsförsäljningsavgifterna, avsetts, att städerna skulle erhålla fullt vederlag för mistad inkomst, såsom då vid 1862/63 års riksdag ifrågasattes, att i stället städerna skulle liksom landet få sina styrelse- och uppbördsmän lönade av staten, eller då bevillningsutskottet vid 1870 års riksdag uttalade sig för medgivande av ersättning, vilken så noggrant som möjligt motsvarade det genom avgifternas indragning bevisligen förlorade. Gent häremot lär vad reservanterna anfört om frånvaron av rättsliga hinder för en fullständig avskrivning av städernas anspråk icke kunna anses övertygande ifråga om åtgärdernas billighet eller lämplighet, och från reservanternas utgångspunkt torde det väl knappast vara fullt följdriktigt att här vilja ställa vederlaget på avskrivning, samtidigt som de ansluta sig till majoritetens förslag ifråga om vederlag ej blott till landsting och hushållningssällskap utan även för den s. k. kommunandelen — — — —, i vilka samtliga fall således även reservanterna synas vilja medgiva ersättning för obegränsad framtid, och detta även efter ett eventuellt rusdrycksförbuds införande. För städerna torde det näppeligen innebära någon tryggande garanti, att reservanterna i detta sammanhang ställa i utsikt, att under den tidrymd, varunder avskrivningen skulle äga rum, en närmare undersökning sannolikt torde komma till stånd, huruvida likställigheten mellan land och stad fordrar, att staten övertager någon eller några av de utgifter, som nu åligga städerna men vilka kunna anses mera böra åligga staten, ävensom därav påkallad utjämning'.»

Konungens befallningshavande anser vidare någon anledning icke förefinnas att låta den åt stadskommunerna avsedda ersättningen för dem fränträdda brännvinsförsäljningsmedel komma även sådana städer till godo, där brännvinsförsäljningen redan nu frivilligt nedlagts.

Konungens befallningshavande i Kalmar län anser, att det skulle ha varit

önskvärt, att ersättningen till städer och köpingar föreslagits till högre belopp än nu skett. I regel åtminstone lär denna ersättning avsevärt understiga den inkomst av brännvinshandeln, som dessa kommuner genom nu gällande bestämmelser blivit tillförsäkrade. Att kommunerna i många fall icke utan särskilt stor olägenhet kunna vidkännas en dylik minskning av sina inkomster är tämligen tydligt. Helt visst komma ock, såsom inom Kalmar län, anmärkningarna företrädesvis att rikta sig emot denna del av förslaget, och lämpligt vore, att detsamma härutinnan underkastades någon förändring, varigenom kommunernas ekonomiska intressen blevo i något vidsträcktare grad tillgodosedda.

Konungens befallningshavande i Kristianstads län. »Förutsättes, att kommitténs under mom. 2 framställda förslag om årlig ersättning allt framgent till städerna och vissa köpingar för den direkt utgående delen av brännvinsförsäljningsmedlen varder antaget, kommer staten, allteftersom rusdryckskonsumtionen av varjehanda anledning nedgår, att å ena sidan ensam få lösa svårigheterna med att utfinna nya inkomstkällor för bestridande av det årliga vederlaget till kommunerna, under det att å andra sidan icke blott staten utan lika mycket kommunerna komma att få åtnjuta fördelarna av en stegrad minskning och ett eventuellt fullständigt upphörande av konsumtionen av rusdrycker. Städerna, vissa köpingar och tilläventyrs landstingen böra lika väl som staten få vidkännas följderna av en nedgående konsumtion, och deras ifrågaställda ersättning bör därför undergå en fortlöpande minskning, varav följden måste bliva, att dessa kommuner liksom staten nödgas söka nya inkomstkällor för ersättande av den avskrivna eller förlorade inkomsten från rusdrycksh anteringen. Det synes därför Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, som om kommittéreservanternas förslag vore bättre värt förord till antagande än kommitténs.

Men även mot kommittéreservanternas förslag torde kunna göras en enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes förmenande befogad erinran. Enligt detta förslag skulle den totala avskrivningen av kommunernas vederlag vara verkställd med utgången av år 1935. Den senast ändrade fördelningen av brännvinsförsäljningsmedlen, som för städers och vissa köpingars vidkommande i viss mån även innebar en successiv avskrivning, begynte med år 1909. Det är ock med detta år, som statsmakterna på ett mera framträdande sätt givit ekonomiskt stöd åt de organisationer m. fl., som gjort till sin uppgift att befrämja nykterhet och motarbeta dryckenskapens följder. Frukterna av detta arbete, särskilt det som på upplysningens och undervisningens väg skall utföras, kunna naturligtvis icke i väsentligare mån bliva synbara förr än efter några tiotal år. Kommunerna och landstingen hava på senare tider även lämnat understöd åt berörda arbete genom anslag från sin av brännvinsförsäljningsmedlen härflutna inkomst. Denna har emellertid varit dem av sådan säker och viss natur, att de ock tagit den i beräkning vid upplånandet av medel till företag med för framtiden bestående värde. De förbindelser, som kommunerna tillförne iklätt sig och för närvarande ingå vid dylik upplåning, ställas vanligen på en återbetalningstid av 40 år. Då härtill kommer, att det tager lång tid att inom allt bredare lager av befolkningen vinna mognad övertygelse om nyttan och behovet av en strängare rusdryckslagstiftning och eventuellt rusdrycksförbud, vars genomförande i och för sig kräver rundlig tid, samt kommunerna i allt fall måste lämnas ett tillräckligt långt rådrum för finnande av nya inkomstkällor, torde tiden för den av reservanterna föreslagna avskrivningen böra utsträckas. Redan nu ha städerna vid sina inkomst- och utgiftsberäkningar måst taga hänsyn till den successiva avskrivningen. Till utgångspunkt för ifrågavarande avskrivning torde därför

böra tagas begynnelseåret 1909 samt avskrivningen på ovan anförda skäl därefter verkställas under en tidsperiod av 40 år och således vara fullt genomförd med utgången av år 1949».

Mot kommitténs beräkning av 10-årigt medeltal anser sig Konungens befallningshavande böra göra följande erinringar, nämligen dels att reducering verkställes å de medel, som influtit under försäljningsåret 1 oktober, resp. 1 november 1907—31 december 1908, dels ock att kommittén icke tagit hänsyn till den omständigheten, att rusdrycksförsäljningen varit inställd en del av året 1909. Reduceringen synes hellre bort verkställas å försäljningsmedlen för periodens första år, 1 oktober, resp. 1 november 1900 till 30 september, resp. 31 oktober 1901, med resp. en femtedel och en sjundedel alltefter som den avser att verkställas å från städer och köpingar influtna medel. Med en sålunda verkställd reducering erhåller man en beräkning av försäljningsmedlen för en fullt sammanhängande period av 10 år, nämligen de 10 kalenderåren 1901—1910. »Men likaväl som reduceringen ansetts böra verkställas för den tid, som brännvinsförsäljningen under försäljningsåret 1907/08 pågått utöver kalenderåret, torde en ökning av brännvinsförsäljningsmedlens belopp för försäljningsåret 1909 hava bort ske av den anledning, att i följd av storstrejken år 1909 rusdrycksförsäljningen varit inställd under 1 $^1/_2$ månad eller $^1/_8$ av året och således utövats endast under $^7/_8$ av samma år. Denna ökning bör alltså verkställas med $^1/_7$ av berörda belopp.

Med iakttagande av nu gjorda erinringar mot beräkningssättet anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, att exaktare siffror skulle kunna utvinnas såsom underlag för bestämmande av städernas och vissa köpingars ifrågastälda årliga ersättningsbelopp.

I sammanhang härmed framställer sig givetvis frågan, huruvida valet av en 10-årsperiod varit lyckligt. För bedömande av denna fråga torde en avgörande betydelse böra tillmätas följande omständigheter.

Den ifrågastälda årliga ersättningen för mistning av inkomst från brännvinsförsäljningsmedlen är avsedd att utgå till städer och vissa köpingar, som helt visst de allra flesta för tillgodoseende av nutidens krav i undervisnings-, kommunikations-belysnings- och sanitets- m. fl. hänseenden vidtagit kostsamma, för framtiden bestående anordningar, som naturligtvis icke kunnat utföras utan upplåning av medel, för vilkas återbetalande alltid tagits i beräkning den vissa inkomst, som härflyter från brännvinsförsäljningsmedlen. I denna deras inkomst har genom 1905 års brännvinslagstiftning gjorts en icke obetydlig begränsning. Denna skulle uppenbarligen blivit till än större men, om icke av åtskilliga orsaker brännvinsförsäljningsmedlen visat en avsevärd och alltjämt fortskridande stegring. Sålunda hava dessa medel, som för försäljningsåret 1900/01 utgjorde 11,493,126 kronor, för försäljningsåret 1904/05 stigit till 11,999,097 kronor, för därpå följande försäljningsår 1905/06 till 13,105,841 kronor och för försäljningsåret 1910 till 16,294,473 kronor, vadan medeltalet för vart och ett av de fyra senare åren i periodens förra hälft utgör 126,492 kronor och för vart och ett av de fem åren i periodens senare hälft 859,075 kronor. Stegringen har vid sådant förhållande under den senare hälften av perioden varit inemot sju gånger så stor som under den förra. Under antagande att brännvinsförsäljningsmedlen icke nedgå efter periodens sista år 1910, är det alldeles uppenbart, att om medeltalet av den ifrågavarande 10-årsperiodens brännvinsförsäljningsmedel lägges till grund för fixeringen av städernas och vissa köpingars årliga ersättningsbelopp, dessa kommuner komma att erhålla ett betydligt mindre

vederlag än om såsom beräkningsgrund tages medeltalet av brännvinsförsäljningsmedlen från en period, som begynner tidigast med försäljningsåret 1905 06. Ifrågavarande kommuner ha visserligen ingen annan rätt till delaktighet i brännvinsförsäljningsmedlen än den statsmakterna bestämma, men likväl är deras fordran icke mindre berättigad att en dem nu medgiven betydlig inkomst såsom ifrågavarande icke varder dem på ett mer eller mindre brådstörtat sätt reducerad, utan fasthellre underkastad en begynnande nedsättning, som i möjligaste måtto ansluter sig till de inkomstförhållanden, som varit rådande närmast före och helst omedelbart intill tiden för en ifrågaställd omläggning av rusdrycksmedlens disposition.

I betraktande härav synes det Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, att hellre än vad kommittén föreslagit bör väljas en tidsperiod, antingen bestående av fem år med kalenderåret 1906 eller annat år, så valt, att möjlighet finnes att redan i den blivande författningen fixera årliga ersättningsbeloppen, såsom begynnelseår, eller omfattande de fem år, som förflutit närmast före författningens ikraftträdande, i vilket fall ersättningsbeloppens fixering först kan verkställas, sedan kunnigt blivit, vad brännvinsförsäljningsmedlen utgjort för samtliga de i perioden ingående åren».

Mot kommitténs förslag att av de däri uppgivna köpingarna endast de, som före utgången av år 1926 vunnit stadsrättigheter, skulle även därefter erhålla ersättning, erinrar Konungens befallningshavande följande.

»I allmänhet söka köpingarna i vår tid icke stadsrättigheter utan att utsikt finnes att därvid vinna ekonomisk fördel. Vinnande av stadsrättigheter för en köping synes därför icke böra vara giltig orsak till sådant företräde framför övriga ifrågavarande köpingar, som förslaget innehåller. Reservanterna föreslå icke någon undantagsbestämmelse för köping, som vinner stadsrättigheter, utan vilja utesluta samtliga köpingar från ersättning efter år 1926. Med hänsyn till köpingarnes i allmänhet mindre goda ekonomi och i varje fall behov av inkomster för verkställande av allmännyttiga företag, som i köpingarna pläga få sin lösning långt senare än i städerna, synas såväl ifrågavarande förslag, som kommittémajoriteten hämtat från 1905 års brännvinslagstiftnings övergångstadganden, som ock reservanternas skärpning av detsamma böra övergivas». Konungens befallningshavande föreslår därför, att ersättning efter år 1926 till och med år 1949 utgår till de i förslaget omförmälda köpingarne, vare sig dessa erhållit stadsrättigheter eller ej.

Konungens befallningshavande i Malmöhus län anför gentemot kommitténs förslag ifråga om ersättning till städerna för de indragna försäljningsavgifterna, »att man näppeligen kan tala om ett slutgiltigt frigörande från ekonomiskt beroende av rusdrycksmedlen vare sig för städernas eller statens vidkommande, så länge som berörda en gång definitivt fastställda ersättningar utgå. Med erkännande av de svårigheter, som i detta hänseende framstått för kommitterade vid försöken att lösa den kommittén förelagda uppgift, anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, att det av reservanterna Ekman, Ericsson och Kvarnzelius i denna punkt framlagda förslaget bättre än det av kommitténs flertal uppgjorda är ägnat att bereda väg för en slutgiltig lösning av föreliggande fråga.

Principiellt vill Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande alltså ansluta sig till nämnda tre reservanters yrkande, att avskrivningen å de till städerna utgående ersättningarna må fortgå även efter den tidpunkt, vid vilken enligt kommittémajoritetens förslag den successiva minskningen skulle upphöra. Emot ett förslag i nu nämnd riktning är med visshet att förvänta den invändning, att detsamma skulle innebära en alltför stor orättvisa mot städerna och möjligen, såsom ofta framhållits, vara ägnat att

rubba städernas ekonomi, vilken vore grundad på förutsättningen att brännvinsmedlen alltjämt komme att utgöra en ej obetydlig del av stadskommunernas inkomster. Invändningar av nu antydd och liknande art torde emellertid icke böra tillmätas en så avgörande betydelse att på grund därav en lösning av frågan i anslutning till de av reservanterna framhållna synpunkterna skulle vara utesluten. Utom det att, såsom i betänkandet framhållits, den för städerna existerande företrädesrätten till viss större del av samtliga försäljnings- och vinstmedel icke kan grundas på något rättsligt oantastbart sakförhållande, utan fastmer finner sin förklaring i den historiska utvecklingen av de grundsatser, som gjort sig gällande vid lagstiftningen å hithörande område, håller Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande före, att olägenheter och svårigheter av antydd art icke behöva yppa sig, ifall, såsom förutsättas må, det lämnas städerna en tillräckligt lång tidsperiod, under vilken de hinna anpassa sin ekonomi efter de nya förhållandena. Genom en successiv avskrivning av ersättningsbeloppen ända tills desamma upphörde att utgå skulle den årliga minskningen icke komma att spela avgörande roll för stadskommunernas budget, så mycket mindre som, efter vad gjorda beräkningar synas utvisa, procenttalet av brännvinsmedlen i förhållande till stadskommunernas samtliga inkomster i stort sett tenderar att sjunka.

I detta sammanhang förtjänar måhända även att framhållas, vad dåvarande chefen för finansdepartementet yttrat vid framläggande av 1905 års förslag till ny förordning om försäljning av brännvin, nämligen att skatterna i städerna i jämförelse med skatterna å landsbygden visade tecken att minskas eller åtminstone icke ökas. Man kan enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes förmenande hysa grundad anledning antaga, att städerna även efter den tidpunkt, då den successiva avskrivningen av städernas andelar slutligt genomförts, skola utan äventyr för redan uppgjorda finansplaner och utan risk att icke kunna behörigen tillgodose i framtiden uppkommande krav, se sig i stånd att ur andra skattekällor än den av rusdrycksmedlen härflytande vinna behövliga medel. För övrigt skulle under den tid, som kom att tagas i anspråk för hela avvecklingen, med all säkerhet mer än ett tillfälle yppa sig att, där så funnes behövligt, låta staten ingripa för att genom övertagande av någon kommunal utgift lätta de ekonomiska bördor, som tyngde stadskommunerna. Vad som härutinnan i kommittébetänkandet antydningsvis framhållits och i åtskilliga yttranden framkommit beträffande sannolikt förestående regleringar, exempelvis inom området för städernas rättsskipnings- och polisväsende, är utan tvivel synpunkter, som äro förtjänta av beaktande.»

Konungens befallningshavande i Hallands län. Den ersättning, som enligt kommittéförslaget skulle tillkomma städerna, är alltför låg, särskilt med hänsyn till den ekonomiska bärkraft, som måste vara en förutsättning för deras vidare utveckling och framåtskridande. Stadsfullmäktige i länets städer ha väl godkänt grundsatsen, att inkomsterna av rusdrycksmedlen borde indragas till staten, men endast under förutsättning, att vederbörande kommuner åtminstone någorlunda bliva ersatta för de mistade inkomsterna, och anser sig Konungens befallningshavande böra hemställa, att om ersättning tillförsäkras stadskommunerna genom direkta statsanslag, denna ersättning måtte så väsentligt höjas utöver vad kommitterade föreslagit, att någon rubbning i städernas ekonomi i följd av lagförslagets tillämpning icke rimligtvis torde kunna befaras.

Konungens befallningshavande i Skaraborgs län. Ifråga om det av kommittén föreslagna sättet för beräkning av ersättningen till städer och vissa köpingar, lands-

ting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel, kan med fog anmärkning göras. »Såsom av de från kommunalstyrelserna i Skaraborgs län inkomna yttrandena framgår, ha de flesta kommunalstyrelser ansett, att den av kommittén gjorda beräkningen av inkomsterna av brännvinsförsäljningen är för städerna ogynnsam, och härför torde de icke ha saknat fog. Enligt vad de betänkandet vidfogade statistiska uppgifterna utvisa har städernas inkomst av brännvinsförsäljningsmedel under de senare åren visat tendens att fortgående stiga, oaktat städernas andel i nämnda medel samtidigt år för år minskats. Att vid sådant förhållande såsom utgångspunkt för beräkningen av städernas inkomster välja en tidpunkt så långt tillbaka som år 1901 synes — med den även av kommittén godkända förutsättningen, att den för städerna beräknade ersättningen bör utgöra full gottgörelse för städernas förlust genom brännvinsförsäljningsmedlens indragning till statsverket och att således någon minskning i städernas andel i samma medel icke nu bör ifrågakomma — knappt vara rättvist. Huru ersättningen bör beräknas, därom hava de särskilda kommunalstyrelserna framställt något olika förslag. För egen del finner Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande rättvisan otvivelaktigt fordra, att till grund för beräkningen lägges städernas inkomst under en något senare period än den kommittén föreslagit, i vilket avseende Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande skulle vilja biträda Hjo stadsfullmäktiges förslag, att ersättningen beräknas efter medeltalet av inkomsterna av brännvinsmedlen under de år, som föregått dessa medels indragning till statsverket, räknat från 1 oktober, resp. november 1907. På sätt magistraten i Skövde anmärkt, torde det icke heller vara erforderligt, att i blivande författningarna angiva någon viss summa, utan lärer ersättningen kunna bestämmas till medeltalet av inkomsterna under vissa närmare angivna år.» Denna beräkningsgrund synes även äga tillämpning beträffande den för landsting och hushållningssällskap föreslagna ersättningen.

Konungens befallningshavande i Värmlands län anför, att beträffande det vederlag, stadskommunerna enligt kommitténs förslag äga att bekomma för de direkt inflytande brännvinsmedlen, intet torde vara att anmärka mot den av kommitterade föreslagna tidsperioden och de föreslagna medeltalssiffrorna. Visserligen hade de senaste åren i kommitterades tabell att uppvisa något högre försäljningssummor, varför en kortare period, exempelvis de tre sista åren, blivit av vissa städer ifrågasatt. Kommitterade torde emellertid för sin mening i denna del ha anfört tillräckliga skäl, varför Konungens befallningshavande uttalar sin anslutning till förslaget.

Rörande den tidrymd, under vilken ersättning bör av städerna uppbäras, kunde visserligen ifrågasättas, huruvida densamma borde begränsas till någon viss tid såsom trenne reservanter inom kommittén föreslagit. Då emellertid tidpunkten för spritdryckernas fullständiga avlägsnande undandrager sig varje beräkning och städerna sålunda för en icke överskådlig framtid ha att vidkännas de av spritdryckerna föranledda olägenheterna och därmed förenade särskilda utgifter för polisväsendet m. m., är Konungens befallningshavande icke övertygad om rättmätigheten av dylik tidsbegränsning. Det torde ock få anses mindre konsekvent att beträffande de direkta andelarna av försäljningsmedlen stadga andra bestämmelser än som föreskrivits för de efter folkmängden till samtliga primärkommuner utgående ersättningarna.

Konungens befallningshavande i Jämtlands län. Vad angår det ersättningsbelopp, som enligt föreslagna grunder skulle tillfalla stadskommunerna, anser

Konungens befallningshavande i likhet med reservanten hr Ekman m. fl., »att det är önskligt att få städernas ekonomi helt och hållet frigjord från beroendet av ifrågavarande inkomster, låt vara att det direkta beroendet av brännvinsförsäljningsmedlen även enligt kommittémajoritetens förslag skulle upphöra. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande vill därför i denna del ansluta sig till reservanternas förslag. Det synes endast kunna sättas ifråga om en sådan mera radikal indragning bör äga rum utan i sammanhang med införande av det s. k. lokala veto, varom för närvarande pågår utredning inom den s. k. nykterhetskommittén. Det kunde nämligen synas rättmätigt, att om en sådan indragning skall äga rum, man också borde lämna stadskommunerna tillfälle att, på sätt genom sagda s. k. veto åsyftas, ernå de ekonomiska lättnader, som med rusdryckshandelns avskaffande inom ett samhälle avses att vinnas.»

Konungens befallningshavande i Norrbottens län kan icke underlåta att påpeka ifråga om den av hrr Ekman m. fl. framlagda reservationen, att dess antagande »skulle innebära ett obilligt gynnande av landsbygden i förhållande till städerna. Reservanterna äro nämligen ense med majoriteten därutinnan, att den del av brännvinsförsäljningsmedlen, som fördelas mellan landets primärkommuner efter folkmängden, skulle ersättas genom en däremot svarande höjning av statens bidrag till folk- och småskollärarnes avlöning. Den förändring till landsbygdskommunernas förmån med avseende å brännvinsmedlens fördelning, som genomfördes vid 1905 års riksdag, skulle sålunda allt framgent komma dem till godo. Vad åter angår städerna och vissa köpingar, vilkas ställning i förevarande hänseende genom 1905 års lagstiftning bleve väsentligt sämre än tillförne, skulle denna enligt reservanternas förslag ytterligare till den grad försämras, att ersättningen för deras direkta andelar av brännvinsförsäljningsmedlen efter hand skulle helt upphöra».

Landstinget i Kronobergs län anför, att det första, som måste tillses vid fördelningen av de indragna brännvinsmedlen är, att den ersättning kommunerna ha att förvänta står i sådant förhållande till kommunernas nuvarande inkomst av försäljningsmedlen, att genom förslagets realiserande kommunernas ekonomi icke blir svårt lidande. För detta ändamål bör den tidsperiod, som lägges till grund för beräkningen, icke sättas till 10 år utan till ett mindre antal år, en 5-årsperiod, liggande närmast före det år, då de nya stadgandena skola genomföras. Samma grundsats anser landstinget böra tillämpas ifråga om vederlaget till landstingen, så att landstingens blivande vederlag måtte komma att stå i relation till den under de senare åren pågående stegringen av brännvinsförsäljningsmedlen.

Magistraten och stadsfullmäktige i Enköping ha för sin del ingenting att erinra mot kommitténs förslag, att samtliga försäljningsavgifter och utskänkningsbolagens försäljningsmedel indragas till statsverket, under förutsättning, att den direkta ersättningen till städerna så nära som möjligt anpassas efter den inkomst städerna under de senaste åren i verkligheten haft av rusdryckshanteringen, men anse, att ersättningen för den s. k. stadsandelen bör, så vitt medeltalet av inkomsten under en viss årsperiod skall läggas till grund för beräkningen, utgå efter den beräknade medelinkomsten för tidsperioden 1 oktober 1907—31 december 1911.

Magistraten och stadsfullmäktige i Marstrand tillstyrka indragandet av rusdrycksmedlen till staten mot en lämplig ersättning och anse riktigt, att detta sker i den föreslagna formen dels av ökat bidrag till folkskoleväsendet, dels med kontant belopp. Vad det senare beträffar anse magistraten och fullmäktige dock, att det vore bättre att såsom reservanterna föreslå låta dessa medel helt och hållet upphöra

efter vissa år, då detta vore riktigare i princip och från statens synpunkt fördelaktigare samt utgjorde en säkrare grund för städernas inkomstberäkning, då ju dessa medel framdeles kunna fråntagas städerna.

Magistraten och stadsfullmäktige anse, att det belopp, som tages till utgångspunkt för den kontanta ersättningen, synes vara för lågt, då år 1910 visar en avsevärd stegring i behållningen. Magistraten och stadsfullmäktige önska därför, att detta år toges till grund för beräkningen, men i varje fall är det oriktigt att gå tillbaka med medeltalsberäkningen före den 1 oktober 1907, då den nya lagen trädde i kraft och en avsevärd förändring av förhållandena inträdde. Särskilt för Marstrand var detta av betydelse, alldenstund de där befintliga tre sommarutskänkningarna då lades under bolaget, varigenom en ökad inkomst av omkring 3,000 kronor kom till stånd.

Magistraten och stadsfullmäktige i Uddevalla finna det otvivelaktigt, att kommittéförslaget kommer att medföra någon, ehuru sannolikt icke betydande minskning, ävensom för framtiden en begränsning av Uddevalla stads inkomst av brännvinsförsäljningsmedlen. I trots härav synes staden icke böra med hänsyn till de strävanden, som allt mera göra sig gällande vid ordnandet av rusdrycksförsäljningen, motsätta sig, att brännvinsförsäljningsmedlen indragas till statsverket mot det att ersättning av statsmedel beredes på det sätt av kommitterade ifrågasatts. Däremot finna sig magistraten och stadsfullmäktige böra på det bestämdaste motsätta sig det av hrr Ekman m. fl. reservationsvis framlagda förslaget, att städerna tillkommande ersättning för indragningen till statsverket av brännvinsförsäljningsmedlen successivt skall avskrivas och helt och hållet upphöra att utgå under 15 år från och med år 1921. Ett statsmakternas bifall till detta yrkande skulle innebära en väsentlig rubbning i stadens ekonomi.

Magistraten och stadsfullmäktige i Lidköping anföra, att kommittén vid beräkningen av ersättningen synes ha använt en för kommunen mindre gynnsam beräkningsgrund som stöd för sitt förslag. Magistraten och stadsfullmäktige anse, att medeltalsberäkningen icke bör omfatta andra år än dem, som förflutit sedan 1905 års brännvinsförsäljningsförordning trädde i kraft eller från år 1907, och skulle då möjligen en 5-årsperiod kunna läggas till grund för medelsiffran. Genom denna enligt magistratens och fullmäktiges förmenande riktigare beräkningsgrund komme den slutliga ersättningen år 1921 och därefter att visserligen icke obetydligt höjas men också mera sammanfalla med vad lagstiftarne åsyftat vid 1905 års förordning. Kommittén synes jämväl velat hävda samma mening, att ersättningen avpassas så noga som möjligt efter vad hittills utgått eller eljest skolat utgå, men genom användande av till de nu rådande förhållandena icke anpassade år har den kommit till ett för kommunerna ogynnsamt resultat.

Magistraten och stadsfullmäktige i Skara anföra, att då kommittén uttalat den meningen, vilken även stadsfullmäktige anse riktig, att vid en indragning till statsverket av brännvinsmedlen, kommuner och institutioner, som hittills åtnjutit dessa medel, böra erhålla ersättning, vilken så noga som möjligt anpassas efter vad de hittills uppburit, det synes kunna ifrågasättas, om det icke bäst överensstämmer med denna grundsats, att ersättningen beräknas efter medeltalet av brännvinsmedlen under de år, under vilka nu gällande brännvinsförordning tillämpats.

Magistraten och stadsfullmäktige i Filipstad förklara sig icke ha något annat att erinra mot det av majoriteten bland kommitterade framställda förslaget än att de ersättningar, vilka enligt samma förslag skulle stadskommunerna tillkomma, borde

beräknas efter medeltalet av senaste 5-årsperioden, varigenom övergången för resp. samhällen skulle bliva mindre kännbar.

Magistraten och stadsfullmäktige i Örebro anföra, att ett genomförande av förslagets bestämmelse skulle i avsevärd mån minska stadens inkomster. Magistraten och stadsfullmäktige ha dock icke ansett sig böra ställa sig alldeles avvisande mot det förslag, som kommittén framlagt, enär minskningen i inkomster skulle uppvägas av den större trygghet förslaget innebär för stadens ekonomi, alldenstund vederlaget skulle utgå oberoende av sådana eventualiteter som införande av lokalt veto eller allmänt rusdrycksförbud, ett förhållande som i själva verket torde böra tillmätas avgörande betydelse. Magistraten och stadsfullmäktige ha därför icke något att erinra mot förslagets allmänna princip att samtliga försäljningsavgifter och vinstmedel mot vederlag indragas till statsverket, men anse, att om kommitténs förslag i förefintligt skick skall läggas till grund för omläggningen däri dock i varje fall bör vidtagas den förändring, att det medeltal, varefter vederlaget för städernas direkta andel av brännvinsförsäljningsmedlen skulle utgå, beräknas endast för åren 1906/07—1911.

Magistraten och stadsfullmäktige i Sala förklara sig ej hava något att erinra mot förslaget att till statsverket indraga alla brännvinsförsäljningsmedel. Komma de förslag rörande rusdryckshanteringen, som väckts, såsom lokalt veto m. m. till stånd, torde en sådan åtgärd vara nödvändig. »Vid en sådan indragning måste dock fästas det villkor, att städerna för den förlust de därigenom tillskyndas, av staten erhålla ett motsvarande vederlag. Städerna hava ju såsom av kommittén framhållits vid åtagande av ekonomiska förbindelser och vid utförande av nya företag räknat med fortsatt inkomst från brännvinsmedlen. Den ekonomiska bärkraften skulle eljest i många städer komma att i väsentlig mån rubbas. Visserligen skulle en del utgifter, som brännvinsförsäljningen inom ett samhälle drager med sig för fattigvård, sjukvård, polisväsen m. m. minskas, men icke på långt när till belopp, motsvarande städernas andel i brännvinsförsäljningsmedlen.

Då för Sala stad liksom för de flesta andra städer en ganska väsentlig och kännbar minskning i dess inkomster skulle uppstå genom den ersättning, som av kommittén föreslagits skola utgå i stället för den andel av vinstmedlen, som staden hittills uppburit, så bör väl — då någon höjning nog icke i de föreslagna kontanta beloppen står att vinna — åtminstone staten därjämte övertaga städernas utgifter för polis- och rättsväsendet eller en del av desamma.

Angående reservanternas förslag att för en fullständig frigörelse från beroendet av rusdrycksmedlen avskrivningarna skulle fortgå och all kontant inkomst av rusdrycksmedlen upphöra år 1936, så, därest detta förslag kommer att av Riksdagen och Kungl. Maj:t bifallas, måste åt städerna vederlag i en eller annan form beredas, ty eljest blir förlusten för stor och svårigheten för städerna att fullgöra sina förpliktelser alltför betydligt försvårad. Reservanterna synas också ha tänkt sig, att staten skulle lämna vederlag i övertagande av några av de utgifter, som åligga städerna, såsom bl. a. för polis- och rättegångsväsendet, då utgifterna för upprätthållande av dessa institutioner vore att anse snarare såsom en statens än kommunernas angelägenhet».

Magistraten och stadsfullmäktige i Gävle anföra, att det vill synas, som om det vore mera överensstämmande med rättvisa och billighet, att ersättningen bestämdes i förhållande till medeltalet av brännvinsförsäljningsmedlen under de år,

nu gällande brännvinsförsäljningsförordning tillämpats eller från och med försäljningsåren 1907.

Magistraten och stadsfullmäktige i Söderhamn åberopa dels 1619 års stadgar om städernas administration, varigenom städerna fingo rätt att själva tillgodonjuta inkomsterna för försålda starka drycker, vilken rätt antagit naturen av ett privilegium, samt 1853/54 års riksdagsbeslut ifråga om försäljningsavgifternas fördelning, då den skillnad, som gjordes för städerna, förklarades bero på den olika ställning, vari dessas styrelser och förvaltning befunne sig i jämförelse med landskommunerna, samt på den vana och hävdvunna rätt, som städerna hade, att var för sig omedelbart draga inkomsterna av starka dryckers försäljning. Magistraten och stadsfullmäktige anse, att 1905 års förordning om fördelning av brännvinsförsäljningsmedlen endast avsåge lämpligare proportion vid fördelningen men icke att beröva städerna all andel i nämnda medel. I den nedskrivning av städernas andel, som föreskrives i sistnämnda förordning, kan icke hämtas något hållbart stöd för nedskrivning eller borttagande av den ersättning, som tillerkänts kommunerna. Städerna ha för rätts- och ordningsväsendet fått vidkännas stora kostnader, av vilka landskommunerna icke ha någon känning, varjämte städerna med hänsyn till dem tillförsäkrade inkomster särskilt av brännvinsförsäljningsmedel för allmännyttiga företag iklätt sig förbindelser, vilka, därest sålunda beräknade inkomster bortfölle, skulle kunna infrias endast genom påläggandet av en mycket hög beskattning. Om brännvinsförsäljningsmedlen skulle anses böra helt indragas till staten torde den enklaste rättvisa kräva, att såväl stads- som landskommuner av staten erhålla ersättning, motsvarande deras hittillsvarande inkomster av brännvinsförsäljningsmedlen. Då antagligt är, att styrkan å brännvin såsom hittills skett så småningom minskas men priset ändock bibehålles eller möjligen höjes, kommer vinsten på rörelsen, även om den försålda kvantiteten såsom är att hoppas nedbringas, icke att minskas utan snarare bliva högre, varför magistraten och stadsfullmäktige anse, att bolagens inkomst av brännvinsförsäljning under åren 1910 och 1911 bör läggas till grund vid beräknandet av skälig ersättning till städerna. Härtill kommer en annan omständighet, nämligen den, att försäljningsbolagens kommunalutskylder bliva högre ju större den beskattningsbara inkomsten blir. Att på sätt vissa reservanter inom kommittén föreslagit göra stadskommunerna oberoende av rusdrycksmedlen genom att helt enkelt beröva dem de inkomster städerna hittills haft och beräknat av brännvinsförsäljning torde icke vara staten värdigt. Billighet och rättvisa kräva, att ersättning lämnas städerna för de inkomster man vill beröva dem.

Magistraten och stadsfullmäktige i Örnsköldsvik. Då så vitt erfarenheten inom Örnsköldsvik giver vid handen icke nuvarande lagstiftning i fråga om spritförsäljningen medfört, att staden vid ordnandet av denna försäljning mest tagit hänsyn till kommunens ekonomiska fördelar, anse magistraten och fullmäktige, att något behov av ändrad lagstiftning icke förefinnes. Skulle emellertid på grund av å andra håll yppade missförhållanden eller till följd av tidsströmningen en lagändring icke kunna undgås, anse magistraten och fullmäktige, att det av kommittén framställda förslaget kan godkännas, då det icke alltför rubbande bör inverka på städernas ekonomi. Visserligen ha magistraten och fullmäktige icke kunnat undgå att lägga märke till den oegentlighet, som kommitterades förslag medför därigenom att de städer, som verkligen fallit offer för frestelsen att genom spritförsäljning mera tillgodose sin ekonomi än nykterhet och sedlighet, erhålla belöning därför i form av högre ersättning från statsverket, men då denna oegentlighet icke torde kunna

undvikas och för övrigt icke spelar någon vidare roll, anse magistraten och fullmäktige, att den icke bör utgöra hinder för förslagets antagande. Mot den av hrr Ekman m. fl. framställda reservationen anse sig magistraten och fullmäktige böra uttala sin bestämda gensaga och framhålla, att, även om de kostnader, som nu vila på städerna för polis- och rättsväsende, såsom avseende statsändamål överflyttas på statsverket städerna i alla fall ha att upprätthålla en mängd institutioner av kulturell art, vilka draga sådana kostnader och äro av den vikt för hela landet, att städerna mer än väl äro berättigade att åtnjuta den särskilda inkomst, som hittills varit förenad med spritförsäljningen.

Stadsfullmäktige i Stockholm anse, att de olägenheter, som äro förbundna såväl med majoritetens som reservanternas förslag ifråga om städernas frigörande från deras beroende av rusdrycksmedlen, i väsentlig mån skulle undvikas, om man tillämpade ett fonderingsförfarande. »Därigenom undgår man även att sammanblanda nu ifrågavarande reformsträvan med spörsmålet om statens och kommunernas inbördes förhållande vid förestående fattigvårds-, skol- och processreform m. m., allt frågor, vilka böra lösas utan besvärande hopkoppling med ett i realiteten så fjärran därifrån liggande ärende som städernas och statens frigörande från inkomst av rusdrycksmedlen. Tillvägagångssättet torde möjligen kunna vara följande.

På motsvarande sätt, som kommittén föreslagit, övertagas inkomsterna av rusdrycksmedlen helt och hållet av staten och för städernas räkning. I stället för en fortgående avskrivning av det vederlag, staten förpliktas utgiva härför, skall staten under viss tid till städerna utbetala *hela* vederlagsbeloppet, men dessa vara skyldiga att varje år fondera viss progressiv del av detsamma, och tillfaller denna del staden med äganderätt. Sedan denna progressiva del vuxit till samma storlek som vederlagsbeloppet, skall detta sistnämnda icke vidare utgå till städerna. Räntan å de fonderade medlen tillgodogöres kommunen».

Stadsfullmäktige exemplifiera sitt förslag medels en 25-årig avskrivningsplan med tillämpning av fonderingsförfarandet, och skulle staden efter det 25:te året med denna plan kunna beräkna en bestående årlig inkomst av cirka 65 procent å ursprungliga vederlagsbeloppet. »Efter det sista året tillfalla vederlagsmedlen staten helt och hållet och fonderas enligt av reservanterna angivna grunder. Skulle under den tid fonderingen för kommunens räkning pågår inkomsten av brännvinsmedlen från respektive stad bliva större än vad som beräknats, torde kunna stadgas, att fonderingen påskyndas genom avsättande av t. ex. halva den överskjutande delen av resp. stads fond. Härigenom förminskas även statens intresse av näringens utveckling».

Stadsfullmäktige i Södertälje anföra, att enligt beräkningar skulle ett antagande av kommitténs förslag för Södertälje stad år 1921 medföra en förlust av cirka 34,000 kronor. Att en så betydlig minskning i de årliga inkomsterna skulle bliva synnerligen betungande för staden ligger i öppen dag. Utjämningen torde icke kunna tänkas annorlunda än genom ökade skatter, ett förhållande som måste förefalla betänkligt, då staden redan förut har så pass högt uppdrivna skatter, att en nedgång däri vore synnerligen önsklig, men däremot ytterligare ökning synes böra på allt sätt undvikas. Enligt stadsfullmäktiges förmenande bör, om städerna skola avstå från dem tillkommande andel i brännvinsförsäljningsmedlen, full ersättning härför lämnas, vilken ersättning bör beräknas efter förhållandena under de senast förflutna fem åren. Härjämte bör i varje fall för städer, som i likhet med Södertälje befinna sig i rask utveckling, bestämmas särskild ersättning för avstående för all framtid

från den ökning av vinstmedlen, som enligt nu gällande lag skulle följa av städernas utveckling och ökade folkmängd.

Stadsfullmäktige hemställa därför om en gottgörelse med ett konstant årligt belopp, motsvarande 29 procent av medeltalet utav inom vederbörande stad influtna brännvinsförsäljningsmedel under försäljningsåren 1906/07 till och med 1911, vilket medeltal dock bör med hänsyn till blivande ökade vinstmedel ökas med 25 procent, varjämte, för den händelse blivande förordning skulle träda i kraft före år 1921, nämnda ersättning under åren till år 1921 ökas i enlighet med grunderna för kommitténs förslag härutinnan.

Stadsfullmäktige i Vaxholm anse, att Vaxholms stads ekonomiska ställning icke tillåter en tillstyrkan av reservanternas förslag om en fullständig avskrivning av brännvinsmedlen. Stadsfullmäktige föreslå den ändringen ifråga om den föreslagna ersättningen för de medel, som nu direkt utbetalas från brännvinsbolagen till städer och vissa köpingar, att ersättningen beräknas efter medeltalet av brännvinsmedlen för de år, under vilka nu gällande brännvinsförordning tillämpats.

Stadsfullmäktige i Norrtälje ha för sin del icke något att invända mot en indragning av den till staden nu utgående delen av brännvinsförsäljningsmedlen, under förutsättning att staden beredes ersättning därför genom att staten med stadens befriande övertager någon kommunal utgift, som för närvarande utgår för ändamål, vars tillgodogörande kan anses snarare tillhöra staten än staden, såsom t. ex. rättsväsendet, polisväsendet och fattigvården.

Stadsfullmäktige i Uppsala. »Från principiell synpunkt torde väl näppeligen vara något att erinra mot att samtliga inkomster av rusdrycksmedlen indragas till staten, under förutsättning dock att vederbörande kommuner och alldeles särskilt stadskommunerna, för vilka frågan givetvis har den största betydelse, erhålla full eller åtminstone skälig gottgörelse för sina mistade, för den ekonomiska utvecklingen betydelsefulla inkomster. Tänker man på de kraftiga röster, som i vår tid höjas till förmån för genomgripande förändringar i gällande rusdrycks-lagstiftning, införandet av lokalt veto, allmänt rusdrycksförbud m. m., måste man till och med betrakta det såsom en avsevärd fördel för städerna, om deras ekonomi kunde helt och hållet göras oberoende av nu ifrågavarande, i framtiden måhända något osäkra inkomstkälla. Att emellertid utan fullgott vederlag beröva städerna denna enligt gällande lagstiftning huvudsakligen kommunerna m. fl., och icke statsverket, tillförsäkrade inkomstkälla, kan givetvis icke ske utan att samtidigt tillfoga dessa kommuner och alldeles särskilt städerna avsevärd skada. Åtminstone borde väl, innan en sådan för städernas framtida utveckling ödesdiger åtgärd vidtoges, slutligt resultat hava uppnåtts ifråga om den kommunala skattereform, på vars genomförande redan så mycket arbete blivit nedlagt.

Vid bedömandet huruvida den föreslagna, förut närmare omförmälda gottgörelsen till stadskommunerna kan anses skälig, faller det genast i ögonen, att kommittén vid beräkning av denna gottgörelse utgått från medeltalet av städernas inkomster av nu föreliggande art under tioårsperioden 1901—1910. Ett sådant beräkningssätt medför emellertid ett för städerna synnerligen ogynnsamt resultat, enär ifrågavarande inkomster under de sex första åren av nämnda period voro avsevärt lägre än under senare delen av perioden, detta beroende huvudsakligen på de förändrade förhållanden, som inträdde i och med 1905 års lagstiftning i frågan. Skall man utgå från någon viss tidsperiod vid beräkningen av städernas inkomster av rusdrycksmedlen, bör man välja en period, därunder medeltalet av inkomsterna

närmelsevis motsvarar de nuvarande förhållandena, och ligger det då nära till hands, att såsom skett i gällande brännvinsförsäljningsförordning ifråga om fördelning av brännvinsmedlen utgå från en femårsperiod, som börjar efter den 1 oktober 1907, då nämnda förordning trädde i kraft. Resultatet av ett sådant, mera med rättvisa överensstämmande beräkningssätt skulle hava blivit ett helt annat. I de flesta städer hava särskilt under de senare åren till fromma icke blott för städerna själva utan även för kringliggande landsbygd planlagts, påbörjats och delvis slutförts en hel del allmännyttiga och för dess framtida utveckling betydelsefulla arbeten av olika slag, och har man vid igångsättandet av dessa arbeten, särskilt de större såsom kommunikationsföretag, skolhusbyggnader m. m., varav uppkommande kostnader skola under en längre tid amorteras, helt naturligt replierat jämväl å de avsevärda inkomster, som brännvinsmedlen tillförde stadskommunerna, och att man därvid tagit i beräkning dessa inkomster sådana de gestaltat sig under den närmast förflutna tiden och sådana de väntats under kommande år inflyta och icke sådana de ställt sig 10 år tillbaka i tiden, torde ligga i öppen dag». Rusdrycksmedlen äga stor betydelse för Uppsala stad, och ett borttagande av dessa inkomster skulle medföra avsevärd rubbning i stadens ekonomi, därest icke skäligt vederlag i en eller annan form bereddes staden.

För år 1911 ha stadens inkomster av rusdrycksmedlen uppgått till cirka 143,000 kronor; hela vederlaget för detta belopp enligt kommitténs förslag skulle bliva 72,740 kronor med någon förhöjning under åren till och med år 1920. Detta vederlag är alldeles otillräckligt för att ens tillnärmelsevis motsvara stadens nuvarande inkomster av rusdrycksmedlen, och skulle således ett bifall till kommitténs förslag givetvis medföra en högst avsevärd och för stadens invånare säkerligen föga kärkommen rubbning i stadens ekonomi.

Stadsfullmäktige, som sålunda icke kunna för sin del finna de av kommittén föreslagna beräkningsgrunder och därav framkomna resultat med rättvisa och billighet överensstämmande, tillåta sig slutligen ifrågasätta, huruvida icke den städerna för rusdrycksmedlens indragning till statsverket tillkommande ersättningen i stället för att på sätt kommittén föreslagit fixeras till ett bestämt belopp för varje särskild stadskommun, lämpligen kunde utgå i form av befrielse för all framtid delvis eller helt och hållet från viss kommunen för närvarande åliggande slag av omkostnad. Därigenom skulle en icke oväsentlig garanti erhållas för att städerna även i framtiden komme i åtnjutande av den önskade ersättningen.

Stadsfullmäktige i Torshälla tillstyrka åtgärder i den av kommittén föreslagna riktningen, att städernas direkta andelar av rusdrycksmedlen skola ersättas med fasta, småningom minskade statsanslag. Härvid synes dock det av några reservanter framförda förslaget om fullständig reglering i nämnda förhållanden vara att föredraga, enär eljest efter år 1921 skulle inträda ett ovisshetstillstånd, som vid planläggande av budgeten skulle vara av större olägenhet än den minskning, som reservanternas förslag innebär. Möjligheten att minska utgifterna till polisväsendet, fattigvården m. m. synas komma att i många fall uppväga de minskade statsersättningarna.

Stadsfullmäktige i Linköping kunna icke dela kommitténs uppfattning i det föreslagna tillvägagångssättet för bestridande av kontanta ersättningar till städerna. Kommittén har för det fem kvartal omfattande försäljningsåret 1907/08 avdragit $^1/_5$ utan att någon hänsyn tagits till minskningen i inkomstbeloppet för året 1909, vilket år i följd av utskänkningens inskränkning under den s. k. storstrejken kan beträffande brännvinsbolagens vinstmedel sägas ha omfattat endast tre kvartal. Vidare torde det

vara klart, att städernas brännvinsmedel vid upprättandet av deras stater tagits med i beräkningen, varvid de växande brännvinsmedlen föranlett, att städerna påtagit sig utgifter, som måhända annars icke kommit ifråga. Vid bestämmande av ersättningsbelopp borde därför mera hänsyn tagas till det senaste årets vinstmedel än till de, som tillfallit städerna under en förfluten, mera betydelselös period, vars slut redan nu ligger två år tillbaka i tiden. Den period, som rättvisligen bör läggas till grund för bestämmandet av städerna tillkommande ersättningar i angivna hänseende, synes stadsfullmäktige böra förläggas närmare den tidpunkt, då avlösningen av brännvinsmedlen skall ske, eller närmare angivet den 5-årsperiod, som föregår det år, då Riksdagen fattar beslut i ärendet.

Efter en utredning av till vilka belopp brännvinsförsäljningsmedlen ha uppgått och skulle uppgå för Linköpings del anföra stadsfullmäktige, att det därav tydligt framgår, att kommitténs förslag i vad det avser ersättning till staden såväl för dess indirekta som direkta andel i brännvinsmedlen innebär ett betänkligt underskattande av den staden genom 1905 års förordning tillkommande rätten, då ju de föreslagna ersättningarna med den största grad av sannolikhet kunna beräknas med 25 resp. 35 procent understiga de andelar, som skulle komma att utgå enligt nu åberopade förordning. Det synes stadsfullmäktige som om staten icke borde göra någon vinst på en ändring i ovan anförda hänseende, en åsikt som jämväl kommit till uttryck i kommitterades betänkande, utan bör staden erhålla full gottgörelse för den minskning i inkomster av brännvinsmedel, såväl de direkta som de indirekta, som skulle föranledas av en indragning till staten av samtliga brännvinsmedel. På grund härav bör efter stadsfullmäktiges mening det medeltal, varefter vederlaget för städernas direkta andel av brännvinsförsäljningsmedlen kommer att utgå, beräknas för den 5-årsperiod, som föregår det år, då Riksdagen fattar beslut i frågan.

Stadsfullmäktige i Söderköping erinra till en början, att de andelar av brännvinsförsäljningsmedlen, vilka tillflutit Söderköping under en lång följd av år, utgjort en väsentlig del av stadens inkomster, samt att staden under de senaste åren haft betydande utgifter såsom för teckning av aktier i nödvändiga järnvägsföretag, uppförande av folkskolehus, hotell och andra byggnader, samt att nya företag under närmaste tiden komma under utförande, för vilka krävas ansenliga belopp. Det är därför att förutse, att skatterna komma att stiga ännu högre i jämförelse med vad de nu äro. Staden har vid åtagande av sina ekonomiska förpliktelser räknat med fortsatt inkomst av brännvinsmedlen. Skulle kommitténs förslag i dess helhet bliva lag, så komme staden därigenom att gå förlustig en betydande del av sin beräknade inkomst. Efter övergångstidens slut skulle staden sålunda av brännvinsmedlen erhålla blott hälften så stort bidrag som under år 1911. Denna minskning skulle särdeles svårt drabba samhället, vars ekonomiska bärkraft komme att sättas på hårt prov, kommunalskatten måste höjas i betänklig grad och stadens utveckling alldeles hämmas. Stadsfullmäktige tillstyrka därför kommitténs förslag endast under förutsättning, att det ersättningsbelopp, som kommer att tillfalla Söderköping, måtte beräknas efter den 5-årsperiod, som går närmast före den föreslagna lagens ikraftträdande, enär ifrågavarande inkomst visar tydlig tendens till stegring.

Stadsfullmäktige i Motala, som avstyrka förslaget, anhålla emellertid, att om förslaget mot förmodan kommer att bli lag få framställa mot kommitténs förslag en anmärkning och ett motförslag, som synes komma att medföra större rättvisa än kommitténs, särskilt för Motala och därmed jämnställda städer. Stadsfullmäktige finna nämligen den av kommittén verkställda medeltalsberäkningen vara orättvis;

skall nödvändigt medeltalet av en 10-årsperiod läggas till grund för ersättningsberäkningen, så vore rättvisare att använda den 10-årsperiod, som går närmast före den föreslagna lagens ikraftträdande, eller åren 1905—1914, detta därför att under de 4 första åren av 10-årsperioden 1901—1910 ännu en brännvinsförsäljning fanns i Motala stads omedelbara närhet, vars omsättning var så betydande, att när den borttogs brännvinsförsäljningsmedlen i Motala stad stego från i runt tal 22,000 kronor till 55,000 kronor, vilken summa sedan alltjämt stigit och sista året uppgick till omkring 80,000 kronor. När som nu brännvinsförsäljningen här på orten är uteslutande förlagd till Motala stad, synes perioden 1905—1914 giva en mer tillförlitlig beräkningsgrund. Mot ett så mot verkligheten ringa ersättningsbelopp, som kommittén föreslagit eller 14,268 kronor årligen anse sig stadsfullmäktige skyldiga att på det allvarligaste protestera.

Stadsfullmäktige i Vadstena. Det i kommitténs förslag beräknade och föreslagna ersättningsbeloppet är alltför knappt. Medtagas de 12 senaste årens inkomster i nu omhandlade medel, så skulle stadens anpart därav utgöra i medeltal per år kronor 11,885: 60, vilket belopp då rättvisligen borde bliva det för Vadstena bestämda ersättningsbeloppet. Här är att märka, att då två så litet givande år som åren 1900 och 1901 medräknas i 10-årsperioden, inkomsterna för de två åren 1910 och 1911 rättvisligen också böra ingå i beräkningen. Ifall ett ersättningsbelopp av kronor 11,855 tillerkändes staden plus det av kommittén beräknade tillägget under övergångstiden 1905—1920, så skulle stadsfullmäktige kunna även i denna del biträda kommitténs förslag, men mot förslaget om blott 7,279 kronor anse sig stadsfullmäktige berättigade och skyldiga att allvarligen protestera.

Stadsfullmäktige i Skänninge. Då förutom den skuldbörda staden redan åtagit sig, uppgående i runt tal till 250,000 kronor, ytterligare lån för angelägna ändamål inom närmaste tiden måste upptagas utan att motsvarande inkomstökning är att förvänta och samhällets nuvarande inkomster alltså icke kunna i nämnvärd mån minskas utan att samhällets ställning såsom stadssamhälle äventyras, så är vad Skänninge samhälle beträffar en sådan ändring som den av kommittén ifrågasatta möjlig endast under den förutsättning, att den ifrågasatta statsersättningen kommer att utgå med samma årliga belopp som medelinkomstbeloppet för den ifrågavarande rörelsen under 5-årsperioden 1910—1914.

Stadsfullmäktige i Eksjö hemställa, att den till städerna utgående ersättningen vad Eksjö stad vidkommer så nära som möjligt anpassas efter vad staden hittills åtnjutit, då givet är, att staden vid åtagande av sina ekonomiska förbindelser och ordnande av övriga angelägenheter räknat med fortsatt oförminskad inkomst från brännvinsmedlen. Vid beräkning av ersättningsbeloppet synes, såsom ock en del städers fullmäktige påpekat, att den 5-årsperiod, som närmast kommer att föregå det år, då frågan avgöres, bör läggas till grund.

Stadsfullmäktige i Växjö, som anse sig böra betrakta den föreliggande frågan huvudsakligen från kommunalekonomisk synpunkt, uttala till en början såsom sin mening, att det säkerligen skulle lända kommunerna till icke ringa gagn, därest deras ekonomi kunde frigöras från det direkta beroende av brännvinsförsäljningen, som för närvarande förefinnes. Särskilt med avseende fästat å de omfattande förändringar på nykterhetslagstiftningens område, som torde vara att under den närmaste tiden motse, uppstår i all synnerhet för städerna ifråga om deras inkomster av nämnda försäljning ett osäkerhetstillstånd, som måste för deras ekonomi bliva så mycket betänkligare, som nämnda kommuner blivit av dessa inkomster i hög grad

beroende. Kommittén har emellertid ansett, att en indragning till statsverket av brännvinsförsäljningsmedlen icke är möjlig utan att vederlag härför lämnas och har fördenskull framställt ett förslag i berörda hänseende, varemot stadsfullmäktige icke i princip ha något att erinra. Tydligt är dock, att därest vederlaget skall kunna anses vara för kommunerna antagligt, detsamma måste vara så avpassat, att deras ekonomiska bärkraft icke väsentligen rubbas.

Efter att ha framlagt vissa beräkningar rörande de verkningar, som förslaget skulle ha på Växjö stads ekonomi, anföra stadsfullmäktige, att ehuru ett genomförande av förslaget skulle komma att bliva ganska kännbart för staden i ekonomiskt avseende, så synes det stadsfullmäktige med hänsyn till de fördelar, som förslaget i andra hänseenden otvivelaktigt måste anses innebära, som om staden saknade fullgiltig anledning att motsätta sig detsamma. Dock torde det kunna ifrågasättas, om det icke vore skäligt att i stället för det av kommittén tagna medeltalet under en så lång tid som 10 år såsom utgångspunkt för vederlaget för stadsandelen lades en kortare period eller de fem år, som ligga närmast före det år, då de föreslagna stadgandena äro avsedda att träda i kraft, särskilt som städerna vid utförande av nya företag och vid åtagande av nya ekonomiska förbindelser räknat med fortsatt åtnjutande av dem enligt 1905 års brännvinsförsäljningsförordning tillförsäkrade större inkomst. Slutligen uttala stadsfullmäktige sin anslutning till kommitténs mening, att ersättningen till en statskommun bör utgå oavsett om brännvinsförsäljning inom densamma äger rum eller ej.

Stadsfullmäktige i Kalmar ha icke något att erinra mot det i förslaget framställda sättet för brännvinsmedlens fördelning, men stadsfullmäktige kunna icke biträda förslaget till förordning angående ersättning till städer m. fl., då staden Kalmar enligt denna förordning icke skulle erhålla mer än cirka 53,000 kronor, under det att stadens inkomster från år 1908 av brännvinsmedlen utgjort i medeltal cirka 108,000 kronor årligen. En så stor nedgång i stadens inkomster skulle i alltför hög grad inverka på dess ekonomi, i synnerhet som staden iklätt sig stora och dryga förbindelser i viss förhoppning om att dessa medel icke i så avsevärd mån skulle minskas. Stadsfullmäktige påyrka därför, att om och när de föreslagna lagarna stiftas, Kalmar stad måtte tilldelas en årlig ersättning, icke understigande dess nuvarande inkomster av brännvinsförsäljningsmedlen.

Stadsfullmäktige i Västervik framhålla till en början, i vilken olika grad städerna och köpingarna äro ekonomiskt beroende av brännvinsmedlen. Även om man med varandra jämför kommunernas medelinkomster per år under den av kommittén angivna 10-årsperioden visa sig stora olikheter. Av de kommittébetänkandet bifogade tabeller framgår, att det ingalunda är de större städerna. som ha de relativt största inkomsterna av brännvinsmedlen. Det kan dock icke förnekas, att de kostnader, som brännvinsförsäljningen drager med sig, äro. även relativt, större för de större städerna än för de mindre. Det synes då som om vid indragning till staten av kommunernas brännvinsmedel och bestämmande av ersättningen för härigenom förlorade inkomster behörig hänsyn bör tagas till nu nämnda förhållande, så att ersättningen blir större i den mån brännvinsförsäljningen kan anses medföra större utgifter för kommunen. Så skedde också i viss mån vid 1905 års riksdag, då en del av brännvinsmedlen indrogs till staten och ersättningen bestämdes skola utgå till kommunerna i förhållande till folkmängden. Det kan då tyckas ligga närmast till hands att fortgå på den en gång inslagna vägen och vid indragning av de 29 procenten av brännvinsmedlen, vilka efter 1905 års reduktion ännu tillfalla resp.

kommuner, bli efter folkmängden fördelade men endast på de kommuner, som genom deras indragning skulle mista inkomster. Att en sådan indragning dock endast kan ske successivt under en längre följd av år synes stadsfullmäktige uppenbart. Kommittén har emellertid föreslagit indragning på en gång från och med år 1914 av de 29 procenten och framlagt en annan grund för beräkning av den ersättning, som den anser böra utgå till kommunerna för deras därigenom mistade inkomster. Svårligen skulle väl också om kommunernas hela andelar av brännvinsmedlen på en gång indragits ersättningen kunna bestämmas helt och hållet i förhållande till folkmängden, då ett sådant förfarande skulle medföra alltför stora och plötsliga rubbningar i en del kommuners ekonomi. Emot de av kommittén verkställda beräkningarna erinra stadsfullmäktige, att den 10-årsperiod, för vilken medeltalet beräknats, bör ligga så nära som möjligt det år, från och med vilket ersättningen kommer att utgå. Då detta år enligt kommitténs förslag är 1915 bör således icke såsom kommittén föreslagit 10-årsperioden 1900/01—1910 utan perioden 1903/04—1914, eller om resultatet av sistnämnda års rörelse icke blir så tidigt känt, att det kan tagas i beräkning, perioden 1902/03—1913. Stadsfullmäktige framhålla till slut önskvärdheten därav, att den till kommunerna utgående ersättningen för mistade brännvinsmedel icke till sitt belopp för all framtid fixeras. De förhållande, av vilka ersättningsbeloppen för de olika kommunerna böra betingas, kunna nämligen under en följd av år så förändras, att ersättningsbeloppen för att fortfarande kunna anses med billighet och rättvisa överensstämmande böra underkastas en omreglering.

Stadsfullmäktige i Borgholm, som i huvudsak gilla kommittémajoritetens förslag, vilket synes vara ett försiktigt steg i rätt riktning, ha blott i följande detalj en avvikande mening.

Då enligt bil. 8 i kommitténs betänkande det 10-åriga nettovinstmedeltalet, efter vilket städernas direkta andel i brännvinsförsäljningsmedlen skulle beräknas, såväl för Borgholm som för de allra flesta andra städer är betydligt mindre än nettovinsten år 1910, och då Borgholm såväl som säkerligen övriga städer vid ordnandet av sin ekonomi räknat med en fortsatt inkomst av sagda medel, icke understigande den som erhållits de allra senaste åren, skulle, om kommitténs förslag bleve lag, Borgholms såväl som de flesta övriga städers ställning betänkligt försämras, varför stadsfullmäktige anse, att rättvisligen spritvarubolagens nettovinst år 1910 eller ock ett medeltal av nettovinsten 1910—1914 bör läggas till grund för bestämmande av städernas ifrågavarande andel, en tanke, som icke heller varit främmande för kommittén.

I detta sammanhang anse sig stadsfullmäktige även böra påpeka, att principen det 10-åriga medeltalet av kommittén icke konsekvent fullföljts utan frångåtts vid bestämmande dels av anslaget till befrämjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder, dels av de medel, som skulle få användas för statsregleringen.

Stadsfullmäktige i Visby ha ingenting att erinra mot indragningen av brännvinsförsäljningsmedlen till statsverket, för så vitt staten lämnar kommunerna ersättning för de inkomster, som de därigenom förlora. Vad Visby beträffar anse emellertid stadsfullmäktige, att den ersättning, som Visby efter kommitténs förslag skulle erhålla, är för låg för att kunna anses såsom underlag för den inkomst staden haft av brännvinsmedlen, och stadsfullmäktige påvisa, att därest icke inkomsten av brännvinsförsäljningen hade kunnat påräknas för de senast förflutna åren hade utdebiteringen måst rätt avsevärt höjas. Stadsfullmäktige uppgiva, att i Visby förestå stora utgifter, som dels redan beslutats, dels hänföra sig till krav, som i

längden icke kunna undanskjutas, och stadsfullmäktige erinra om redan beslutade utgifter för hamnbyggnader, varmvattenbadhuset, renhållningsverket och stadsplanens genomförande. Det är sålunda betydande belopp. som för de närmaste åren skulle komma att erfordras, och då Visby stads skuld för närvarande är omkring kronor 1,600,000, så inses lätt, att en reduktion i stadens inkomster enligt kommitterades förslag skulle väsentligen rubba stadens ekonomi, i all synnerhet som där icke förefinnas de utvecklingsmöjligheter som i många andra städer.

Kommitterade ha stött sina beräkningar angående ersättningen på en tidsperiod, under vars första hälft stadens inkomster av brännvinsmedlen varit betydligt mindre än under den senare hälften, men som nu gällande föreskrifter rörande medlens fördelning utgå från 1905 års förordning, vilken tillämpas från den 1 oktober 1907, borde beräkningen ha omfattat endast tiden från och med år 1908. Visby stadsfullmäktige uttala därför för sin del, att därest Kungl. Maj:t och Riksdagen besluta brännvinsmedlens indragning till statsverket, staden Visby må tillerkännas en ersättning, som motsvarar den inkomst, som staden under de senaste fem åren i medeltal åtnjutit av brännvinsmedlen.

Stadsfullmäktige i Karlskrona anföra, att då förslaget avsåg att reglera framtida förhållanden det svårligen kunde vara med rättvisa överensstämmande att vid beräkningen av vederlaget för stadsandelen av brännvinsmedlen gå så långt tillbaka i tiden som till år 1900/1901, varför fullmäktige påyrka, att vid beräknande av sagda vederlag må läggas till grund en tidsperiod av högst fem år närmast före det, då de nya stadgandena skola träda i kraft, samt att den av kommittén föreslagna andelsprocenten, $^{29}/_{100}$, måtte avsevärt höjas, så att stadens beräknade inkomster på brännvinshandeln icke måtte avsevärt minskas, vilket skulle bliva en följd, ifall den föreslagna låga procenträkningen lades till grund.

Stadsfullmäktige i Ronneby, som ansett sig ha att taga kommitterades förslag under omprövning endast i vad det berör stadskommunerna, finna sig kunna på de skäl kommitterade anfört i huvudsak ansluta sig till kommitterades förslag, dock med undantag av det sätt, varpå kommitterade beräknat den ersättning för förlorade brännvinsmedel, som skulle komma att tillfalla Ronneby stad. Under större delen av perioden 1901—1910 innehades brännvinsförsäljningsrättighet i Ronneby förutom av det i författningsenlig ordning bildade bolaget jämväl av enskild person, med den inverkan på det redovisade vinstbeloppet, att medeltalet under 10-årsperioden utgjorde 48,700 kronor, under det att för de 4 år, som förflutit efter indragningen av den enskilda rättigheten, medeltalet uppgår till 81,600 kronor. Skillnaden mellan dessa medeltal visar med all tydlighet, var den verkliga mätaren på den verkliga brännvinsförsäljningen i Ronneby under 10-årsperioden är att finna. Den omständigheten, att enskild spritförsäljningsrätt i Ronneby funnits, skulle således medföra icke allenast att stadens andel i det verkliga försäljningsbeloppet blivit alla dessa år långt mindre än som motsvarar den andel andra stadssamhällen, där sådana rättigheter icke funnits, under tiden ha åtnjutit, utan därtill skulle Ronneby stad för all framtid berövas den andel i verkliga vinstbeloppet, som nu tillerkännes andra stadssamhällen. Detta torde icke vara med lagstiftningen avsett, varför rättelse härutinnan synes böra vidtagas.

Under den uttryckliga förutsättning, att det ersättningsbelopp, som tillkommer Ronneby stad, beräknas på grund av de brännvinsförsäljningsmedel, som influtit efter 1 oktober 1907, då den förut här utövade enskilda spritförsäljningsrättigheten indrogs, förklara sig stadsfullmäktige icke ha något att erinra mot det av kommitte-

rade framlagda lagförslaget. Enligt stadsfullmäktiges förmenande ger kommitténs eget betänkande ett mycket gott stöd åt ett sådant beräkningssätt; å sid. 115 föreslå nämligen kommitterade, att vid medeltalsberäkningen för de städer och köpingar, som icke haft försäljningsbolag alla dessa år, medeltalet beräknas å det antal år bolag där funnits. Det blir då i full överensstämmelse härmed, om för Ronneby stad medeltalet beräknas allenast å det antal år bolag med ensam försäljningsrätt där funnits.

Stadsfullmäktige i Kristianstad anse den av kommittén uttalade åsikten beträffande kommunernas frigörande från beroendet av rusdrycksmedlen äga fog. »Både sociala och ekonomiska skäl lära tala för ett fullkomligt frigörande av städernas ekonomi från brännvinshandeln. Den synnerliga betydelse för städernas budget, som inkomsten från denna handel vunnit, bjuder emellertid, att den största hänsyn tages till städernas rätt. Kommittén har jämväl i princip kraftigt hävdat denna synpunkt, i det att kommittén uttalat, att det måste vara angeläget tillse, att icke sådana åtgärder vidtagas varigenom den ekonomiska bärkraften inom städerna skulle väsentligen rubbas, något som onekligen skulle bliva fallet, därest försäljningsmedlen indrogos till statsverket utan att ersättning beredes städerna för vad de därigenom komma att förlora, samt att någon tvekan icke borde råda därom, att vid en indragning till statsverket av brännvinsmedlen kommuner, som hittills åtnjutit dessa medel, erhölle en ersättning, som syntes böra så nära som möjligt anpassas efter vad de hittills uppburit. Kommitténs sålunda med största tydlighet uttalade principiella uppfattning har emellertid i avsevärd grad åsidosatts i det av kommittén uppgjorda förslag till författning i ämnet. Vid uppgörandet av detta förslag ha två former av ersättning kommit i beaktande, antingen ett direkt statsanslag eller ock statens övertagande av en viss kommunal utgift. — — — Emot principen av kontant vederlag torde intet vara att invända. Men då kommittén skolat tillämpa denna princip synes kommittén hava lagt åsido sin tidigare uttalade grundsats, att ersättningen skulle så nära som möjligt anpassas efter vad städerna hittills uppburit. Den ersättning, som efter kommitténs beräkningsgrund skulle tillgodokomma Kristianstad, står ej till beloppet 'särdeles nära' stadens hittillsvarande inkomst av brännvinsmedlen.» Den föreslagna ersättningen, med bortseende från tillägget under övergångsåren, understiger nämligen inkomsten för år 1911 av dessa medel med icke mindre än 62,937:78, och stadsfullmäktige finna det anmärkningsvärt, att kommittén kunnat från utgångspunkten av städernas bibehållande vid nuvarande rätt sluta med ett förslag, som för Kristianstads del skulle beröva staden $^3/_5$ av dess ifrågavarande inkomst. »Då kommittén vid beräkningen utgått från stadsandelens kvot enligt nu gällande stadgar, borde rimligtvis ha beaktats, att denna fastställts i samband med vissa bestämmelser, som varit ägnade att med nödvändighet öka städernas brännvinshandel och sålunda även beloppet av stadsandelen. Skulle vid medeltalets uträknande jämväl åren 1901—1907 komma i beaktande, torde för dessa år böra beräknas det under desamma verkligt tillämpade andelstalet, som för Kristianstad varit $^5/_{10}$, men då nu andelstalet beräknats efter den från och med den 1 oktober 1907 gällande lagstiftningen har enligt fullmäktiges åsikt allenast tidrymden därefter bort tagas i räkning.» I varje fall synes det fullmäktige att vid ersättningens fastställande icke må tagas i betraktande längre tidsrymd än senaste 5-årsperiod, vilken rätteligen torde böra hänföra sig till tidpunkten för förändrad lagstiftnings ikraftträdande, varigenom även åren efter 1910 komma att medräknas.

Stadsfullmäktige i Simrishamn erinra därom, att stadens inkomster av brännvins-

försäljningsmedlen under år 1911 uppgått till cirka 23,000 kronor och att med tämligen stor säkerhet stadens inkomst av samma medel innevarande år kan beräknas uppgå till liknande belopp. Dessa årsinkomster överstiga betydligt de inkomstbelopp, efter vilka kommittén beräknat den Simrishamn föreslagna framtida ersättningen för indragna brännvinsförsäljningsmedel. Orsaken därtill ligger icke däruti, att spritkonsumtionen inom samhället eller den omgivande trakten under dessa år ökats, utan däri, att de förut befintliga brännvinsförsäljningsställena på den kringliggande landsbygden, vilka för helt kort tid sedan uppgingo till ett antal av 6 à 7 i stadens nära omgivning, nu alla indragits. Stadens inkomster av brännvinsförsäljningsmedlen uppgingo 1911 till 20 procent av stadens samtliga inkomster och till 40 procent, av kommunalskatten. Av detta framgår efter stadsfullmäktiges åsikt otvetydigt, i huru hög grad staden Simrishamn i likhet antagligen med de flesta stadssamhällen i riket, åtminstone de mindre, skulle komma att bli finansiellt lidande i den händelse det av kommitterade uppgjorda förslaget skulle bli lag, och detta utan att nykterheten inom samhället eller i den omgivande trakten i någon nämnvärd mån genom förslagets genomförande synes komma att främjas. Stadens utgifter komma säkerligen icke att i framtiden minskas, tvärtom visa de här som annorstädes tendens till stadig ökning. Den stora luckan i stadens inkomster, som uppstode genom den föreslagna indragningen, måste fyllas, och helt säkert bleve i huvudsak ingen annan utväg därtill än genom ett motsvarande ökande av kommunalskatten, vilken ökning skulle om siffrorna för 1911 tagas till utgångspunkt uppgå till 28 procent. Det är tydligt att på detta sätt ökade skatter icke komma att utöva lockelse till inflyttning till staden. Tvärtom torde det vara att befara, att redan här bosatta personer genom så väsentligt ökade skatter komme att frestas utflytta från staden till den omgivande landsbygden.

Under de sista 10 åren har staden Simrishamn nedlagt stora kostnader på en mängd kommunala nyanläggningar, och det är uppenbart, att staden vid beslutandet av dessa nyanläggningar gjort beräkning på att dessa inkomster icke plötsligt skulle lida en betydlig minskning, åtminstone icke genom ett ingripande från statens sida. Särskilt har staden icke gärna kunnat tänka sig, att den så snart skulle bliva berövad en så betydlig del av inkomsterna genom brännvinsförsäljningsmedlen, då fördelningen av dessa helt nyligen blivit ordnad genom förordning av 1905.

Stadsfullmäktige anse sig tvärtom ha haft all rätt att vid beslutandet av de ovan nämnda kostsamma anläggningarna beräkna en stadigt fortskridande inkomst av dessa medel, dels då det tydligt framgått, att meningen var att helt borttaga brännvinsförsäljningsställena i mindre orter på landsbygden och förlägga denna handel i huvudsak till städerna, dels då stadens inkomster under de första åren av därvarande spritbolags existens varit oproportionerligt små i förhållande till andra likstora städers inkomst av samma medel och den staden omgivande rika och tätt bebyggda landsorten. För att åstadkomma de ovan anförda nyanläggningarna har staden måst i hög grad öka sin gäld och åtagit sig stora årliga utbetalningar i amortering och ränta, vilka måste fullgöras.

Icke minst i betraktande av denna omständighet synes det stadsfullmäktige, som om kommitténs förslag till indragning av inkomsterna av brännvinsmedlen vore alltför omstörtande för de mindre städernas och icke minst för denna stads ekonomi. Om en avskrivning av städernas inkomster av brännvinsmedlen över huvud taget skall anses nyttig och nödvändig, anse stadsfullmäktige det vara välbetänkt, att denna avskrivning företages mera successivt och mindre brådstörtat. Med åren sjunka, om ock sakta, stadens utgifter till amorteringar och räntor av den redan

kontraherade skulden; om minskningen av stadens inkomster genom brännvinsmedlen ävenledes sakta minskades skulle denna samtidiga minskning i både utgifter och inkomster i någon mån utjämna varandra och inkomstminskningen bliva mindre kännbar, även om den genomfördes ända till den punkt, som av reservanterna hrr Ekman m. fl. föreslagits.

Stadsfullmäktige tillåta sig därför föreslå, dels att avskrivningen måtte ske mindre brådstörtat än vad kommittén föreslår, dels ock att under alla förhållanden utgångspunkten för den föreslagna årliga ersättningen till staden måtte beräknas efter inkomsterna de 2 à 3 sista åren, innan bestämmelserna i det föreslagna syftet kunna bliva antagna.

Stadsfullmäktige i Ängelholm göra den meningen gällande, att den till städerna utgående ersättningen är knapphändigt tilltagen och jävar kommitterades egen åsikt, att ersättningen bör sättas i så nära överensstämmelse som möjligt med de inkomstbelopp, som ersättningen avser, ty den tillför icke staden tillnärmelsevis den inkomst, som kommer den till godo under nuvarande förhållanden och med vilken fullmäktige räknat, då de iklätt staden förbindelser. För att icke till skada för stadens ekonomi dessa beräknade inkomster alltför mycket skulle sjunka, bör vid uträkningen av ersättningen för stadens andelar läggas till grund en 5-årsperiod, som slutar det år, då den nya förordningen träder i kraft.

Stadsfullmäktige i Malmö, som på den föreliggande frågan icke anlagt någon annan synpunkt än den rent kommunalekonomiska, tillkännage sig dela kommitterades åsikt, att det bör vara kommunerna till stor båtnad, därest deras ekonomi kunde bliva befriad från beroendet av inkomsten av brännvinsförsäljningen. »De avgifter, som upptagas vid brännvinsförsäljningen, äro till sin natur av beskaffenhet att föga lämpa sig till kommunala inkomstkällor. Efter nuvarande beskattningsprinciper synes det mera riktigt, att denna bevillning får bliva uteslutande statsskatt. Att kommunerna blivit i så hög grad delaktiga i densamma är orsakad av de historiska förhållandena. Särskilt i betraktande av nykterhetsfrågans nuvarande läge inom vårt lands politik samt de ganska vissa utsikterna att skarpa strider och jämväl omfattande reformer på förevarande område komma att äga rum inom den närmaste tiden, torde det få anses synnerligen lämpligt, att kommunernas ekonomi blir frigjord från beroendet av dessa i så hög grad omtvistade lagstiftningsfrågor. Eftersom kommunerna icke kunna för sina finanser undvara de inkomster, som tillflyta dem av brännvinsförsäljningen, är det nämligen oundvikligt, att en ständig oro och osäkerhet inom kommunernas ekonomiska liv måste giva sig tillkänna, så länge kommunerna äro direkt beroende av en lagstiftning, vilken under de senaste åren rört sig och under den närmaste framtiden fortfarande torde komma att röra sig i häftiga vågor.»

Stadsfullmäktige äro sålunda med kommitterade ense om, att det för kommunerna bör vara en fördel att få mot rättvist och lämpligt avvägt vederlag avstå från de till dem enligt gällande lagstiftning inflytande brännvinsförsäljningsmedlen, och anse stadsfullmäktige jämväl, att de förslag till vederlag, som av kommitterade framlagts, äro i princip ganska tilltalande. Kommitterade framhålla med rätta att det skulle varit bäst om vederlaget i dess helhet kunnat utgå på det sätt, att staten övertoge vissa kommunerna åliggande utgifter men att ett dylikt övertagande näppeligen för närvarande låter sig fullständigt genomföras. Emellertid torde den av kommitterade föreslagna anordningen rörande städernas vederlag för indragna brännvinsförsäljningsmedel böra anses som i viss grad provisorisk i avbidan på att förhållandena bliva sådana, att kommunerna kunna till staten mot avståendet av brännvinsmedels-

ersättningen överlåta bestridandet av någon mera betydande utgift, som för närvarande belastar kommunerna men lämpligare bör övertagas av staten. För städernas del torde det härvid särskilt böra ihågkommas, att processlagstiftningen för närvarande är under omarbetande och att det näppeligen kan betvivlas, att enligt det förslag till domstolarnes organisation, som kommer att framläggas, de av städerna valda domarne komma att utbytas mot statsämbetsmän. I dylikt sammanhang kan det ju tänkas, att en uppgörelse mellan städerna och kronan angående brännvinsmedelsersättningen kunde ske. Därest denna syn lägges på vederlagsfrågan torde den av hr Ekman och hans medreservanter uttalade mening om olämpligheten av att statens bidrag skulle i evärdlig tid utgå till kommunerna få anses ha väsentligt förlorat sin betydelse. Villkoret för att förslaget skall för kommunerna anses acceptabelt är, att den ersättning kommunerna enligt detsamma ha att förvänta står i sådant förhållande till kommunernas nuvarande inkomster av brännvinsmedlen, att genom förslagets realiserande kommunernas ekonomi icke blir svårt lidande. »Å andra sidan må det dock medgivas, att den trygga ställning kommunerna enligt förslaget skulle i förevarande avseende erhålla i jämförelse med det nuvararande förhållandet, väl kan vara värt en ekonomisk uppoffring av icke alldeles oväsentlig storlek. Även bör den synpunkten icke lämnas obeaktad, att det synes skäligt, att kommunerna icke böra genom att ställa alltför stora pretentioner på statsverket över hövan försvåra statens bemödanden att på detta område frigöra sin lagstiftande myndighet från nödvändigheten att alltjämt uppmärksamma vid sidan liggande intressen». Med hänsyn till verkställda beräkningar huru de av kommitterade föreslagna bestämmelserna komma att inverka på Malmö stads ekonomi anse stadsfullmäktige, att för Malmö stads del näppeligen finnes anledning att opponera mot kommitterades förslag till ersättning för kommunandelen och landstingens andelar av brännvinsmedlen, men att däremot det vederlag, som erbjudes för stadsandelen, är något för snävt beräknat för att staden skall kunna känna sig tillfreds. Orsaken till den betydande skillnaden mellan vad staden nu åtnjuter och vad som erbjudes i stället ligger däri, att kommitterade uträknat vederlaget efter medeltalet under en så lång period som 10 år. Städerna och icke minst Malmö ha under de senare åren så snabbt utvecklats och tillväxt, att det svårligen kan vara med rättvisa överensstämmande, att vid beräkningar, som avse att reglera framtida förhållanden gå så långt tillbaka i tiden som här skett. Förhållandena i Malmö för 10 år sedan, icke minst de ekonomiska, äro vitt skilda från de nuvarande. Exempelvis erinras, att under 10-årsperioden antalet bevillningskronor i det närmaste fördubblats, och att stadsandelen av brännvinsmedlen i Malmö under dessa 10 år stigit högst betydligt. Det kan därför aldrig vara fullt riktigt att vid beräknande av vederlaget för densamma lägga till grund ett från de gångna åren hämtat medeltal, och föreslå stadsfullmäktige, att vid beräknandet av vederlaget lägges till grund en tidsperiod av högst 5 år närmast före det, då de nya stadgandena skola träda i kraft.

Stadsfullmäktige i Hälsingborg ha i huvudsak icke något att erinra mot kommitténs förslag, under den förutsättning att vid beräknandet av stadsandelen av brännvinsmedlen må läggas till grund en tidsperiod av högst 5 år närmast före det, då de nya stadgandena träda i kraft.

Stadsfullmäktige i Eslöv ha icke något att invända mot de allmänna synpunkterna i kommitterades förslag till kommunernas frigörande från ekonomiskt beroende av rusdrycksmedlen i annan mån än att det föreslagna vederlaget för stadsandelen synes vara för snävt beräknat. För att stadens ekonomi icke skall bliva

alltför lidande bör vid beräknandet av vederlag för stadsandelen av brännvinsmedlen läggas till grund en tidsperiod av högst 5 år närmast före det, då de nya stadgadena skola träda i kraft.

Stadsfullmäktige i Laholm ha intet att erinra mot kommitterades förslag, att brännvinsmedlen indragas till statsverket men vilja framhålla, att då kommitterade ansett vederlaget böra så nära som möjligt avpassas efter vad kommunerna förut uppburit, bör såsom ersättningsgrund läggas medeltalet för inkomsterna under 5-årsperioden 1907—1911.

Stadsfullmäktige i Falkenberg anse, att till grund för de olika institutionernas ersättningsbelopp icke bör läggas det 10-åriga medeltalet för åren 1901—1910, enär vissa lagändringar angående fördelningen under denna tid ägt rum, utan anse, att medeltalet för åren 1907—1911 bör läggas till grund för beräkningen.

Stadsfullmäktige i Varberg. »Då kommunerna för sin ekonomi äro synnerligen beroende utav de inkomster, som härflyta från rusdryckshanteringen, samt numer starka krav på åtgärder för minskning av rusdryckernas användande i vårt land göra sig gällande och en därav följande nedgång i rusdrycksmedlen med fog kan förutses, är det välbetänkt att göra kommunerna oberoende av denna inkomstkälla och i stället giva dem en kompensation, som ej är underkastad fluktuationer allt efter försäljningen av rusdrycker i resp. kommuner och län. Men å andra sidan bör också tillses, att icke kommunerna härigenom åsamkas ekonomiska förluster, som kunna vara svåra att bära, sedan förvaltningen för åratal framåt utstakats med bibehållande av den inkomstpost, som härflyter från rusdrycksmedlen, och som varit av ganska stabil natur. Skillnaden mellan den nuvarande inkomsten och kompensationen bör icke göras så stor, helst med hänsyn till erfarenheter av föga minskad total rusdrycksförsäljning i landet, där så kallat lokalt veto förekommer, samt då frågan om allmänt rusdrycksförbud i vårt land dock måste anses föga aktuell bland det stora flertalet av landets befolkning. Även om lokalt veto skulle införas, vore ju dock ej därmed givet, att kommunerna i allmänhet komme att begagna sig av sin rätt att förbjuda rusdryckshanteringen inom resp. kommuner, och för de samhällen, där allt fortfarande förhållandena förblevo oförändrade, vore ju faran för mistande av andel i rusdrycksmedlen ännu mera avlägsen. Den lindring i kommunernas utgifter till undervisningsväsendet, som kommitterades betänkande föreslår, kommer visserligen att verka en ganska avsevärd nedsättning i kommunernas utgifter, men allt fortfarande kvarstår dock för kommunerna att utfylla lärarnes löner utöver statens begynnelselön till de belopp, som i varje kommun bestämmas. Denna kommunerna åliggande lönefyllnad, som helt visst blir större för varje år, uppgår väl ofta för varje lärare till belopp nästan lika stort som hela statsbidraget. Dock skulle ju, om kommitterades förslag göres till lag, en avsevärd lättnad vinnas för kommunerna.» Vad beträffar det kontanta ersättningsbeloppet för städerna återigen »blir nog, åtminstone vad staden Varberg vidkommer, skillnaden mellan nuvarande inkomsterna och den blivande totalkompensationen i ögonen fallande». Det årliga ersättningsbeloppet har erhållits såsom medeltal av de 10 sista årens inkomster av rusdrycksmedlen, men härvid är att märka, att under försäljningsåret 1900/01 staden Varberg på grund av verkställande direktörens i spritförsäljningsbolaget förskingring av försäljningsårets så gott som hela vinst, uppgående till omkring 70,000 kronor, icke fick mera än 3,825 kronor i brännvinsförsäljningsmedel, ett förhållande, som förrycker hela beräkningen av det verkliga medeltalet för de 10 sista åren. Att beräkna ersättningsbeloppet efter medeltalet under en hel 10-årsperiod måste också

i flera avseenden giva för städerna oskäligt ogynnsamt resultat. Stadsfullmäktige yrka därför såsom rättvisast, att det direkta ersättningsbeloppet fastställes genom beräkning av medeltalet för de influtna brännvinsförsäljningsmedlen under en tidsperiod av de 3 eller 4 senaste åren före en blivande lags trädande i kraft.

Stadsfullmäktige i Kungsbacka inlägga en kraftig gensaga mot det förslag, som väckts av några av kommitténs ledamöter, att städerna skulle så småningom berövas varje andel av brännvinsförsäljningsmedlen. För staden Kungsbackas vidkommande skulle ett dylikt sätt att ordna saken vålla en mycket betänklig rubbning i stadens ekonomi, och samhället torde därefter näppeligen ha tillräcklig ekonomisk bärkraft för vidare utveckling och framåtskridande. Under alla förhållanden borde väl ett dylikt beslut föregås av en fullständig utredning i vad mån staten skulle anses skyldig att övertaga sådana utgifter, som nu åligga städerna, men vilka kunna vara av den beskaffenhet, att de rätteligen böra bäras av staten.

Stadsfullmäktige anse det vara mera rättvist, att vid beräkning av den ersättning, som enligt förslaget skall utgå, hänsyn tages till endast de fem senast förflutna åren och de brännvinsförsäljningsmedel, som därunder influtit.

Stadsfullmäktige i Alingsås beteckna — i anslutning till en av borgmästare Munck av Rosenschöld i Landskrona verkställd kritik — den av rusdrycksmedelskommittén föreslagna grunden för fördelningen av de städerna tillkommande andelarna av brännvinsmedlen såsom 'en irrationell lösning, som aldrig kan äga bestånd en längre tid'. Kommittén har tydligen avsett att så litet som möjligt rubba den år 1905 åstadkomna regleringen men synes ha förbisett, att denna reglering verkade synnerligen ojämnt, eller kanske rättare ansett, att ojämnheten i fråga om inkomsten av rusdrycksmedlen vore ett ofrånkomligt faktum, som måste allt framgent fortfara, även sedan staten helt fått hand om brännvinsmedlen. Variationerna i detta avseende äro mycket stora, och omständigheter, över vilka samhällena alls icke kunnat råda, ha ofta nog bidragit till dessa förhållanden. Att vilja för all framtid lägga sådana siffror till grund för fördelningen kan icke vara rätt eller klokt. Man hade otvivelaktigt att efter en sådan anordning vänta nya strider mot 'uppenbara orättvisor', och då det icke vore troligt, att lösningen av stridsfrågan kom att gå i riktning av höjning av andelarna för de vanlottade samhällena utan i stället skulle medföra en reduktion till statsverkets förmån av de relativt oskäligt höga vederlagen, skulle en reform enligt kommitterades förslag ställa de nu gynnade samhällena inför samma tillstånd av ekonomisk otrygghet, som det ju är reformens mening att undanrödja. Stadsfullmäktige finna, att det i borgmästare Munck av Rosenschölds förslag att liksom för landsbygden även för städerna fördelningen efter folkmängd i längden bleve det rättvisaste, ligger ett uppslag till en rättvisare och bättre lösning än den i kommittébetänkandet föreslagna. Stadsfullmäktige anse sig icke för Alingsås del ha skäl att motsätta sig en lösning i denna riktning, enär den skulle bliva för staden förmånligare än enligt rusdrycksmedelskommitténs förslag.

Det vederlag, som bjudes staden enligt kommitténs förslag, motsvarar långt ifrån dess nuvarande inkomst av brännvinsbolaget. Trots den fallande procenten har inkomsten varit i stigande. Med kommitténs förslag torde det vara självklart, att staden får vidkännas ökad kommunalskatt. Visserligen torde i den mån reformen, såsom avsett är, leder till stävjande av alkoholmissbruket besparingar kunna vinnas i kostnaderna för fattigvård, sjukvård och eventuellt även polisväsen, men det torde vara ovisst, om dessa besparingar för Alingsås komma att motsvara den minskning

i inkomsten, som förslaget bebådar. Besparingarna torde åtminstone under den närmaste tiden icke kunna bli av synnerligen stor betydelse.

Det vederlag, som bjudes Alingsås stad, synes därför enbart ekonomiskt betraktat vara föga lockande. Från vissa andra synpunkter sett ställer sig emellertid denna viktiga fråga väsentligt annorlunda. Man måste nämligen medgiva, att den av starka restriktioner i framtiden föranledda minskningen i vinsten av rusdrycks-hanteringen lätt kan medföra, att stadskommunerna ställas inför nödvändigheten att med hänsyn härtill ordna sin ekonomi. I alla händelser torde den inkomst, som en stad har av brännvinshandeln, få betraktas såsom till sin storlek osäker, enär den helt visst allt framgent kommer att bliva utsatt för kringskärningsförsök. Denna omständighet är i och för sig tillräcklig för att bestämma stadsfullmäktige att acceptera en utväg att få ett garanterat vederlag, även om det skulle understiga den under nuvarande förhållanden erhållna sannolika inkomsten. Men om också den grundsatsen, att staten mot vederlag till städerna övertager vinsten av brännvinshandeln godkännes, följer därav icke, att den kungl. kommitténs förslag skall anses i allo oantastligt, och uttala sig stadsfullmäktige för en rättvisare och för framtiden hållbarare grund för vederlaget än den i kommittébetänkandet föreslagna. Det medeltal, varifrån kommitterade utgå, är för Alingsås högst ogynnsamt, enär just denna tid varit en period av kraftig utveckling för staden. Givetvis måste ett arrangemang, avseende framtiden, bliva orättvist, då det grundas på en dylik beräkning. Riktigast hade varit att taga medeltalet för en kortare och mera närliggande period, t. ex. för perioden 1907—1911.

Stadsfullmäktige uttala med stöd av det nu anförda, att till grund för beräkningen i fråga om ersättningen för den s. k. stadsandelen må läggas åren 1907—1911 samt vid bestämmande av vederlagsbeloppet hänsyn tages icke blott till nämnda medeltal utan även till städernas folkmängd.

Stadsfullmäktige i Ulricehamn protestera på det bestämdaste mot kommitténs förslag i vad det rör frågan om ersättning för den andel av brännvinsmedlen, som direkt utgår till städerna. Med åberopande av kommitténs yttrande, att indragning av brännvinsmedlen till statsverket icke kan vara ägnat att väcka betänkligheter, därest — såsom för övrigt billighet och rättvisa kräva — kommuner, landsting och hushållningssällskap tillerkännas ersättning för de inkomster, som de därigenom komma att förlora, och att ersättningen bör så nära som möjligt anpassas efter vad kommunerna m. fl. dittills uppburit, anföra stadsfullmäktige, att denna fullt riktiga princip icke vunnit tillämpning i kommitténs lagförslag, åtminstone icke vad Ulricehamns stad beträffar. Då kommittén till grund för ersättningsbeloppen lägger ett medeltal av vinstmedlen för åren 1900—1910 måste kommittén med hänsyn till den omvälvning i brännvinshandeln, som 1905 års förordning medförde, erhålla ett synnerligen osäkert resultat. Vad särskilt Ulricehamn beträffar, så skulle ett godkännande av kommitténs beräkningsgrund medföra en betydande förlust för staden. För att på det enda sätt, som står staden till buds, återvinna de genom indragningen förlorade medlen, skulle staden nödgas underkasta sig en ökning i den direkta kommunalskatten av minst 1: 50 per bevillningskrona; att detta i sin ordning indirekt måste inverka i högsta grad hämmande på samhällets utveckling är uppenbart, helst samhället iklätt sig förbindelser och ordnat sin ekonomi med hänsyn till hittillsvarande inkomstkällor. Indragningen av brännvinsmedlen måste visserligen alltid i någon mån bliva förlustbringande för städerna och deras invånare, något som dessa för den goda sakens skull böra underkasta sig, men förlusterna måste dock hållas

inom rimliga gränser. Stadsfullmäktige förorda, att man såsom princip för ersättningens bestämmande utgår från medeltalet för de år, varunder 1905 års förordning gällt.

Stadsfullmäktige i Falköping framhålla, att rättvisa och billighet synas fordra, att den ersättning, som vid brännvinsmedlens indragning till statsverket lämnas staden, blir sådan, att staden icke genom förändringen kommer att lida någon förlust. En del förändringar, som 1905 års och senare förordningar medfört ifråga om brännvinsförsäljningen, och som äro avsedda även för framtiden, torde böra ha till följd, att man vid bestämmandet av detta medeltal gör avseende endast på tiden från och med den 1 oktober 1907. Även detta medeltal synes vara för litet, då brännvinsförsäljningen varit tillfälligt förbjuden under en del av år 1909, och då kommunens vinstmedel tydligen är i stigande.

Stadsfullmäktige i Skövde ha intet att erinra mot indragning till statsverket av brännvinsförsäljningsmedlen »men vilja därvid blott framhålla, att då frågan i sitt nuvarande läge endast avser vidtagande av en ekonomisk åtgärd, det icke bör bliva tal om annat än att vad Skövde vidkommer staden i möjligaste mån erhåller full ersättning för den inkomst av spritförsäljningen, som nu ifrågasättes skola indragas till statsverket. Detta synes ock i princip hava varit kommitténs mening», och meningen har icke varit att bereda staten ökade inkomster. Icke desto mindre understiger den av kommitterade ifrågasatta gottgörelsen icke så obetydligt den inkomst staden skulle förlora, därest förslaget varder antaget. Ersättningen för den del av brännvinsförsäljningsmedlen, som fördelas mellan landets samtliga kommuner, innebär, att staden under en oberäknelig framtid blir lidande på det föreslagna utbytet. Ännu ofördelaktigare ställer sig utsikten vidkommande den ersättning, som särskilt skulle tillkomma Skövde för den till staden direkt utgående andelen av brännvinsförsäljningsmedlen.

Såsom skäl för att icke vare sig sista årets vinst eller ett medeltal av de tre senaste årens behållning använts såsom beräkningsgrund anföres av kommittén vissa omständigheter, vilka anses vara ägnade att på åtskilliga håll höja inkomsten utöver vad som betingats av den normala utvecklingen. Dessa omständigheter — om de för övrigt i detta sammanhang böra komma i betraktande — torde haft ringa inflytande på förhållandena i Skövde. Bleve emellertid detta förslag fastställt skulle det för Skövde verka synnerligen ogynnsamt. Vinsten av brännvinsförsäljningen inom staden under 10-årsperioden har stigit i rask följd, beroende på stadens under samma tid skedda utveckling, och därest såsom sig bör jämväl år 1911 medtages, mer än fördubblats. »Då efter allt att döma stadens utveckling kommer att än vidare fortgå och därmed även, om intet störande inträffar, ifrågavarande vinstmedel ytterligare ökas, torde det icke vara förenat med rimlighet och rättvisa, att stadens andel beräknas efter en lägre siffra än den, som verkligen föreligger vid tiden för statens övertagande av vinstmedlen. Valet av en 10-årsperiod såsom beräkningsgrund förefaller också att vara alldeles godtyckligt; man tänke sig exempelvis läget i händelse förhållandet varit omvänt, om vinsterna varit i fallande i stället för i stigande och anledning förefunnits att så fortfarande bort bliva fallet. Vid tillämpning av medeltalsberäkningen hade ju då staden på statsverkets bekostnad gjort en till synes oberättigad vinst.»

»Nu kan ju även tänkas, att kommittén avsett att åstadkomma en mariginal till skydd mot förlust å statens sida, därest vinsten å brännvinshandeln i framtiden komme att nedgå, men däremot vilja stadsfullmäktige uttala såsom sin

mening, att då åtgärden avser att tillgodose ett statsändamål, och då i varje fall den största delen av brännvinsmedlen tillfaller staten, det bör tillkomma denna att bära risken, om sådan verkligen finnes, och icke de enskilda kommunerna. Vad Skövde beträffar skulle kommitténs förslag, om det oförändrat antoges, göra ett avsevärt avbräck i stadens utveckling.»

Med stöd härav giver stadsfullmäktige uttryck åt samhällets betänkligheter och hävdar den mening, att staden bör ha full ersättning för den inkomst, som eventuellt kan komma att fråntagas densamma.

Stadsfullmäktige i Hjo ha beträffande kommitterades förslag, att brännvinsförsäljningsmedlen skola indragas till statsverket och att kommunerna därefter från statsverket utbekomma ersättning, ävensom rörande kommitterades förslag till ändrade grunder beträffande statsbidrag till avlönande av lärare vid folk- och småskolor, intet att erinra, men anse däremot, att staden bör tillerkännas full ersättning för vad som eventuellt kommer att fråntagas densamma. Stadsfullmäktige yrka därför att ersättningen måtte beräknas utgå efter medeltalet av inkomsterna å brännvinshanteringen under de år, som föregått dessa medels indragning till statsverket, räknat från den tid nu gällande brännvinsförordning började tillämpas.

Stadsfullmäktige i Tidaholm. Skulle mot förmodan kommitténs förslag bliva lag förorda stadsfullmäktige, att till grund för beräkningen av ersättningen lägges den 10-årsperiod, som går närmast före den föreslagna lagens ikraftträdande; dock att för de städer, som icke haft försäljningsbolag alla dessa år, medeltalet beräknas allenast på det antal år bolag där funnits.

Stadsfullmäktige i Karlstad förorda indragningen till statsverket av rusdrycksmedlen under förutsättning att kommittémajoritetens mening i fråga om ersättning till städer och andra av rusdrycksmedlen nu beroende institutioner för genom indragning minskade inkomster tillerkännes vitsord. Stadsfullmäktige framhålla, »att städerna, landstingen och hushållningssällskapen icke, såsom kommittén enligt betänkandet synes förmena kunna antagas genom förslaget få full ersättning för de förluster, som dessa institutioner skulle åsamkas, om de nu till dem direkt inflytande försäljningsmedlen indrogos. Kommittén har nämligen vid beräkningen av ersättningsbeloppen utgått från medeltalet för de senaste 10 åren av influtna försäljningsmedel. Då dessa medel under den senare hälften av 10-årsperioden för det avgjorda flertalet orter varit nämnvärt större än under förra hälften av densamma, borde alltså under de förutsättningar i övrigt, som kommittén utgått ifrån, ersättningsbeloppen rättare ha beräknats ur medeltalet för en kortare tidsperiod än 10 år om full ersättning för indragna medel skulle givas. Då stadsfullmäktige antaga, att mycket större belopp skola komma att krävas för statens nykterhetsverksamhet hädanefter än hittills, vilka belopp väl komma att utgå företrädesvis av rusdrycksmedlen, och då det icke torde vara ofördelaktigt för staden att få en årlig statsgaranterad inkomst i ersättning för rusdrycksmedlen, trots det att denna inkomst från staten sannolikt bleve något mindre än de nu till stadskassan inflytande medlen av förevarande slag, sakna stadsfullmäktige emellertid anledning till erinran mot storleken av föreslagna ersättningsbelopp.»

»Utan att inlåta sig på frågan om lämpligheten av ett allmänt rusdrycksförbud få stadsfullmäktige ifråga om de tre reservanternas förslag angående fullständig avskrivning av städernas förevarande ersättningar från statsverket erinra om de vägande skäl, som kommittémajoriteten anfört emot ett ytterligare betungande av städernas ekonomi genom indragning av rusdrycksmedlen utöver de pålagor i detta

hänseende, som 1905 års brännvinsförordning medförde, och som en följd därav uttala sig mot en dylik avskrivning.

Till kommittémajoritetens förslag om ersättning av till statsverket indragna rusdrycksmedel åt städerna Gränna och Säter uttala stadsfullmäktige sin anslutning.»

Stadsfullmäktige i Askersund ha »ingen anledning att i princip ogilla kommitterades förslag men anse, att det vederlag, som skulle komma staden till godo vid indragning av brännvinsmedlen, är alldeles för knappt tilltaget. De nu utgående brännvinsmedlen ingå som väsentlig del i stadens budget, som gjort det möjligt att utföra nödvändiga och ändamålsenliga företag för stadens bestånd och utveckling. Med fästat avseende på dessa medel ha ekonomiska förbindelser blivit ingångna, vilka icke efter den nu föreslagna indragningen av brännvinsmedlen kunna fullgöras med mindre än att så stora uttaxeringar måste göras, att stadens utveckling därigenom hämmas».

Stadsfullmäktige i Nora anföra, att ehuru ett genomförande av kommitténförslagets bestämmelser under alla förhållanden kommer att medföra en avsevärd minskning i Nora stads inkomster av brännvinsmedlen, vilja stadsfullmäktige, som anse det vara ett eftersträvansvärt mål att åstadkomma sådana bestämmelser angående brännvinsmedlens fördelning, att nykterhets- och ordningssynpunkterna vid brännvinsförsäljningens ordnande icke motverkas av ekonomiska hänsyn, icke motsätta sig att brännvinsförsäljningsmedlen indragas till statsverket mot det att ersättning av statsmedel beredes kommunerna på lämpligt sätt. Stadsfullmäktige, som anse, att staten icke bör på kommunernas bekostnad göra alltför stor vinst på den föreslagna indragningen, håller dock före, att det vore rättvisare att beräkna det medeltal, varefter städernas vederlag skall bestämmas, å perioden 1906/07—1911.

Stadsfullmäktige i Västerås framhålla, att all anledning finnes att antaga, att stadens inkomster av brännvinsmedlen komma att stiga, även om icke konsumtionen ökas, för den händelse varuprisen framdeles komma att ökas; även en ganska obetydlig höjning av dessa medför en avsevärd ökning i vinsten. Stadsfullmäktige, som icke ha något att erinra mot brännvinsförsäljningsmedlens indragning till statsverket mot lagstadgad ersättning till kommuner och institutioner, som hittills erhållit dessa medel, uttala såsom sin mening, att den av kommittén föreslagna direkta ersättningen till städerna åtminstone vad Västerås beträffar icke är, såsom kommittén själv med sitt förslag synes åsyfta, anpassad efter vad städerna hittills erhållit, samt att denna ersättning bör utgå efter den beräknade medelinkomsten under åren 1908—1911, under vilka år den nu gällande brännvinsförsäljningsförordningen ägt tillämpning, på det att städerna, som naturligtvis för en tid framåt beräknat sin inkomst efter den nuvarande storleken av brännvinsmedlen, icke måtte få sin ekonomiska bärkraft i betänklig grad försvagad till men för de mångahanda stora uppgifter, de ha sig förelagda.

Stadsfullmäktige i Köping anföra, att därigenom att stadens inkomster av spritbolagsvinsten efter förslaget fixeras till ett visst belopp, kommer en minskning i inkomsterna att märkbart göra sig gällande, enär de alltjämt stegrade utgifterna icke längre kompenseras av den ökning i spritbolagsvinsten, som de senare åren ägt rum. För att icke orsaka alltför stora rubbningar i städernas ekonomi torde en större och rättvisare ersättning därför vara av nöden; åtminstone borde kommunernas andelar beräknas efter de senare årens inkomster och icke efter ett medeltal av en några år tillbakaskjuten 10-årsperiod med lägre inkomster. Städernas nu-

varande budgeter kunna nämligen icke vara baserade på så långt tillbaka i tiden liggande inkomster.

Stadsfullmäktige i Säter »ha ingenting att erinra mot kommitténs förslag, men vilja avgiva en allvarlig protest mot överdirektör Lindebergs reservation, som anser att Säter icke i likhet med övriga städer skulle vara berättigad till något vederlag av staten, i händelse staten skulle komma att övertaga all brännvinshandel inom landet. Säters stad har nog mer än tillräckligt fått erfara de ogynnsamma följderna i ekonomiskt avseende genom det beslut, som stadsfullmäktigemajoriteten år 1907 genomdrev, nämligen sprithandelns inom Säters stad indragande, utan att staden allt framgent skulle straffas med förlusten av det av kommittén ifrågasatta vederlaget, samtidigt som övriga städer, som även efter 1907 uppburit vinst av sina respektive spritaffärer, skulle tilldelas vederlag. Stadsfullmäktige anhålla vördsamt, att denna protest mot överdirektör Lindebergs reservationsuttalande må komma till Riksdagens kännedom, när frågan härom kommer före.»

Ifråga om hrr Ekmans m. fl. reservation i vad den avser en fullständig avskrivning av städernas beroende av rusdrycksmedlen sakna Säters stadsfullmäktige anledning att biträda förslaget.

Stadsfullmäktige i Sundsvall. Då stadens i följd av sprithandel och spritservering ökade utgifter för fattigvård m. m. icke kunna motses minskade efter indragning av försäljningsvinsten samt med skäl kunna förmodas vara lika stora som den hittills åtnjutna inkomsten, och då såsom kommitterade ock själva medgivit den efter indragningen kommuner m. fl. tillkommande ersättningen borde anpassas efter den inkomst, desamma före indragningen av vinsten åtnjutit, så finna sig fullmäktige icke kunna underlåta att uttala den åsikten, att den för kommunerna, enkannerligen Sundsvall, föreslagna ersättningen, är alltför ringa, samt att Sundsvall, om kommitterades förslag i nu befintligt skick varder lag, drabbas på ett för dess framtida utveckling i hög grad skadligt sätt.

Stadsfullmäktige i Skellefteå uttala sin anslutning till kommitténs förslag. Dock vilja fullmäktige framställa såsom önskemål, att statsverket för den nya ordningens genomförande även ikläder sig förpliktelse att bidraga med avsevärt belopp till städernas utgifter för polisväsendet.

Stadsfullmäktige i Haparanda ha icke funnit skäl till erinran mot kommitterades utredningar och förslag i ärendet utom vad beträffar de ersättningsbelopp, som från och med år 1915 och framdeles skulle komma att utgå till kommuner och vissa institutioner. Den av kommittén tillämpade beräkningsgrunden torde i många fall icke komma att vara tillfredsställande för ernående av det angivna målet att ersättningarna böra motsvara kommunernas förut åtnjutna inkomster av brännvinsförsäljningsmedlen. Detta mål skulle enligt fullmäktiges mening säkrare vinnas, om ersättningarna på sätt kommitterade föreslagit bestämdes efter medelinkomsten från och med den tid 1905 års förordning började tillämpas och intill den nya lagens ikraftträdande, eller, därest detta icke vore möjligt, åtminstone för åren 1908—1911.

Magistraten i Uppsala har icke kunnat undgå att finna de av kommittén föreslagna beräkningsgrunderna för vederlag åt städerna icke vara med rättvisa och billighet överensstämmande. Ett bifall till kommitténs förslag skulle alldeles uppenbart vålla en högst avsevärd rubbning i Uppsala stads ekonomi, och enahanda torde förhållandet vara med förslagets resultat jämväl för andra stadskommuner. Endast under förutsättning att kommunen i en eller annan form beredes full eller åtminstone skälig ersättning för sina minskade inkomster, synes det magistraten

vara önskvärt, att samtliga försäljningsavgifter och utskänkningsbolagens vinst indrages till statsverket. Detta enligt magistratens uppfattning fullt billiga krav torde vara förtjänt av beaktande, även för det fall att ersättning för städerna komme att utgå under sådan form, att staten i stället för att lämna direkta anslag åtoge sig helt eller delvis vissa av stadskommunen nu åliggande omkostnader.

Magistraten i Strängnäs anser, att därest det slutliga mål, vartill betänkandet nog syftar, nämligen fullständigt rusdrycksförbud, kunde uppnås, magistraten nog anser den ifrågasatta stora inkomstminskningen för kommuner och korporationer böra godtagas; men då ett så stort mål, som det nämnda, enligt magistratens förmenande aldrig nås, magistraten håller före, att full ersättning från statsverket bör lämnas kommunerna enligt senaste försäljningsperiods medelinkomster av rusdryckshanteringen, samt att nykterhetens intressen i stället böra befordras genom förhöjd beskattning av varan och dess försvårade åtkomst.

Magistraten i Eksjö anser, att medeltalet, varpå ersättningen grundas, bör räknas tillbaka från och med det sista året, för vilket uppgifter finnas före fattandet av ett beslut rörande kommunernas frigörande, och icke som kommittén gjort från och med år 1910. Visserligen skulle härigenom för olika kommuner ersättningarna bli dels fördelaktigare och dels ogynnsammare än dem kommittén föreslagit, men då kommittén i sitt betänkande säger sig åsyfta en ersättning, som i möjligaste mån anpassas efter vad kommunerna verkligen uppburit, synes det som om intet borde underlåtas för att komma detta mål så nära som möjligt.

Magistraten i Kalmar framhåller, att den ersättning för mistade, staden nu tillkommande inkomster av brännvinsförsäljningen, som kommitterade i förslaget till förordning angående ersättning m. m. ansett sig böra tillerkänna staden, är alltför ringa i förhållande till den inkomst härav, som staden under föregående år åtnjutit, samt att en sådan nedgång i stadens inkomster tydligen skulle komma att i väsentlig grad verka hämmande på stadens utveckling. Magistraten hemställer därför, att därest statsmakterna skulle finna lämpligt införa en lagstiftning sådan som av kommitterade nu föreslagits, den Kalmar stad tillkommande ersättningen för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel icke måtte sättas lägre än stadens nuvarande inkomst av dessa medel.

Magistraten i Skövde. »Utan tvivel skulle det lända till fördel, om staten övertoge all inkomst av rusdryckshanteringen inom landet och lämnade kommunerna, de större så väl som de mindre, ävensom hushållningssällskapen, en på ett eller annat sätt bestämd gottgörelse för den förlust de komme att lida genom indragningen av ifrågavarande för dem ganska betydande inkomstkälla. Att anspråken från dem, som mista denna inkomst, skola ställa sig ganska stora, är ju helt naturligt, då den brist, som möjligen skulle uppkomma för dem genom en ogynnsam beräkning, måste täckas genom utdebitering. Det vill emellertid synas magistraten, som om kommitterade kommit det rätta ganska nära, men om en 10-årsperiods inkomster skola läggas till grund för ersättningen vore det möjligen rättare att göra beräkningen efter den 10-årsperiod, som omedelbart föregick det år, då beslutet om regleringen fattades, ty att taga en 10-årsperiod, som slutat 4 à 5 år dessförinnan, till grund, kan anses väl godtyckligt. Ersättningssiffrorna torde ej heller med nödvändighet behöva inflyta i förordningen».

Magistraten i Hjo anför sig icke ha skäl för någon annan erinran, än att full ersättning kommer att beredas staden i stället för till statsverket indragna, nu till staden utgående brännvinsmedel, samt att denna ersättning måtte beräknas efter

för staden fördelaktigaste beräkningsgrund eller med andra ord, efter medelpriset av de intäkter, som uti hithörande avseende tillfallit staden efter den nu gällande brännvinsförsäljningsförordningens ikraftträdande.

Magistraten i Falköping har icke något att erinra mot kommitténs förslag om indragning av brännvinsförsäljningsmedlen i dess helhet till statsverket, under förutsättning att den ersättning, som vid brännvinsmedlens indragning till statsverket lämnas staden, blir sådan, att staden icke genom förändringen kommer att lida någon förlust. Det synes magistraten vara med rättvisa och billighet förenligt, att ersättningen bestämmes efter medeltalet från och med försäljningsåret 1907—08 och icke såsom kommittén föreslagit efter medeltalet under året 1900—1910.

Magistraten i Nora. Mot kommitténs förslag om indragning av rusdrycksmedlen till statsverket mot viss årlig ersättning finner magistraten principiellt intet att erinra, »och då enligt gällande förordning städernas andel i ifrågavarande medel redan från och med år 1919 skall ha nedgått till 29 procent av årsvinsten samt någon avsevärd ökning i brännvinshandeln icke torde vara att motse, torde förslaget även från rent ekonomisk synpunkt kunna anses vara för städerna antagligt. Men då kommittén i betänkandet själv framhåller, att 'erforderliga ersättningsbelopp böra bestämmas i förhållande till de andelar kommuner och övriga institutioner äga åtnjuta enligt bestämmelserna i 1905 års brännvinsförordning' och genom nämnda förordning försäljningsförhållandena avsevärt ändrats, torde en naturlig konsekvens ha varit, att det medeltal, varefter vederlaget för städernas direkta andel i brännvinsmedlen skulle utgå beräknats för åren efter det 1905 års förordning trätt i kraft, d. v. s. för åren 1908—1910». Magistraten kan icke underlåta »att framhålla sina betänkligheter emot ett av kommittén i betänkandet gjort uttalande, vilket emellertid åtminstone icke uttryckligen återfinnes i själva lagförslaget. Kommittén uttalar, att det direkta vederlaget bör utgå oavsett om brännvinsförsäljning äger rum inom stadskommun eller ej, då det 'nämligen läte tänka sig, att försäljningsrättigheter nedläggas i någon eller några städer, såsom för övrigt redan skett i städerna Gränna och Säter', och i lagförslaget äro också de nämnda städerna upptagna såsom vederlagsberättigade. Detta kommitténs uttalande finner magistraten i sina konsekvenser orimligt; därav skulle bliva följden, att sedan en kommun upphört att lämna staten inkomst av brännvinshandeln årligt vederlag likväl skulle till sådan kommun utgå såsom ersättning för en rättighet, som kommunen av fri vilja avsagt sig, och det till och med då sådan avsägelse skett innan rätten till vederlag bestämdes. Detta sista vore säkerligen en för vederbörande stadskommun lika oväntad som kär present. Men därav torde väl ock bliva en naturlig konsekvens att även de landskommuner, som en gång avsagt sig brännvinshandeln, skulle erhålla vederlag. Dock saken har en än betänkligare sida. Staten förbinder sig att av allmänna medel låta till städerna utgå vederlag för de indragna brännvinsmedlen, och detta — enligt kommitténs uttalande — vare sig städerna hava brännvinshandel eller icke. Detta vore ju den bästa tänkbara väg från städernas synpunkt att lösa rusdrycksfrågan i förbudsvänlig riktning, men till statens frigörande från det ekonomiska beroendet av rusdryckshandeln torde det näppeligen bidraga».

Magistraten framhåller slutligen, att Nora stad icke haft försäljningsbolag förrän från och med försäljningsåret 1907/08. Enligt kommitténs egna grunder skulle medeltalsinkomstens beräknande sålunda ske allenast efter inkomsten för det år bolag funnits, och magistraten anhåller, att rättelse härutinnan måtte ske.

Magistraten i Lindesberg, som i princip ansluter sig till kommitténs förslag,

anför beträffande den ersättning, som skulle tillfalla Lindesbergs stad, att beloppet bör beräknas efter den inkomst, som staden haft av brännvinsförsäljningen under den tid försäljningen innehafts av bolag eller från och med försäljningsåret 1907/08, emedan den verkliga behållningen av brännvinsförsäljningen därstädes först sedan denna tid är känd. En fortgående avskrivning av all inkomst av brännvinsförsäljning eller en eventuell ersättning för denna inkomst skulle medföra så betänkliga rubbningar i stadens ekonomi, att ett genomförande därav icke torde vara möjligt på annat sätt än att staten åtager sig bestrida ett motsvarande belopp av utgifter, som för närvarande utgöras av staden.

Magistraten i Härnösand. Med kommitterades förslag uppstå utan allt tvivel ekonomiska svårigheter för sådana städer, som i likhet med Härnösand under senare år upptagit nya amorteringslån och därvid beräknat, att inkomsten av brännvinsmedlen fortfarande under amorteringstiden komme att utgå i enlighet med bestämmelserna i 1905 års brännvinsförsäljningsförordning, men torde det för frågans lösning bliva för städerna nödvändigt att underkasta sig sådana olägenheter, som av kommitterades förslag kunna befaras. Detta förslag synes vara betydligt lämpligare och innebära för städerna vida större fördelar än det av tre kommittéledamöter i avgiven reservation framställda, vilket sistnämnda förslag avser att successivt fråntaga städerna all inkomst från brännvinshanteringen och skulle, därest detsamma bleve antaget, förorsaka betydligt ökade kommunalutskylder i flertalet av rikets städer.

Magistraten i Östersund erinrar om att »stadsfullmäktige hava förklarat sig för närvarande icke kunna biträda kommitténs förslag. Icke heller magistraten har känt sig övertygad om att förhållandena verkligen kräva ett så starkt omkast i rusdrycksrörelsen, som nu ställts i utsikt, men magistraten har haft svårt att frigöra sig från den uppfattning, att då frågan nu tages omhänder av Riksdag och regering den också kommer att tränga sig igenom på ett eller annat sätt. Den lösning, som kommitténs flertal velat giva saken, förefaller magistraten hava en så moderat form, att det skulle bliva möjligt för kommunerna att utan alltför stark känning så småningom anpassa sin ekonomi efter densamma.» Magistraten anser emellertid, att en ändring i fråga om medeltalsberäkningen är behövlig, och anför magistraten som skäl härför, att bolagens försäljningsavgifter och vinstmedel under 10-årsperioden 1900—1910 växlat avsevärt och i allmänhet visa en stegring under de senaste fem åren. »Under dessa fem år hava säkerligen åtskilliga kommuner planlagt eller satt i utförande en del för dem kostsamma företag, därvid hänsyn tagits till inkomsterna av brännvinsförsäljningsmedlen under de närmaste åren. För dessa kommuner skall en stark nedsättning av den påräknade inkomsten givetvis bliva mycket kännbar. Det synes därför finnas vägande skäl för att medeltalet av de medel bolagen lämnat under de senast fem åren före ändringens genomförande får läggas till grund för tillmätande av det årliga ersättningsbeloppet».

Magistraten i Luleå har icke något att erinra mot kommitténs förslag, ehuru det statsanslag, som enligt detsamma skulle tilldelas städerna, åtminstone vad Luleå stad beträffar icke torde uppgå till det belopp, staden har att påräkna i inkomst av brännvinsförsäljningsmedlen efter nu gällande bestämmelser. Den fullständiga avskrivningen av detta statsanslag, vilken reservanterna hrr Ekman m. fl. föreslagit utan att i konsekvens därmed föreslå någon avskrivning av motsvarande anslag till landstingen och hushållningssällskapen, måste anses obillig, särskilt för de ekonomiskt sämst situerade städerna. Det ligger givetvis i varje

kommuns intresse, att skatterna icke bliva alltför tryckande, men det torde även i viss mån vara ett statens intresse, erkänt genom regeringens proposition till årets riksdag om statsanslag för åstadkommande av lindring i sådant hänseende till vissa kommuner. Magistraten bortser icke ifrån, att förhållandena i en mer eller mindre avlägsen framtid kunna bliva sådana, att statens anslag såsom ersättning för brännvinsmedlen, åtminstone i oförändrad form, bör försvinna. I sådant fall lärer dock icke förslag till reglering härutinnan utebliva, vare sig i form av avskrivning utan vidare eller så, att staten i samband med anslagets indragning övertager kostnaderna för t. ex. städernas rätts- och polisväsen.

Allmänna rådstugan i Östhammar anför, att redan lång tid innan städerna genom kungl. förordningen av år 1855 fingo del av dessa brännvinsförsäljningsmedel hade städerna rättighet och skyldighet att ha sin stadskällare, varom särskilt bestämmes i stadgan om städernas administration av år 1619, varuti föreskrevs, att var stad bör ha sin stadskällare och vad därav faller låta komma i den gemensamma kassan. Det synes allmänna rådstugan hårt att nu nödgas till statsverket överlämna dylika inkomster, som städerna så väl behöva, helst alla andra privilegier och förmåner tid efter annan berövats städerna. Det synes allmänna rådstugan billigt, att staten då också övertager kostnaderna för städernas rättsskipning och administration på sätt förhållandet är med landsbygden. Kommitterade ha visserligen föreslagit, att staten däremot skulle bidraga med ytterligare en bråkdel av skollärarnes avlöning. Samtliga städer i Sverige ha nu skaffat sig moderna skolhus, vartill kostnaden säkerligen överallt åstadkommits genom lån, vanligen ställda på 40 år. För att erhålla tillstånd till dessa låns upptagande ha städerna hos Kungl. Maj:t nödgats uppgiva alla sina inkomster, däribland brännvinsmedlen utgjort en väsentlig del. Skulle nu Kungl. Maj:t indraga dessa medel eller större delen därav, synes det allmänna rådstugan billigt, att statsverket åtoge sig inbetalningen av motsvarande del av dessa skulder. Därest statsverket åtager sig inbetalningen av dessa skulder för skolhus samt för städerna liksom för landsbygden bekosta rättsskipning och administration, anser allmänna rådstugan billigt, att staten erhåller större delen av brännvinsförsäljningsmedlen, men i annat fall måste det anses hårt för städerna att gå miste om sina så väl behövliga inkomster.

Stadsstyrelsen i Borgholm. Icke allenast Borgholm har för främjande av nödvändiga samhälleliga företag påtagit sig långvariga skulder med beräknande av deras gäldande delvis av inkomsterna från spritvarurörelsen. Innan skulderna hinna avbördas, och då de s. k. löpande utgifterna icke lära minskas, synes en oväntad och avsevärd minskning under närmaste framtiden av städernas andelar av brännvinsinkomsterna vara ett ganska betänkligt frigörelsesätt.

Stadsstyrelsen i Arvika framhåller gentemot reservanternas förslag, att detta icke ger anvisning på nya inkomstkällor för kommunerna i stället för den andel av brännvinsförsäljningsmedlen, som skulle avskrivas. En sådan anvisning hade för närvarande icke heller varit möjlig. »Städerna hava emellertid vid beräknandet av sin förmåga att kunna bära nya förbindelser samt utföra eller deltaga i nya företag räknat med fortsatt inkomst av brännvinsmedlen. Förlusten av dessa skulle med säkerhet till största delen få fyllas genom förhöjd utdebitering. Att detta i många fall skulle medföra obotliga missförhållanden i stadskommunernas ekonomi torde icke kunna undvikas. Stadsstyrelsen, som velat framhålla detta gentemot de absoluta förbuds- och avskrivningsyrkandena, har icke kunnat finna annat än att kommittémajoritetens förslag beträffande stadskommunernas ifrågavarande ersättning är antag-

ligt och rättvist.» Den huvudsakliga vikten ligger på huru medeltalet beräknas, efter vilket ersättningen skall utgå. Stadsstyrelsen anser, att om ersättningen skall anpassas efter det belopp staden under de sistförflutna åren uppburit medeltalet måste beräknas efter en mindre, närmast liggande tidrymd.

Stadsstyrelsen instämmer i hr Hegardts reservation, att det i förordningen angående ersättning bör uttalas, att ersättningen till stadskommunerna för dessa medel utgår icke blott i direkta anslag utan även i form av den av kommittén föreslagna höjningen av statens bidrag till folk- och småskollärares avlöning.

Municipalstyrelsen i Haparanda, som i likhet med stadsfullmäktige icke funnit skäl till erinran mot kommitténs förslag utom beträffande det ersättningsbelopp, som från och med år 1915 och framdeles skulle komma att i form av statsanslag utgå till staden, framhåller, att den av kommittén använda beräkningsgrunden synes komma att drabba Haparanda stad med dess små ekonomiska resurser samt med hänsyn till de olägenheter, som staden till följd av sitt läge såsom gränsstad har av brännvinshandeln, alltför hårt. I stadens för innevarande år fastställda inkomst- och utgiftsstat uppgå brännvinsmedlen till $^1/_5$ av stadens inkomster, medan däremot den genom utdebitering erhållna inkomsten utgör $^1/_7$ av samtliga inkomster. I amortering och ränta för stadshotell och krogbyggnader, som staden för ett tiotal år sedan lät uppföra i förhoppning om att brännvinsmedlen allt framgent skulle inflyta i samma rikliga mån som då, har staden att ända till år 1940 betala 16,500 kronor. Staden har vidare i förhållande till sin ringa folkmängd ganska stora utgifter för polisväsendet, och är denna olägenhet en direkt följd av brännvinshandeln. Spritdryckerna äro nämligen i Haparanda betydligt billigare än i grannlandet, till följd varav staden under sommartiden plägar få talrika besök av stora skaror lösa finska arbetare, bland vilka ofta förekomma synnerligen oroliga och våldsamma element.

Municipalstyrelsen hemställer därför, att det statsanslag, som skulle tillkomma Haparanda stad måtte utgå efter den grund, som stadsfullmäktige förordat.

Municipalstyrelsen och kommunalfullmäktige i Malmköpings köping yrka, att kommunerna, särskilt vad beträffar Malmköping, på grund av sitt kungl. brev av 10 november 1855, måtte även efter år 1925 likställas med rikets städer, enär köpingen enligt detta kungl. brev fått denna rättighet sig tillförsäkrad.

Styrelsen och fullmäktige yrka vidare att beräkningen av brännvinsmedlen måtte ske efter utgångssiffra, börjande med inkomsten för försäljningsåret 1907/08.

Kommunalnämnden och kommunalfullmäktige i Hässleholms köping anse, att kommitténs förslag till ersättning för de till stadskommuner och vissa köpingar direkt utgående andelarna av brännvinsförsäljningsavgifterna och brännvinsbolagens nettovinst synes vara högst otillfredsställande för sådana kommuner i ekonomiskt hänseende. Kommittén har uttalat, att genom indragning av samtliga brännvinsförsäljningsmedel till statsverket man frånginge den sedan lång tid tillbaka erkända och tillämpade principen, att dessa medel skulle användas för kommunala ändamål, men att ett sådant åtgörande icke vore ägnat att väcka några betänkligheter, därest, såsom för övrigt billighet och rättvisa kräva, kommunerna tillerkändes ersättning för de inkomster, som de därigenom komme att förlora. Denna grundsats kan icke annat än biträdas, men det måste på samma gång beklagas, att densamma icke blivit tillämpad, när kommittén uppgjort förslag till de ersättningsbelopp, som skulle utgå till ifrågavarande kommuner. Vid fixerande av medeltalet för varje kommun har kommittén nämligen tagit större hänsyn till den förflutna tiden än den närvarande. Ersättningen bör

givetvis icke avse att täcka de inkomster, som kommunerna åtnjutit under en 10-årsperiod, vilken sträcker sig så långt tillbaka i tiden som från 5:te till 15:de året före det år, då ersättningen första gången utginge. Denna beräkningsgrund kunna kommunerna icke utgå från, då det gäller för dem att ikläda sig nya förpliktelser. Om de utginge från sådan grund skulle det helt säkert vara liktydigt med tillbakagång i stället för utveckling. Det missförhållande, som skulle bli följden av kommitténs beräkningar, framgår bäst, om ersättningsbeloppen jämföras med kommunernas nuvarande inkomster av brännvinsförsäljningen. För Hässleholm skulle ersättningen sålunda komma att täcka endast en mindre del av vad köpingen ginge förlustig. Fullmäktige och nämnden anse, att köpingen icke kan klandras därför att den tagit inkomsterna av brännvinsförsäljningen i beräkning vid beslutande av nya företag, ty sedan lång tid tillbaka är, såsom kommittén ock framhållit, erkänd och tillämpad den principen, att dessa medel skola användas för kommunala ändamål. Då köpingens inkomst av nämnda försäljning företett ständig ökning, kunde det heller icke vara någon risk för köpingen att räkna med denna inkomst. Ökningen framträder starkast efter tillämpningen av 1905 års brännvinsförsäljningsförordning. Orsaken till ökningen från nämnda tid torde nog till stor del bero därpå, att på grund av bestämmelse i nyssnämnda förordning försäljning av brännvin i de köpingen kringliggande gästgivaregårdarna upphört, vilket haft till följd, att uppköpen av brännvin och dithörande drycker för en större omkrets koncentrerats på köpingen. Kommittén har vid uträkning av medeltalen för den förut omförmälda 10-årsperioden minskat de under försäljningsåret 1907/08 influtna medlen med $^1/_5$ under motivering, att detta år omfattade 15 månader. Häremot erinras, att i köpingar nämnda försäljningsår omfattade 14 månader, vadan de i sistnämnda kommuner influtna brännvinsförsäljningsmedlen bort minskas med $^1/_7$. Då reducering skett för ett försäljningsår, under vilket försäljning pågått under längre tid än 12 månader, skulle man kunna ifrågasätta, huruvida icke hänsyn jämväl bort tagas därtill, att försäljningen under år 1909 pågått kortare tid än nyssnämnda. Förbud mot brännvinsförsäljning var gällande under en tid av i medeltal $1^1/_2$ månad av sistnämnda år. Enligt nu gällande förordning angående försäljning av brännvin skola till och med år 1925 med avseende på inkomst av sådan försäljning till städerna räknas de övriga orter, i vilka under försäljningsåret 1904/05 minuthandel med och utskänkning av brännvin varit jämlikt 1895 års förordning överlåtet på bolag. I avseende å frågan, huruvida till nämnda orter hörande köpingar, som före utgången av år 1925 erhålla stadsrättigheter, jämväl efter sistnämnda år skulle vara likställda med stad i allmänhet ifråga om inkomst av brännvinsförsäljningsmedel, har kommittén föreslagit, att sådan köping, som före utgången av år 1926 erhåller stadsrättigheter, även därefter skulle erhålla förut bestämd ersättning. Kommunalnämnden och fullmäktige kunna icke annat än uttala stor tillfredsställelse över nyssnämnda med rättvisa och billighet överensstämmande förslag. Kommunalnämnden och fullmäktige tillstyrka därför kommitténs förslag i de delar, som varit föremål för deras yttrande, dock med den ändringen, att en tidsperiod av högst 5 år närmast före det år, då de nya bestämmelserna träda i kraft, må läggas till grund vid beräknandet av ersättning för den till städer och vissa köpingar direkt utgående andelen av brännvinsförsäljningsmedlen.

Municipalfullmäktige i Ljungby köping. Då redan genom 1905 års brännvinsförsäljningsförordning en avsevärd minskning av städernas och köpingarnas andel i

brännvinsmedlen ägt rum, torde det vara obilligt, att genom en så betydlig nedsättning i berörda avseende, som den av kommitterade föreslagna beräkningsgrunden skulle medföra, ytterligare försvaga städernas och köpingarnas ekonomiska bärkraft — något som särskilt måste gälla de orter, som från och med år 1926 icke vidare erhålla någon som helst inkomst av brännvinsförsäljningsmedlen — och anse sig fullmäktige på grund härav böra föreslå, att ersättningen till stadskommunerna bör beräknas icke efter de sista 10 årens medeltal utan efter förhållandena under det sista året, innan de nya bestämmelserna komma att tillämpas.

Kommunalnämnden och kommunalstämman i Mörbylånga köping erinra därom, att kommittén i sitt utlåtande yttrat, att någon tvekan icke bör råda därom, att vid en indragning till statsverket av brännvinsmedlen kommuner och institutioner, som hittills åtnjutit dessa medel, erhålla en ersättning, vilken synes böra så mycket som möjligt anpassas efter vad de hittills uppburit, och kommitterade ha jämväl framhållit, att sedan 1905 års författning trädde i kraft vissa omständigheter tillkommit, varigenom det allmännas inkomst av brännvinsmedlen rätt betydligt ökats. Nämnden och stämman erinra därom, att »Göteborgssystembolagens leveransförening har uppgjort en tablå, utvisande huru stort medeltalet skulle bliva, ifall man lade till grund bolagens vinstbelopp sedan 1905 års författning trädde i kraft, och därvid funnit, att dessa medeltal, jämförda med medeltalen enligt kommitterades bil. 8, i allmänhet visa ökning». Mörbylånga köping är nödsakad att för hamn- och järnvägsanläggningar m. m. påräkna sin andel av inkomsten för försäljning av rusdrycker och skulle under närvarande förhållanden icke kunna bära de ökade utgifter, som skulle bli en följd, om brännvinsmedlen helt hastigt borttogos eller avsevärt minskades.

Kommunalnämnden och kommunalstämman i Vara köping instämma i hr Lindebergs reservation med tillägg, att, då brännvinsbolag hädanefter upphör, samhället icke bör erhålla del av brännvinsbolagens vinst. Därjämte yrka nämnden och stämman på att medeltalet måtte beräknas efter uppkommen vinst under de år, nuvarande brännvinsförsäljningsförordning varit gällande.

Kommunalstämman i Mönsterås köping. Kommunalskatten i Mönsterås utgör för närvarande kronor 7.70 per bevillningskrona. Borttages inkomsten av spritbolaget ökas kommunalskatten med kronor 4.40 och skulle sålunda uppgå till kronor 12.10 per bevillningskrona. En sådan skatt bleve för samhället ruinerande. Därest Riksdagen skulle besluta att fråntaga kommunen inkomsterna av spritbolaget är det oundgängligen nödvändigt, att vederlag lämnas till belopp icke understigande de nuvarande inkomsterna.

Kommunalfullmäktige i Hörby köping påyrka med hänsyn till att köpingen baserat sin ekonomiska ställning å den inkomst, som blivit densamma tillförsäkrad genom 1905 års brännvinsförsäljningsförordning, bibehållande av denna beräknade inkomst; i övrigt uttala fullmäktige sitt gillande av förslaget.

Kommunalnämnden i Säffle köping anser sig med hänsyn till de strävanden, som alltmera göra sig gällande, icke böra motsätta sig att brännvinsförsäljningsmedlen indragas till statsverket mot att ersättning utgår, men uttala sig emot hrr Ekmans m. fl. reservation, då Säffle köping gjort sig beroende av rusdrycksmedlen för ännu längre tid framåt än till och med år 1926.

Styrelsen för Svenska stadsförbundet. »Enligt Styrelsens uppfattning förefinnes icke från städernas sida någon anledning att påyrka den föreslagna reformen,

i all synnerhet som densamma torde komma att på det hela taget medföra en minskning uti de förmåner städerna hittills åtnjutit i form av inkomster från brännvinsförsäljningsmedlen. Emellertid anser sig Styrelsen likväl icke böra motsätta sig det av kommittén framställda förslaget, emedan detta dock innebär den fördelen för städerna, att den ersättning, som dessa för framtiden skola erhålla för indragna inkomster, blir fixerad en gång för alla genom en särskild av Kungl. Maj:t och Riksdagen antagen förordning. Städerna komma därigenom att bliva oberoende av de förhållanden, vilka kunna utöva inflytande på storleken av de inkomster, det allmänna åtnjuter av brännvinsförsäljningsmedlen, och deras ekonomi beredes på detta sätt en ökad trygghet. Däremot vill Styrelsen framhålla, att de ersättningsbelopp, vilka enligt kommitténs förslag skola av statsverket utgöras till städerna för den minskning av inkomster, vilka enligt 1905 års förordning tillfalla dem såväl genom de direkt inflytande som de av statskontoret fördelade medlen, äro för knappt tilltagna. Vad de förstnämnda angår har kommittén utgått från en beräkning av medeltalet av brännvinsförsäljningsmedlen, som influtit inom de olika städerna under åren 1901—1910. Kommitténs skäl för användning av denna årsperiod såsom beräkningsgrund för ersättningen har enligt betänkandet varit den ojämnhet i belopp, varmed ifrågavarande medel influtit. Denna ojämnhet har emellertid till väsentlig del föranletts av de förändrade lagbestämmelserna, vilka tillkommit under densamma. Såsom kommittén även framhåller har 1905 års förordning, vilken trädde i kraft den 1 oktober 1907, genom den inskränkning av de privilegierade gästgivarnes försäljningsrättigheter, vilken densamma medförde, åstadkommit en stegrad omsättning hos utsänkningsbolagen, varigenom det allmännas inkomst rätt betydligt ökats. Under år 1910 tillkom också den bestämmelsen, att den förut brukliga rabatteringen av priset vid försäljning av mer än 20 liter borttogs, vilket i sin mån bidragit att öka de av försäljningen härflytande avgifterna.

I betraktande av dessa omständigheter vill det synas, som om tillräckliga skäl ej förelegat att uti beräkningen medtaga de år, under vilka en annan lagstiftning än den nu gällande tillämpats. Städernas ersättningsbelopp förminskas därigenom avsevärt. Enligt Styrelsens uppfattning böra städerna kunna anses ha fullgoda skäl att påyrka en medeltalsberäkning, vilken endast omfattar tiden efter 1905 års förordnings trädande i kraft men upptar samtliga de år under nämnda tid, för vilka, när en eventuell kungl. proposition avlåtes, officiella uppgifter angående brännvinsförsäljningen äro kända. En verkställd beräkning ger vid handen, att ett tillämpande av ett dylikt medeltal med begagnande av nu förefintliga officiella uppgifter skulle, jämfört med medeltalet för 10-årsperioden 1901—1910, åstadkomma en höjning av den för städerna föreslagna fixa ersättningssumman med kronor 666,542 beträffande tiden från och med år 1921.»

Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling. »I avseende på den föreslagna ersättningen till vissa städer och köpingar instämmer representantförsamlingen med hrr Ekman, Ericsson och Kvarnzelius på av dem angivna grunder i deras reservation. Ur såväl statsfinansernas som nykterhetsintressets synpunkt måste det nämligen anses innebära en fara att olösligt binda staten vid så stora årliga utgifter, som en för all framtid garanterad ersättning till städerna skulle innebära. Vid en blivande omläggning av kommunalskattelagstiftningen torde de städer, som genom brännvinsmedlens successiva avskrivning skenbart synas hotade, kunna vinna en lämplig reglering av sina finanser. Helt visst skola vid en alltmer

utvidgad lokal förbudsregim sådana fördelar uppnås genom stigande välstånd och minskade utgifter för fattigvård, ordningsväsen m. m., att den långsamma minskningen av städernas inkomster successivt uppväges. I detta sammanhang förtjänar att påpekas den konstlade stegring av alkoholbeskattningen och de kommunala alkoholinkomsterna, som oberoende av de kommunala myndigheterna och ofta oberoende av nykterhetsintresset visat sig kunna äga rum genom godtyckliga åtgärder av Göteborgs-systembolagen — ett förhållande, som visar nödvändigheten av att samhället mer än hittills får makten i sin hand på detta område.»

B. Ersättningen till landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel.

I fråga om medeltalsberäkningen hava från kommitténs förslag avvikande yrkanden gjorts av följande myndigheter:

1) Medeltalets beräknande för de fem år, som gå närmast före förslagets föreläggande för Riksdagen, påyrkas av landstingen i Östergötland, Blekinge samt Göteborgs och Bohus län.

2) Medeltalets beräknande för de fem år, som gå närmast före reformens genomförande, påyrkas av landstinget i Malmöhus län.

3) Medeltalets beräknande för åren 1908—1912 påyrkas av landstinget i Uppsala län.

4) Medeltalets beräknande för de år, under vilka 1905 års brännvinsförsäljningsförordning varit gällande, påyrkas av landstinget i Gottlands och Skaraborgs län.

5) Medeltalets beräknande för de tio år, som gå närmast före reformens genomförande, påyrkas av Konungens befallningshavande i Hallands län samt landstingen i Södermanlands och Hallands län.

6) Medeltalets beräknande för de tio år, som gå närmast före förslagets antagande påyrkas av landstinget i Stockholms län.

7) Medeltalets beräknande för åren 1907/08, 1910 och 1911 påyrkas av lantbruksstyrelsen.

8) Medeltalets beräknande för de »tre sista åren» påyrkas av Konungens befallningshavande i Västerbottens län.

Slutligen har av Konungens befallningshavande i Kristianstads län anmärkning framställts mot kommitténs förslag att fördelningen skall ske efter folkmängden.

Lantbruksstyrelsen, som genom remissen av rusdrycksmedelskommitténs betänkande och förslag anbefallts att inhämta underdånigt yttrande från hushållningssällskapens förvaltningsutskott, anför till en början, att det av dessa inhämtade yttranden framgår, »att utskotten, vilka till granskning upptagit endast de delar av betänkandet, som beröra hushållningssällskapen, icke haft något att erinra mot den till grund för kommitténs förslag liggande åsikten, att hushållningssällskapen böra göras ekonomiskt oberoende av brännvinsförsäljningsmedlen genom beredande av

tillgång till särskilt för ändamålet beviljat årligt statsanslag, vars belopp skulle fastställas genom utfärdad nådig förordning. Däremot hava hushållningssällskapen ansett, att då enligt den grund för beräkningen av detta årliga anslag, som kommittén föreslagit, hushållningssällskapens allmänna inkomster av statsmedel skulle komma att nedgå till 1,600,000 kronor om året eller betydligt understiga hushållningssällskapens andelar av brännvinsförsäljningsmedlen under senare år, den åt hushållningssällskapen sålunda föreslagna ersättningen för förlorade brännvinsförsäljningsmedel blivit alltför knappt tillmätt.» [1])

Sedan lantbruksstyrelsen redogjort för kommitténs förslag ifråga om den till grund för ersättningen liggande beräkningen, anför lantbruksstyrelsen, att »under förutsättning att den av Riksdagen uttalade uppfattningen, att minskning i vinsten av rusdryckshanteringen är att med den växande nykterhetsrörelsen förvänta, skulle komma att visa sig riktig, synes det icke kunna uppfattas annat än såsom en fördel för hushållningssällskapen, att ersättningen för mistade andelar i brännvinsförsäljningsmedlen varder bestämd till ett visst sällskapen tillförsäkrat årligt belopp.» Beträffande storleken av detta belopp finner lantbruksstyrelsen, att det icke vore med statens fördel överensstämmande att bestämma beloppet på sätt kommittén föreslagit, och åberopar lantbruksstyrelsen, vad rusdrycksmedelskommittén rörande hushållningssällskapens inkomster anfört i sitt betänkande, sid. 107—108, och anför lantbruksstyrelsen ytterligare följande omständigheter.

»Hushållningssällskapen utgöra för lantbruksförvaltningen nödvändiga organ inom de särskilda delarna av vårt land, organ, utan vilka lantbruksförvaltningen skulle vara ur stånd att fylla sin uppgift. Den kännedom rörande varje särskild orts förhållanden, utvecklingsmöjligheter och behov i lantbruksavseende, som finnes samlad inom hushållningssällskapen och deras förvaltningsutskott, är helt enkelt oumbärlig, för den händelse något verkligt fruktbärande skall i längden från det allmännas sida kunna uträttas till lantbrukets höjande inom vårt vidsträckta land. Den uppgift, som hushållningssällskapen således fått sig anvisad, kan ej heller för närvarande övertagas av några andra förefintliga organisationer, och för sin del har lantbruksstyrelsen icke kännedom om några nya tilltänkta sammanslutningar inom landet, som skulle kunna tänkas komma att övertaga hushållningssällskapens arbetsbörda. Under sådana förhållanden torde det vara av den allra största vikt för staten, därest den skall kunna verka med utsikt till framgång för höjandet av lantbruket inom landet, att staten sätter hushållningssällskapen i tillfälle att fylla sin viktiga uppgift. Detta kan givetvis icke ske på annat sätt än att staten lämnar hushållningssällskapen nödiga medel härtill.» Hushållningssällskapen äro »för närvarande huvudsakligen hänvisade till den hushållningssällskapen tillkommande andelen av brännvinsförsäljningsmedlen såsom den utan all jämförelse största anparten av sällskapens inkomster. De anslag för skilda ändamål, som staten anvisar, kunna icke antagas komma till verklig nytta, därest icke såsom brukligt är för desammas åtnjutande fordras, att av sällskapen utav andra för dem tillgängliga medel anslås motsvarande belopp, ty genom den uppoffring, som hushållningssällskapen i sådant fall måste göra, tvingas dessa att såväl noggrant pröva behovet av de ifrågavarande

[1]) Då de synpunkter, som av hushållningssällskapens förvaltningsutskott gjorts gällande ifråga om ersättningen till hushållningssällskapen, i allt väsentligt återfinnas i lantbruksstyrelsens förevarande yttrande, har det icke ansetts vara behövligt att återgiva förvaltningsutskottens yttranden. För den del av desamma, som rör ändrad fördelningsgrund, har kommittén i sitt utlåtande sid. 22 lämnat en sammanfattande redogörelse.

medlen som granska och följa sättet för deras användning. Det torde vara självklart, att i samma mån som de medel, varöver hushållningssällskapen äga att själva förfoga, minskas, sällskapen även bli urståndsatta att verka i det allmännas tjänst för lantbrukets och därmed sammanhängande näringars höjande. Det är därför en högst viktig angelägenhet för staten att se till att så icke sker. Erfarenheten har nu visat, att allteftersom större anspråk ställts på lantbrukets tekniska och ekonomiska utveckling till följd av det stegrade behovet av lantmannavaror och de alltmer ökade produktionskostnaderna, höjda arbetslöner däri inberäknade, det blivit nödvändigt, att staten träder emellan, ledande och understödjande. Följden härav har blivit, att behovet av medel för hushållningssällskapen alltmera ökats ända därhän, att sällskapen med deras nuvarande medeltillgång ej sällan funnit sig ur stånd att fylla de berättigade anspråk, som i detta avseende ställts på desamma.» Lantbruksstyrelsen anser det »icke vara nödvändigt att uppräkna alla de viktiga ändamål, för vilka hushållningssällskapen måste anvisa medel, då dessa ändamål äro väl kända och för övrigt snart sagt årligen utvidgas och ökas. Att under en tid sådan som den närvarande, då hushållningssällskapens medel alltså visa sig otillräckliga för fyllande av det nuvarande anspråken, minska beloppet av samma medel skulle givetvis vara ett ödesdigert misstag. Den närmaste följden av en sådan åtgärd vore givetvis, att staten måste minska eller rent av efterskänka fordringarna på bidrag ifrån orten, varigenom kan befaras följden skola bliva minskad uppmärksamhet hos hushållningssällskapen, att endast i fall av verkligt behov begära särskilda bidrag av statsmedel och mindre noggrann kontroll från deras sida att övervaka medlens effektiva användning, på samma gång som den ifrågasatta minskningen skulle hava till följd, att staten finge av andra tillgängliga medel anslå större belopp än hittills, och den besparing, som minskningen skulle medföra mer än uppvägas av de sålunda erforderliga ökade statsanslagen till hushållningssällskapen för särskilda ändamål, med ett ord, den ifrågasatta åtgärden skulle medföra ökade statsanslag med minskad verkan.

Av dessa skäl anser sig lantbruksstyrelsen icke kunna förorda kommitténs förslag i vad det avser nedsättning av det till hushållningssällskapen för närvarande utgående beloppet av statsmedel till hushållningssällskapens allmänna utgifter och finner för sin del, att ersättningen till hushållningssällskapen för den ifrågasatta mistningen av brännvinsförsäljningsmedlen bör utgå med ett belopp, som kan anses mera motsvara den andel av brännvinsförsäljningsmedlen, som under de sista åren kommit hushållningssällskapen till godo. Det synes lantbruksstyrelsen härvid riktigast, att vid beräkningen av denna ersättning välja de år, som förflutit från och med det att 1905 års förordning vid ingången av försäljningsåret 1907/08 började tillämpas, således försäljningsåren 1907/08—1911. Beträffande de särskilda åren inom denna period torde dels ifråga om förstnämnda försäljningsår, på sätt kommittén föreslagit, en reduktion med $^1/_5$ i de för nämnda år influtna vinstmedlen böra äga rum, och dels år 1909, vilket — — — icke kan betraktas såsom ett normalt år enligt grunderna för vanliga statistiska beräkningar, helt och hållet böra lämnas åsido.» Det synes under sådana förhållanden lämpligt, att ersättningen till hushållningssällskapen bestämdes till medeltalet av ifrågavarande medel under sagda period, eller i runt tal 2,150,000 kronor.

»I den hittillsvarande grunden för fördelning efter folkmängden inom vederbörande hushållningssällskaps verksamhetsområden av de för sällskapen tillgängliga statsmedlen, vilken fördelningsgrund kommittén anser fortfarande böra oförändrad

bibehållas, hava vissa förvaltningsutskott föreslagit den förändringen, att från nämnda folkmängdssiffra måtte dragas folkmängden i de städer, vilka ej i landsting deltaga. Lantbruksstyrelsen, som anser att det varit önskvärt, att vid fördelningen av nu ifrågavarande medel hänsyn i större utsträckning kunnat tagas till de olika hushållningssällskapens större eller mindre behov av understöd till jordbrukets höjande än fallet måste bliva, då folkmängden utgör fördelningsgrunden, finner visserligen goda skäl kunna anföras för den delvis förändrade fördelningsgrund, dessa förvaltningsutskott föreslagit. Då emellertid densamma, såsom Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott framhållit, i betänklig grad skulle förrycka vissa hushållningssällskaps ekonomi, något som ju vid beräkningen av nu ifrågavarande ersättningsbelopp bör på allt sätt undvikas, och då därtill ytterligare kommer, att det givetvis skulle vålla ett hushållningssällskap stora svårigheter, om, såsom Älvsborgs läns södra hushållningssällskap framhållit, folkmängden i någon stad inom sällskapets område så ökades, att staden ej vidare komme att i landsting deltaga, i vilket fall den ifrågasatta bestämmelsen skulle föranleda en avsevärd minskning uti ett dylikt sällskaps andel i statsanslaget, har lantbruksstyrelsen ansett sig böra tillstyrka bibehållandet av hittillsvarande beräkningsgrund i förevarande fall».

Konungens befallningshavande i Kristianstads län. Gentemot kommitténs förslag, att landstingen och de städer, som icke deltaga i landsting, skulle liksom även hushållningssällskapen erhålla tillhopa ett visst årligt belopp, fördelat på vart och ett efter dess verksamhetsområdes folkmängd, gör Konungens befallningshavande följande erinran.

Då fördelningsgrunden efter folkmängden för andra ersättningstagare övergivits vid uppgörande av förevarande författningsförslag och någon särskild omständighet icke torde förefinnas, som påkallar behovet av en landstingen, resp. hushållningssällskapen, sinsemellan rörlig ersättning, lärer det årliga vederlaget till dessa institutioner liksom till städer och köpingar böra utan någon vidare svårighet kunna fixeras, varmed ock vunnes den fördelen, att, när helst statsverket komme att övertaga någon landstingen eller hushållningssällskapen åliggande utgift, motsvarande nedsättning i vederlaget kunde verkställas med stor lätthet och full rättvisa för alla därav beroende.

Konungens befallningshavande i Hallands län har icke något att erinra mot bifall till den av landstinget i länet avgivna beräkningsgrunden för den ersättning, som skulle komma att till landstingen utgå, eller medeltalet av landstingens andelar av brännvinsförsäljningsmedlen under senaste 10-årsperioden intill det beslut om brännvinsförsäljningsmedlens indragning till staten vunnit tillämpning.

Konungens befallningshavande i Jämtlands län anför ifråga om de hushållningssällskapen tillkommande ersättningsbeloppen, att det torde till åstadkommande av en efter beloppen mera avpassad fördelning mellan sällskapen av dessa belopp och därigenom även större framtida trygghet för sällskapens verksamhet i gemen vara lämpligt och billigt, att på sätt en del förvaltningsutskott hemställt vid nämnda fördelning icke inräkna folkmängden i de städer, som icke deltaga i landsting.

Landstinget i Stockholms län anser för sin del, att lämpligare vore, att till grund för det fixerade beloppet lades den 10-årsperiod, som kommer att ligga närmast före förslagets antagande. Under åren 1901—1910 voro nämligen brännvinsförsäljningsmedlen i ett tämligen jämnt stigande, början med 11 och slutande med 16 miljoner kronor. Då någon större nedgång i detta sistnämnda belopp icke torde

komma att inträda åtminstone under de närmaste åren, skulle därför ett framskjutande av den 10-årsperiod, efter vilken det fixerade beloppet beräknades, medföra en icke obetydlig höjning av det fixerade beloppet. Genom ett sådant beräkningssätt skulle alltså den starka reducering av landstingens inkomster, som förslagets antagande i varje fall kommer att medföra, bliva i någon mån modererad.

Landstinget i Uppsala län. »Från principiell synpunkt torde väl näppeligen något vara att erinra emot att samtliga inkomster av rusdrycksmedlen indragas till staten, under förutsättning dock att vederbörande kommuner m. fl., som förut varit i åtnjutande av dessa medel, erhålla full eller åtminstone skälig gottgörelse för sina mistade, för den ekonomiska utvecklingen betydelsefulla inkomster. Tvärtom synas alla skäl tala för ett genomförande av det föreslagna förfaringssättet. Tänker man på de kraftiga röster, som i vår tid höjas till förmån för genomgripande förändringar i gällande rusdryckslagstiftning, införandet av lokalt veto, allmänt rusdrycksförbud m. m., måste man till och med betrakta det såsom en avsevärd fördel jämväl för landstingen om deras ekonomi kunde göras helt och hållet oberoende av nu ifrågavarande i framtiden måhända något osäkra inkomstkälla. Att emellertid utan skäligt vederlag indraga denna enligt gällande lagstiftning landstingen tillförsäkrade inkomst kan givetvis icke ske utan att samtidigt tillfoga landstingen avsevärd skada. Kommitterade framhålla ju även själva, att det av hela den historiska utvecklingen med avseende å brännvinsmedlens fördelning framgår, att någon tvekan icke bör råda därom, att vid en indragning till statsverket av dessa medel kommuner och de institutioner, som hittills åtnjutit medlen, erhålla en ersättning, som anpassar sig efter vad de hittills uppburit.» Detta har icke blivit genom kommitterades förslag förverkligat vad Uppsala läns landsting beträffar. »En av anledningarna till att den av kommitterade föreslagna ersättningen till landstingen blivit alltför obetydlig är att söka i det förhållandet, att kommitterade vid beräkningen av gottgörelse — — — icke utgått från det faktiska förhållandet under de senast förflutna åren utan gjort sina beräkningar efter medeltalet av samtliga influtna brännvinsförsäljningsmedel under 10-årsperioden 1900—1909. Om man däremot, såsom synes oss lämpligare, utgår från förhållandena, sådana de i avgörandets stund äro eller åtminstone sådana de under de sist förflutna fem åren från nu gällande lagstiftnings trädande i kraft den 1 oktober 1907 gestaltat sig, så hade resultatet till landstingens förmån blivit ett helt annat. Vad särskilt Uppsala läns landstingsområde beträffar bör man taga i betraktande, att invånarnes antal där ökas jämförelsevis långsamt och att i följd därav, då det fastslagna ersättningsbeloppet 2,650,000 kronor avser landets samtliga landsting och landets fem största städer till fördelning efter folkmängd, vårt landstings andel, som för närvarande skulle belöpa sig till allenast 61,655 kronor, med all säkerhet kommer att under årens lopp avsevärt minskas. Detta blir så mycket kännbarare, som en del av landstingen bestridda kostnader av helt naturliga skäl icke står i proportionellt förhållande till invånareantalet inom de olika landstingsområdena, och således ett litet landstingsområde som Uppsala läns givetvis även relativt taget blir ogynnsammare ställt vid ersättningsbeloppens fördelning efter samtliga landstingsområdens folkmängd».

Landstinget yrkar därför, att ifråga om fastställande av grunderna för ersättning till landstingen vidtages sådan ändring, att det till Uppsala läns landsting utgående ersättningsbeloppet mera kommer att motsvara det inkomstbelopp, som landstinget i omförmälda avseende åtnjutit under tidsperioden 1908—1912.

Landstinget i Södermanlands län anser medeltalet icke böra beräknas för åren 1900—1909 utan efter den senaste 10-årsperiod, för vilken siffror finnas att tillgå vid reformens genomförande, enär landstinget funnit skillnaden mellan det sista 10-årsmedeltalet (c:a 105,000 kronor) och den av kommittén beräknade vederlagssumman (c:a 87,000 kronor) så avsevärd, att därav synes påkallas ändring.

Landstinget i Östergötlands län. »I likhet med kommittén finner landstinget från principiell synpunkt intet att erinra mot att samtliga inkomster av rusdrycksmedlen indragas till staten samt att landstingen i stället erhålla kontant årlig ersättning för de minskade inkomsterna och sålunda frigöras från beroendet av rusdrycksmedlen och deras växlande storlek.

Beträffande åter kommitténs beräkning av ersättningens belopp synas åter befogade anmärkningar kunna göras. Kommittén har — — — uttalat den bestämda meningen, vilken även landstinget finner riktig, att staten icke bör göra någon vinst på den nya anordningen och anser jämväl, — — — att vid en indragning till statsverket av brännvinsmedlen de institutioner, som hittills åtnjutit dessa medel, böra erhålla en ersättning, vilken så noga som möjligt anpassas efter vad de hittills uppburit. Landstinget vill härvidlag erinra, att under det att kommittén stannat vid ett ersättningsbelopp av kronor 2,650,000 till landstingen, enligt uppgift från statskontoret dessa för år 1910 erhållit i andel av brännvinsmedlen kronor 2,956,814: 86 och för år 1911 kronor 3,810,276: 03. Under sådana förhållanden anser landstinget uppenbart, att en senare tidsperiod bör läggas till grund för beräkningen av ersättningen än den av kommittén föreslagna tidsrymden 1900—1910 och vill i sådant avseende föreslå, att denna bestämmes till den 5-årsperiod, som föregår det år, då frågan av Riksdagen prövas, vilket förslag synes landstinget vara med billighet och rättvisa mest överensstämmande. I likhet med kommittén anser landstinget, att det ersättningsbelopp, som sålunda erhålles, bör i lag fastslås».

Landstinget i Gottlands län har icke emot förslaget till förordning angående ersättning för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel något annat att erinra än att landstinget anser, att vid beräkning av ersättningen till landstingen, icke medeltalet för de senaste 10 åren bör ligga till grund, utan i stället medeltalet av vad landstingsområdena erhållit av brännvinsförsäljningsmedel sedan med försäljningsåret 1907/08 nya föreskrifter angående dessas fördelning börjat tillämpas.

Landstinget i Blekinge län anför, att »då landstinget icke varit eller torde komma i tillfälle att utöva något inflytande på brännvinsförsäljningen anser landstinget sig, med förbigående av den principiella delen av kommitténs utlåtande, endast hava skäl att uttala sig om den ekonomiska situation, som för landstinget skulle uppstå, för den händelse principen om de ifrågavarande institutionernas frigörande från beroendet av rusdrycksmedlen skulle genomföras. Landstinget kan icke dela den av kommitterade uttalade åsikten, att brännvinsförsäljningsmedlen inom den närmaste framtiden komma att nämnvärt minskas, utan håller landstinget tvärtom före, att även efter införande av omfattande restriktiva åtgärder ifrågavarande medel såsom hittills komma att sakta men jämnt ökas, detta beroende på ökat invånareantal, städernas tillväxt, bolagens alltjämt förbättrade ledning, ökat pris å spritvaror m. m. Landstinget anser till följd härav, att den ersättningssumma, som för landstinget föreslagits, är för lågt beräknad och att beräkningsgrunden bör vara medeltalet av försäljningsmedlen under de fem år, som närmast föregå det år, då Riksdagen fattar beslut i frågan».

Landstinget i Kristianstads län yrkar, att ersättningen till hushållningssällskapen bör fördelas med beräknande allenast av landsbygdens befolkning inom de särskilda hushållningssällskapsområdena.

Landstinget i Malmöhus län anför, att då inkomsten av brännvinsförsäljningsmedlen under de senaste åren visat en tydlig benägenhet att ökas samt landstinget vid uppgörandet av ekonomiska beräkningar för framtiden tagit hänsyn därtill, synes ersättningsbeloppet vara väl lågt tilltaget, och hemställer landstinget därför, att vid beloppets bestämmande endast de före reformens genomförande sist förflutna 5 åren läggas till grund för beräkningen.

Landstinget i Hallands län. Landstinget uttalar sig för att ersättningen till landstingen utgår i form av direkta statsanslag, som årligen utbetalas samt beräknas i medeltal av landstingens andelar under senaste 10-årsperioden intill det beslut om brännvinsmedlens indragning till staten vunnit tillämpning.

Landstinget i Göteborgs och Bohus län anser med hänsyn till den stegring, som ägt rum under de sista åren ifråga om brännvinsförsäljningsmedlen och som även kommit landstingens andelar av dessa medel till godo, det vara uppenbart, att en så sen period som möjligt bör läggas till grund för beräknandet av landstingens ifrågavarande ersättning, och synes det vara berättigat att såsom grundläggande i berörda avseende fastställa den 5-årsperiod, som närmast föregår året, då ärendet framlägges till Riksdagens prövning.

Landstinget i Älvsborgs län anför, att, då syftet med kommitterades förslag är beaktansvärt och förslaget enligt vad utredningen givit vid handen icke kommer att medföra någon egentlig rubbning i landstingens ekonomi, under det att det givetvis innebär en fördel att vara tillförsäkrad en jämförelsevis fix summa i stället för det obestämda belopp, som nu härflyter ur brännvinsmedlen och vilket belopp lätt kan väsentligt minskas genom ytterligare restriktioner och lagstiftningsåtgärder, har landstinget för sin del icke något emot kommitterades förslag att erinra.

Landstinget i Västmanlands län framhåller att landstinget enligt kommitténs förslag skulle få vidkännas en högst betydande minskning uti sina inkomster av brännvinsmedlen, men då landstinget icke kunnat finna, att mot de grunder, varpå kommittén stött sina uträkningar vid bestämmandet av de belopp, som årligen skola till landstingen utgå, någon invändning kunnat göras, förklarar sig landstinget för sin del icke ha något att anmärka emot den sålunda föreslagna ersättningen för indragna rusdrycksmedel. Det måste ock anses som en fördel att hädanefter det belopp, som skall erhållas, blir en gång för alla bestämt och endast beroende av de obetydliga årliga förändringarna i folkmängden, vilket förhållande har en viss betydelse vid budgetens uppgörande.

Landstinget i Västernorrlands län. Med hänsyn till den vacklande brännvinslagstiftningen och oberäkneligheten av huru t. ex. ett lokalt veto skulle inverka på inkomst av brännvinsförsäljningsmedel, tillstyrker landstinget bifall till kommitterades förslag, oaktat vinstdelsmedlen under den närmaste tiden komma att minskas.

C. Ersättningen för den s. k. kommunandelen.

Följande myndigheter hava avgivit motiverat tillstyrkande av kommitténs förslag:

Konungens befallningshavande i Blekinge, Kristianstads, Värmlands, Örebro och Jämtlands län,

landstinget i Västmanlands län,

magistraten och stadsfullmäktige i Skara, Sala och Söderhamn,

stadsfullmäktige i Södertälje, Vaxholm, Öregrund, Motala, Borås, Ulricehamn och Tidaholm,

kommunalnämnden och kommunalfullmäktige i Hässleholms köping,

kommunalstämman i Sundbybergs köping samt

municipalfullmäktige i Ljungby köping.

Följande myndigheter hava framställt anmärkningar i allmänhet mot kommitténs förslag eller påyrkat annan form för vederlaget än det av kommittén föreslagna:

överståthållarämbetet samt Konungens befallningshavande i Södermanlands, Jönköpings, Kronobergs, Malmöhus och Västmanlands län,

landstingen i Jönköpings, Kronobergs, Malmöhus och Skaraborgs län,

magistraten och stadsfullmäktige i Falköping och Gävle,

stadsfullmäktige i Västerås,

magistraten i Sundsvall och Östersund samt

styrelsen för Svenska stadsförbundet.

Yrkanden på att hela begynnelselönen måtte utgå i vederlag hava gjorts av magistraten och stadsfullmäktige i Örebro samt stadsfullmäktige i Linköping.

Ur de anförda motiveringarna må följande återgivas.

Överståthållareämbetet. »En särskild olägenhet synes vara förenad med det sätt, varpå enligt förslaget ersättning till kommunerna skulle utgå för den del av brännvinsmedlen, som nu fördelas efter folkmängden mellan samtliga kommuner i riket. Denna ersättning skulle gäldas genom förhöjning av statens bidrag till folkskollärares och småskollärarnes avlöning. I sådana kommuner, där till dessa lärare icke är anslaget mer än den författningsenligt bestämda minimiavlöningen, skulle följaktligen statsverket få vidkännas så gott som hela kostnaden för lärarnes avlönande. Kommunerna skulle endast ansvara för $^1/_{10}$ av lönen utan ålderstillägg och för vissa naturaprestationer. Det oaktat skulle bestämmanderätten i avseende å antalet lärare fortfarande tillkomma kommunerna, som således kunde, naturligtvis inom rimliga gränser, utan någon kännbar uppoffring för egen del tämligen fritt förfoga över statens medel.»

Konungens befallningshavande i Södermanlands län »är icke fullt övertygad om gagnet av en sådan uppgörelse. Enligt densamma skulle kommunerna hädanefter komma att vidkännas endast $^1{}_{10}$ av lärarpersonalens begynnelselön och helt befrias från bidrag till denna personals ålderstillägg. Det torde vara klart, att den andel i kostnaden, som sålunda fortfarande skulle åligga kommunerna, bliver väl ringa, om man i likhet med kommittén vill hålla fast vid principen, att folkskolan är i första rummet en kommunens angelägenhet. Men Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande har även en annan betänklighet. Vid en, som man torde kunna antaga, snart nog förestående omläggning av den kommunala beskattningen lärer helt visst uppkomma frågan om en uppgörelse mellan staten å ena sidan samt landsting och andra kommuner å andra sidan om en reglering, varigenom staten måhända kommer att övertaga eller lämna ökade bidrag till en del utgifter, som nu åligga dessa kommuner. Det synes — — — icke vara skäl att på någon punkt föregripa en sådan uppgörelse», utan torde det vara bättre, att den nu ifrågasatta frigörelsen i sin helhet sker mot kontant vederlag, »helst som bestämmandet av vederlagsbeloppet icke möter större svårigheter i avseende å en del av dessa medel än å en annan. Möjligen kan sedermera vid en uppgörelse av ovan antydd art befinnas lämpligt att utbyta den kontanta ersättningen mot statens övertagande helt eller delvis av någon kommunal utgift.»

Konungens befallningshavande i Jönköpings län. Om principen, att folkskolan i första rummet bör vara en kommunal angelägenhet, skall konsekvent upprätthållas, vore det bättre att låta ersättningen till kommunerna utgå på annat sätt än genom statens övertagande av nästan hela avlöningen till folkskollärarne.

Konungens befallningshavande i Kronobergs län. Den form kommittén föreslagit för vederlaget för de till kommunerna efter folkmängden utgående brännvinsförsäljningsmedlen synes »icke vara fullt lyckligt vald. Även om utan vidare finge förutsättas, att vid oförändrad lagstiftning det förhållande alltjämt komme att fortfara, vilket av kommittén konstaterats mellan de olika länens folkmängd och beloppet per innevånare av statens bidrag för lärarnes avlöning, torde man dock vara skyldig att under de nya förhållanden, som skulle inträda vid antagandet av kommitténs förslag i denna del, räkna med möjligheten eller sannolikheten av vida större förskjutningar i berörda hänseende, och även om så icke bleve förhållandet kommo dock skiljaktigheterna mellan olika kommuner inom samma län att bliva avsevärt större, än som motsvarade olikheten i folkmängd, då trots det, att, såsom kommittén erinrat, behovet av lärarekrafter inom skoldistrikten måste vara beroende av befolkningens antal, uppenbarligen även andra faktorer därvid äro och ännu mera skulle

bliva bestämmande. För övrigt förutser även kommittén en oavbruten stegring i kostnaderna för lärarnes avlöning, och näppeligen lärer man vara berättigad antaga, att ens lantkommunernas andelar i brännvinsförsäljningsmedlen enligt nuvarande ordning skulle ökas i samma förhållande som denna. Redan nu angivna omständighet måste väl föranleda tvekan om lämpligheten av den föreslagna ersättningsformen, i synnerhet som kommittén i sina förslag för övrigt intagit den ståndpunkt, att ersättningsbeloppen borde fastställas efter vad de senaste årens inkomstförhållanden och 1905 års förordning föranledde, men härtill kommer vidare, att något inre samband icke kan uppvisas mellan brännvinsförsäljningsmedlen och kommunens utgifter för skolväsendet, på sätt förhållandet skulle hava varit, därest det gällt fattigvård, sjukvård eller ordningsväsen.

Slutligen torde det få anses allt annat än lämpligt, att ett statens vederlag till kommunerna skulle få formen av statens övertagande av en kommunal utgift, vars storlek sammanhänger med en så oberäknelig faktor som löneregleringar. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande kan också så mycket hellre avstyrka förslaget i denna del, som några övertygande skäl icke synas anförda, varför icke i detta likaväl som i övriga fall ersättningen skulle kunna utgå i form av direkta kontanta anslag. Att den av kommittén i förevarande fall förordade ersättningsformen skulle vara ägnad att medföra någon större stabilitet i avseende å ersättningsfrågans ordnande än kontanta anslag, är ett antagande, som väl knappast kan stödjas på någon hittills vunnen erfarenhet, och risken i sådant hänseende borde icke vara större här än då vid reglering av städernas tolagsersättning vederlaget bestämdes i kontanta anslag.»

Konungens befallningshavande i Blekinge län har emot kommitténs förslag i fråga om ersättningen för kommunandelen intet att erinra, då med kommunernas utveckling och behov av lärarekrafter jämväl statens bidrag ökas.

Konungens befallningshavande i Kristianstads län framhåller, »att rusdrycks-hanteringens vara eller icke vara är beroende å ena sidan av statsmakternas medgivande och å andra sidan av befolkningens rusdryckskonsumtion. Med den alltmera spridda upplysningen i alkoholspörsmålet har under de tre sista decennierna en avsevärd del av den vuxna befolkningen vunnits för icke blott restriktioner i rusdrycks-konsumtionen utan ock abstinens från densamma. Ju bättre insikt allmänheten erhåller om den båtnad, som restriktioner och än mer abstinensen medför i synnerhet i socialhygieniskt avseende, desto mera komma kraven om medverkan för vinnande av båtnaden att ställas först på den befolkningen närmast liggande samfälligheten, kommunen, och vidare på staten. En allra första åtgärd är helt naturligt att lösa kommunernas ekonomiska beroende från rusdryckshanteringen, och i detta avseende har kommittén anvisat en synnerligen lyckligt funnen utväg beträffande kommunandelen av brännvinsförsäljningsmedlen genom sitt förslag om förhöjt statsbidrag till avlönande av lärare vid folkskolor och småskolor. Vid årets riksdag väcktes motion i sistnämnda syfte. Kravet på högre statsanslag till folkundervisningen inom skoldistrikten förefinnes sålunda redan och lärer, oavsett frågan om rusdrycks-medlens förändrade disposition, göra sig alltmera gällande, vadan kommitténs förslag att redan nu giva kommunerna ett förhöjt statsbidrag till avlöning åt folk- och småskollärare torde kunna få betraktas såsom ifrågaställd fullständig avskrivning av kommunandelen.»

Konungens befallningshavande i Malmöhus län anför, att »man kan vid genomläsande av förslaget i denna del icke värja sig för den uppfattningen, att kommit-

terade uteslutande haft uppmärksamheten riktad på att finna en önskad överensstämmelse mellan beloppet av å ena sidan den ersättning, som av staten skulle givas, och å den andra en utgiftspost, som passade häremot. Det kan emellertid icke förnekas, att man i denna punkt skulle haft skäl önska ett mera direkt och naturligt samband mellan den inkomst, varom här är fråga och de ändamål, vartill samma inkomst skulle användas. Från mer än ett håll hava redan av olika anledningar protester förnummits mot kommitténs förslag att på sätt som skett kombinera folkskoleundervisningens krav med ändrade bestämmelser ifråga om rusdrycksmedlens användning, och Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande kan för sin del icke annat än finna det från olika synpunkter sett mindre tilltalande i en sådan lösning av denna fråga. Även om man måste medgiva, att stor överensstämmelse råder ifråga om det beräknade belopp, vartill den så kallade kommunandelen skulle uppgå, och den merutgift som staten ifråga om skollärarnes avlöning skulle enligt kommitterades förslag få vidkännas, så torde likväl böra beaktas, att denna överensstämmelse, om än för det närvarande förefintlig, i framtiden kan väsentligen rubbas samt att man genom förslaget i denna del skulle komma att uppgiva den av kommitterade med rätta framhållna princip, som alltid varit tillämpad på ifrågavarande område, nämligen att folkskolan i första rummet är en kommunens angelägenhet och att dess krav också böra främst genom kommunen själv tillgodoses. Om betänkligheter sålunda kunna göras mot det framlagda förslaget att en gång för alla lösa frågan om kommunandelens ersättande med ett övertagande från statens sida av en viss kommunal utgift, så torde ingen annan utväg stå öppen än att åtminstone tills vidare låta kommunandelen av försäljningsmedlen såsom hittills fördelas mellan rikets samtliga primärkommuner att efter deras eget gottfinnande användas till täckande av förefintliga kommunala behov.»

Konungens befallningshavande i Värmlands län anser, att ett överflyttande på statsverket av ökade bidrag till folkskoleundervisningen synes innebära en för kommunerna fullt tillräcklig gottgörelse för den del av brännvinsmedlen, varom här är fråga.

Konungens befallningshavande i Västmanlands län anför, att »man med ett visst berättigande kan härvidlag peka på de hastigt växande större städernas av humanitära skäl ådagalagda frikostighet mot folkskollärarne, vilken icke torde i regel äga sin motsvarighet i flertalet landskommuner. Följden blir då tydligen den, att dessa senare faktiskt få av statsmedel uppbära $^{9}/_{10}$ av folkskollärarnes avlöning, varemot gottgörelsen till de ifrågavarande städerna icke tillnärmelsevis hinner upp till motsvarande siffra. Med tanken fästad på att folkmängden hittills tjänat som fördelningsgrund lärer man svårligen kunna förneka, att rättvisa och billighet bliva lidande genom det nya förslaget.»

Konungens befallningshavande i Västerbottens län anför, att då av den lämnade utredningen synes framgå, att den form av ersättning, som kommittén föreslagit beträffande »den del av brännvinsmedlen, som fördelas mellan landets samtliga kommuner efter folkmängden, skulle bereda kommunerna i allmänhet inom länet lika stora fördelar som dem de hämta av dem i sådant avseende nu tillkommande andelar, har Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande emot förslaget härutinnan ingenting annat att erinra, än att, såsom en reservant också påpekat, bestämmelsen om denna ersättning i form av viss höjning av statens bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor och småskolor, bör på något mera stadigvarande sätt sammanbindas med beslutet om brännvinsförsäljningsmedlens indragning till statsverket.»

Landstinget i Jönköpings län anser ersättningen till kommunerna för de andelar av rusdrycksmedlen, som nu utgå efter invånareantal, böra utgå under annan form än såsom förhöjt bidrag till ersättning åt lärare vid folk- och småskolor.

Landstinget i Kronobergs län »kan ej gilla, att landskommunerna skulle få sina andelar av brännvinsmedlen i form av löneunderstöd från staten till folkskolan, uppgående till det höga beloppet av $^{9}/_{10}$ av resp. löner. Först och främst anser landstinget, att sammankopplandet av en så omtvistad och av Riksdagen på sin tid avvisad tanke, som att göra folkskollärarne till statens löntagare i stället för kommunernas, lätt han komma hela frågan att falla. För fattigare och glest bebyggda församlingar, varpå länet ej äger brist, skulle omskrivna förslag åtminstone för närvarande medföra ekonomisk förlust.

Till sist anser landstinget, att här omskrivna åtgärd skulle drabba de olika kommunerna inom länet ganska ojämnt. Av denna anledning anser landstinget, att kommunerna såsom vederlag för försäljningsmedlens indragning till staten skulle erhålla direkta statsanslag, som årligen till dem utbetalas, och icke ske under den form, att staten åtager sig bestridande av här förut omnämnda lärarelöner. Till grund för fördelningen av detta direkta vederlag till kommunerna bör läggas kommunernas folkmängd.»

Landstinget i Malmöhus län framhåller såsom sin mening, att den nuvarande fördelningen mellan staten och kommunen av avlöningen till folkskollärarna icke bör rubbas och »att kommunernas ifrågavarande inkomstmedel rättvisligen icke böra avlösas annorledes än mot full ersättning i penningar med belopp, motsvarande samma inkomst.»

Landstinget i Skaraborgs län »påvisar, att det för landskommunerna i synnerhet skulle bliva av stor betydelse, ifall ersättningen till dem tillsammans finge utgå med ett på förhand fixerat belopp att årligen fördelas mellan kommunerna efter folkmängden och icke såsom kommittén föreslagit genom ökning av statsbidraget till folkskollärares och småskollärares avlöning.»

Landstinget i Västmanlands län. Då ersättningsbeloppet för kommunandelen endast med c:a 100,000 kronor skiljer sig från det belopp av brännvinsförsäljningsmedel, som under år 1911 utdelades och det dessutom kan anses otvivelaktigt, att ett ökat statsbidrag till folkskollärarnes avlöning i framtiden kommer att ställa sig ekonomiskt fördelaktigare för åtminstone ett flertal kommuner än den ökning av brännvinsmedlen, som enligt nu gällande författning skulle tillfalla kommunerna, anser landstinget att för lantkommunernas del intet är att mot betänkandet erinra.

Magistraten och stadsfullmäktige i Falköping. Efter att ha påvisat, att den Falköping tillkommande ersättningen rörande kommunandelen enligt kommitténs förslag skulle bliva avsevärt lägre, anföra magistraten och stadsfullmäktige, att det är högst sannolikt, att den enligt nuvarande bestämmelser utgående kommunandelen under de närmaste åren skall växa. Kommitténs förslag är därför i denna del mindre fördelaktigt för samhället. Kommitténs förslag i detta avseende förtjänar efter stadsfullmäktiges och magistratens förmenande »synnerlig uppmärksamhet, enär ett dylikt beslut säkerligen skulle medföra en särskilt i vissa landskommuner välbehövlig ökning av lärarekrafterna. Det kan dock ifrågasättas, huruvida förslaget innebär den bästa möjliga lösning; ofta har isynnerhet under den senare tiden med tilltagande styrka framhållits, att vi behöva två- eller treåriga fortsättningsskolor för den ungdom, som lämnar folkskolan, och att denna fortsatta undervisning bör

bliva obligatorisk för alla dem under 16 år, som icke åtnjuta annan därmed likvärdig.» — — —» Folkskolan har stadigt gått framåt och skall utan tvivel fortfara att så göra utan den av kommittén föreslagna åtgärden, även om denna skulle påskynda utvecklingen, men frågan om inrättande av obligatoriska fortsättningsskolor har under många år huvudsakligen på grund av brist på medel förgäves väntat på sin lösning och skulle kunna antagas rycka denna ett betydande steg närmare, om man för ändamålet kunde årligen förfoga över ett belopp av nära 4 miljoner kronor.»

Magistraten och stadsfullmäktige i Örebro anse, att staten borde åtaga sig att betala hela begynnelselönen och ej blott $^9/_{10}$. Visserligen har kommittén till stöd för sitt förslag anfört, att kommunen icke bör helt och hållet befrias från deltagandet i kostnaden för lärarnes avlöning, enär man borde fasthålla vid principen att folkskolan är i första rummet en kommunens angelägenhet. »Denna princip torde emellertid ingalunda frångås även om staten åtoge sig hela den lagstadgade begynnelselönen, ty åtminstone städerna, särskilt de större, ålägga sig så betydande kostnader för folkskoleväsendet utöver de lagstadgade lönerna, dels i form av väsentligen högre löner, dels genom kostsamma skolhusbyggen m. m., att den ifrågavarande tiondedelens fortsatta utgående från städerna i nämnda avseende näppeligen äger den betydelse, som i betänkandet framhållits. Däremot om man fasthåller vid grundsatsen, att fullt vederlag bör givas för indragningen av brännvinsmedlen, — — — synes man från städernas sida med skäl kunna framställa krav på att staten åtager sig att svara för hela den lagstadgade begynnelselönen.»

Magistraten och stadsfullmäktige i Sala anföra, att ingen anledning till anmärkning mot förslaget finnes, då enligt de av kommittén gjorda utredningar städerna därigenom skulle få en mot dess andel i vinstmedlen ungefär svarande minskning i utgifterna för folkskoleväsendet.

Magistraten och stadsfullmäktige i Gävle ansluta sig i huvudsak till kommitténs förslag beträffande formerna för vederlaget, då särskilda svårigheter ansetts för närvarande möta för att låta ersättningen i sin helhet utgå på det sättet, att staten i stället för kontant vederlag övertager någon kommunen eller övriga institutioner åliggande utgift.

I fråga om den del av ersättningen, vilken skulle komma att utgå i form av förhöjt bidrag till skollärarnes avlöning, hade det dock varit önskligt, om denna kunnat bättre anpassas efter kommunernas verkliga utgifter till ifrågavarande löner.

Magistraten och stadsfullmäktige i Söderhamn hava icke något att emot kommitténs förslag i detta avseende erinra, ehuru inkomsterna av brännvinsförsäljningen årligen ökas i större proportion än löneförhöjningarna till folk- och småskollärarne.

Stadsfullmäktige i Linköping anföra, att vederlaget skulle för år 1912 ha understigit beloppet av stadens ifrågavarande andel av brännvinsförsäljningsmedlen med mer än 25 procent av samma andel och för kommande år antagligen ännu mera, varför vederlaget för denna del av brännvinsmedlen enligt stadsfullmäktiges åsikt borde utgå med minst hela begynnelselönen i stället för 90 procent av densamma, därest staden skall erhålla full ersättning.

Stadsfullmäktige i Lund tillstyrka kommitténs förslag med de av hr Hegardt reservationsvis gjorda jämkningarna, dock med den ändringen, att den del av rusdrycksmedlen, som enligt kommitterades förslag skulle användas för bestridande av vissa delar av kostnaden för folkundervisningsväsendet, måtte till kommunerna överlåtas att av dem för kommunala utgifter fritt användas, vilken lösning av frågan icke skulle möta hinder från Lunds stads sida.

Stadsfullmäktige i Borås ha intet att erinra mot kommitténs förslag, att ersättning för den andel av nämnda brännvinsmedel, som nu fördelas till rikets alla kommuner efter folkmängden, skall utgå genom på visst sätt förhöjt statsbidrag till avlöning åt lärare vid folk- och småskolor.

Stadsfullmäktige i Ulricehamn. Ehuru stadsfullmäktige hålla före, att det av kommitterade föreslagna sättet för gottgörelse åt kommunerna för kommunandelar icke kommer att giva staden full ersättning för förlusten av samma medel, anse stadsfullmäktige likväl, med hänsyn till svårigheten att finna något annat sätt för gottgörandet och under förutsättning att full ersättning beredes staden för övriga brännvinsmedel, att kommitténs förslag i ifrågavarande avseende bör godtagas.

Stadsfullmäktige i Västerås anföra, att Västerås stads andel av den så kallade kommunandelen för de senaste åren raskt ökats, detta delvis beroende på minskningen med 2 procent per år av städernas direkta inkomst från spritbolagen, och beräkna stadsfullmäktige, att Västerås av den så kallade kommunandelen år 1920 skulle erhålla minst 25,000 kronor. Då stadsfullmäktige beräkna, att Västerås som ersättning för kommunandelen kommer att erhålla c:a 10,500 kronor skulle ersättningsbeloppet med nära 15,000 kronor understiga den beräknade kommunandelen för 1920. »Visserligen framhåller kommittén, att statsbidraget till folkskolan kommer att ökas med åren, men denna ökning kan givetvis icke motsvara den starka ökningen av kommunandelen, och det kan vidare med skäl sättas ifråga, huruvida ej staten under alla förhållanden komme att åtaga sig ifrågavarande ökning. Det vill sålunda synas, som skulle den så kallade kommunandelens ersättning med höjt anslag till folkskolan ävenledes bliva ofördelaktigt för städerna och särskilt för sådana, där folkmängden är i starkare tillväxt.»

Stadsfullmäktige i Köping. För den händelse lagstiftningen i ämnet skulle komma att ske i enlighet med hrr Ekmans, Ericssons och Kvarnzelius' reservation synes rättvisa och billighet fordra, dels att statens bidrag för folkskollärarnes löner hänför sig icke till de lagbestämda minimilönerna utan till de i verkligheten utgående löneförmånernas storlek, dels att staten övertager utgifterna för städernas rätts- och polisväsen samt för städernas lärarekår.

Magistraten i Sundsvall. Vidkommande den föreslagna ersättningen för de genom kungl. statskontoret hittills till kommunerna utgående andelarna torde den anmärkningen icke sakna fog, att ökningen av statsanslaget till folk- och småskollärares avlöning är av större betydelse ju närmare lönerna och ålderstilläggen ligga minimibeloppen. I samma mån en kommun som Sundsvall till följd av högre levnadskostnader eller av annan anledning funnit sig böra höja lönerna och ålderstilläggen över minimigränsen, minskas fördelen av det efter minimilönerna beräknade statsanslaget. Det vill nu härav synas, som om det föreslagna sättet att bereda kommunerna vederlag icke innebure full rättvisa.

Magistraten i Östersund anför, att den enligt förslaget ifrågasatta ökningen av avlöningsbidraget från staten till lärare vid folk- och småskolor skall utfalla mycket ojämnt för kommunerna och antagligen lända till större förmån för de mindre kommunerna än för de större. Det vill därför synas magistraten vara att föredraga, att detta statsbidrag får utgå i penningar och efter samma grunder som den utdelning av brännvinsförsäljningsmedel, vilken bidraget avser att ersätta.

Kommunalnämnden och kommunalfullmäktige i Hässleholms köping kunna icke annat än lämna fullt erkännande åt den väl funna formen för och anpassningen av ersättningen för kommunandelen.

Municipalfullmäktige i Ljungby köping anse kommitterades förslag angående ersättning för de till landskommunerna efter folkmängden utgående brännvinsförsäljningsmedlen genom höjning av statsbidraget till avlöning åt lärarne vid folk- och småskolor mycket lämpligt.

Styrelsen för Svenska stadsförbundet anför ifråga om ersättning för den s. k. kommunandelen, att denna form av ersättning är »relativt ogynnsam för åtskilliga städer, vilkas starka befolkningstillväxt hittills medfört en ökning av den kommunandel, vilken tillfaller dem enligt 1905 års förordning, varjämte tillkommer, att den föreslagna förhöjningen av statsbidraget till skollärarnes avlöning har större värde för mindre och glest befolkade kommuner, där lärjungeantalet per lärare och avlöningsbeloppen äro lägre än uti städerna. Styrelsen förmenar, att en lämpligare och med de verkliga förhållandena mera överensstämmande beräkningsgrund än den, vilken kommittén föreslagit, bör komma till användning vid bestämmandet av det belopp, varmed staten bidrager till avlönande av lärarebefattningar vid folkskolorna.»

D. Begränsningen av statsverkets inkomster av rusdrycksmedlen samt sättet för fonderingen av överskjutande rusdrycksmedel och användningen av dessa medel.

Rusdrycksmedelskommitténs förslag under punkt 6 (sid. 131—132) hava i överensstämmelse med hr Odelbergs reservation avstyrkts av följande myndigheter:

Konungens befallningshavande i Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Gottlands, Malmöhus, Hallands, Örebro, Gävleborgs och Västernorrlands län,

stadsfullmäktige i Ulricehamn samt

magistraterna i Falköping, Nora, Östersund och Skellefteå.

Förutom de myndigheter, som i sin helhet tillstyrkt de förslag, som reservanterna hrr Ekman, Ericsson och Kvarnzelius avgivit, hava följande myndigheter särskilt motiverat sin tillstyrkan av nämnda reservanters förslag ifråga om begränsningen av de för statsverkets behov disponibla rusdrycksmedelsinkomsterna:

Konungens befallningshavande i Kristianstads län samt,

magistraten och stadsfullmäktige i Marstrand.

Ur de anförda motiveringarna må följande återgivas:

Konungens befallningshavande i Södermanlands län. Då rusdryckerna av flera skäl torde få anses såsom synnerligen lämpliga skatteobjekt, synes det icke i och för sig vara ägnat att påkalla åtgärd att göra det allmännas ekonomi oberoende av den inkomst, varom nu är fråga. »Då Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande för sin del icke anser totalförbudet möjligt att genomföra eller ens eftersträvansvärt och därför icke har anledning att tillstyrka denna åtgärd, vars huvudsakliga ändamål skulle vara att möjliggöra ett sådant förbud, måste det för Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande framstå som ett mera underordnat spörsmål, vad som icke desto mindre till äventyrs bör göras för att åstadkomma statens frigörande från det ekonomiska beroendet, varom nu är fråga, och Eders Kungl. Maj:ts befallnings-

havande håller till och med före, att i detta avseende lämpligen bör anstå med vidtagande av någon som helst åtgärd, till dess man först genomfört och prövat verkningarna av den ifrågasatta frigörelsen för kommunerna, landstingen och hushållningssällskapen.»

Konungens befallningshavande i Jönköpings län. Till fondbildning anser Konungens befallningshavande icke böra avsättas någon del av brännvinstillverkningsskatten, maltskatten och punschskatten, vilka hittills i sin helhet använts för statsregleringens behov. Då för den händelse att genom brännvinsförsäljningsmedlens tillväxt efter deras eventuella indragning till statsverket överskott uppstode, sedan alla ersättningar till följd av indragningen och vederlag för nedlagda utskänkningsrättigheter samt av Riksdagen beslutade utgifter till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder blivit betalda, synes sådant överskott böra komma ifråga att avsättas till en fond. Skulle möjligen framdeles rusdrycksförbud bliva beslutet, kommer naturligtvis hela denna fråga i ett förändrat läge.

Konungens befallningshavande i Kronobergs län. Liksom reservanternas förslag ifråga om ersättning till städerna »icke synes lätt att förlika med vad rättvisa och billighet hittills ansetts kräva, är ur statsfinansiell synpunkt deras avvecklingsplan ifråga om statens beroende av rusdrycksmedlen säkerligen icke mindre ägnad att väcka betänkligheter.» Gent emot reservanternas resonemang ifråga om riksstatens ökning och möjligheten av en successiv avveckling erinrar Konungens befallningshavande, att »oavsett om den av reservanterna avsedda fullständiga avskrivningen av statens inkomster från rusdryckshanteringen försiggår efter den ena eller den andra av de linjer reservanterna anvisat, skulle den dock, när den vore fullt genomförd, komma att medföra en minskning på riksstatens inkomstsida, som — — — kunde antagas uppgå till 28 miljoner kronor. Samtidigt med att denna minskning på inkomstsidan inträtt, skulle på utgiftssidan icke allenast den så att säga normala ökningen hava fortgått, utan jämväl vissa av reservanterna likaväl som av kommittémajoriteten föreslagna vederlag av bestående natur hava avsevärt ökat slutsiffran. Till en början skulle ju till landsting och hushållningssällskap årligen utgå ett sammanlagt belopp av 4,300,000 kronor. Vidare skulle det ökade statsbidraget till folkskollärares och småskollärares avlöning, beräknat redan från början till 3,900,000 kronor, vid den tiden hava stigit till avsevärt högre belopp. Kommittén beräknar, att beloppet redan före år 1921 skulle hava stigit med åtminstone 900,000 kronor. Vidare framhålla icke minst reservanterna sannolikheten av att anslaget till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder kommer att inom en snar framtid icke obetydligt ökas, och lika sannolikt torde vara, att ett sådant anslag komme att visa sig behövligt ännu lång tid efter ett eventuellt rusdrycksförbuds genomförande. Förbises böra icke heller i detta sammanhang de krav, som kunna motses för genomförande av socialpolitiska åtgärder av mera betydande omfattning och därvid särskilt en allmän ålderdoms- och invaliditetsförsäkring.

Slutligen lärer även böra räknas med den ökning å budgetens utgiftssida, som kan föranledas därav, att staten i större eller mindre omfattning övertager ytterligare utgifter, som nu tynga kommunerna. Reservanterna hava exempelvis, såsom ovan i annat sammanhang erinrats, framhållit möjligheten av att staten kunde komma att övertaga utgifter, som nu åligga städerna. Till motvägande ej mindre av den minskning i statsinkomst, som komme att inträda vid statens frigörande från beroendet av rusdrycksmedlen, än även av den ökning i statens utgifter, som i följd av frigörandet eller utan sammanhang därmed men dock i varje fall samtidigt måste motses, kunna

reservanterna icke, lika litet som kommittémajoriteten, sägas hava givit anvisning på något annat eller mera än ränteavkastningen av den ifrågasatta fonden av reserverade rusdrycksmedel jämte den minskning i vissa statsutgifter, såsom för fångvården, vilken torde inträda efter införande av ett allmänt rusdrycksförbud. Man lärer dock knappast kunna för sig dölja, att dessa poster icke kunde komma att väga särdeles tungt i vågskålen. Erinrar man sig därjämte obenägenheten inom breda befolkningslager för ytterligare utsträckning av den indirekta statsbeskattningen, oavsett att genom den nu ifrågasatta reformen väsentliga skatteobjekt skulle försvinna samt huru avsevärt staten under det senaste årtiondet icke mindre genom ökad stämpelskatt än genom inkomst- och förmögenhetsskatt anlitat de skattereserver, som förut voro till finnandes å den direkta beskattningens område, torde man väl näppeligen böra känna sig tillfredsställd vare sig med en erinran om den snabba utveckling och de täta förändringar vår skattelagstiftning är underkastad, eller med en hänvisning till de andra, icke närmare antydda inkomstkällor, som möjligen kunde stå till buds vid den tidpunkt, då ett allmänt rusdrycksförbud skulle börja tillämpas.»

Med hänsyn till det anförda kan därför Konungens befallningshavande icke finna annat än att, »därest åtgärder nu skola vidtagas i det syfte kommitténs uppdrag avsett, dessa måste begränsas inom den ram kommittémajoritetens förslag angiver. Det lider väl heller icke något tvivel, att icke nykterhetens intresse skulle avsevärt tillgoses därmed att kommuners och lokala korporationers intressen bleve i allt väsentligt oavhängiga av rusdryckshanteringen. De förhandlingar, som inom riksdagen föregingo avlåtandet av 1909 års riksdags skrivelse i ämnet, icke mindre än samma skrivelses formulering, torde väl ock otvetydigt giva vid handen, att åtminstone 1909 års riksdag icke förutsatte möjligheten under närvarande förhållanden eller under en nu överskådlig framtid av det allmännas fullständiga frigörande från beroendet av rusdrycksmedlen.»

Konungens befallningshavande i Kristianstads län anför till motivering följande: I valet mellan kommitténs och reservanternas förslag i nu ifrågavarande avseende anser sig Konungens befallningshavande böra förorda reservanternas, enär detta enligt Konungens befallningshavandes förmenande avfattats med större hänsyn till en möjlig frigörelse för staten från dess ekonomiska beroende av rusdryckshanteringen. Den begynnande maximisiffran anser Konungens befallningshavande i alla fall böra bestämmas i närmaste förhållande till medeltalet av rusdrycksmedelsinkomsten, beräknad i anslutning till vad beträffande försäljningsmedlen framhållits för 5-årsperioden 1908—1912.

Konungens befallningshavande i Malmöhus län anför i fråga om statens frigörande, att det är uppenbart, »att ett fullständigt frigörande för statens vidkommande icke är tänkbart under den förutsättning, som av kommitterade tagits för given och som i betänkandet formuleras så, att tillverkningen av alkoholhaltiga drycker kommer att fortfara här i landet och att staten såsom hittills borde få åtnjuta de ekonomiska fördelarna härav. Kommitterade anse sig emellertid genom den åsyftade begränsningen hava åtminstone i någon mån minskat statens framtida beroende av rusdryckshanteringen, och på samma gång genom förslaget om överförande av viss del av brännvinsförsäljningsmedlen till en särskild fond sökt åstadkomma — — — bättre möjligheter för fullföljande av uppgifter, vilka i främsta rummet förutsätta en ekonomisk reglering av nykterhetslagstiftningen.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande kan icke finna de synpunkter avgörande, som varit för kommittén bestämmande i nu förevarande hänseende. Med den förut-

sättning, som legat till grund för kommittébetänkandet i dess helhet, nämligen att tillverkning och försäljning av alkoholhaltiga drycker alltjämt komma att existera såsom en tillåten verksamhet, av vilken staten upptager skatt, blir uppgiften att ekonomiskt frigöra staten från därav härflytande inkomster mer eller mindre olöslig, så snart man icke, vilket vore en orimlighet, ansåge sig kunna och böra reservera samtliga rusdrycksmedel för framtida, ännu obestämda ändamål. Den del av rusdrycksinkomsterna, vilken enligt kommittémajoritetens såväl som de tre förutnämnda reservanternas förslag skulle undantagas från den allmänna statsregleringen och fonderas, komme i varje hänseende att bliva så relativt obetydlig i jämförelse med totalsumman av de inkomster av detta slag, vilka årligen skulle få användas för statens behov, att det vid sådant förhållande icke kunde vara tal om ett verkligt frigörande för statens räkning. Man har för övrigt icke rätt att förutsätta, det staten skulle underlåta någon åtgärd, vilken vore ägnad att på bästa sätt ordna rusdrycksförsäljningen med hänsyn till sedlighetens och ordningens krav, även om staten såsom hittills vore fri från speciella inskränkande bestämmelser ifråga om dessa medels användning. Då kommitterade i övrigt icke så vitt av betänkandet framgår framlagt övertygande skäl vare sig för behövligheten av en inskränkning i antydd riktning, ej heller för nödvändigheten att genom särskild fondbildning åstadkomma medel för speciella statsändamål, finner sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande av nu anförda och på de av kommitténs ordförande i dennes reservation i övrigt framhållna skäl böra i underdånighet avstyrka vad förslaget innehåller i sist berörda hänseende.»

Konungens befallningshavande i Örebro län kan icke biträda kommitténs förslag härutinnan, då kommitterade icke synas i sitt betänkande kunnat anföra fullgiltiga skäl för en fondavsättning. Det torde förtjäna att med styrka framhållas, att kommitterade icke ens aktat skäligt avgiva något förslag, vartill den år efter år växande fonden skulle användas, utan inskränkt sig till att hemställa, att Kungl. Maj:t och Riksdagen skulle gemensamt besluta över fondens användning. Konungens befallningshavande ansluter sig till de uttalade erinringar, som anförts av hr Odelberg i hans reservation och anser sig därjämte böra framhålla, att då det icke gärna kan tänkas, att allmänt spritdrycksförbud skulle på en gång genomföras utan en längre övergångstid fastställas, en dylik fondering icke rimligen bör beslutas, förrän Kungl. Maj:t och Riksdagen funnit nödigt att pålägga svenska folket förbud att tillverka och förtära alkoholhaltiga drycker. Skulle emellertid Kungl. Maj:t och Riksdagen icke besluta ett dylikt förbud skulle en fondering icke vara till någon nytta utan därigenom allenast ålagts svenska folket större skattepålagor, än som varit erforderliga.

Konungens befallningshavande i Gävleborgs län ansluter sig till hr Odelbergs reservation. Förhållandena kunna nämligen bliva sådana, att det överskott, som av kommittén föreslagits skola fonderas, skulle kunna behöva tagas i anspråk för andra synnerligen viktiga statsangelägenheter, och det vore i sådant fall olämpligt, att Riksdagen redan vore bunden rörande dessa medels disponerande. För den händelse någon del av medlen anses böra fonderas utan visst angivet ändamål synes det böra ankomma på Riksdagens omprövning varje särskilt år att bestämma huru mycket av medlen som skola på detta sätt disponeras.

Konungens befallningshavande i Jämtlands län, som anser resultaten av den inom nykterhetskommittén pågående utredningen böra avvaktas, innan man besluter sig för en mera omfattande fondering av statens inkomster av rusdrycksmedlen, har i huvudsak intet att erinra mot kommitténs förslag ifråga om begränsningen av statens beroende av dessa medel. Därest genom fastställande av en annan beräknings-

grund, på sätt Konungens befallningshavande förordat för de till kommuner och andra korporationer utgående årliga ersättningsbeloppen, dessa komma att höjas, torde dock möjligen däri ligga ett skäl att något sänka den ovan angivna, för den årliga statsregleringen tillgängliga summan.

Stadsfullmäktige i Falkenberg ifrågasätta, huruvida icke även den del av brännvinsmedlen, som skulle få disponeras för statsregleringsändamål, borde underkastas bestämmelserna om successiv minskning, exempelvis med 1 miljon kronor årligen. En sådan åtgärd skulle tillförsäkra även staten en småningom inträdande fullständig frigörelse och betrygga den i kommittéförslaget förordade fondbildningen. Beträffande fondens användning torde böra bestämmas, att densamma finge tagas i bruk först sedan totalförbudet trätt i kraft..

Stadsfullmäktige i Åmål anföra ifråga om den av kommittén föreslagna maximibegränsningen av statsverkets inkomster av rusdrycksmedlen, att då nämnda medel i enstaka år visa underskott, städer, landsting och hushållningssällskap erhålla proportionellt mindre bidrag, att om underskott inträffa å medeltalet av nämnda medel för tre på varandra följande år begränsningssiffran därefter sättes till 2 miljoner kronor lägre än samma medeltal, varvid bidragen till städer, landsting och hushållningssällskap i motsvarande grad minskas, och att för varje gång underskott sedermera inträffade skulle på enahanda sätt förfaras.

Stadsfullmäktige i Sundsvall. Den anmärkningen saknar icke fog för sig att kommitterade ifråga om frigörandet från ekonomiskt beroende av rusdrycks-hanteringen kommit till ett föga nämnvärt resultat, särskilt ifråga om statens frigörande, vilket kan betecknas så gott som intet. Genom kommitterades förslag skulle nämligen statsintresset av rusdrycksrörelsen åtminstone vara fixerat med ett begränsat belopp, men då detta belopp utgör icke mindre än närmare 41 miljoner kronor, och då de särskilda behov, som genom fonderade överskottsmedel skulle enligt gemensamt beslut av statsmakterna kunna fyllas, kunna vara av den pressanta beskaffenhet, att de i brist på fonderade brännvinsmedel hava måst fyllas på annat sätt, torde inses, att det förmenta begränsandet av statsintressets ekonomiska beroende av rusdrycksrörelsen är så gott som intet och i verkligheten endast skenbart.

Magistraten i Nora anser i fråga om kommitténs förslag om inrättande av en särskild fond, att detta förslag är oupplösligen förbundet med den under utredning varande frågan om ett efter viss övergångstid inträdande allmänt rusdrycksförbud. Skulle förslag om allmänt rusdrycksförbud framläggas, torde därvid befinnas fogade förslag om fondering och dylikt i långt större utsträckning än i nu föreliggande betänkande föreslagits, och skulle åter allmänt rusdrycksförbud befinnas ogenomförbart torde det icke kunna anses förenligt med en sund statshushållning att för obestämda ändamål avsätta belopp, under det nya skattekällor måste uppsökas till bestridande av statens nödvändiga utgifter.

Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling. »Ifråga om alkoholinkomsternas förhållande till statsregleringen har kommittén utgått från att ett fullständigt frigörande av statens ekonomiska beroende av rusdrycksmedlen ej är behövligt eller ens låter sig göra. Såsom framgår av dess ovan angivna principiella ståndpunkt, kan representantförsamlingen icke dela denna uppfattning och finner förty det av kommittén i nu berörda avseende framställda förslaget icke vara tillfredsställande. Visserligen vinnes med en fixering av den summa rusdrycksmedelsinkomster, som få användas till statsregleringsändamål, att statens beroende av dessa medel icke för framtiden komme att ökas såsom det hittills varit fallet, men däremot åsidosättas

otvivelaktigt de synpunkter, som efter representantförsamlingens mening böra vara bestämmande för statens ekonomiska frigörande ifråga om dessa medel. Efter kommitterades förslag beredes nämligen icke en sådan möjlighet, som i Riksdagens skrivelse avsågs, för vidtagande av reformer, som syfta till en varaktig och betydande minskning av rusdrycksförbrukningen. Ännu mindre undanröjas därmed de ekonomiska hindren för genomförande av det efter församlingens uppfattning oundgängliga totala rusdrycksförbudet. För vinnande av dessa nu angivna syftemål torde det därför vara erforderligt, att maximigränsen för statens beroende sättes ej obetydligt lägre än vad som föreslagits, och att en fortsatt avskrivning bestämt tryggas, så att i en framtid statens oberoende av rusdrycksmedlen bliver fullt genomförd. I överensstämmelse med denna tankegång hava hr Ekman m. fl. utarbetat sitt ovan omnämnda förslag. Härigenom möjliggöres statens frigörande från beroendet av de ifrågavarande inkomsterna i betydligt högre grad än enligt kommittémajoritetens förslag. Så till vida är reservanternas förslag ett steg i rätt riktning. Även enligt detta skulle dock staten bliva beroende av alkoholinkomsterna; åtminstone skulle säkerligen yrkandet på förbud fortfarande möta principiellt samma motstånd som nu ur statsfinansiell synpunkt. Det är således nödvändigt att utfinna ett sätt att göra staten verkligt oberoende. De tre förbudsvänliga reservanterna hava också själva i sin motivering påpekat en utväg. Utvägen är densamma som de föreslagit rörande stadskommunernas successiva frigörelse, nämligen en årlig minskning med ett belopp, som för varje gång ej vore större än att statens budget kunde tåla minskningen; den årliga minskningens storlek upptaga de till $^1/_{20}$ av de alkoholinkomster, som skulle vara tillgängliga för statsregleringen, eller, om dessa beräknas till 37 miljoner, till 1,850,000 kronor. Dessa belopp skulle årligen läggas till en sådan fond som förut omnämnts, och skulle denna ej få användas för den vanliga statsregleringen utan endast antingen till sådana behov, som förekomme en gång för alla och icke återkomme med fortfarande krav på statens regelbundna anslag, eller ock till sådana, som otvivelaktigt vore av den beskaffenhet, att de vid ett effektivt rusdrycksförbud definitivt upphörde. Genom en sådan successiv utgallring av rusdrycksmedlen från statsbudgeten skulle denna slutligen helt och hållet bliva oberoende av dessa medel. Att staten, till och med om icke nya inkomstkällor, som direkt ersatte den årliga minskningen, skulle omedelbart kunna anvisas, det oaktat skulle kunna ordna sin årsbudget, det hava redan reservanterna påvisat genom sin erinran om statsinkomsternas permanenta stegring — under tioårsperioden 1901—1910 med i medeltal 10 miljoner kronor årligen, alltså ett belopp som är mer än 5 gånger så stort som den beräknade årliga minskningen av statens för sin budget tillgängliga alkoholinkomster. Visserligen är det klart, att denna stegring motsvaras av ökade utgifter, men svårigheten för staten med dess redan nu till över 200 miljoner kronor uppgående budgetsummor att reglera en på förhand känd minskning av 1,850,000 kronor per år torde icke kunna bli större än motsvarande svårighet för stadskommunerna att inrätta sig efter den successiva minskningen av deras brännvinsmedel, en minskning som ju redan är lagfäst för perioden 1915—1921 och som de tre ovannämnda reservanterna vilja utsträcka även till de följande åren, till dess år 1936 dessa inkomster skulle fullständigt upphöra. Representantförsamlingen vill därför i konsekvens med reservanternas förslag rörande dessa sistnämnda medel förorda enahanda förfarande även med de för statsregleringen tillgängliga alkoholinkomsterna.

Vad slutligen beträffar användningen av den särskilda fond, till vilken de från statsregleringen undantagna penningmedlen skulle inflyta, delar representantförsam-

lingen reservanternas mening, att den i främsta rummet borde användas till »ekonomisk reglering av rusdryckshanteringen». Dock torde detta uttryck i sin allmänna formulering vara mindre lyckligt valt, enär det kan i sig innesluta möjligheter att ställa staten i nytt beroende av alkoholintresset. En förändrad formulering av reservanternas förslag till förordning rörande fonden är därför önskvärd och torde den lämpligaste vara: 'I främsta rummet till de tillfälliga behov, som uppstå vid en för permanent förbuds inträdande nödvändig ekonomisk avveckling av rusdrycks-hanteringen'. Representantförsamlingen vill emellertid häri ingalunda inlägga den betydelsen, att alkoholhanteringens intressenter skulle erhålla någon ersättning för nedläggande — efter lämplig övergångstid — av en rörelse, som staten funnit för nationen skadlig.»

E. Förslagen till ändrad lydelse av 15, 21, 24 och 25 §§ i brännvinsförsäljningsförordningen jämte övergångsstadganden.

I den av hr Östberg avgivna reservation hava följande myndigheter instämt, nämligen

överståthållareämbetet samt Konungens befallningshavande i Stockholms, Kronobergs, Gottlands, Blekinge, Västerbottens och Norrbottens län,

landstinget i Gottlands län,

magistraten och stadsfullmäktige i Strömstad, Falköping, Arboga, Örnsköldsvik och Umeå,

magistraten i Uppsala och Hudiksvall,

stadsfullmäktige i Norrköping, Visby, Göteborg, Borås och Karlstad samt

stadsstyrelsen i Tidaholm.

Särskilda yttranden rörande kommitténs författningsförslag hava vidare avgivits av:

Konungens befallningshavande i Uppsala, Södermanlands, Kristianstads, Göteborgs och Bohus, Örebro och Västmanlands län,

landstinget i Malmöhus län,

magistraten och stadsfullmäktige i Gävle,

stadsfullmäktige i Stockholm,

magistraten i Skövde, samt

styrelsen för Svenska stadsförbundet.

Slutligen har magistraten i Göteborg uttalat sig mot hr Östbergs reservation.

Överståthållareämbetet framhåller till en början, att överståthållareämbetet delar stadsfullmäktiges uppfattning rörande stadens rätt till andel i sådana vinstmedel, som vid en ny förordnings ikraftträdande kunna innehavas av det förutvarande brännvinsbolaget.

Ifråga om förslagets detaljbestämmelser i övrigt anför överståthållareämbetet följande:

För detaljhandel med brännvin bildat bolag skall enligt förslaget stå under kontroll av två olika statsmyndigheter, kontrollstyrelsen och vederbörande Kungl. Maj:ts befallningshavande, och överståthållareämbetet anser att »det kan ifrågasättas, om denna uppdelning på två särskilda myndigheter av tillsynen över bolagen, är i allo lycklig. Tillräcklig garanti mot förhastade eller opåkallade inköp av fastighet torde vinnas, om vidtagandet av sådan åtgärd göres beroende av den ena myndighetens medgivande, och att Kungl. Maj:ts befallningshavande med dess större lokalkännedom skall vara mest lämpad till prövning härav anser överståthållareämbetet antagligt. Tvivelaktigt synes även om kontrollstyrelsen kan äga större förutsättning än Kungl. Maj:ts befallningshavande för handläggning av frågan om ansvarsfrihet åt bolagen. Det enda skäl, som anförts för en förändring i detta avseende, eller att frågor om ansvarsfrihet må kunna behandlas efter enhetliga grunder, synes med hänsyn till den mångfald av olikartade spörsmål, som kunna uppstå vid ett dylikt ärende, vara tämligen intetsägande. Däremot synes Kungl. Maj:ts befallningshavandes kännedom om de lokala förhållandena, beskaffenheten av denna myndighets verksamhet i allmänhet och därmed vunnen erfarenhet även i dess dechargefrågor kunna vara av betydelse. Den åt Kungl. Maj:ts befallningshavande såväl som åt kontrollstyrelsen givna rätten att meddela föreskrifter för bolaget torde, om hos de båda myndigheterna komma att göra sig gällande olika uppfattningar om lämpligaste sättet att handhava bolagets angelägenheter, lätt kunna giva anledning till förvirring».

Konungens befallningshavande i Uppsala län anser, att bestämmelser böra meddelas därom, att innan staten inträder i den rätt kommunerna äga i avseende å bolags tillgångar och skulder, av bolag fonderade medel fördelas enligt nu gällande bestämmelser om fördelning av bolags vinst.

Konungens befallningshavande i Södermanlands län anser, att 15 § 3 mom. brännvinsförsäljningsförordningen ifråga om tillvägagångssättet för bolag, som vilja inköpa fastighet eller inom redan förvärvad fastighet vidtaga mera omfattande förändringar, bör erhålla sådan avfattning, att detta tillvägagångssätt blir tydligen anvisat.

Förslaget till förändrad lydelse av 21 § anser Konungens befallningshavande böra fullständigas med stadgande, huruvida insättning å statsverkets ersättning å giroräkning i riksbanken skall ske för statskontoret eller för vederbörande länsstyrelse.

Konungens befallningshavande i Kronobergs län anser sådan ändring av kommitténs förslag till ändrad lydelse av 15 § mom. 3 av brännvinsförsäljningsförordningen lämpligen böra äga rum, att endast endera, antingen kontrollstyrelsen eller Konungens befallningshavande, behöver lämna tillstånd åt bolag till inköp av fastighet eller utförande av större ändringsarbeten inom redan förvärvad fastighet. Mest praktiskt torde väl vara, att denna rätt förbehålles Konungens befallningshavande.

Konungens befallningshavande i Blekinge län anser kommitténs förslag beträffande ändrad lydelse av 15 § 3 mom. vara »överflödigt och opraktiskt. Kommitterade anföra, att länsstyrelserna måste anses vara mera än kontrollstyrelsen förtrogna med ortsförhållandena, och då detta påstående otvivelaktigt är riktigt, torde också statens intresse bliva tillräckligt tillgodosett, om beslutanderätten i detta hänseende lägges ensamt i vederbörande Kungl. Maj:ts befallningshavandes hand, varigenom en onödigt lång procedur också undvikes. Stadgandet i den form kommitterade i sitt förslag givit detsamma kan under alla förhållanden giva anledning

till tveksamhet, och den anvisning, som kommitterade givit om förfarandet i detta fall, torde om kommitterades förslag upphöjes till lag, enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes mening uttryckligen böra införas såsom lagbestämmelse.» Av samma skäl, som nu anförts mot den föreslagna lydelsen av 3 mom., anser Konungens befallningshavande ifråga om den föreslagna ändrade lydelsen av 8 mom. »såsom en given förenkling, om beslutanderätten i detta fall jämväl tilldelades länsstyrelserna och samma stadganden, som i nu gällande lag bibehållas beträffande kontrollstyrelsens befogenhet, detta desto mera som förslaget fortfarande i 9 mom. bibehåller Kungl. Maj:ts befallningshavandes befogenhet att meddela föreskrifter i anledning av framställning från kontrollstyrelsen eller någon av de kommunala myndigheterna. På sätt Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande sålunda föreslagit, vilket är i överensstämmelse med den av kommittéledamoten Östberg avgivna reservation mot kommittébetänkandet, bleve en enda statsmyndighet den, som hade att meddela föreskrifter i detta hänseende och möjligheten av kanske stridiga beslut i samma och liknande avseenden utesluten».

Konungens befallningshavande i Kristianstads län. Mot de föreslagna förändringarna i brännvinsförsäljningsförordningen har Konungens befallningshavande icke något att erinra, för så vitt ändringarna varda supplerade med sådana föreskrifter i skatteförordningarna, att brännvinsförsäljningsavgifter och försäljningsbolagens årsvinst undantagas från taxeringen.

Konungens befallningshavande i Göteborgs och Bohus län erinra, att ehuru kommittén, som ifrågasatt att för de personer, vilka skulle utgöra brännvinsbolags styrelse, suppleanter skulle utses, icke i förslaget angivit den ordning, i vilken dessa suppleanter skulle inträda, Konungens befallningshavande likväl anser lämpligt att en föreskrift härutinnan meddelas.

Konungens befallningshavande i Örebro län har icke någon anmärkning att framställa mot kommitténs förslag utom ifråga om den föreslagna ändringen av 15 § 3 mom. av brännvinsförsäljningsförordningen. Efter Konungens befallningshavandes mening är det såväl onödigt som olämpligt att kontrollstyrelsen och Konungens befallninghavande skola vid sidan av varandra slutligt avgöra frågan, att bolag icke må inköpa fastighet eller inom fastighet vidtaga mer omfattande förändringar. Avgörandet bör lämnas åt kontrollstyrelsen, sedan Konungens befallningshavande efter vederbörandes hörande avgivit sitt utlåtande.

Konungens befallningshavande i Västmanlands län. »Enligt hittills gällande lagstiftning hava landstinget, hushållningssällskapet och de kommuner, där sprithandelsbolag existerat, haft ett synnerligen stort ekonomiskt och vad de sistnämnda angår moraliskt intresse av det sätt, varpå sprithandeln skötts. Såsom en följd av den nu ifrågasatta omläggningen av lagstiftningen — — — — torde man vad angår en kommun, där ett spritbolag har sin rörelse förlagd och där vinstintresset således icke vidare komme att utöva någon hämsko på de rent sedliga önskemålen, kunna på goda skäl antaga, att dessa önskemål i högre grad än förr skola göra sig gällande. Vid sådant förhållande vill det synas, som om inflytande på bolagens förvaltning följdriktigt borde tillmätas i främsta rummet staten, eftersom avgifter och vinstmedel skola enligt förslaget omedelbart levereras i statens kassor, och i det andra ortskommunen. I enlighet härmed utesluter ock förslaget hushållningssällskapen från berörda inflytande, varemot landstingen därvid bibehållits, enär de, såsom i motiven yttras, bidraga till utgifter för fattigvård, sjukvård och ordningsväsen. Denna grund för landstingets fortfarande inflytande i detta avseende synes Eders Kungl. Maj:ts

befallningshavande dock äga endast ett medelbart eller teoretiskt berättigande, under det att praktiskt sett statens och det lokala ortsintresset böra få göra sig fullt gällande ifråga om bolagens förvaltning. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande anser således, att ledamöterna i ett spritbolags styrelse, utom dem bolaget självt utser, böra likasom revisorerna utses av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande å statens vägnar samt av kommunalstyrelsen. Av samma skäl avstyrker Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, att landstingets yttrande infordras i avseende på fråga om ansvarsfrihet för spritbolag.

Slutligen finner Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, att dess egen och kontrollstyrelsens ömsesidiga ställning till spritbolagen icke är fullt tillfredsställande normerad i förslaget. Enligt detta skulle bägge myndigheterna äga att lämna bolaget föreskrifter. Det skulle icke vara gagneligt om myndigheterna därvid röjde bristande samstämmighet. Fördenskull håller Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande före, att dess eget inflytande bör få göra sig gällande ifråga om styrelsens och revisionens sammansättning ävensom att dess myndighet påkallas, därest i något fall tvångsmedel skulle behöva mot ett bolag anlitas. De tekniska föreskrifterna däremot, vare sig de betingas av revisionsberättelse eller inspektion eller eljest, torde lämpligen böra meddelas av kontrollstyrelsen, vilken likaledes ensam bör vara beslutande i frågor angående bolags nybyggnad eller väsentlig förändring av någon dess byggnad. Förslaget härom i 15 § 3 mom. måste således Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande avstyrka, allra helst som det icke i lagtexten utsagts, huru eller i vilken ordning ett myndigheternas beslut i fråga om byggnadsarbete skulle åstadkommas. Den antydan om proceduren därvidlag, vilken förekommer i motiven, äger såvitt Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande kunnat finna intet stöd i lagtexten.»

Konungens befallningshavande i Västerbottens län kan icke förorda den ändring, som kommittén föreslagit i 15 § 3 mom. av brännvinsförsäljningsförordningen i vad angår inhämtandet av kontrollstyrelsens samtycke till däri omförmälda åtgärder. Kommittén har visserligen angivit, hur den tänkt sig att bolag skulle gå till väga vid inhämtandet av samtycke från såväl kontrollstyrelsen som Konungens befallningshavande, men därom lämnar själva författningsförslaget ingen som helst upplysning. Då Konungens befallningshavande onekligen måste anses mer än kontrollstyrelsen förtrogen med ortsförhållandena synes det vara mindre lämpligt att Konungens befallningshavandes bifall till åtgärder skulle för att bliva gällande efterföljas av kontrollstyrelsens samtycke. I konsekvens härmed anser sig Konungens befallningshavande böra biträda hr Östbergs reservation rörande kommitténs förslag till ändring av 8 mom. i samma paragraf.

Konungens befallningshavande i Norrbottens län är ense med kommittén däruti, att den kontroll i avseende å brännvinsbolagens förvärv av fastighet m. m., som enligt nu gällande bestämmelser ankommer på vissa ekonomiskt intresserade, bör, sedan detta intresse icke förefinnes, överflyttas på statsmyndighet. Däremot är Konungens befallningshavande icke övertygad om lämpligheten av kommitterades förslag att beslutanderätten i dylika frågor skulle tillkomma två statsmyndigheter. Konungens befallningshavande ifrågasätter därför, huruvida icke den kontroll, som här åsyftas, utan fara av olägenhet skulle kunna anförtros åt en av de nämnda myndigheterna. På grund av den större kännedom om ortsförhållandena, Konungens befallningshavande givetvis äga, finner Konungens befallningshavande för sin del lämpligast, att befogenheten att pröva dessa lokala spörsmål inrymmes åt länsstyrelsen.

Landstinget i Gottlands län anser, att kontrollstyrelsen icke bör tillerkännas någon bestämmanderätt ifråga om spritbolagens byggnader utan finner denna bestämmanderätt uteslutande böra tillkomma Konungens befallningshavande.

Landstinget i Malmöhus län anför, att ifråga om den av kommittén föreslagna ändrade sammansättningen av bolagens styrelser icke synes »vara annat att erinra, än att det kan ifrågasättas, om icke städerna, som ha att bestrida samtliga utgifter för fattigvård och ordningsväsen, kunna anses hava sådant intresse av dit förlagda bolags förvaltning, att även åt dem borde tillerkännas rätt att öva inflytande på sammansättningen av dessa bolags styrelser. Efter de föreslagna ändringarna i brännvinsförsäljningsförordningen komme hinder visserligen icke att uppstå för förordningens tillämpande på de nya förhållandena, men landstinget kan dock icke underlåta att såsom sin åsikt uttala, att den föreslagna systemförändringen sannolikt komme att visa sig vara av så genomgripande betydelse, att en fullständig revision av det nuvarande bolagssystemet skulle befinnas vara av behovet påkallad».

Magistraten och stadsfullmäktige i Strömstad göra allenast den erinringen mot kommitténs förslag, att den befogenhet, som kommittén velat överflytta till kontrollstyrelsen från landshövdingeämbetena, synes magistraten och stadsfullmäktige böra fortfarande innehavas av de senare, vilkas företräde, grundat på största kännedom om de lokala förhållandena, torde vara obestridligt och någon anledning till förändring därför icke förefinnas.

Magistraten och stadsfullmäktige i Gävle yrka, att det måtte tillkomma kontrollstyrelsen och icke Konungens befallningshavande att besluta om ansvarsfrihet för brännvinsbolagen och att lämna dessa föreskrifter för deras förvaltning.

Stadsfullmäktige i Stockholm framhålla, att det bolag, till vilket Stockholms stad överlåtit brännvinsförsäljningen, under årens lopp fonderat en del vinstmedel till ett sammanlagt belopp av 150,000 kronor. »Då enligt kommitténs förslag statsverket skall med avseende å bolags tillgångar och skulder inträda i den rätt kommunerna nu äga och således, om bolag upplöses, bekomma det överskott av bolagets tillgångar, som kan uppstå, sedan bolagets samtliga skulder blivit guldna samt de av delägarne tillskjutna medlen återbetalts, få stadsfullmäktige påyrka, att genom lämplig övergångsbestämmelse fastslås stadens rätt att av bolags vinstmedel, sådana de befinnas när en blivande ny förordning träder i kraft, utfå stadens andel enligt föreskrifterna i 1905 års förordning.»

Stadsfullmäktige i Visby finna vad hr Östberg i sin reservation anfört om det i viss grad oegentliga däri, att spritbolagen komma under kontroll av två olika statsmyndigheter, vara behjärtansvärt och anse sig särskilt böra uttala sig emot att kontrollstyrelsen tillerkännes någon som helst bestämmanderätt ifråga om prövning av brännvinsbolagens byggnadsfrågor.

Stadsfullmäktige i Falköping finna i likhet med vad hr Östberg i sin reservation anfört, att kommitténs förslag ifråga om tillstånd för bolag att inköpa fastighet m. m. icke är välbetänkt. Utom den anmärkning mot det, som kan hämtas från Konungens befallningshavandes och kontrollstyrelsens ställning till varandra, må erinras, att Konungens befallningshavande bör anses ha en mera ingående kännedom om förhållandena på platsen än kontrollstyrelsen har, varför det skulle vara för bolagen mindre önskligt, att en åtgärd, som den förra myndigheten funnit välgrundad, av den senare myndigheten skulle komma att förbjudas. Av stor vikt är

också, att en längre tid skulle — kanske till mycken skada för arbetet — förflyta mellan den första ansökan och det slutliga avgörandet.

Stadsfullmäktige instämma ock i hr Östberg reservation ifråga om att rätten att besluta om ansvarsfrihet för bolagen skall tillkomma Konungens befallningshavande, icke kontrollstyrelsen.

Stadsfullmäktige i Karlstad anse, att med hänsyn till städernas ifrågasatta oberoende av rusdrycksmedlen synes befogad erinran icke kunna göras mot den ifrågasatta minskningen av städernas inflytande vid revision av spritbolags förvaltning. Stadsfullmäktige uttala vidare sin anslutning till hr Östbergs reservation, då stadsfullmäktige anse att Konungens befallningshavande på grund av närmare förtrogenhet med ortsförhållandena äger större förutsättningar än kontrollstyrelsen att bedöma hithörande frågor. Konungens befallningshavande har ju även redan nu att bevilja eller vägra ansvarsfrihet, då sådan vägras av kommun, landsting eller hushållningssällskaps förvaltningsutskott. En ytterligare olägenhet med kommitténs förslag i detta avseende är att spritbolagen ställas under kontroll av tvenne statsmyndigheter. Både kontrollstyrelsen och Konungens befallningshavande skulle nämligen äga att lämna bolagen föreskrifter beträffande deras förvaltning, vilket förhållande kunde giva anledning till konflikter, då olika meningar gjorde sig gällande.

Magistraten i Uppsala anser i likhet med reservanten hr Östberg, att det må ankomma på Konungens befallningshavande och icke på kontrollstyrelsen att besluta om ansvarsfrihet för utskänkningsbolagen, ävensom att lämna föreskrift om dessas förvaltning, kontrollstyrelsen givetvis obetaget att i dessa frågor göra framställning hos Konungens befallningshavande.

Vissa utskänkningsbolag ha under årens lopp fonderat en del vinstmedel till icke oansenliga belopp; enligt kommitténs förslag skulle dessa vinstmedel komma statsverket tillgodo, för den händelse bolagets tillgångar vid dess upplösning och likvidation lämna överskott. Det synes med fog kunna ifrågasättas, huruvida icke, lämpligen bestämmelse bör i förslaget inryckas därom, att, innan staten inträder i den rätt kommunerna nu äga i avseende å bolags tillgångar och skulder, fonderade medel böra fördelas enligt de i 1905 års förordning gällande bestämmelser om fördelning av bolags vinst.

Magistraten i Göteborg. »Vad en reservant, hr Östberg, anfört därom, att då enligt förslaget såväl kontrollstyrelsen som Konungens befallningshavande äga att meddela föreskrifter för brännvinsförsäljningensbolagen, detta kunde giva anledning till konflikter, då olika meningar gjorde sig gällande, finner magistraten visserligen icke saknа fog, men torde de befarade olägenheterna härav kunna undvikas genom förtydligande av stadgandena rörande vardera myndighetens befogenhet. Däremot kan magistraten för sin del icke instämma med samme reservant däruti, att Konungens befallningshavande hellre än kontrollstyrelsen borde äga att besluta rörande ansvarsfrihet för bolagen. I likhet med majoriteten i kommittén anser magistraten det vara lämpligare, att denna beslutanderätt gives åt en central myndighet för hela landet, varigenom likformig behandling av hithörande frågor torde vinnas. De synpunkter, som framkommit i en annan reservation, avgiven av hr Hegardt, finner magistraten vara väl värda beaktande.»

Magistraten i Skövde föreslår i 4 mom. av § 15 »en obetydlig ändring, gående ut därpå, att stadsfullmäktige i stad, som deltager i landsting och vederbörande kommunalstämma, även måtte få rätt att utse ledamot av bolags styrelse. Det

synes nämligen magistraten lämpligt, att vederbörande stad eller kommun, som har så stort intresse av ett brännvinsbolags skötsel, finge något inflytande å denna skötsel. Det borde också vara nog om delägarne i bolaget, vilka numera hava ett ganska obetydligt intresse att bevaka hos ett brännvinsbolag, få utse två av bolagets fem ledamöter av styrelsen.» I anledning härav föreslår magistraten, att 4 mom. erhåller följande lydelse: »Bolags delägare skola vara minst nio, av vilka åtminstone sex böra vara boende i den ort, där bolagets styrelse har sitt säte. Bolagets styrelse skall bestå av fem ledamöter, av vilka två utses av delägarne i bolaget, en utses i stad av stadsfullmäktige eller, då sådana icke finnas, av allmän rådstuga, och å landsbygden av kommunalstämman, en av landstinget och en av Konungens befallningshavande. I stad, som icke deltager i landsting, utse stadsfullmäktige jämväl den ledamot, som eljest skulle av landstinget utses.»

Styrelsen för Svenska stadsförbundet anser sig »böra framhålla, att vid en eventuell upplösning av brännvinsförsäljningsbolag dess nettotillgångar torde böra fördelas i enlighet med 1905 års förordning, d. v. s. på enahanda sätt som bolagets vinstmedel, eller också bör statens övertagande av brännvinsmedlen föregås av en värdering av detta överskott å dess rörelse och staten förbinda sig att, när bolag eventuellt upplöses, utbetala det värderade beloppet till dem, vilka enligt gällande förordning före övertagandet äga rätt till detsamma. Att såsom kommittén föreslår låta staten utan någon som helst ersättning vinna äganderätten till de stundom rätt betydande nettotillgångar åtskilliga bolag under årens lopp förskaffat sig, finner styrelsen icke vara med rättvisa och billighet överensstämmande».

F. Anslaget till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder.

Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling anför: »Rörande anslaget till nykterhetens främjande och motverkande av dryckenskapens följder vill representantförsamlingen erinra, att de belopp, som under de senaste åren, beräknade efter 1 procent av samtliga avgifter och vinstmedel för riket, anslagits till dessa ändamål, redan ha visat sig otillräckliga. I all synnerhet är det uppenbart, att, därest alkoholistvårdens växande behov (asyler, sanatorier m. m.), såsom hittills skett, skola tillgodoses av dessa medel, de måste högst väsentligt ökas. I sammanhang härmed och till jämförelse må det framhållas, att Schweiz av sina monopolinkomster för de starka dryckerna årligen anslår ej mindre än *tio* procent (den s. k. »Alkoholzehntel») till sådana ändamål, som här åsyftas. En lika stor avsättning bör efter representantförsamlingens mening komma att göras i vårt land, i händelse staten övertager alkoholinkomsterna, likväl med noggrant aktgivande på att medlen användas uteslutande till de föreskrivna ändamålen och icke delvis till andra samhällsbehov. I annat fall kan man befara ett ökat beroende för det allmänna.»

G. Beskattningen av brännvinsbolagens vinst.

Konungens befallningshavande i Kristianstads län anför: »Genom nådiga förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin är den beskattning, som skall övergå brännvinsförsäljningen, bestämd att utgöras med dels vissa avgifter för rättigheter till detaljhandel med brännvin (försäljningsavgift från enskilda rättighetshavare eller från försäljningsbolag), dels ock förutom eventuellt förekommande avgifter för överlåtna försäljningsrättigheter hela den nettovinst, som uppkommit av all den rörelse bolag idkat (årsvinst från bolag).

De medel, som på grund av den sålunda bestämda indirekta beskattningen skola utgå av brännvinsförsäljningen såsom rörelse betraktad, äro till $^{1}/_{100}$ disponerade för att användas till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder samt till återstående $^{99}/_{100}$ bestämda att, på sätt åberopade nådiga förordning närmare angiver, tilldelas rikets stads- och landskommuner samt landsting och hushållningssällskap.

Dessa brännvinsförsäljningsmedels natur av skattemedel är sålunda uppenbar på grund av såväl deras tillkomst som än mera deras användning. Dylika skattemedel äro för rättighetsinnehavare otvetydigt att hänföra till sådana utgifter för inkomsts förvärvande och bibehållande, för vilka avdrag må åtnjutas vid rörelses taxering till bevillning och inkomstskatt. De enskilda rättighetshavare, vilka för sina inkomster av rättigheternas utövande äro bevillnings- och inkomstskattepliktiga, ha vid sin taxering helt visst utan undantag fått åtnjuta avdrag för sina försäljningsavgifter. Försäljningsbolagen däremot, som skola ha till ändamål endast att i sedlighetens intresse ordna och handhava detaljhandeln med brännvin och vilka icke få bereda vare sig sina delägare vinning utöver årlig ränta med högst 5 procent å de av dem tillskjutna medlen eller *kommun någon ekonomisk fördel utöver den vinst, som enligt brännvinsförsäljningsförordningen kan tillkomma densamma,* kunna således å ena sidan icke anses utöva någon sådan verksamhet, vars behållna inkomst skall underkastas taxering enligt bevillnings- och inkomstskatteförordningarna, allra helst som samma behållna inkomst i sin helhet just utgör skattemedel, om vars disposition brännvinsförsäljningsförordningen på förhand bestämt, men ha å andra sidan likväl och helt visst också utan undantag fått sina årsvinster och möjligen även sina försäljningsavgifter taxerade enligt både bevillnings- och inkomstskatteförordningarna och i följd därav jämväl fått för dem utgöra bevillning och inkomstskatt samt alla på den förra belöpande utskylder och avgifter såsom landstingsmedel, bidrag till skjutsentreprenaderna, vägskatt, kommunalutskylder, avgifter till prästerskapet och tingshusbyggnadsmedel, varigenom somliga, nämligen staten, städerna och vissa köpingar samt landstingen, vilka författningsenligt skola åtnjuta inkomst från rusdryckshanteringen, således på detta sätt gjorts ytterligare beroende därav, och andra, nämligen vissa väghållningsdistrikt, prästerliga tjänstinnehavare

och härader, vilka alls icke bort ha någon intäkt av brännvinsförsäljningsmedlen, ävenledes fastän i ringa mån erhållit inkomst av desamma.

Kommittéreservanterna Ekman, Ericsson och Kvarnzelius ha visserligen i förbigående antytt såsom ett efter deras mening anmärkningsvärt förhållande, att 'beskattning av beskattningen' (brännvinsförsäljningsmedlen) förekomme, men ansett sig till belysning av förhållandet allenast böra framhålla, att 'inkomstbeskattningen och bevillningen från bolagen utgjorde i stort sett endast ett upptagande på annat sätt av inkomster, som i varje fall skulle komma det allmänna till godo'.

Kommittémajoriteten har ävenledes i förbigående beaktat brännvinsförsäljningsmedlens taxering. I kommitténs betänkande uppgives nämligen, att 'ensamt försäljningsbolagens utskylder utgöra omkring 2 miljoner kronor'. Då emellertid kommittén vidare säger, att en utredning för åstadkommande av fullständiga och tillförlitliga beräkningar av de intäkter genom tillverkning av och handel med rusdrycker, som stat och kommuner hämtade på annat sätt än genom beskattning av desamma, visserligen skulle vara av intresse men otvivelaktigt bleve mycket besvärlig och tidsödande samt att den icke syntes vara för kommitténs arbete nödvändig, vadan kommittén avstått från densamma, har kommittén uppenbarligen lämnat obeaktad innebörden av det avsevärda ekonomiska beroende, i vilket i synnerhet städer och vissa köpingar jämväl kommit till rusdryckshanteringen genom försäljningsbolagens taxering för inkomst.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande anser, att det är av icke obetydlig vikt, att — om icke förr, så åtminstone vid den nu ifrågaställda omläggningen av försäljningsmedlens disposition — sådana åtgärder böra vidtagas, att bolagens försäljningsavgifter och årsvinster icke bliva föremål för bevillning och inkomstskattetaxering och alltså den del av försäljningsmedlen, som nu kommer det allmänna tillgodo såsom utskylder, framdeles kommer att redovisas och ingå till statsverket såsom försäljningsmedel.

Godtages, att stat och kommuner m. fl. här ovan nämnda lämpligen böra på nu antydda sätt omedelbart frigöras från det beroende av rusdryckshanteringen, som bolagens taxering medför, måste till den beräkning av försäljningsmedlen under nedannämnda 10-årsperiod, som kommittén gjort för bedömande av den ersättning, som med medlens indragning till statsverket bör tillerkännas städer och vissa köpingar m. fl., läggas beloppen för bolagens utskylder under samma period, på det att dessa kommuner jämväl må komma i åtnjutande av ersättning för minskade intäkter genom frångångna kommunalutskylder. En utredning om vad den utskylderna motsvarande delen av försäljningsmedlen utgjort för vart och ett av de i tidsperioden ingående åren har, som sagt, kommittén icke låtit verkställa.»

Stadsfullmäktige i Ulricehamn anföra: »En sida av förevarande ämne, däråt kommittén ägnat alltför ringa uppmärksamhet, är enligt stadsfullmäktiges förmenande den omständigheten, att vederbörande kommuner indirekt åtnjuta avsevärda inkomster av brännvinsförsäljningen i form av kommunalskatt från vederbörande brännvinsbolag. Det ligger nära tillhands att befara, att när all inkomst av brännvinsförsäljningen indrages till statsverket, krav komma att framställas på att brännvinsbolagen, som då kanske komma att jämnställas med andra statsinstitutioner, skola befrias från kommunalskatt. Det bör därför uttryckligen redan nu sägas ifrån, att någon ändring här icke får äga rum utan gottgörelse åt kommunerna. Vad Ulricehamn angår utgör den av härvarande brännvinsbolag utgående årliga kommunalskatten i regel omkring 3,000 kronor.»

Bilaga II.

Tabell

utvisande de i städer och vissa köpingar influtna

brännvinsförsäljningsmedel

för försäljningsåren 1901—1902 till och med 1911 jämte medeltalet för samma år enligt de från länsstyrelserna till kontrollstyrelsen insända uppgifterna.

Anm. Enär försäljningsåret 1907—1908 omfattade 15 månader, hava de för detta år influtna medlen minskats med en femtedel.

	1901—1902		1902—1903		1903—1904		1904—1905	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Stockholms stad.								
Stockholm	2,324,555	85	2,658,012	21	2,639,637	01	2,577,061	04
Stockholms län.								
Södertälje	88,418	75	91,481	25	99,482	25	110,491	25
Norrtälje	24,064	98	24,378	82	22,100	—	22,100	—
Sigtuna	12,609	34	13,914	37	13,480	34	12,795	80
Östhammar	16,076	25	16,622	03	16,492	25	19,748	75
Öregrund	6,489	72	6,646	99	6,410	18	5,390	62
Vaxholm	29,759	28	41,728	57	36,967	44	33,847	05
Sundbyberg	19,051	07	34,206	01	43,532	34	45,108	11
	196,469	39	228,978	04	238,464	80	249,481	58
Uppsala län.								
Uppsala	188,565	60	174,953	26	178,746	45	185,706	02
Enköping	55,882	69	57,331	01	63,712	81	63,886	92
	244,448	29	232,284	27	242,459	26	249,592	94
Södermanlands län.								
Nyköping	97,057	25	92,305	64	100,169	38	96,060	20
Strängnäs	26,358	57	34,896	45	33,875	50	33,518	02
Torshälla	11,303	39	14,893	56	14,139	39	14,786	41
Eskilstuna	151,695	11	166,301	78	178,314	68	179,321	79
Mariefred	18,591	27	18,963	46	17,639	69	19,722	15
Trosa	21,209	16	19,063	31	20,298	26	20,202	28
Malmköping	40,179	86	41,116	17	43,889	89	43,856	86
	366,394	61	387,540	37	408,326	79	407,467	71
Östergötlands län.								
Linköping	219,186	17	230,523	25	214,723	18	211,357	37
Norrköping	275,665	28	322,917	24	343,867	07	333,088	93
Söderköping	19,192	91	23,317	50	23,317	50	23,317	50
Vadstena	18,481	80	20,542	20	20,290	07	22,023	87
Skeninge	12,971	51	14,162	18	13,573	21	11,932	56
Motala	22,750	—	23,628	71	22,375	69	55,673	75
	568,247	67	635,091	08	638,146	72	657,393	98

1905—1906		1906—1907		1/10 1907—31/12 1908		1909		1910		1911		Avrundat medeltal
Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	
2,765,956	19	1,922,118	78	2,745,769	94	2,390,831	75	3,061,488	32	3,470,629	09	2,655,600
110,462	50	140,463	75	160,175	01	121,979	38	172,181	90	163,875	47	125,900
29,463	—	51,220	72	60,802	48	47,227	86	61,562	17	65,249	78	40,800
13,874	11	16,263	52	19,662	66	16,305	19	20,035	76	25,793	41	16,500
19,788	75	19,767	50	36,177	06	25,839	68	38,284	44	40,424	35	24,900
6,175	02	5,540	42	5,702	20	4,303	64	3,648	95	5,043	85	5,500
31,099	23	37,283	05	33,243	39	31,397	30	41,051	51	42,725	26	35,900
46,787	44	138,726	42	67,617	45	82,502	16	143,969	74	180,719	29	80,200
257,650	05	409,265	38	383,380	25	329,555	21	480,734	47	523,831	41	329,700
200,768	93	202,104	93	250,070	88	195,395	34	285,150	02	309,185	07	217,100
67,514	06	68,964	38	87,512	54	81,216	98	112,617	81	123,422	83	78,200
268,282	99	271,069	31	337,583	42	276,612	32	397,767	83	432,607	90	295,300
103,243	58	101,481	18	121,259	11	112,001	49	163,286	18	197,797	79	118,500
34,742	37	36,281	88	42,978	45	37,760	48	48,137	39	48,841	30	37,700
16,730	43	16,056	66	18,036	34	15,084	15	19,346	29	23,225	34	16,400
193,020	57	204,031	30	205,375	49	191,627	31	265,138	88	268,790	91	200,400
19,978	91	19,555	79	22,629	86	17,970	90	21,949	22	23,877	32	20,100
20,145	59	21,174	21	26,468	50	21,277	53	30,792	25	35,152	53	23,600
50,796	86	53,662	68	65,760	71	72,289	30	86,600	61	94,899	47	59,300
438,658	31	452,243	70	502,508	46	468,011	16	635,250	82	692,584	66	476,000
208,054	75	219,152	03	234,737	40	244,386	48	272,680	89	318,764	58	237,400
354,948	22	333,224	39	337,578	93	258,071	83	421,398	38	444,673	98	342,500
28,054	37	26,523	—	29,242	38	31,651	72	29,116	68	40,365	77	27,400
25,670	07	28,248	56	34,060	79	28,647	13	39,024	77	43,565	24	28,100
11,896	26	13,859	72	30,850	92	26,316	95	38,552	02	42,521	88	21,700
66,519	44	65,650	87	72,830	49	56,762	36	78,167	72	84,684	43	54,900
695,143	11	686,658	57	739,300	91	645,836	47	878,940	46	974,575	83	712,000

	1901—1902		1902—1903		1903—1904		1904—1905	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Jönköpings län.								
Jönköping	135,278	76	140,063	56	140,895	74	146,874	46
Eksjö	39,956	45	45,424	20	52,720	48	54,315	71
Gränna	5,172	53	4,937	76	4,050	—	4,050	—
	180,407	74	190,425	52	197,666	22	205,240	17
Kronobergs län.								
Växjö	121,262	79	122,928	59	129,765	86	132,874	14
Ljungby	15,021	76	16,853	21	13,764	01	13,841	01
	136,284	55	139,781	80	143,529	87	146,715	15
Kalmar län.								
Kalmar	167,829	65	197,147	67	166,460	85	145,199	56
Västervik	38,883	75	45,741	25	37,085	50	44,116	50
Vimmerby	28,540	—	29,592	—	33,075	—	34,130	—
Oskarshamn	82,268	02	77,871	04	81,549	02	78,878	75
Borgholm	17,656	27	21,229	67	21,191	07	20,430	66
Mönsterås	25,550	—	27,055	—	24,012	50	27,050	—
Mörbylånga	—	—	—	—	15,559	96	15,433	86
Nybro	36,092	18	34,852	06	36,623	96	34 354	13
	396,819	87	433,488	69	415,557	86	399,593	46
Gottlands län.								
Visby	66,897	28	68,122	32	72,147	68	66,226	26
Blekinge län.								
Karlskrona	124,419	99	186,984	12	181,389	44	157,740	19
Karlshamn	89,046	66	71,367	40	61,247	62	76,040	70
Sölvesborg	27,795	80	29,221	25	33,087	87	32,667	97
Ronneby	32,559	65	37,247	89	36,766	19	36,534	82
	273,822	10	324,820	66	312,491	12	302,983	68
Kristianstads län.								
Kristianstad	109,932	64	114,312	03	120,510	35	123,991	47
Simrishamn	9,404	20	11,854	12	12,921	49	14,083	49
Ängelholm	39,146	90	43,726	24	46,419	89	48,212	97
Båstad	8,508	31	13,928	72	11,833	37	12,146	84
Hessleholm	31,363	54	37,620	85	31,908	15	35.243	57
	198,355	59	221,441	96	223,593	25	233,678	34
Malmöhus län.								
Malmö	318,856	79	362,148	10	409,380	04	415,280	88
Landskrona	61,500	75	73,362	69	72,346	02	67,207	75
Hälsingborg	199,796	49	244,753	73	245,747	31	280,793	07
Ystad	59,378	80	65,175	16	68,421	10	76,644	58
Lund	100,114	09	120,317	03	141,108	42	137,685	55
Trälleborg	39,825	17	45,364	28	56,154	05	54,402	50
Skanör med Falsterbo	1,031	25	581	25	600	—	675	—
Hörby	—	—	21,745	33	21,666	22	18,018	69
Eslöv	39,931	11	48,718	90	43,535	22	45,252	73
	820,434	45	982,166	47	1,058,958	38	1,095,960	75

1905—1906		1906—1907		1/10 1907—31/12 1908		1909		1910		1911		Avrundat medeltal[1]
Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	
169,798	04	198,974	68	169,411	83	124,727	78	168,044	—	193,907	12	158,800
56,971	60	50,344	67	81,006	02	74,866	89	82,638	11	99,536	88	63,800
4,050	—	1,200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,900
230,819	64	250,519	35	250,417	85	199,594	67	250,682	11	293,444	—	226,500
137,920	49	148,917	01	173,915	23	132,842	35	179,768	41	208,488	74	148,900
15,496	37	15,471	45	46,207	54	34,768	95	44,029	01	60,221	80	27,600
153,416	86	164,388	49	220,122	77	167,611	30	223,797	42	268,710	54	176,500
161,520	66	176,153	69	207,136	15	195,009	12	234,777	56	239,963	50	189,100
41,882	50	46,489	59	66,313	20	58,532	23	89,525	85	88,685	38	55,700
37,725	—	33,545	—	36,590	40	38,352	—	52,616	64	57,468	19	38,200
87,649	35	89,609	14	116,074	25	79,456	85	97,666	40	109,655	96	90,100
26,454	30	25,840	07	30,405	62	25,452	26	33,227	98	35,782	34	25,800
28,031	25	23,612	50	16,369	93	21,469	09	27,075	24	30,916	48	25,100
16,016	12	19,539	95	31,035	06	27,572	43	29,538	59	27,783	85	22,800
42,286	06	46,250	83	50,912	31	45,723	23	56,660	50	66,869	77	45,100
441,565	24	461,040	77	554,836	92	491,567	21	621,088	76	657,125	47	491,900
70,942	81	81,552	22	133,447	06	108,915	17	143,152	58	168,156	81	98,000
180,802	59	175,542	26	192,190	58	155,459	29	182,458	50	212,334	96	174,900
79,051	39	78,894	51	97,088	52	62,960	10	87,210	68	101,274	73	80,400
32,631	04	31,328	58	45,955	01	36,264	09	45,849	81	52,157	54	36,700
40,385	89	37,727	87	94,344	94	62,473	92	75,779	95	93,859	13	54,800
332,870	91	323,493	22	429,579	05	317,157	40	391,298	94	459,626	36	346,800
134,934	15	145,900	71	204,044	85	175,052	50	206,699	55	250,736	72	158,600
15,819	41	15,559	39	20,088	05	17,878	57	22,891	32	51,428	19	19,200
49,374	79	54,848	09	101,676	23	77,696	50	96,842	71	109,896	05	66,800
16,877	26	18,056	40	25,946	46	22,868	83	17,405	07	38,459	79	18,600
53,369	29	57,534	42	117,554	33	95,164	80	113,168	90	128,835	81	70,200
270,374	90	291,899	01	469,309	92	388,661	20	457,007	55	579,356	56	333,400
536,440	91	592,888	79	540,760	64	469,609	78	569,735	66	666,250	02	488,100
84,771	91	116,473	48	83,324	32	69,781	14	96,168	52	109,963	44	83,500
303,051	64	316,738	21	312,746	46	233,875	15	297,205	97	320,044	79	275,500
86,251	70	101,128	66	112,957	49	98,163	26	108,524	30	139,195	62	91,600
131,306	33	145,377	81	138,024	47	112,204	68	137,837	33	148,394	01	131,200
59,482	63	52,603	02	47,346	40	48,665	13	66,508	06	78,088	51	54,800
3,990	—	1,882	50	11,706	22	10,290	63	11,401	11	20,020	12	6,200
18,998	84	19,806	78	21,420	70	21,001	33	29,222	72	36,813	96	23,200
49,344	62	50,415	08	61,281	95	61,554	06	78,380	62	92,299	25	57,100
1,273,638	58	1,397,314	33	1,329,568	65	1,125,145	16	1,394,984	32	1,611,069	72	1,211,200

	1901—1902		1902—1903		1903—1904		1904—1905	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Hallands län.								
Laholm	25,673	05	24,262	74	26,627	93	31,540	55
Halmstad	90,184	49	96,840	18	106,308	68	117,420	74
Falkenberg	35,969	95	43,630	01	44,065	02	51,709	49
Varberg	50,257	50	70,661	49	61,022	23	62,110	23
Kungsbacka	38,919	31	43,617	15	43,963	62	40,620	61
	241,004	30	279,011	57	281,987	48	303,401	62
Göteborgs och Bohus län.								
Göteborg	935,026	20	960,790	23	1,147,281	87	1,321,872	41
Kungälv	38,961	—	37,908	37	43,982	59	42,379	17
Marstrand	18,994	45	18,873	53	23,525	82	23,347	90
Uddevalla	121,257	36	116,828	95	127,899	87	123,753	75
Strömstad	47,930	07	52,252	61	50,300	68	50,623	01
Lysekil	65,534	60	67,686	94	58,359	89	61,856	88
	1,227,703	68	1,254,340	63	1,451,350	72	1,623,833	12
Älvsborgs län.								
Vänersborg	60,841	35	61,550	59	76,871	53	71,331	90
Borås	125,878	03	127,812	39	136,787	50	142,496	—
Alingsås	42,263	60	43,892	11	44,438	58	43,979	61
Ulricehamn	27,487	54	29,077	14	29,329	50	26,554	65
Åmål	30,850	—	32,650	—	38,250	—	32,650	—
Trollhättan	47,666	65	51,013	02	55,249	29	52,240	52
	334,987	17	345,995	25	380,926	40	369,252	68
Skaraborgs län.								
Mariestad	67,051	44	77,152	31	77,506	11	80,314	—
Lidköping	73,318	75	75,300	—	83,300	—	97,577	50
Skara	63,285	95	71,893	73	70,861	56	66,882	67
Skövde	81,704	06	85,000	80	94,906	25	92,863	16
Falköping	57,989	90	73,646	29	73,323	70	72,608	40
Hjo	21,393	75	21,412	50	25,665	—	25,552	50
Vara	43,826	26	45,126	34	43,912	39	39,257	19
	408,570	11	449,531	97	469,475	01	475,055	42
Värmlands län.								
Karlstad	161,772	34	168,871	93	190,267	95	186,371	11
Kristinehamn	92,124	34	99,992	83	101,263	18	99,300	45
Filipstad	72,426	04	70,288	89	68,109	78	71,828	25
Arvika	74,395	—	71,671	92	75,596	85	71,925	40
Säffle	27,206	70	31,979	19	29,297	70	23,573	52
	427,924	42	442,804	26	464,535	46	452,998	73
Örebro län.								
Örebro	280,496	88	276,890	63	303,134	38	302,984	38
Askersund	38,537	50	34,537	50	37,037	50	36,037	50
Nora	29,550	—	29,550	—	29,550	—	29,550	—
Lindesberg	42,750	—	42,750	—	42,750	—	40,650	—
	391,334	38	383,728	13	412,471	85	409,221	88

1905—1906		1906—1907		1/10 1907—31/12 1908		1909		1910		1911		Avrundat medeltal
Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	
39,144	90	42,952	10	67,606	72	64,931	65	73,244	01	80,133	59	47,600
143,756	72	154,480	12	203,257	26	189,773	18	210,820	13	231,684	99	154,500
64,723	78	54,023	—	129,856	65	110,215	62	125,707	88	137,629	17	79,800
83,317	93	83,758	73	150,775	37	108,087	24	145,556	98	160,398	45	97,600
43,810	25	45,535	88	69,897	—	57,524	97	68,728	49	77,410	89	53,000
374,753	58	380,749	83	621,393	—	530,532	66	624,057	49	687,257	09	432,500
1,408,124	33	1,553,738	95	1,384,876	07	1,030,745	98	1,391,420	37	1,554,972	53	1,268,900
41,666	15	44,309	44	53,804	98	40,521	17	53,848	71	61,696	84	45,900
25,649	92	24,140	76	25,129	62	24,881	99	32,728	43	37,923	33	25,500
133,616	65	157,901	49	159,665	76	133,233	40	182,416	75	198,816	34	145,500
50,024	24	47,022	70	57,035	97	49,911	15	60,606	21	72,553	23	53,800
86,165	92	94,845	48	80,162	58	64,458	99	84,473	06	100,312	21	76,400
1,745,247	21	1,921,958	82	1,760,674	98	1,343,752	68	1,805,493	53	2,026,254	48	1,616,000
70,981	65	73,980	23	81,710	63	70,008	68	94,564	55	116,033	12	77,800
146,098	82	160,750	12	195,163	86	180,700	12	249,156	12	297,270	29	176,200
49,032	04	55,119	94	50,306	02	47,223	05	54,855	11	63,327	19	49,400
27,476	88	36,698	77	50,470	84	46,300	11	52,973	73	65,463	72	39,200
34,450	—	38,250	—	37,520	—	30,900	—	36,900	—	45,900	—	35,800
57,918	49	72,190	17	107,816	93	89,051	59	106,022	18	109,573	72	74,900
385,957	88	436,989	23	522,988	28	464,183	55	594,471	69	697,568	04	453,300
86,994	20	99,767	77	109,870	37	89,001	45	109,055	89	117,659	28	91,400
105,041	21	118,344	91	123,968	44	110,581	39	127,161	79	135,770	73	105,000
74,904	40	80,865	32	75,890	83	69,356	22	87,930	20	96,560	25	75,800
102,518	—	129,058	05	123,281	90	115,780	63	141,862	96	165,619	89	113,300
89,022	31	103,226	81	104,550	20	89,265	77	106,693	87	112,236	88	88,300
25,557	50	39,117	58	39,463	41	30,793	83	40,393	71	43,239	39	31,300
45,889	53	47,128	30	57,957	54	60,361	37	74,165	69	86,319	75	54,400
529,927	15	617,508	74	634,982	69	565,140	66	687,264	11	757,406	17	559,500
200,300	95	243,839	08	200,788	17	140,767	14	201,790	71	210,577	99	190,500
104,183	10	111,244	34	118,855	01	74,546	35	99,603	24	110,373	52	101,100
79,045	63	88,662	95	103,529	58	91,130	99	140,819	90	155,419	42	94,100
89,350	—	84,794	87	80,059	54	73,216	54	103,066	39	120,969	18	84,500
30,110	75	36,613	11	35,801	82	32,777	81	43,187	51	40,904	17	33,100
502,990	43	565,154	35	539,034	12	412,438	83	588,467	55	638,244	28	503,300
324,956	25	359.400	—	431,953	98	284,946	51	378,378	05	458,272	92	340,100
33,537	50	33.537	50	37,475	—	31,175	—	33,675	—	40,675	—	35,600
29,550	—	29,550	—	45,274	56	34,675	—	43,675	—	52,675	—	35,400
40,650	—	40,650	—	79,324	58	56,876	26	71,211	50	80,675	—	53,900
428,693	75	463,137	50	594,028	12	407,672	77	526,939	55	632,297	92	465,000

	1901—1902		1902—1903		1903—1904		1904—1905	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Västmanlands län.								
Västerås	165,207	20	147,579	56	177,804	36	176,114	28
Arboga	40,322	24	37,820	86	37,659	11	39,304	01
Köping	54,846	08	51,296	59	61,783	34	58,476	82
Sala	114,646	45	108,235	58	122,312	44	110,314	40
	375,021	97	344,932	59	399,559	25	384,209	51
Kopparbergs län.								
Falun	129,044	07	150,230	69	143,836	63	145,566	22
Hedemora	26,744	20	20,847	96	23,321	09	54,392	74
Säter	5,812	92	2,943	50	6,983	06	8,864	99
	161,601	19	174,022	15	174,140	78	208,823	95
Gävleborgs län.								
Gävle	193,225	—	198,753	75	211,775	—	204,229	—
Söderhamn	77,794	—	94,034	50	77,006	91	75,855	70
Hudiksvall	95,962	50	110,962	50	109,962	50	102,962	50
	366,981	50	403,750	75	398,744	41	383,047	20
Västernorrlands län.								
Härnösand	103,839	02	119,354	21	137,870	85	104,781	03
Sundsvall	191,984	10	201,187	70	207,555	03	189,573	78
Örnsköldsvik	59,841	01	67,563	60	62,874	97	59,724	46
Sollefteå	—	—	—	—	61,350	—	68,150	—
	355,664	13	388,105	51	469,650	85	422,229	27
Jämtlands län.								
Östersund	121,800	—	126,800	—	131,800	—	140,800	—
Västerbottens län.								
Umeå	104,916	62	99,057	20	86,062	59	76,705	71
Skellefteå	44,906	87	52,219	26	45,503	18	42,857	60
	149,823	49	151,276	46	131,565	77	119,563	31
Norrbottens län.								
Luleå	114,409	74	90,321	43	54,538	60	60,758	09
Piteå	31,439	91	35,840	32	27,856	69	26,430	46
Haparanda	39,466	55	35,992	32	30,424	56	28,077	10
	185,316	20	162.154	07	112,819	85	115,265	65
Summa	10,520,872	93	11,408,606	73	11,870,006	82	11,999,097	30

1905—1906		1906—1907		1/10 1907—31/12 1908		1909		1910		1911		Avrundat medeltal.
Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	
169,233	09	176,307	27	200,283	90	196,320	99	276,490	08	318,284	58	200,400
43,283	62	43,758	63	51,250	22	46,360	53	62,087	31	71,718	62	47,400
64,858	89	67,773	51	82,484	21	68,744	08	97,846	03	100,618	79	70,900
115,910	94	121,054	63	151,397	49	137,439	81	175,414	64	194,050	15	135,100
393,286	54	408,894	04	485,415	82	448,865	41	611,838	06	684,672	14	453,800
165,261	24	184,773	20	258,331	02	176,078	03	229,165	45	237,162	11	181,900
62,352	47	75,569	17	113,777	77	83,368	36	114,293	30	112,649	19	68,700
14,066	28	8,973	66	—	—	—	—	—	—	—	—	7,900
241,679	99	269,316	03	372,108	79	259,446	39	343,458	75	349,811	30	258,500
208,362	50	230,843	75	260,007	01	196,349	38	280,672	52	335,316	27	232,000
83,388	30	89,126	22	87,416	17	46,999	46	93,336	86	111,597	50	83,700
105,962	50	103,962	50	86,950	—	71,612	50	97,535	—	109,985	—	99,600
397,713	30	423,932	47	434,373	18	314,961	34	471,544	38	556,898	77	415,300
137,237	86	139,946	20	107,656	74	78,117	40	135,392	02	144,375	20	120,900
184,430	64	190,204	32	234,665	35	156,073	15	246,314	69	309,298	63	211,100
65,188	64	79,077	32	58,408	14	51,950	94	68,606	69	76,214	84	64,900
84,350	—	100,350	—	100,675	—	92,909	38	111,025	—	133,625	—	94,100
471,207	14	509,577	84	501,405	23	379,050	87	561,338	40	663,513	67	491,000
154,800	—	181,800	—	153,907	—	150,917	50	173,908	75	207,911	10	154,400
108,227	85	109,862	50	101,765	14	82,350	29	115,162	50	124,050	10	100,800
46,738	27	42,965	28	42,581	84	32,111	—	55,036	93	74,031	47	47,900
154,966	12	152,827	78	144,346	98	114,461	29	170,199	43	198,081	57	148,700
74,921	59	82,906	07	105,659	46	79,018	60	123,863	82	185,167	17	97,200
25,854	77	26,881	66	22,609	21	9,067	67	19,050	49	35,448	13	26,000
24,522	62	35,765	09	32,658	61	25,745	36	56,383	69	64,364	65	37,300
125,298	98	145,552	82	160,927	28	113,831	63	199,298	—	284,979	95	160,500
15,105,841	66	13,188,962	58	15,021,310	67	12,414,754	60	16,294,473	20	18,516,614	83	13,464,700